

545

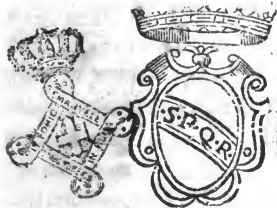

2
L V C Æ P Æ T I
I V R I S C O N S V L T I
D E I V D I C I A R I A F O R M V L A
C A P I T O L I N I F O R I

*Iuxta novorum Statutorum Urbis re-
formationem, ac confirmationem.*

Cum Indice operis copiosissimo.

*Additi quoque sunt alij tres Indices singulis tribus ipsius
Voluminis Statutorum libris respondentes cum ad
eorum, tum ad huius Praxim commodio-
rem usum accommodati.*

R O M Æ,
Ex Typographia, Io. Baptista Robleſti. M. D C. X.

SUPERIORVM PERMISSV.

Handwritten signatures and notes at the bottom of the page.

I V C A P I T U L U M

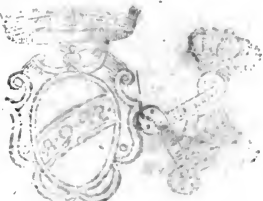
DE VARIIS ORDINIBUS

DE VARIIS ORDINIBUS

DE VARIIS ORDINIBUS

Imprimatur,
Si placet Reuerendis. P. Mag. Sac. Pal. Apostol.
Caesar Fidelis Vicesg.

Imprimatur,
Fr. Thomas Pallauicinus Bononien. Magister, &
Reuerendis. P. Fr. Ludouici Istella Sac. Pal. Aposto-
lici Magistri Socius Ord. Præd.

Ex Typographia Jo. Baptistae de Rossi in

VENETIIS

INCLITO POPULO ROMANO.

VCAS Patus, vir & singulari iuris intelligentia, & acerrimo iudicio prae-
tus, & in tota iudiciorum,
eorum in primis, quae in Capitolio exer-
centur, ratione mirifice exercitatus, cum
animadvertisset necessarium esse & cor-
rectionem quandam, & dispositionem
constitutionum Populi Romani, eaq; de
causa saepe aggressus id munus, num-
quam tamen plene id quod in animo ha-
bebat,

bebat, perficere potuisset; interea dum id
quod cupiebat absolueret; decrevit pra-
xim quandam conscribere utilem ijs,
qui forum Capitolinum frequentarent:
eamq; a se absolutam in publicum edi-
dit, atq; Inclyto Pop. Rom. pro sua in ci-
ues suos perpetua observantia dedicavit.
Neq; tamen propterea destitit ab insti-
tuta Romani iuris correctione, ac dige-
stione: quæ cum ei tandem examini sen-
tentia successisset, constitutionibus ita
concinnavit ac perpolitis, & divulgatis
agnovit, librum quoque illum suum de
praxi necessaria mutatione aliqua indi-
gere, ne quæ in re à constitutionibus dis-
creparet. Eum igitur ad illas paulo ante
quàm e vita migraret, sedulo accommo-
davit, addiditque præterea indicem præ-
cipuorum capitum, quæ ipsis constitutio-
nibus continerentur, quo studiosorum mi-
nueretur labor. Quæ utraque edere pa-
ran-

rantem, mors occupavit. Quoniam au-
tem Senatus Ampliss. in illa constitutio-
num emendatione multa ad vestrum de-
cus, communemq; civium utilitatem in
meliorum formam reducta sunt; itemq;
propter singularem cultum. Et obser-
vantiam, quam vobis Lucas Patrus iure
optimo deferbat, certum, atq; exploratū
habeo, eum vobis potissimum hos ingenij
sui factus, si eas tuens publicare potuisset,
quibus reliqua dedicarat, dedicaturum
fuisse: Ego qui totos triginta sex annos
ita in Ampliss. Reipub. negotijs sum ver-
satus, ut nunquam fere ab illius cura
discedem, iudicaui neq; mihi indecorum,
neq; vobis Quirites inutile fore, si cura-
rem, ut Liber in lucem ex auctoris men-
te, Et sententia Amplissimo, ac Celeber-
rimo Populi Romani nomine decoratus
exiret. Quod, ut videtis facio, atq; à vo-
bis supplex peto, ut me, qui tot iam annos

vos & obseruo, & colo. eius beneuolen-
tia, quam erga Patrem susceperatis, qua
illum diutius frui mors non sinit; haren-
dem ac successorem esse velitis Deus vos
Senatus Ampliss. Optimiq; Ciues quam
feliciss. & incolumes seruet.

Amplitudinis Vestrae

Humiliss. Seruus

Paulus Antonius Cerronius R,

TITVLI SINGVLORVM

LIBRORVM HVIVS PRAXIS

prout sunt impressi.

L I B. I.

De electione Senatoris, Cap. i. pag. 1

De electione primi, & secundi Collateralis, cap. ii. 2

De officio Senatoris & Collateralium, deque scribis & Notariis actuariis eorundem, cap. iii. 4

De officio Capitanei appellationum & nullitatum, deque eius Notario actuario, cap. iv. 7

De Nuntiis & executoribus, cap. v. 8

Qui capitolino Foro subiciuntur, & quo iure vtamur, cap. vi. 10

De minoribus, eorundemque tutorum & curatorum deputatione, cap. vii. 17

De in ius vocando, cap. viii. 10

L I B. I I.

De iudiciis causarumque introductione, & reasumptione, cap. i. 29

De causis ordinariis, & petitione in illis exhibenda, cap. ii. 33

De contestatione & iuramento calumnie, cap. iii. 43

De positionibus & de confessis, cap. iv. 47

De admissione articulorum & testium examine, cap. v. 61

De remissionibus pro testibus examinandis, cap. vi. 75

De numero testium, cap. vii. 80

De iurium seu instrumentorum productione, c. viii. 82

I N D E X.

De exceptionibus, cap. ix.	94
De dilationibus, cap. x.	97
De testimoniorum publicatione, cap. xi.	101
De reprobatione testium, & declaratione vsus tam testium quam iurium, cap. xii.	106

De assetamento, illiusque voto, cap. xiii.	110
--	-----

De instantia, cap. xiiii.	115
---------------------------	-----

De sententiarum prolatione, cap. xv.	120
--------------------------------------	-----

L I B. I I I.	
---------------	--

De causis executivis, cap. i.	123
-------------------------------	-----

De executione instrumentorum, cap. ii.	131
--	-----

De executione apocharum, cap. iii.	141
------------------------------------	-----

De executione instrumentorum in forma Camerae, cap. iiii.	145
---	-----

De executione instrumentorum dotarium, cap. v.	148
--	-----

De executione ultimarum voluntatum, cap. vi.	163
--	-----

De executione sententiarum, & laudorum, cap. vii.	166
---	-----

L I B. I I I I.	
-----------------	--

De causis summaris, cap. i.	169
-----------------------------	-----

Generalis forma procedendi in summaris, c. ii.	174
--	-----

De causis possessorii & interdictorum, cap. iiii.	181
---	-----

Si fideiussor se exima ab obligatione petat, c. iiii.	186
---	-----

Si plures contendant eandem rem possidere, cap. v.	188
--	-----

De causis a decem scutis infra, a quibus appellare non licet, cap. vi.	188
--	-----

De causis mercedum, cap. vii.	190
-------------------------------	-----

De causis alimentorum, cap. viii.	191
-----------------------------------	-----

De conuento pro re mobili non possidente immobili, cap. ix.	195
---	-----

L I B. V.	
-----------	--

De appellationibus & re iudicata, cap. i.	194
---	-----

De apostolis, cap. ii.	207
------------------------	-----

DE N. D. E. X. TIT.

De termino iuris, cap. in. 211
De præsentatione appellationis coram iudice ad quæ.
cap. iv. 217

De deposito faciendo in executiuis. cap. v. 219
De appellationibus ab interlocutoriis & deposito fa-
ciendo. cap. vi. 224

De reiectione appellationum, tam ab interlocutoriis
quã a definitiuis & pronũtia desertionis. cap. vii. 231

De prosecutione caule appellationis. cap. viii. 232
De suspitione Capitanei, deque consultore eligendo.
cap. ix. 236

De officio consultori. cap. x. 239
De iustificatione & impugnatione sententię. cap. xi. 243

De fatalibus, siue temporibus appellationis. prole-
quendæ. cap. xii. 246

De sententię prolotione. cap. xiii. 252
De tertia & vltiori instantia. cap. xiv. 257

De reductione sententię arbitratorũ & appellatione a
sententiis arbitratorũ, deque illius nullitate. cap. xv. 259

L I B. V I.
D E causis nullitatum. cap. vnicum. 265

L I B. V I I.
D E causis restitutionis in integrum. cap. vnicum. 289

L I B. V I I I.
D E executione rei iudicatę. cap. i. 308

D E eadem in ordinariis. cap. ii. 317
D E eadem in executiuis. cap. iii. 346

D E eadem in iudicialibus. cap. iii. 348
L I B. I X.
D E expensis litium. cap. vnicum. 359

I N D E X.

Nuntijs & execut.	8	Reiect. appell.	231
Numero testium.	80	Remiss. pro testibus exami-	75
		nan.	
Officio Capit. appellat.	7	Reprobat. testium.	106
Officio Consultoris.	239	Sentent. prolat.	110
Officio Senatoris.	4	Senten. prolat.	232
		Suspit. Capitanei.	236
Positionibus.	47	Si fideiussor.	186
Presentation. appellat.	217	Si plures contend.	183
Prosecut. cause appel.	233	Termine iuris.	211
Qui capitol. for. subje.	10	Tertia & ulteriori in Res-	237
		sid.	
Reductione sentent. arbi-		Testimon. publicat.	108
trati.	239		

P repositio diem celebrati actus cui preponitur	
A bsolutio, tit. de appell. num. 13.	pag 201
A bsolutio ab expensis facta, de quibus intelligitur, tit. de expen. lit. num. 5.	27.
A cta facta coram alieno Iudice, an reassumpta causa rele-	
A nt, tit. de iudi. ny. 6.	32
A cta prioris instantie per notarium monitum transportari	
A debent, tit. de prosec. appell. num. 1.	33
A cta transportata coram iudice ad quem parte citata per	
A instantem repeti debent, ibid. num. 2. & 4.	234
A cta inter easdem personas & in eadem causa semper fidem	
A faciunt, ibid. num. 4.	235
A ctio dotis, patris & filio communis est, tit. de exec. instm.	
A dot. num. 8.	53
A ctio ad repetendam dotem, competit statim soluto matrimo-	
A nio, ibid. num. 36.	162
A ctor, rei articulis etiā respondere cogitur, tit. de positionum.	
25. 59. & tit. de except. num. 6.	96
A ctor si velit, in summam iureiurando negotium dirimere	
A potest, tit. gener. form. proced. num. 7.	177
A ctor in taxatione expensarum, iureiurando asserere debet	
A tantundem erogasse, & hoc est de forma, tit. de expen. lit.	
A num. 17. & 35.	358. & 366
A ctor petens plus debito, an & ipse in expensis propterea	
A condemnari debeat, ibi. num. 40.	367
A ctorum prioris instantie, realis productio coram Capitaneo	
A feri debet, tit. de prosec. appell. num. 3.	234
A ctorum appellatione, an veniat sententia, ibi. nu. 5.	235
A ctus subhastationis nullus non impedit quominus iterato,	
A & valide fieri possit, tit. de exec. rei iudi. in ord. n. 37.	336
A ctua-	

I N D E X

- Actuarius Senatoris Protonotarius appellatur, tit. de offic. Senat. num. 5. 44*
- Ad sententiam citari debet principalis & procurator, tit. de inuoc. num. 4. 24*
- Aduenae Romae apprehensus quomodo citandus, ibi n. 15. 27*
- Aduenae & ciues absentes de districtu capitolino foro subiecti citantur per edictum, tit. de in ius voc. nu. 1. 21*
- Equiparatorum ubi par est ratio, par esse decisio debet, tit. de depof. fac. in exec. num. 4. 22*
- Alimenta & fructus dotis, iure isto, quomodo taxantur, tit. de exec. instr. dot. num. 33. 161*
- Alimenta, a quo tempore viduae debeantur, ibi nu. 35. 162*
- Alimenta, quae dotis causa debentur, quomodo petantur, tit. de caus. alimen. num. 2. 192*
- Alimenta tam pro viduis matrimonio soluto, quam pro concubinis matrimonij ad quam quantitatem taxentur, ibi n. 3. 193*
- Alimenta arbitraria sunt pro aliis, quam pro uxore & viro, ibid. num. 4. 193*
- Alimenta a quo tempore viduae debeantur, ibid. nu. 5. 193*
- Alimenta quomodo debeantur, pro illis sex mensibus datis hereditibus mariti ad restituendam dorem, ibid. numero 6. & 9. 194 & 195*
- Alimentorum causae summariae, tit. de caus. alimen. nu. 1. 192*
- Alimentorum privilegium personale est, ibid. nu. 10. 195*
- Alius dictio intelligitur de finiti, tit. de exec. instrumentorum num. 25. 195*
- Ambigua & obscura responsio in positionibus non admittitur, tit. de position. nu. 19. & 10. 57*
- Antiqua iura recognitione non indigent, & quid dicatur antiquum, tit. de iur. prod. num. 19. 91*
- Annuae praestations an intra x. comprehendantur in prohibitione de non appellando, tit. de caus. a dete scutis infra, n. 2. 189*
- Annue*

I N D E X.

- Annue prestationes, an rei mobiles vel immobiles iudican-*
tur, ibid. num. 3. 189
- Annus XX. agens iure isto pro maiori reputatur, tit. de mi-*
nor. num. 1. 17
- Appellans viua voce, incontinenti appellare debet, tit. de ap-*
pell. num. 3. 199
- Appellans viua voce, quid exprimere debeat, ibid. 199*
- Appellans viua voce saluo iure appellandi in scriptis, iterum,*
poterit in scriptis appellare, num. 8. 200
- Appellans viua voce saluo iure appellandi in scriptis si Iudex*
prefixerit certum terminum ad redeundum pro apostolis,
illo elapso appellare non poterit, num. 10. 200
- Appellans in scriptis, que necessario exprimere debeat, ibid.*
num. 16. 202
- Appellans à pluribus iudicibus quo modo appellare debeat,*
ibid. num. 27. 206
- Appellans in executiuis, depositum intra triduum facere tenetur,*
alias appellatio deferitur, tit. de depo. faciendo. nu. 1. 220
- Appellans in executiuis, si sit actum de re immobili, penes i-*
doneum intra triduum illam deponere debet, ibid. n. 3. 221
- Appellans ab interlocutoria in casu permissio tenetur depone-*
re certam summam, tit. de appel. num. 15. 230
- Appellans à taxatione expensarum depositum iure isto facere*
debet, tit. de exp. lit. nu. 19. & 26. 359. & 363
- Appellare licet à taxatione expensarum, id est ab excessu, ibi.*
num. 18. 19. 37. 359. & 366
- Appellare à Confessione in vim obligationis in forma tame-*
re, non licet etiam facto deposito, tit. de execu. instrum.
num. 2. & 3. 146
- Appellare in causis possessoris & interdictorum an & quando*
liceat, tit. de caus. possess. nu. 5. 184
- Appellare in possessoria retinenda an liceat, tit. si plur. con-*
eand.

I N D E X

- eand. rem possess. num. 4. 185
- Appellare non licet à causis a X. scutis infra, & quomodo intelligatur, tit. de caus. à dec. scu. infr. nu. 1. 189
- Appellare à definitiua, & vna voce & in scriptis quisque potest, tit. de appell. num. 1. 225
- Appellare in continenti an sit vtile, titu. de appell. & re iudi. num. 4. 199
- Appellare volens iudice non reperto, quid facere debeat, ibid. num. 25. 205
- Appellare non licebat à pronuntia desertionis, titu. de reiec. appell. num. 3. 232
- Appellare an liceat à reiectione appellationis, ibid. nu. 5. 232
- Appellare licet à pronuntia, qua iudex se in competentem declarat, ibid. num. 5. 205
- Appellare licet à pronuntia de habendo quem pro confesso, tit. de positi. num. 26. 56
- Appellare ab interlocutoris latis per Capitaneum quo modo & quando possit, tit. de iustific. senten. num. 8. 246
- Appellare non licet à sententia Capitanei, in eo quod prima est conformis, tit. de sent. prol. num. 9. 256
- Appellatur à Capiteo ad Senatorem, si sententia Capitanei non sit conformis cum prima, tit. de ter. infr. nu. 1. 257
- Appellatur à Senatore ad Capitaneum si eius sententia non sit conformis cum prima vel secunda, ibid. nu. 2. 257
- Appellare licet in causa nullitatis principaliter introduci, siue pro, siue contra pronuntietur, tit. de caus. nul. n. 13. 272
- Appellare licet à decreto de exequendo sententiam actione iudicati intentata, tit. de exec. rei iudi. num. 10. 312
- Appellare non licet ab executionibus facti, & capturis personalibus, tit. de exec. rei iudi. in ord. nu. 15. 326
- Appellare an liceat à decreto de dandis bonis insolutum creditori, ibid. num. 51. 341

Appella-

I N D E X.

- Appellatio ab interlocutoria regulariter prout illa a definitivis*
tit. de appell. ab interlo. num. 14. 210
- Appellatio in executivis omitti non debet, tit. de exec. inst.*
num. 28. 141
- Appellatio a diffinitiva in summariis regulariter datur, tit.*
gener. for. pro num. 15. 175
- Appellatio in scriptis intra quantum tempus interponi debeat,*
tit. de appell. & re ind. nu. 2. 11. & 12. 193. & 201
- Appellatio a sententia plura capitula continente quo modo*
interponi debeat, ibid. num. 19. 204
- Appellatio limitata, limitatum parit effectum, ib. n. 21. 204*
- Appellatio intra quantum tempus Capitaneo representari de-*
beat, tit. de present appll. num. 1. 217
- Appellatio a quolibet etiam sine mandato representari potest*
ibid. num. 2. 217
- Appellatio vacante sede Capitanei, coram Conservatoribus*
representari debet, ibid. num. 3. 218
- Appellatio deseritur in executivis, nisi intra triduum de pos-*
tum fiat, tit. de depo. facien. nu. 1. 220
- Appellatio ab interlocutoriis quibus casibus admittatur, tit.*
de appell. ab interlo. num. 1. 225
- Appellatio ab interlocutoriis in scriptis, & non viva voce*
fieri debet, ibid. num. 2. 226
- Appellatio ab interlocutoria quae necessario continere debeat,*
ibid. num. 3. 226
- Appellatio ab interlocutoria non exprimens gravamen no-*
sustinetur, ibid. num. 4. 226
- Appellatio ab interlocutoria sustinetur, si una ex expressis*
causis vera sit, & in quibus casibus sine expressione causa
valeat, ibid. num. 5. 226
- Appellatio ab interlocutoria cui index detulit, etiam viva*
voce & causa non expressa sustinetur, ibi. nu. 7. 227
- Appella-*

I N D E X.

<i>Appellatio ab interlocutoria quando sine causæ expressione valeat. ibi. nu. 8.</i>	227
<i>Appellatio ab interlocutoria per notarium causæ interponi debet. ibi. nu. 9.</i>	228
<i>Appellatio est species defensionis, tit. de. reic. appellat. n. 7</i>	228
<i>Appellatio omnē causam tā negotij quam nullitatis ad Capitaneum deuoluitur, tit. de senten. prolat. nu. 2.</i>	253
<i>Appellationis tempora qualiter computanda, tit. de appel. & re iud. num. 11. & seq.</i>	201
<i>Appellationis cedula an Iudici perlegāda sit, ibi. n. 22.</i>	205
<i>Appellation. interposita, notarius rogari debet, ib. n. 23.</i>	205
<i>Appellationis causa quando dicatur instructa, tit. de prosecu. appell. num. 6.</i>	235
<i>Appellationē admittere si, & in quantū, & nō admittere nisi si & in quantū, an sit differētia, & quæ tit. de apost. n. 9.</i>	209
<i>Appellationum causæ eodem modo instruuntur in tertia sicut in secunda instantia, tit. de ter. instant. nu. 3.</i>	258
<i>Appellatione deserta, in qua etiam nullitas fuerat, deducta, non erit præclusa facultas dicendi de nullitate, tit. de caus. nulli num. 35.</i>	287
<i>Appellatione deserta, quis iudex sententiam exequatur, tit. de execu. rei iud. nu. 14.</i>	314
<i>Appellatione deserta per lapsum fatalium, an requiratur declaratio iudicis ad quem, ibid. nu. 16.</i>	314
<i>Appellatione deserta, per Iudicē ad quē declarata, fides corā indice à quo, & parte citata produci debet, ib. n. 17.</i>	316
<i>Appellationi si renunciatur coram iudice ad quem, quis iudex exequatur, ibid. nu. 18.</i>	316
<i>Appellatus caueat, ne appellatione, aut tēpore ad appellandū pendēte, aliquid innouet, tit. de præsen. appel. n. 6.</i>	218
<i>Apochæ recognitio, quomodo facienda per cōparationem, & quomodo per testes, tit. de execu. apoch. n. 7.</i>	144
† †	<i>Apocha</i>

INDEX.

<i>Apocha manu debitoris scripta vel subscripta sine causa & partis presentia probat, ibi. num. 2.</i>	142
<i>Apocha qualiter recognoscatur, ibid. num. 4.</i>	143
<i>Apocha dotalis an demandetur executioni, sicut dotale instrumentum, tit. de execu. instr. dot. num. 23.</i>	158
<i>Apocham sua manu scriptam negans, ponitur, tit. de executio. apo. n. 6.</i>	143
<i>Apocharum executio, sicut & instrumentorum peti potest, ibid. num. 1.</i>	142
<i>Apostoli, separatim ab appellatione peti possunt, tit. de appell. & re. iud. num. 17.</i>	203
<i>Apostoli sepius unico contextu peti possunt, ibid. n. 18.</i>	203
<i>Apostoli sunt pars integralis appellationis, tit. de termi. iur. num. 6.</i>	213
<i>Apostoli peti & recipi, & appellatio cum illis omnino intra quinque dies Capitaneo representari debent, ib. n. 10.</i>	215
<i>Apostoli, an debeant necessario ultima die termini iure isto peti, ib. num. 11.</i>	215
<i>Apostolorum species quot, tit. de apost. num. 1.</i>	208
<i>Apostolos petiisse in quacunque parte quinti diei, an sufficiat tit. de ter. iur. num. 9.</i>	214
<i>Arbitraria arbitramenta & lauda, sicut sententia exequi possunt, tit. de execu. senten. num. 3.</i>	168
<i>Arbitri ab arbitratoribus, & sententia à laudo differunt, & eorum cognitio, tit. de reduct. senten. arb. num. 22.</i>	194
<i>Articuli in quo à posit ionibus differant, tit. de positio. n. 1.</i>	50
<i>Articuli plures sub vna positione contineri possunt. ib. n. 2.</i>	50
<i>Articuli quo tempore exhiberi debeant, pro habenda illorum, responsione. ibi. num. 3.</i>	50
<i>Articuli quandocunque in executivis produci possunt & Reus illis respondere cogi potest, tit. de exec. instr. nu. 21.</i>	102
<i>Articulus quid & quoduplex, tit. de positio. num. 2.</i>	50
<i>Arti-</i>	

INDEX.

- Articulis per modum exceptionum datis, Reus respondere non tenetur, ibidem, num. 10.* 53
- Articulos falsos producens, de falso puniri potest, tit. de reprob. test. num. 2.* 108
- Articulorum productioni & admissiōi necessaria est partis citatio, tit. de admis. arti. num. 6.* 66
- Articulorū impertinen. admiss. qualiter facienda, ib. n. 7.* 67
- Assettamentum quid, tit. de assetta. num. 1.* 111
- Assettamentum quibus diebus congregetur, ib. n. 3.* 112
- Assettamentum an dicatur vno ex Iudicibus discordante, ibid. num. 5.* 113
- Assettamenti vota equalia quid faciendum, ib. n. 6.* 113
- Assettamentū in quibus articulis adhiberi debeat, ib. n. 7.* 113
- Assettamentū si petatur & omittat. vitatur act⁹, ib. n. 8.* 114
- Assettamentū per notariū met causæ scribi debet, ib. n. 9.* 114
- Assettamentum datum contra statuta, & iuris dispositionem, non tenet, ibid. num. 10.* 114
- Assettamentum quomodo capi debeat vno ex Iudicibus agrotante, ibid. num. 11.* 114
- Augmentum tertiæ partis, quod datur creditori, non est iurē cōmuni incognitū, tit. de exec. rei iud. in ord. n. 52.* 341
- Auctor operis submittit se iudicio melius sentientium, & rogat eos vt delcant addant, & suppleant ad communem utilitatem, tit. de expen. lit. num. 49.* 370
- Calumniæ iuramentum quid, & quis prestare possit, tit. de lit. conte. per totum.* 43. & seq.
- Calumniæ iuramentum in summariis, omitti nō potest, tit. general. for. proce. num. 13.* 179
- Capitanei appellationum, & Collateralium electio, tit. de elect. num. 1. cum. seq.* 2
- Capitaneus appellationum de quibus causis cognoscat, tit. de offi.*

I N D E X.

<i>offi. cap. nu. 1.</i>	7
<i>Capitaneus sedet in Palatio Conseruatorum . ibi. n. 2.</i>	8
<i>Capitaneus hodie vnum tantum actuarium habet. ibi. n. 3.</i>	8
<i>Capitaneus appel qua attendere debeat antequam de meritis cognoscat, tit. de reiect. appel. num. 1.</i>	231
<i>Capitaneus appel. statim recepto instrumento inhibere debet tit. de præs. appel. num. 5.</i>	218
<i>Capitaneus appel. quando suspectus allegari possit, tit. de suspi. cap. num. 1. & 2.</i>	236. & 237
<i>Capitaneus potest sententiam primi Iudicis confirmare vel infirmare & alia facere, tit. de sent. prola. n. 1.</i>	253
<i>Capitaneo declarante primam sententiam nullam, si ite rato cõdemnet in eisdem, appellatur ad Senatorem, & erit secunda instantia, ibi nu. 10.</i>	256
<i>Capitolino foro subiecti qui sint, tit. qui capito fo. sub. n. 1. & seq.</i>	11
<i>Captura personalis an dicatur actus irretractabilis, ita vt suspēdat executionē nullit pēdēte, tit. ad. caus. nul. n. 13.</i>	278
<i>Captura personalis quo in loco secundum iuris ordinem fieri debeat, tit. de execu rei. iudi. in ord. num. 12.</i>	325
<i>Castra & Ciuitates intra districtū vrbis Positæ quomodo Romanorū statuta seruēt tit. Qui Capit fo. sub. n. 11.</i>	16
<i>Caupone salsamentarii, cupedinarii, & huiusmodi Capitolino foro cur subiiciuntur. tit. Qui Cap. Fo. sub. n. 6.</i>	13
<i>Causæ qualiter & quomodo introducantur, tit. de iud. n. 1.</i>	30
<i>Causæ commissariæ in Cur. cap. quæ sint & quo ordine tractentur, ibid. num. 2.</i>	30
<i>Causæ diffamationū quomodo cognoscantur, ibid. n. 4.</i>	30
<i>Causæ cessionis bonorum quomodo tractentur, ibid. n. 4.</i>	31
<i>Causarum alibi inchoatarum reasumptio, quomodo & quando fiat ibid. num. 6.</i>	32
<i>Causa omiſsa in appellatione ab interlocutoria, quando addi possit,</i>	

I N D E X.

12

- possit, tit. de appell. ab interl. num. 6. 227
- Causę in quib⁹ sūmarie, & procedit. tit. de ca. sūma n. 2. 170
- Causę in quibus summarie & de plano sine strepitu & figura iudicii proceditur, illarumque privilegium, ib. n. 3. 171
- Causę, in quibus iuris solemnitate omissa proceditur, & illarum privilegium, ibi. num. 4. 171
- Causę, in quibus sola facti veritate inspecta proceditur, & illarum privilegium. ibi. num. 5. 172
- Causę in quibus non solum sola facti veritate inspecta, sed etiam extrajudicialiter & singulis horis proceditur, & illarum privilegium, ibidem num. 6. 173
- Causę appellabiles à x. infra quę sunt, tit. de caus. à x. inf. num. 1. & per totum. 189. & seq.
- Causę appellationis ex nouiter repertis iustificari po. est tit. de iustifica. senten. num. 1. 143
- Causa reductionis laudi pendente, exequi non potest, tit. de reduct. sentent. num. 12. 264
- Causę feudales ciuium cognoscuntur à Senatore. tit. Qui caput. Fo subic. num. 8. 15
- Causarum ordinarium processus, tit. de caus. ordin. n. 1. 34
- Causarum summarium species, tit. de caus. summa. n. 1. 170
- Causarum summariarum instantia annalis est tit. general. forma proceden. num. 19. 180
- Causarum possessorii & interdictorum petitio quomodo formanda, tit. de caus. posses. num. 1. 181
- Causarū possessorii & interdictorū instantia, quę ib. n. 3. 182
- Causarum criminalium iudex à Senator eligitur. tit. de elect. senat. num. 5. 2
- Causa nullitatis principaliter intentata, iure isto libellum neque litis contestationem non requirit, tit. de caus. nulli. num. 5. 269
- Causa per quam restitutio petitur, est exprimenda in petitione, tit.

I N D E X .

ne, tit. de caus. resti. in integ. num. 9. & quomodo discutien- da. num. 9.	300
Cautela respondendi implicite positioni, tit. de posi. nu. 21.	58
Cautela renunciandi testibus absque suspitione, tit. de reprob. test. num. 6.	108
Cautela vt articuli dentur per procuratorem, ibid. n. 8.	109
Cautela in formandis articulis, ibid. num. 9.	109
Cautela vt prospiciatur mulieri in hypotheca dotis. tit. de execu. instr. dot. num. 18.	157
Cautela appellandi in partibus facientibus contra, valde utilis, tit. de appel. & re iud. nu. 20.	204
Cautela, vt in electione consultoris, nominentur suspecti tantum, tit. de suspi. capi. num. 7.	230
Cautela ad excludendum reum, vt in executione non possit opponere exceptiones etiam opponi permissas, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 6.	323
Cautela ad euitandum expensas, quando quis nouit malam causam fouere, tit. de exp. lit. num. 47.	369
Citandi presentes forma remissive, tit. de in ius voc. n. 10.	20
Citationis per edictum forma, tit. de in ius voc. num. 1.	21
Citatorium edictum mandatarius exequitur diuersis modis, & quomodo melius. ibid. num. 2.	23
Citationis ad sententiam contra absentes forma, ib. n. 3.	24
Citatio principalis & procuratoris quando copulatiue requi- ratur. ibid. num. 5.	24
Citatio ad apothecam, vel ad stationem, an sufficiat. ib. n. 8.	25
Citatio in intermedijs qualiter facienda. ib. num. 12.	26
Citatio est necessaria ad testium iuramenta, tit. de admis. arti. num. 4.	65
Citandis reus ad cautelam in loco examinis, tit. de remis. test. num. 7.	78
Citatio, in causis quantumunque summarijs nunquam remittitur,	

titur, tit. de caus. sum. num. 9.	174
Citatio partis, in reproductione seu productione actorum pro iustificatione nullitatis, omnino requiritur, tit. de caus. nulli. nu. 10.	271
Citatio est initium cuiuslibet processus, ibid. n. 16.	273
Citatio an & quando in relaxatione mandati pro sententie executione necessaria sit, tit. de execu. rei iud. in ordi. n. 9.	238
Citationes una die pro alia fieri debent, nisi in casu, ut hic tit. de in ius voc. nu. 13.	27
Citationes in causis ab initio commissarijs per quos fieri debeant, tit. de nun. num. 3.	9
Citationis ad sententiam forma, tit. de in ius voc. nu. 3. & 9.	24 & 25
Citationis ad tempus formula, ibid. num. 14.	27
Citationis forma contra vniuersitatem, ibid. nu. 16.	28
Citationi monitio Iudicis equipollet. ibid. num. 18.	28
Citationis diffusio per iudicem facta, loco citationis habetur, ibid. num. 19.	29
Citationis forma in causis ordinarijs, tit. de caus. ord. n. 4.	37
Citationis forma ad videndum productionem articulorum, tit. de admis. artich. nu. 1.	64
Citationis forma in preffixione dilatio. tit. de dilatio. n. 1.	98
Citationis forma an quis velit uti testibus examinatis, tit. de reprob. test. num. 1.	107
Citationis forma ad sententiam in ordinariis, tit. de sent. prolat. num. 1.	121
Citationis diffusio quomodo & quo iure fiat ibi n. 8.	124
Citationis ad sent. forma, in qua sportule debentur, ib. n. 14.	127
Citationis executio in summarijs quomodo fiat, tit. general. for. pro. num. 2.	176
Citationis forma, quando fideiusor petit se a fideiussione eximi. tit. si fideiuss. pet. num. 1.	186

I N D E X.

Citationis forma in reiect. appel. tit. de reiect. appel. n. 2.	231
Citationis forma in electi. cōsultoris, tit. de suspi. c. n. 3.	237
Citari & principalis & procurator in intermediis causarū sum mariarum potest, tit. gner. for. pro. num. 12.	178
Citari & principalis & procurator, an debeat in relaxatio- ne mandati in sum mariis, ibid. num. 11.	178
Ciues Ro. qui dicantur, tit. qui capit. fo sub. num. 2.	11.
Ciues Ro. alieno foro se submittere non possunt, ibi. n. 8.	15
Ciues Ro. nō tenētur sequi forū locorū de district. ibi. n. 8.	15
Ciues Romano absentes qualiter sint citandi, & citationis forma, tit. de in ius voc. num. 11.	21
Ciues & incolæ præsentes qualiter citentur, ibid. num. 6.	25
Cuius omnis prudens non est, neque omnis rusticus indiscretus tit. de posit. num. 13.	54
Ciuitates & Castra intra districtum Urbis, an foro Capitoli- no subiiciantur, tit. qui capi fo sub. num. 11.	16
Clausula non se astringens ad probationem superfluum, ad quid utilis. tit. de posit. num. 7.	52
Clausula super articulis & tota causa, quid operetur, tit. de admis. arti. num. 7.	67
Clausula, reiectis expensis, conditionem importat, tit. instan. num. 13.	119
Clausula secundum formam statutorum, quid operetur. tit. de. execu. instr. num. 8.	134
Clausula, si & in quantum, in decretis quid operetur, tit. de aposto. num. 9.	214
Clausula saluo iure dicendi de nullitate, in appellatione quid operetur, tit. de caus. null. num. 36.	288
Clausula apponenda, si restitutio in integrum pro maiore petatur, tit. de caus. rest. in integ. num. 8.	300
Clausula. pro rata victoria, quid operetur in sententia quan- da quibus succumbunt, & victus victori in expensis con- den.	

I N D E X.

demnatur. tit. de expens. lit. n. 42.	367
Clerici Ro. quod forū sequantur, tit. qui capito. fo. subi. n. 9.	15
Collaterales & Capitaneus appellationum per quos, & quomodo eligantur. de elect. collat. num. 1.	3
Collaterales & Capitaneus nisi Doctores & in iudicando versati non eliguntur. de elect. collat. n. 2.	3
Collateralibus & capitaneo constituendis accedit auctoritas summi Pontificis ibid num. 3.	4
Collateralis primus est Senatoris Locumtenens, tit de electio Collateral. n. 4.	4
Collateralis primus post eius sessionem ad Senatoris tribunal tenetur sedere. tit de offi. Senat. num. 2.	5
Collateralium & capitanei officia, sunt annalia, & qualiter prorogentur, tit. de elect. collat. num. 5.	4
Collateral. & capitanei iuramēta penes quē præsētur, n. 6.	4
Commissio restitutionis instantie an clausulam refectis expensis habere debeat, tit. de instan. num. 111.	119
Commissione impetrata & presentata, pro causa nullitatis principaliter intentanda, an instantia computetur à die presentationis vel partis citationis, titulo de caus. nulli. num. 14.	272
Commissio est loco libelli, ibi. num. 15.	272
Comparatio litterarum in recognitionibus quomodo fiat, tit. de execu. apo. num. 7.	144
Compulsorie speciales pro iuribus habendis quomodo petantur, tit de iur. produc. num. 23.	93
Compulsorie generales quæ sint, ibid. num. 14.	94
Compromissum inter consanguineos vsque ad certum gradum, certis casibus fieri præcipitur tit. de reduc. sent. arbi. num. 3.	206
Condemnatus ad factum tenetur intra triduum in executionis deponere, quantum aduersarius iurauerit sua interesse indi-	indi-

I N D E X . I

<i>indice taxante, tit. de depo. faciend. num. 2.</i>	210
<i>Consentienti datur terminus ad soluendum, tit. de gener. for. proce. num. 18.</i>	180
<i>Consentens in capitolinum Iudicem nullo privilegio potest amplius se ab eo eximere, tit. de causam. ordinaria numero 11.</i>	40
<i>Conseruatores vacante sede capitanei, ius dicunt pro capitaneo tit. de present. appell. num. 4.</i>	218
<i>Consilio semel Notario tradito consultor illud amplius repetere non potest, tit. de offi. consul. num. 8.</i>	242
<i>Consultor eligitur allegato suspecto capitaneo, & quomodo, tit. de suspi. cap. num. 2.</i>	237
<i>Consultor quando consilium dare debeat post acceptationem, tit. de offi. consultor. nume. 2. & uume. 9. 240. &</i>	242
<i>Consultor votum sua manu scriptum subscriptum & sigillatum Notario dare debet, ibidem, nume. 6.</i>	241
<i>Consultore electo & recusante, alius eligitur, tit. de suspi. capita. num. 5.</i>	237
<i>Consultore electio, capitaneus super intermediis prouidet, tit. de offi. consulto. num. 5.</i>	241
<i>Consultori tempus datum per signaturam prorogari potest, ibid. num. 3.</i>	240
<i>Consultoris officium quod sit, ibidem nume. 1. & 5.</i>	240
<i>&</i>	241
<i>Consultoris consilii forma, ibid. num. 7.</i>	241
<i>Contumacia in respondendo positionibus quomodo purganda, tit. de positio. num. 15.</i>	55
<i>Contumax positionibus non respondens quam penam ferat. tit. de posit. num. 13.</i>	54
<i>Contumacia vnius actus, ad alium non extenditur, tit. de testi. publ. num. 6.</i>	105
<i>Contumax in summaris, quandocunque relictis expensis auditur,</i>	

INDEX.

ditur, tit. gene. for. proceden. num. 5.	176
Contumax fictus, an possit à die sententia appellare, tit. de app. & re iud. num. 14.	202
Contumax fictus à vero, à statuto in appellatione non distinguitur. ib. num. 28.	207
Conuentus pro re mobili, si in districtu immobilia non possideat, cauere debet de iudicio sisti, tit. de conuen. pro re mob. num. 1.	196
Conuentus pro re mobili si non cauet, res petita sequestratur, ib. num. 2.	196
Copia petitionis quando per notarium reo petenti dari debeat. tit. de caus. ord. num. 5.	38
Copulatiua dispositio vt verificetur, quid requirat. tit. Qui cap. Fo. sub. nu. 7.	13
Creditor ad licitandum admittitur, tit. de execu. rei iudi. in ord. num. 44.	338
Credit. verbum pro confessione & non credit pro negatione habetur tit. de posit. num. 28.	60
Criminalium index à Senatore eligitur. tit. de elect. Senatore num. 5.	2

D

D Annorum & interesse appellatione, veniunt expense, non ex contrario, tit. de expen. lit. num. 4.	354
Debitor de exiptione pignoris aut hypothecę licitatę tenetur, aa si ipse vendidisset, tit. de exec. rei iudi. in ord. n. 48.	250
Depositum in executionis intra triduum fieri debet, alias appellatio deseritur, tit. de depo. facien. num. 1.	220
Depositum in re immobili in defectum pecunie qualiter fiat, ibid. num. 6,	222
Depositum quando in causis nullitatum fieri debeat, tit. de caus. nulli. num. 9.	271
Desertio in dubio nō est indicanda, tit. de caus. nulli. n. 17.	273
	Diffio

INDEX.

<i>Dictio, alius, intelligitur de simili, tit. de execu. instr. dot. nu.</i>	
25.	159
<i>Dies iuridica quomodo cognoscatur, tit. de in ius voc. n. 20.</i>	29
<i>Dies x. dati ad dicendum de nullitate sententię arbitri, vel petendam reductionem computantur à die sententię, si citata non precescit, tit. de reduc. sen. arbi. n. 15.</i>	261
<i>Diffusio citationis per iudicem facta loco citationis habetur. tit. de in ius voc. nu. 19.</i>	29
<i>Dilatio data à lege vel Statuto, per iudicem immutari non potest, tit. de depo. faciendo. num. 11.</i>	223
<i>Dilationes quę & quotuplex, tit. de dilat. num. 2.</i>	98
<i>Dilationes statutię, si non petantur & omittantur processus non vitiatur, ibid. num. 7.</i>	99
<i>Diligentia reperiendi iudicem pro appellando, an sufficiat semel & quādoquę facta, tit. de appel. & re iud. n. 26.</i>	206
<i>Discussionum hereditatum causę, ac prioritatis & posterioritatis inter creditores, & uisusmodi, via ordinaria tractari possunt. tit. de iud. num. 3.</i>	30
<i>Districtus Urbis quid, tit. qui capito. fo. subi. n. 7.</i>	14
<i>Districtualium causę ordine statutorum tractantur. tit. Qui cap. fo. sub. num. 11.</i>	16
<i>Donatio propter nuptias quanta sit, & quomodo lucretur, tit. de execu. inst. dot. num. 23.</i>	160
<i>Donatio propter nuptias an debeat de dote promissa & cauta, ibid. num. 29.</i>	160
<i>Donatio propter nuptias semper debetur, nisi expresse remittatur, ibid. num. 30.</i>	160
<i>Dos statim soluto matrimonio repeti potest, ibidem. num. 36.</i>	162
<i>Dotis instrumentorum executio quomodo & qualiter sit petenda, ibid. num. 1.</i>	151
<i>Dubia de iure isto, ad ius civile, & demum ad ius canonicum termi-</i>	

I N D E X.

terminantur, tit. quā capi. fo. sub. nu. 12. 16
Duae conformes, iure isto habent vim trium, & ideo omnes
disputationes iuris de tribus locum habent in duabus, tit.
de caus. resti. in integr. num. 24. 304

E

Ecclesia in quocunque casu & termino sit laesa, habet qua-
 driennium ad restitutionem petendam, tit. de caus. resti.
 in integ. num. 31. 306

Edictum citatoriu quid, & ius forma, tit. de in ius voc. n. 1. 21

Eligens viam probatoriam, an ad iusiurandum deuenire pos-
 sit, tit. gener. for. proced. num. 8. 177

Emphytheotica bona pro dote iure isto obligari possunt, tit.
 de execu. instru. dotal. num. 20. 157

Emptorem non reperiri, & iniustum reperire a parti proce-
 dunt, tit. de execu. rei. iud. in ord. num. 45. 338

Emptore non apparente bona dantur insolutum creditori ut
 hic, ibid. num. 49. 340

Euictionis fideiussor an & quando se a fideiussione eximi pe-
 tere possit, tit. si. fideiussor. num. 1. 186

Exceptiones multae sunt & quae tit. de cau. ord. num. 6. & nu.
 78. 38. & 39

Exceptiones declinatoriae quando opponi debeant. ibid. n. 10. 39

Exceptiones, hic enumeratas ante litis contestationem oppo-
 nens, illas intra triduum probare tenetur. ibid. n.

num. 21. 40

Exceptionem excommunicationis maioris, & civilis diffida-
 tionis probata agentem repellit. ibid. n. 13. 40

Exceptiones praedictas opponens post datas duas dilationes
 statutaria non auditur nisi deposito facto. ibid. n. 14. 40

Exceptiones noui pacti solutionis & alia de quibus hic oppo-
 nens rem petitam dep. nere tenetur. ibid. num. 15. 40

Exceptiones quae litis contestationem impediunt, quomodo
 propo-

I N D E X

- proponi debeant. *ibid.* num. 16. 41
- Exceptiones altiore indagine requirentes. *reservantur ad merita.* *ibid.* num. 17. 42
- Exceptio dilatoria reservata & verificata in processu reddit processum nullum. *ibid.* num. 18. 42
- Exceptiones generalem excipientem non releuat. *tit. de iur. prod. nm. 14.* 42
- Exceptiones à iuris peritis formanda. *tit. de except. n. 1.* 95
- Exceptiones articulatę fieri possunt, si probatione indigeant. *ibid.* num. 2. 95
- Exceptiones, quę opponi possunt contra instrumenta extra Urbem celebrata. *tit. de caus. ex. n. 5.* 130
- Exceptiones à statuto contra instrumenta opponi permisse, quę. *tit. de execu. instrum. n. 11.* 136
- Exceptiones quę contra instrumenta in forma camere opponi possunt. *tit. de execu. instrum. infor. cam. num. 5.* 147
- Exceptiones quę opponi possunt contra dotis instrumentum. *tit. de execu. instr. dot. num. 39.* 163
- Exceptiones quę per reum, contra sententiam cuius executio petitur opponi possunt in ordinariis. *tit. de exec. rei iudic. c. num. 4. & 7.* 322. & 323.
- Exceptiones quę ante sententiam fuerunt cognite & reiectę executioni opponi non possunt. *ibid.* n. 5. 322
- Executio instrumentorum, an & quando & contra quem peti possit, vide in litem instrumenta. 12. 328
- Executio obligationis in forma camere, quomodo petatur. *tit. de execu. instrum. infor. ca. nu. 1.* 146
- Executio instrumentorum dotalium, quomodo petatur. *tit. de execu. instr. dot. ul. n. 1.* 151
- Executio instr. dota. contra quos peti possit, & per quem. *ibid.* num. 2. cum plu. seq. 151 & seq.
- Executio instrum. dota. contra tertios possessores peti potest. *bipo-*

INDEX.

- etiam principali non excusso, si tamen nulla adsit specialis
 hypotheca. ib. n. 12. cum. mult. seq. 154. & seq.
- Executio instrum. dota. peti potest pro alimentis & vestibus
 lugubribus, ibid. num. 32. 161
- Executio testamentorum & codicillorum, quomodo petatur,
 tit. de exec. vlti. volun. num. 1. 164
- Executio testamentorum, sola facti veritate inspecta cogno-
 scitur, ibid. num. 3. 165
- Executio rei iudic. quomodo petatur, tit. de execu. sent. n. 1. 167
- Executio in summatiis, quo ordine fieri debeat, tit. gene. for.
 proced. num. 4. 196
- Executio in contumaciam facta, reo etiam contumaciam pur-
 gante non restituitur, ib. nu. 6. 176
- Executionis dotalis priuilegium, non solum instrumentis, ve-
 rum & quibuscunque aliis scripturis datur, tit. de exec.
 instru. dotal. num. 22. 158
- Executio sententiæ an & quando fieri possit pendente causa
 nullitatis principaliter intentata, tit. de caus. nulli num.
 20. 22. 23. & 25. 275. 277. 278. & 280.
- Executio rei iudicatæ iure commu. & isto duplici via peti
 potest, tit. de exec. rei. iudi. num. 3. 309
- Executionem rei iudicatæ habere cupiens, quid facere debeat,
 ibid. num. 4. 310
- Executio sententiæ cuiusvis ordinarii, etiam si extra Urbem
 sit lata, iure isto peti potest, ib. num. 5. 311
- Executio rei iudicatæ, actione iudicati intentata, habet in-
 stantiam annalem, ibid. num. 9. 312
- Executio rei iudicatæ intentato iudicis officio, petitur coram eo
 dē iudice qui sententiā tulit vel confirmauit, ib. n. 11. 313
- Executio rei iudicatæ iudicis officio, an, & quando coram iu-
 dice à quo, vel ad quem peti possit, ibidem, numer. 12. cum
 seq. 313. & seq.
- Execu-

INDEX.

- Executio rei iudicatae in ordinariis iudicis officio petitur ut**
 hic, tit. de exec rei iud. in ordin. n. 1. 320
- Execut. iuris ordine seruato q̄modo fieri debeat. ib. n. 10. 324**
- Executio rei iudicatae in ordinariis ex statuto fieri potest, iuris ordine nō seruato, & est electio creditoris ib. n. 13. 326**
- Execut. rei iudicatae in quib⁹ bonis fieri nō possit, ib. n. 18. 328**
- Executio rei iudicatae contra minores, eodem modo fit quo contra maiores, praterquam in casu de quo hic, ib. n. 19. 338**
- Executio si facta sit super bonis, quae non sit debitoris, quid faciendum pro illorum recuperatione, ibi. n. 20. 329**
- Executio rei iudicatae in executiuis instrumentorum, & apocharum fit ut hic, tit. de execu. rei iudic. in exec. n. 1. 347**
- Executio iudicati dotalium instrumentorum datur in mobilibus & immobilibus & contra nomina debitorum ut actor eligit, ibidem, num. 2. 347**
- Executio rei iudicatae in summariis fit iuris ordine seruato ut hic. 348**
- Executores Capitolini per quem deputentur, tit. de nun. n. 4. 9**
- Executori volenti facere executionem in bonis per tertium possessis cum generali mandato, tertius resistere potest, tit. de execu. re iud. in ord. num. 22. 329**
- Executor potest exequi super bonis per debitorem possessis, licet tertius illa esse sua asserat. ib. n. 23. 330**
- Fallit si ex facie bonorum appareat non esse debitoris ut hic, ibid. num. 23. 330**
- Expensae post rem iudicatam, triplici via deberi & exigi possunt, tit. de expen. lit. num. 1. 353**
- Expensae si in stipulatione sunt deductae si in sententia nihil de illis dictum sit, iure actionis peti possunt, ibid. nu. 2. 353**
- Expensae iure actionis debite petuntur coram ordinario, & ordine de quo hic. ibid. num. 9. 356**
- Expensae quae in condemnationem sunt deductae, repetuntur officio**

I N D E X.

18

- officio iudicis rem indicatam exequentis, & ordine de quo
hic, ibid. num. 10 & 11. 356. 357.
- Expensæ debent examinari per notarium & quomodo. ibid.
num. 14. 358
- Expensarum taxatione semel confirmata, amplius etiam iure
communi appellare non licet, ibid. num. 10. 360
- Expensæ quarum condemnatio nec absolutio in sententia facta
est, à victo per Victorem conditione ex statuto petuntur.
ibid. num. 23. 360
- Expensæ, quæ conditione ex statuto debentur, coram quo iu-
dice peti debeant, ibid. num. 30. 365
- Expensæ liquidæ non compensantur cum illi qui dandis, quan-
do utraque pars succubuit, ibid. nu. 43. 367
- Expensæ quæ fiunt in reassumendis publicis instrumentis, an
& quando debeantur, ibid. nu. 45. 368
- Expensæ in materia plenius remissive, ibid. nu. 48. 369
- Eximari debet res subhaestanda ut sciatur an licitatores iusti
sint, tit. de exe rei iudi. in ord. num. 30. 32. 53. 48. 333

F

- F**atalia Senatoris remissive tit. de electione nu. 4. 22
- Fatalia ex statuto sunt mensi sex, tit. de fata n. 1. 247
- Fatalia secunda debent esse breviora primis, ibid. n. 5. 248
- Fatalia, quando possint ultima die sine partis citatione proce-
dari, ibid. num. 6. 248
- Fatalia non currunt durante compromisso vel impedimento,
de quibus hic, ibid. nu. 12. 251
- Fatalia computantur à die interpositæ appellationis, tit. de
appel. & re iud. num. 5. 299
- Fatalia appellationis viua voce, & postea in scriptis interpo-
sita, à quo die computentur, ibid. nu. 9. 200
- Fatalia dicuntur secunda, instantia vero dicitur prima, tit. de
re iud. de appel. num. 4. 232
- Fatalibus lapsis sententia remanet à iure confirmata, tit. de

† † †

fatalis

I N D E X.

<i>Fatal. num. 3.</i>	248
<i>Fatalium prorogatio à signatura petitur, ibid. nu. 4.</i>	248
<i>Fatalia tertiæ instantiæ sunt mensium quattuor. tit. de ter. inst. num. 6.</i>	259
<i>Feudalia bona iure isto pro dote obligari possunt, tit. de exec. instrum. dotal. num. 19.</i>	157
<i>Fictus contumax à die scientiæ appellare potest, tit. de appell. & re iud. num. 14.</i>	202
<i>Fidei commissarij possunt iure isto petere executionem fidei commissi, tit. de exec. ult. volu. num. 8.</i>	166
<i>Fidei ssor pro dote, in quibus casibus interuenire potest, tit. de exec instr dotal. nu. 11.</i>	154
<i>Fidei ssor si petat se ab obligatione eximi, vel alium fidei ssorem indem ut utis dari, quomodo procedere debet, tit. si fidei ssor petat. &c. nu. 1.</i>	186
<i>Fidei ssor an & quando à fidei ssione se eximi, petere possit, ibid. num. 2.</i>	187
<i>Fidei ssor de euictione an se eximi petere possit, ibi. nu. 3.</i>	188
<i>Forma citationis contra absentes, tit. de in ius voc. nu. 1.</i>	21
<i>Forma citationis ad sententiam contra absentes, ibid. nu. 3.</i>	24
<i>Forma citatorij edicti, ibid. num. 1.</i>	21
<i>Forma citationis in causis ordinarijs, tit. de caus. ord. n. 4.</i>	37
<i>Forma petitionis in causis ordinarijs, ibid. nu. 2.</i>	35
<i>Forma citationis pro contestanda lite & iurando de calumnia tit. de lris contest. nu. 1. & 2.</i>	44
<i>Forma remissionis pro testibus examinandis, tit. de remissi. num. 10.</i>	80
<i>Forma citationis in iurij productione, tit. de iur. prod. n. 1.</i>	84
<i>Forma producendi iura, ibid. nu. 1.</i>	84
<i>Forma citationis exceptionum productione, tit. de excep. n. 4.</i>	96
<i>Forma citationis in præfixione dilationum, tit. de dilat. nu. 1.</i>	98
<i>Forma citationis in productione positionum, tit. de posit. n. 4.</i>	51
<i>Forma monitorij de respondendo positionibus, ibid. nu. 13.</i>	54
<i>Forma</i>	

I N D E X.

Forma appellationis à denegata publicatione testium, tit. de testi. publi. nu. 10.	106
Forma excipiendi contra testes, publicatione habita, tit. de reprobatio, test. nu. 11.	109
Forma voti assettamenti, tit. de assett. nu. 4.	112
Forma citationis ad sententiam, tit. de sent. prola. nu. 7.	124
Forma petitionis executionis instrumenti, tit. de excc. instru. numero 5.	133
Forma citationis executionis instrumen. ibid. nu. 9.	135
Forma citationis sententiae in exec. ib. nu. 5.	140
Forma sententiae in executiuis, ibid. num. 26.	141
Forma citationis executioni instrumenti in forma camere, tit. de exec. instr. & c. num. 4.	146
Forma decreti concessionis executionis vltima voluntatis, tit. de exec. vlt. volun. num. 6. & 9.	165 & 166
Forma pro edendi cōtra minores pupillos & infantes habentes vel non habentes tutore vel curatorem, tit. de minor. n. 3.	18
Forma procedendi in execut. one sententiarum, tit. de excc. sent. num. 4.	169
Forma citationis & processus in summarijs, tit. gener. form. proced. num. 1.	175
Forma petitionis in causis possessorijs, & interdictorum, tit. de caus. poss. ff. num. 1.	181
Forma citationis quando fideiussor petijt se eximi à fideiuss. one, tit. si fideiuss. petat, & c. nu. 1.	186
Forma appellat. in scriptis, tit. de appell. & re iud. nu. 1. & 2.	22
Forma cedule deposit. in executiuis, tit. de depo. faci. n. 3.	222
Forma appellationis ab interlocutoria, tit. de appell. n. 10.	228
Forma citationis reiectionis appell. tit. de reiect. appell. n. 2.	31
Forma citationis electionis cōsultoris, tit. de suspi. ca. n. 3.	237
Forma extractionis cōsultoris, ibid. nu. 4.	237
Forma Consilij Cōsultoris, tit. de offic. consul. numero, 7.	241

I N D E X.

Forma citationis ad videndum pronunciari causam desertam, tit. de fatal. num. 9.	250
Forma citationis ad sententiam coram Capitaneo, tit. de sent. prola. nu. 7.	254
Forma sententie definitivae per Capitaneum ferenda, ibid. n. 8.	255
Forma petitionis in causa nullitatis principaliter intentata, tit. de caus. nulli. nu. 3.	168
Forma petitionis restitutionis in integrum principaliter petita, tit. de caus. resti. in integ. nu. 6.	298
Forma producendi, sine repetendi iura, tit. de iur. prod. n. 1.	34
Forma petitionis restitutionis in integrum incidenter petita, ibid. nu. 7.	299
Forma mandati de parendo sententiae in ordinariis, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 2.	320
Forma citationis in relaxatione mandati pro executione sen- tentiae in ordinariis, ibid. nu. 8.	323
Forma mandati executivi virtute rei iudicata, & mandato de parendo previo, relaxati, ibid. nu. 14.	326
Forma edicti promulgandi per Praeconem ante licitationem immobilium, ibid. nu. 33.	334
Forma citationis pro bonis dandis insolutum creditori. ibid. nu. 51.	341
Forma procedendi contra nomen debitoris non obligati pro e- xecutione rei indicatae, ibid. nu. 58. & 59. cap. 245. & 346	
Forma procedendi in repetitione expensarum, quae officio Iudicis re indicatae exequentis debentur, tit. de expens. lit. n. 13.	358
Forma citationis in taxatione expensarum, ibid. nu. 15.	358
Forma citationis in relaxatione mandati pro expensis taxatis, ibid. nu. 22.	360
Forma procedendi in taxatione expensarum quae conditione ex statu debentur, ibid. nu. 32.	365
Forma procerum cedulae expensarum, ibid. nu. 33.	366
Forum quibus modis contrahatur, tit. qui capitol. for. subi. n. 3.	11

I N D E X:

G

- G**eneralis petitio & libellus nullitatis subſtinetur, parte non opponente, tit. de cauſ. null. num. 4. 269
 Guarantigia quæ & quare adiducta, tit. de cauſ. exec. n. 2. 129

I

- I**mmobilia executioni capta, debent vendi ſeruata forma de qua hic, qua non ſeruata nulla remanet, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 26. 27. 28. 331
 Incole qui dicantur, tit. qui capit. fo. ſubū. num. 4. 12
 Incolatus quid & quomodo conſtituatur, ibid. 12
 Incolatus coniicitur pluribus modis, ibid.
 Incola quidā Capitolinū Forū minime ſequuntur. ibid. n. 5. 12
 Incontinenti appellatum quando dicatur, tit. de appell. & re iud. num. 7. 200
 Iniuria ſi fiat mandatariis quid agendum tit. de in ius. voc. num. 17. 28
 Inquilinus & colonus rei date inſolutum non poſſunt per creditorem expelli, & ſi ipſe ſit ſingularis ſucceſſor, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 54. 342
 Instantia in cauſis ordinariis eſt annalis, tit. de inſt. n. 1. 116
 Instantia perempta, ſi pronuntietur, pronuntia erit nulla, ibid. num. 2. 116
 Instantia perēpta reus abſolutionē petere poteſt, ibid. n. 3. 116
 Instantia incipit à die litis conteſtationis, ibid. nu. 4. 116
 Instantia annalis eſt dierum 365 ibidem, nu. 6. 117
 Instantia perempta, an acta facta pereant, ibid. nu. 14. 119
 Instantia perempta, an ſit neceſſaria actorum repetitio, ibid. num. 15. 120
 Instantia perēpta, quid agendū, tit. de exec. inſtru. n. 23. 140
 Instantia executionis obligationis in forma cameræ quæ, tit. de exec. inſtru. in for. cauſ. nu. 7. 148
 Instantia executionis inſtrumentorum dotalium quæ & quantita ſit, tit. de exec. inſtr. dot. nu. 40. 163

I N D E X.

<i>Instantia executioni testamentorum, quæ & quanta sit, tit. de exec. ult. volunt. nu. 10.</i>	166
<i>Instantia causarum summariarum quæ, tit. gener. for. proced. numero 19.</i>	180
<i>Instantia causarum interdictorū & possessorū quæ, tit. de caus. possess. num. 3.</i>	182
<i>Instantia dicitur prima, fatalia secunda, tit. de reiect. appellat. numero 4.</i>	231
<i>Instantiæ prorogatio, an sine citatione fieri possit, tit. de instan. numero 9.</i>	118
<i>Instantiæ peremptio per solum Papam restitui potest, ibidem, numero 10.</i>	118
<i>Instantiæ peremptiæ acceptationis utilitas, ibid. nu. 12.</i>	119
<i>Instantiæ prorogatio per solum Papam vel. eius signaturam, sen. la. ibid. nu. 8.</i>	118
<i>Instantia causæ nullitatis, est dierum utilium 10. ad proban. & biennij ad expedien. tit. de caus. null. nu. 11.</i>	271
<i>Instantia causæ restitutionis in integrum principaliter intentate est dierum utilium 20. quibus elapsis perimitur, titu. de caus. restit. in integ. nu. 17.</i>	301
<i>Instantia causæ restitutionis in integrum perempta, an & ius perimatur, ibid. nu. 33.</i>	307
<i>Instantia causæ restitutionis perempta, per signaturam datur restitutio, ibid. num. 34.</i>	307
<i>Instrumenta publica, iure ciuili executionem non habent, tit. de caus. exec. nu. 1.</i>	119
<i>Instrumenta, an exequi possint personarum mutatione facta, tit. de exec. instr. nu. 1.</i>	132
<i>Instrumentorum executio ex forma statutorum adinuenta, tit. de caus. exec. num. 3.</i>	130
<i>Instrumentorū executio etiam extra Urbē datur, ibi. n. 4.</i>	130
<i>Instrumentorum appellatione, quid contineatur, ibid.</i>	130
<i>Instrumentorum executio, an detur Clericis contra Laicos, tit. de exec.</i>	

de exec. instr. num. 4.	133
Instrumentorum appellatione, an veniant Apocha, tit. de exec. instr. dotat. nu. 24.	158
Interlocutoriarum sententiarum de nullitate an & coram quo iudice dici possit, tit. de caus. nullit. a. nu. 25.	280
In termino, & intra terminum quomodo differant, tit. de termin. iur. nu. 12.	215
Interpellatio ad constituendum aliquem in mora, quas debeat qualitates habere, titu. de expens. liti. nu. 44.	368
Interrogatoria impertinentia refrenantur, tit. de admis. art. nu. 14.	70
Interrogatoria per notarium fieri possunt, & quæ, ibid. n. 15.	71
Interrogatorium copia dari non potest, ibid. nu. 13.	70
Inuentarii beneficium facit tutum heredem à captura personali, tit. de exec. vlti. volu. nu. 7.	166
Iudice allegato suspecto quomodo alleganti consulatur, & quando tit. de caus. ord. nu. 19.	42
Iudex causarum criminalium à Senatore eligitur tit. de elect. n. 5.	2
Iudex à quo ab interlocutoria appellatur friuole appellanti refutatorios dare debet titu. de appell. ab interlocut. n. 11. 2.	19
Iudex totam causam terminare debet, tit. de sent. prol. n. 10.	125
Iudex alterius sententiam sine eius licentia iure communi exequi non potest, tit. de exec. senten. nu. 2.	168
Iudex altercantibus partibus super possessione, illam ad se auocare debet, tit. si plur. conten. & c. nu. 2.	184
Iudex denegans responsionem apostolorum non potest in causa ulterius procedere, tit. de apostol. nu. 2.	203
Iudex pro apostolis requisitus, & tacens. habetur pro deferente, ibid. nu. 3.	207
Iudex pro apostolis requisitus, qui dicit, dabo sine termini præfinitione, habetur pro deferente, ibid. nu. 4.	209
Iudex qui dixit, de apostolos, dimissorios dedisse intelligitur, ibid. nu. 5. & 6.	209

I N D E X.

- Index dans acta pro apostolis, intelligitur detulisse, ibid.*
 nu 7 219
- Index quando dicatur appellationē admittere ibid nu 8.* 209
- Index quando possit appellantem ad terminum iuris monere,*
ibid. num. 11. 210
- Index non potest, petentem apostolos, ad longiorem quinque*
dierum terminum monere, tit. determ. iur. n. 2. 22
- Index pro apostolis requisitus, usque ad ultimum momentum,*
appellantem iure communi retinere potest, ibid nu 4. 213
- Index non potest sine apostolis impetrari, ibid nu 5.* 213
- Index an possit ante conclusionem in causa, & post quam libet*
partem interrogare, tit. de posit. nu. 26. 59
- Index longe maiorem interrogandi facultatem habet in sum-*
mariis causis quam in ordinariis, ibid nu 27. 59
- Index coram quo appellatio deseritur, potest vel causam deser-*
tam pronuntiare, vel executionem concedere, tit. de fatal.
num. 10. 250
- Index qui pronuntiauit appellationē desertā, potest appellantem*
docentem non esse desertam, reponere, ibid nu 11. 250
- Index potest partes ad compromissum cogere, tit de reduc. sen-*
ten. arbi. num. 2. 260
- Index super reductione aditus, poterit de nullitate cognoscere,*
ibid. num 9. 263
- Iudicis officium quod sit, nullitate principaliter intentata, tit.*
de caus. nulli. num. 12. 272
- Index aditus super nullitate sententia, an & quando possit mo-*
rita tangere, ibid nu. 18. 273
- Index expensas taxās, post iuramentū a parte prestitū, adhuc*
illas ex causa moderare potest, tit de expen lit nu 21. 360
- Index an possit iure isto ream ab expensis absolueri, ibidem,*
num. 26. 353
- Index secundę instantiæ, condemnans in expensis etiā in illis*
primę instantiæ condemnasse intelligitur, ibid n 49. 370
- Iudiciariam*

I N D E X.

Indiciariam petitionem quid precedere debeat, & de caus.	
ord. numero 3.	37
Iura parte citata produci debent, tit. de iur. produc. nu. 3.	85
Iura per compulsum produci possunt, & utilitas taliter produ-	
ducendi, ibid. num. 5. & 6.	85. & 86
Iura ante litis contestationem producta debent parte citata	
repeti, ibid. num. 4.	85
Iura debent recognosci per testes, vel per litterarum compa-	
rationem, ibid. num. 19.	91
Iura antiqua recognitione non indigent, ibidem.	
Iura quomodo p comparatione recognosci debent, ibid. nu. 22.	92
Iuridica dies quo signo dignoscatur, tit. de in ius. voc. nu. 20.	29
Iustum pretium in licitationibus quod esse dicatur iure communi,	
& quod iure isto, tit. de exec. rei iudi. in ord. nu. 47.	339
Iusta causa litigandi ab expensis non excusat, & quando titu-	
de expen. lit. nu. 3. & 25.	362
Iusta causa litigandi quae dicatur, ibid. nu. 28.	364
Iurare de calumniis an & quando possit procurator, tit. de lit.	
contesta. nu. 45. & 6.	45
Iurare de calumnia in causa minorum quis debeat, ibi. nu. 8.	46
Iurans testes aut iura non iter reperiisse, si de mendacio conu-	
cantur, non admittitur, tit. de iustific. sent. nu. 6.	146
Iurans reductionem non petere, an excusetur si intra decem dies	
illam non petierit, tit. de reduc. senten. arbi. nu. 6.	262
Iuramentum calumniae per ipsum met actorem praestandum si	
praesens, & quid si absens sit, tit. de litis cont. nu. 456.	45
Iuramentum calumniae quis deferre & praestare possit, tit. de	
litis cont. nu. 8. & seq.	46
Iuramentum Collateralium & Capitanei Appellationum,	
tit. de elect. num. 6.	4
Iuramentum in compromisso appositum intelligitur si aequae ar-	
bitretur, titu. de reduc. senten. arbit. nu. 7.	262
Iuramentum calumniae ab expensis non excusat, tit. de expen.	
lit.	lit.

I N D E X.

lit. nu. 24.

362

Iuramentum calumnie quę contineat sub se. tit. de liti. contes.

nu. 12.

47

L

L *Audum meretur eandem executionem quam sententia, tit. de exec. rei iud. nu. 8.*

312

Lesio et iniquitas sententie arbitrorum etiam ex nouis iustificari potest, titu. de reduct. sentent. arbit. nu. 10.

263

Lesio modica non facit esse locū reductioni, ibid. nu. 19.

262

Lex generaliter loquens an causam dotis comprehendat, tit. de exec. instru. dot. nu. 15.

155

Licitatore secundo plus licitante an primus liberetur, tit. de exec. rei iud. in ord. nu. 39.

337

Licitatore secundo non apparente seu cessante, an primus in obligationem reincidat, ibid. nu. 40.

337

Licitator suppositus, ut alium ad carius licitandum incitet, puniatur crimine stellionatus, ibid. nu. 41.

337

Licitatoribus pluribus in idem concurrentibus primus preferatur, ibid. nu. 43.

338

Licitator primus à secundo exclusus poterit & ipse plus licitando illum superare. ibid. nu. 44.

338

Lite contestata, petitioni nihil addi vel minui potest, tit. de caus. ord. num. 20.

43

Litigantibus iniuste, consulendum est ut cedant, tit. de expens. lit. nu. 45.

369

Lucrum dotis quid & quomodo debeat, tit. de execu. instrum. dot. nu. 28.

160

M

M *aior xx. annorum iure isto reputatur pro maiori. tit. de minor. num. 1.*

17

Maior, an iure isto restitutionem in integrum petere possit. ibid. remissive.

17

Mandatariorum numerus quotus, tit. de nunt. nu. 1.

8

Manda-

I N D E X:

22

Mandatariorum numerus augetur arbitrio Conseruatorum,
ibidem. 8

Mandatariorum electio & priuatio ad Conseruatores pertinet, numero 1. 9

Mandataru quomodo admittantur, num. 2. 9

Mandatarij citant ex officio nulla iudicis commissione precedente, quibusdam casibus exceptis, ibid. num. 2. 9

Mandatarij in causis ab initio commissarijs citationes facere non possunt, num. 3. 9

Mandatarioru diligentia qualis in citationibus faciendis, tit. de in ius voc. num. 7. 25

Mandatarus iniuria facta qualiter procedendum, tit. de in ius voc. num. 17. 28

Mandatum relaxatum a Iudice officio vel vita functo, an exequi possit, tit. de exec. rei iudi. in ord. num. 16. 327

Mandatum relaxatum contra viuentem, an exequi possit contra heredes eo defuncto, ibid. num. 17. 327

Menses sex qui dantur a statuto pro fatalibus, computantur singuli triginta dierum, tit. de fatal. num. 8. 249

Menses sex dati debitori ad reluendum bona creditori insoluto data, quomodo computentur, tit. de exec. rei iudi. in ordi. num. 53. 342

Mercedum cause priuilegium, tit. de caus. merced. numero 1. & per totum. 190

Mercedum cause an dicantur, si opus ad mensuram vel estimationem factum fuerit, ibid. num. 2. 191

Minor ad agendum qualiter admittatur, tit. de min. n. 2. 18

Minori tutorem vel curatorem non habenti, quomodo succuratur. *ibidem.*

Minor, & Ecclesia quantum ad restitutionem in integrum, pari priuilegio videntur honorati, tit. de caus. restit. in integr. num. 32. 306

Minor & similes aduersus lapsum termini in licitatione

Præcedit

I N D E X:

- Praconio apppositi, si eorum interfit, restitui debent, tit. de e-*
xecut. rei iudic. in ord. nu. 57. 336
Miserabilem personarum appellatione qui veniat, tit. de caus.
summa. num. 8. 174
Monitio iudicis equipollet citationi tit. de in ius voc. n. 18. 28
Monitor, via quomodo in causis summariis procedatur, tit.
gener. for. proced. num. 16. 179
Monitorium resoluitur in simplicem citationem reo compa-
rente, ibid. num. 17. 180
Mulieri magis consulitur in generali hypothecca dotis, quam
in speciali, tit. de exec. i. strum. dotal. num. 16. 156
Mulier dans bñq. sua pignori pro alio, non minus iuuatur
Uellerano, quam si fideiubeat, dummodo non decipiat, tit.
de exec. rei. iud. in ord. nu. 23. 330
N
Negans fratritatem, & alia de quibus hic, quæ pena
multetur, tit. de positi. nu. 30. & 31. 60. & 61. 156
Negare an liceat totum ratione partis indebite petite, ad hoc
ut ab expensis excusetur, tit. de expens. lit. num. 38. 367
Nomina debitorum in causam iudicati, cessantibus aliis bonis
capiri possunt, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 56. 343
Notarius Senatoris Protonotarius appellatur, tit. de offic. Se-
nat. num. 5. 155
Notariorum Collateralium nō est prefinitus numerus. n. 8. 6
Notariorum, actua. iorū, qualitates & officium, nu. 9. 6
Notariorum mercedes, & extorsiones per quas taxentur &
corrigantur, ibidem, num. 10. 7
Notariorum actua. iorum nila & mores remissive. 7
Notarius Capit. nei perpetuus est, & subicitur censuræ Corre-
ctorum, sicut alii notarii, tit. de offic. Cap. rum. 4. 8
Notarius quando destinetur ad recipiendum iuramentum ca-
lumnie, tit. de lit. contest. num. 4. 45
Notarius ex suo officio potest quedā interrogatoria formare,
& quæ

I N D E X.

- & quæ, tit. de admis. art. nu. 15. 71
 Notario suspecto allegato qualiter provideatur, ibi. nu. 16. 71
 Notarii morosi in examine pœna, ibid. num. 20. 72
 Notarius quo sermone potius in examine uti debeat, ibidem
 numero, 21. 72
 Notarius tenet dictū testis ad longū scribere, ibi n. 22. 73
 Notarius tenetur testes de causa scientie, loco, tempore, &
 contestibus interrogare, ibid. num. 23. 73
 Notarius destinatur ad egregios testes, ibid. nu. 24. 73
 Notarius diem examinis annotare debet, ut cognoscatur an
 testes intra terminum deposuerint, tit. de dilat. nu. 8. 70
 Notarius non debet recipere albam paginam loco cedule ap-
 pellationis, tit. de appell. & re iud. nu. 24. 126
 Notarius de appellatione ab interlocutoria rogatus, testes ad-
 hibere debet, tit. de appell. ab inter. nu. 12. 219
 Nullitatum cause quinque modis cognosci & deduci possunt,
 tit. de caus. nulli. num. 1. 287
 Nullitas principaliter deducta intra quantum tempus iusti-
 ficari & expediri debeat, ibid. num. 6. 289
 Nullitas patens sufficit q̄ iudici demonstretur, ibi n. 30. 284
 Nullitate insimul cum appellatione deducta, si sententia fue-
 rit confirmata, de nullitate ulterius dici non poterit, ibid.
 numero 34. & seq. 287
 Nuntio si fiat iniuria a persona vel vniuersitate citata quid
 faciendum, tit. de in ius voc. num. 17. 38
 Obligationis in forma camere executio quomodo petatur
 tit. de exec. instr. & c. num. 1. 146
 Officia extorquentur a multis per ambitionem, tit. de elect.
 collat. num. 6. 4
 Officij prorogationes nonnulli pessime meriti obtinuerunt de
 elect. collat. num. 6. 4
 Officium patroni cause Deum timemus, est lites amputare
 tit.

I N D E X.

tit. de caus. ord. num. 9.	39
Officium consultoris quod sit, tit. de offic. consult. nu. 1. & per totum.	240
Onus probandi bona non esse debitoris incumbit dicenti, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 21.	329
Ordinarium causarum processus qualis, tit. de caus. ord. n. 1.	34
Ordinarius taxationem expensarum sibi reseruando successori reseruasse videtur, secus in Delegato, Arbitro, & Arbitratore, tit. de expens. lit. num. 2.	357
Ordinarius in executione si confundatur, an detur appellatio, tit. de exec. rei iud. in ord. num. 11.	324
P	
P atroni causa Deum timentis officium, tit. de caus. ord. num. 9.	39
Partibus ambabus succumbentibus, quomodo expensa debentur, tit. de expens. lit. num. 37. 41.	366. & 367
Pater pro filio quomodo de calumnia iurat. t. de litis cont. numero 10.	46
Pauper qui non potest summam iudicatum deponere, probata paupertate, ad proseguendum appellationem admittitur, tit. de depo. facien. num. 6.	222
Pauper in pecunia & pignoribus, etiam infra summam centum deponere poterit immobilia, paupertate probata, ibi. n. 7.	222
Periti non debent ad extimandum accedere nisi parte vocata, tit. de exec. rei iud. in ord. nu. 31.	333
Personarum apud iure consult. s prima cognitio.	1
Persona dicitur eadem licet officium vel dignitas mutetur, tit. de tertia instan. num. 5.	158
Pessime meriti nonnulli prorogationes officij obtinuerunt, tit. de elect. collat. num. 6.	4
Petitio executionis instrumenti an in scriptis formanda, tit. de exec. instrum. num. 6.	134
Petitio in ordinariis, tit. de caus. in ord. num. 2.	35
Petitio	

I N D E X.

<i>Petitio in summarijs sufficit verbalis, tit. gener. for. proced. numero 3.</i>	176
<i>Petitioni post litem contestatam nihil addi, aut detrahi potest tit. de caus. ord. num. 20.</i>	43
<i>Petitorium concernentia, an in possessorijs deduci possint, tit. de caus. possesso. num. 2.</i>	182
<i>Petitorium concernentia, in iudicio retinenda probari possunt, tit. si plur. conten. &c. nu. 5.</i>	185
<i>Pignora in causam indicati capta venduntur ut hic, tit. de exec. rei iudi. in ord. num. 26.</i>	330
<i>Positiones in quo differant ab articulis, tit. de posit. n. 1.</i>	50
<i>Positio una, plures articulos continere potest, ibid. nu. 2.</i>	50
<i>Positionum productio an requirat necessario partis aduersæ citationem, ibid. num. 4.</i>	51
<i>Positionum imperfectarum productio, & ea quæ sit in albo folio nullius est valoris, ibid. num. 5.</i>	51
<i>Positiones ex libello eliciuntur, ibid. num. 6.</i>	52
<i>Positio qualis esse debeat, ut reus explicite respondere teneatur, ibid. num. 8.</i>	52
<i>Positionibus cuiusmodi reus respondere non teneatur, ibi. n. 9.</i>	53
<i>Positiones medio iuramento actoris dari debere, ibid.</i>	53
<i>Positionibus respondens si teneatur eas esse copiosas, qualiter protestari debeat, ibid. num. 10.</i>	53
<i>Positionibus, respondere reo cessante, quid agat iudex, ibid. num. 10.</i>	53
<i>Positionibus quibus respondere debet reus, & quibus non, ibid. num. 18.</i>	57
<i>Positionibus respondens si teneatur eas esse copiosas qualiter protestari debeat, ibid. num. 10.</i>	53
<i>Positionibus quo iure etiã absente parte responderi ibi. n. 15.</i>	55
<i>Positionibus quibus nihil obsit non respondisse, ibid. n. 17.</i>	56
<i>Positionibus quibus respondere teneatur reus, & quibus non, remissive, ibid. num. 18.</i>	57

I N D E X.

Positionibus quo casu & quali mandato possit procurator pro dño respondere ibid. num. 23. & 24. p. 53. & 59.	
Positionibus quādo etiam rei actor respondere cogatur, ibidē. numero 25.	59
Præuentio in quibus casibus inter Senatorem & Gubernatorem locum habeat, tit. qui Capitol. for. subi. nu. 10.	15
Probatoriam viam eligens, an ad iurandum deuenire pos- sit, tit. gener. for. proced. num. 8.	177
Procurator quomodo, & quando detur pupillis, vel adultis, tit. de minor. num. 6.	20
Procurator ante inceptum iudicium constitutus, an in produ- ctione libelli sit citandus, ibid. nu. 9.	25
Procurator in quibus casibus sit etiam citandus, tit. de in ius voc. num. 11.	26
Procurator quando de calumnia iurare possit, tit. de lit. con- testa. num. 6.	48
Procurator quale mandatum habere debeat, vt ad iurandum de calumnia admittatur, ibid. num. 7.	46
Procurator an & quando positionibus pro principali responde- re possit, tit. de positio. num. 23.	58
Procurator & principalis in sententia citandi sunt, tit. de sent. prolat. num. 7.	114
Procurator appell. inapune omittere nō potest, ib. n. 18.	187
Procurator an in relaxatione mandati, in summaris citan- dus sit, tit. gener. for. proced. nu. 11.	178
Producens testes noniter repertos ultra duas vices non admit- titur, tit. de iustif. sent. nu. 7.	246
Productio realis actorum prioris instantie coram Capitaneo fieri debet, tit. de prosecu. num. 3.	234
Tronuntia de habendo primo confesso, quibus in rebus cessant respondere non officiat, tit. de positio. nu. 17.	56
Prorogatio termini in causa nullitatis à sola signatura datur, tit. de caus. nulli. num. 7.	279

Protestatio

I N D E X.

- Protestatio omnino fienda in deposito sportularum, tit. de prelat. senten. lib. 1. num. 15.* 127
- Protestatio de se non astringendo ad probationem superfluarum, quid operetur, tit. de posi. nu. 7* 52
- Protestatio ne detur copia positionum nisi facta responsione omnino facienda, ibid. nu. 11.* 54
- Protonotarius Senatoris est actuarius, de off. Senato n. 5.* 5
- Protonotarii officium venale, à Leone X. ad utilitatem Pop. Rom. effectum nu. 6.* 5
- Protonotarii officium, nu. 7.* 6
- Publicatio testium, quibus casibus non impediat novam productionem, tit. de test. publ. nu. 2.* 102
- Publicatio testium quomodo intelligatur, ibid. nu. 3.* 103
- Publicatione petita si pronuntietur, pronuntia non vitatur, ibid. nu. 8.* 105
- Publicationē petēs, si denegetur, appellare debet, ibi. n. 9.* 106
- Publicatio testium in causis summaris peti potest, tit. general. for. proced. nu. 14.* 179
- Publicatio testium in causis possessoris & in reidictorum peti potest, tit. de caus. possessio nu. 4.* 182
- Publicatio testium in interdicto retinenda peti potest, tit. si plures, & c. nu. 3.* 183
- Publicatis & didicitis testificatis, nihil super eisdē vel de dicto contrarius probari potest, tit. de testi. publica. nu. 1.* 102

R

- R** *Assumptiones causarū quomodo faciendę, tit. de iud. n. 5.* 32
- Recognitio iurium per comparationem quomodo facienda, tit. de iur. prod. nu. 22.* 84
- Reductionem sententię arbitri petens, quid facere debeat, tit. de reduc. sent. nu. 13. & seq.* 61
- Reiectio appellationis, & pronuntia desertionis non sunt definitiva, tit. de sent. prol. nu. 4.* 254
- Remedium de habendo lit. contest. nu. 2.* 44

I N D E X.

- Remedia omnia temporalia ad agendum, sunt perpetua ad
excipiendum, tit. de caus. nul. nu. 28. 282
- Remissiones pro testibus examinandis quomodo petantur, tit.
de remissio. nu. 2. 76
- Remissiones petēs, quæ necesse habet pro illis obtinēdis, ibid. 77
- Remissiones petens, si intentionem non probauerit, hincidit in
penam. ibid. nu. 1. 77
- Remissionibus petitis, cui examen committatur, ibid. n. 5. 78
- Remissionum formula, ibid. nu. 10. 80
- Reo fatenti actoris intentionē, quot dierum terminus præfiga-
tur ad implendum petita. tit. de litis cont. n. 3. 45
- Reo cessante positionibus respondere, quid agat iudex. tit. de
posit. nu. 4. 55
- Reus qui cessauerit positionibus respondere, quomodo & quan-
do contumaciam purgare possit. ibid. nu. 15. 55
- Reo pro confesso habito quid sit agendum, ibid. nu. 29. 60
- Replicare de nullitate in terminis statuti nostri post annum
non licet. tit. de caus. nullit. nu. 31. 185
- Replicans dicitur agere ad effectū de quo hic, ibid. nu. 38. 213
- Rescriptum Pape ante citationem partis fidem non facit, tit.
de fatali nu. 7. 182
- Res iudicata dicitur quando amplius appellari non potest, tit.
de exec. rei iud. nu. 2. 218
- Respondere consultis articulis quis possit, tit. de positio. n. 12. 54
- Responsio ambiguas & obscura in articulis non admittitur,
ibid. nu. 17 & 10. 56 & 57
- Responsio, creditur habetur pro confessione, ibid. nu. 28. 60
- Responsio positioni implicita facta valet. ibid. nu. 22. 58
- Restitutio in integrū est remediū extraordinariū, q̄ regulari-
tercū ordinario nō cōcurrit, tit. de caus. ressi. in integ. n. 1. 291
- Restitutio in integrū quid sit, ibid. nu. 2. 292
- Restitutio in integrū principaliter, coram iudice ordinario rei,
vel ad id specialiter delegato peti debet. ibid. nu. 3. 292
- Resti-

I N D E X.

- Restitutio incidenter, petitur coram iudice, qui de principali causa cognoscit, ibid. nu. 4. 292
- Restitutio quando principaliter, & quando incidente petita dicatur, & de modo cognoscendi differentias ipsarum, ibid. n. 5. 292
- Restitutionem in integrum petens, se lexum enormissime allegare debet, quia pro leui lesione non datur, ibid. nu. 12. 300
- Restitutio principaliter non petitur à procuratore sine speculi mandato, secus si incidenter petatur, ibid. nu. 13. 301
- Restitutione in integrum principaliter petita, lis est intra biennium contestanda, ibid. nu. 15. 301
- Restitutio incidenter petita intra dies 12. vtilis terminari debet, alias habetur pro non petita, ibid. nu. 18. 302
- Restitutione petita, lex inhibet interim innouare & iudex parte citata inhibere debet, ibid. nu. 19. 302
- Restitutione pendente regulariter exequi non debet, ibid. n. 20. 302
302. fallit. nu. 21. 23. 25. 26. 27. 303. 304
- Restitutionis causa pendente, si executio fiat per modum attentati, renouabitur, ibid. nu. 28. 305
- Restitutio principaliter, intra quadriennium à die grauaminis, quod ab initio est vtile, peti debet, ibid. nu. 29. 305
- Restitutio aduersus omissam appellationem, vel quid tale intra quantum tempus peti debeat, ibid. nu. 30. 306
- Reus citatus ad litem contestandum, & contumax, quid agendum, tit. de lit. contest. nu. 1. 44
- Reus petens negatiue litem contestari, non est contemnendus, ibid. nu. 3. 45
- Reus quando articulis respondere debeat, tit. de posit. nu. 3. & 10. 50. 53
- Reo copia articulorum dari non debet, nisi responsione facta si petatur, ibid. nu. 11. 54
- Reo articulis intra triduum non respondente, qd. agendum, ib. 13. 54
- Reus in respondendo contumax, quomodo & quando contumacia purgare valeat, ibid. nu. 15. 55

I N D E X

<i>Reus quibus articulis respondere debeat, & quibus non, ibid.</i>	
num. 13.	57
<i>Reus in causa nullitatis quid attendere debeat, tit. de caus.</i>	
nulli. num. 25.	280
<i>Salaria artium quae ingenio perficiuntur, quae, tit. de caus.</i>	
merced. num. 3.	191
<i>Salaria Aduocatorum & Procuratorum taxantur per statu-</i>	
<i>tum de quo hic, a quo non receditur, tit. de expen. lit. n. 33.</i>	365
<i>Scriptura an requiratur in expensarum taxatione, tit. de ex-</i>	
<i>pens. lit. num. 16.</i>	358
<i>Senator ab Urbe per quinquaginta milliaria distare debet, tit.</i>	
<i>de electio. Senato. num. 1.</i>	2
<i>Senator affinis & consanguineus alicui Ci. Rom. esse non po-</i>	
<i>test, ibid. num. 2.</i>	2
<i>Senatoris electio ad quem pertineat, ibid. num. 3.</i>	2
<i>Senatoris familia remissive. ibi. 4.</i>	2
<i>Senatoris iuramentum, ibid. nu. 4.</i>	2
<i>Senator quos iudices criminales olim retinebat,</i>	ibid.
<i>Senator quot iudices haberet antiquitas tit. de aſſett. n. 2. 111.</i>	
<i>Senator & collaterales pares sunt auctoritate, impares vero di-</i>	
<i>gnitate, tit. de offic. Senat. num. 1.</i>	5
<i>Senator & primus Collateralis tenentur sedere de mane tantum</i>	
<i>non autem de sero, ibid. num. 3.</i>	5
<i>Senator & primus Collateralis sedent computato tempore</i>	
<i>utriusque per duas horas, ibid. num. 4.</i>	5
<i>Senator de causis feudalibus Ro. cognoscit, tit. qui capi form.</i>	
<i>subi. num. 8.</i>	15
<i>Senator allegato aliquo ex indicibus suspecto, quomodo proce-</i>	
<i>dere debeat, tit. de caus. ord. num. 19.</i>	42
<i>Senator in tertia instantia est suspectus, si in prima ipse vel sui</i>	
<i>officiales iudicauerint, tit. de ter. inst. num. 4.</i>	253
<i>Sententia in scriptis, & iudice sedente proferri debet, tit. de</i>	
<i>ſent. prolat. num. 6.</i>	123
	Senten-

I N D E X.

Sententia prolationi, & principalis, & procurator citandi sunt	
ibid. num. 7.	124
Sententia libello conformis esse debet, ibid. num. 9.	124
Sententia in executivis, an per iudicem revocari possit, tit. de	
exec. instr. num. 29.	141
Sententia in sum marijs minime in scriptis proferenda, tit. ge-	
neral form. proced. num. 10.	178
Sententia an cum actis transportari debeat, tit. de prosecu-	
caus. appell. num. 5.	235
Sententia lata per iudicem legitime recusatum est nulla, tit.	
de suspi. cap. num. 11.	239
Sententia nulla nec titulum prebet nec bonam fidem inducit,	
tit. de causis nulli num. 20.	275
Sententia arbitrorum, seu laudo arbitratorum confirmatis, an	
liceat ulterius appellare, ibid. num. 13.	264
Senten'ias obtinere non proficeret, nisi debita executioni de-	
mandarentur, tit. de exec. rei iud. num. 1.	309
Sententia sine actis an & quando sufficiat pro petenda illius	
executione, ibid. num. 6.	312
Sententia quando dicatur antiqua, ibid. num. 7.	312
Signacula iniurium appendicibus quomodo recognoscantur,	
tit. de iur. productio num. 21.	92
Signatura in iudiciarijs statutis nō derogat, tit. de iud. n. 5.	31
Signatura non derogat statutis nisi cum manu Tapa,	ibid.
Signatura non dat restitutionem instantie, si labatur, in causa	
nullitatis, & datas revocat, tit. de caus. null. num. 8.	270
Sortem recipiens & quictans, an intelligatur expensas iure	
actionis debitas remissine, tit. de expen. lit. num. 8.	355
Sponsa præmoriēte, an donatio propter nuptias debeat, tit.	
de exec. instr. dotal. nu. 31.	161
Sportule iure isto & civili permittuntur, tit. de senten. prola-	
tio num. 13.	126
Sportule quomodo taxentur, ibid. num. 14.	127

Spor-

- Sportule debentur ex consuetudine in reiectione appellationis,*
& pronuntia desertionis, tit. de rei. et appell. num. 6. 233
Sportule Consultoris sunt tantumdem, quantum Capitaneo de-
bentur, tit. de offic. consult. num. 10. 242
Sportule non debentur in causis mercedum, & miserabilium
personarum, tit. de sent. prol. num. 6. 254
Sportule Capitanei de omni debent parte citata & preuia pro-
testatione ut hic, ibid. num. 5. & 7. 154
Statutum quod dos repetatur ante sex menses, quando non ha-
beat locum, tit. de exec. instr. dotal. nu. 37. 162
Statutum in decisiis inter subiectos, sibi que seruandum, titu-
de admissio arti. num. 22. 73
Statutum de remissionibus est conforme iuri civili, tit. de re-
miss. num. 3. 77
Statutum de causis nullitatum, lib. 1. c. 157. de quibus intel-
lit. de caus. nullit. num. 2. 268
Statutum quod de nullitate post annum agi non possit, an ex-
cludat post annum excipientem, ibid. num. 27. 281
Statutum prohibens de nullitate agi post annum non excludit
casus hic enumeratos, ibid. num. 29. 283
Statuta & rēbis iuri civili, civile autem ius canonico prefertur
in tractatione iudiciorum, tit. qui cap. for. sub. nu. 11. 16
Statutum liquens de datione insolutum, non habet locū in hac,
que fit creditori, que vere est pignoris addictio, tit. de exec.
rei iud. in ord. num. 55. 342
Succumbens ex iuramento in supplementum aduersario dela-
to, ad expensas non tenetur, secus si ex iuramento deciso-
rio succumbiisset, tit. de expens. lit. nu. 48. 369
Summariarū causarum species quot, tit. de caus. sum. n. 1. 170
Summe diuersę, si vna eademque actione debeantur, coacerua-
tur ad effectum cognoscendi, an appellare liceat, tit. de caus.
a de scu. infra. num. 4. 190
Susceptorum in genere allegatio, puta omnes auditores, &c.
non

I N D E X.

27

non admittitur, tit. de suspi. cap. num. 6. 238

Syndicus pro vniuersitate de calumnia iuret, tit. de litis cont. num. 9. & 11. 46

T

T Acens in productione iurium & nihil excipiens, illa postmodum impugnare non potest, tit. de iur. produc. n. 13. 88

Tempora electionis, expectationis, & acceptationis, consultoris, in fatalibus non computantur, tit. de suspi. cap. nu. 8. 238

Testamentorū executio iudicati et a personalis fieri potest nisi heres inuētorio inuētur, tit. de exec. rei iud. in exec. n. 3. 347

Tempus debitum ad allegandum suspectum Capitaneum quod sit tit. de suspi. cap. num. 9. 238

Tempus consultori datum poterit per signaturam prorogari, tit. de offic. consulto. num. 3. 240

Terminus probatorius in causa restitutionis in integrū principaliter petita est dierū vtiliū x. ti. de cau. re. in int. n. 16. 301

Terminus ad offerendū licitatoribus in bonis maiorū & minorū quis sit, tit. de exec. rei iud. in ord. nu. 34 & 35. 333

Termino ad licitandum lapso, si nullus compareat, an & aliud dari possit, ibid. num. 38. 336

Terminus ad opponendum contra petitionem post illam a reo habitā, est ad primam diem, tit. de caus. ord. nu. 5. 38

Testes super recognitione iurium recipi debent, tit. de iur. prod. num. 2. 84

Testes in prima instantia inducti quando in secunda examinari poterunt, tit. de iustific. senten. nu. 2. 244

Testes in secunda instantia examinati, & producente iurante de nouo reperisse, si in prima instantia inducti reperiantur non probant, ibid. num. 3. 244

Testes de nouo reperi an in secunda instantia, publicatione habita examinari possint, ibid. nu. 4. 245

Testes in secunda instantia examinati, producēte non iurante de nouo reperisse nec ab aduersario requisito, pbāt, ib. n. 5. 245

Testes

I N D E X.

<i>Testes nouiter repositos producents ultra duas veces non admis- titur, ibid. num. 7.</i>	246
<i>Tutor vel curator ex inquisitione datus non tenetur canere, tit. de minor. nu. 4.</i>	19
<i>Tutor vel curator datiuus quando, & quomodo deputetur, ibi. num. 5.</i>	20
<i>Tutor vel procurator quomodo & quando detur pupillis, vel adultis, ibid. num. 6.</i>	20
<i>Tutor, curator, Syndicus & alij, qui à lege habent administra- tionem, absq. alio speciali mandato, restitutionem in integrũ petere possunt, l. t. de caus. resti. in integr. nu. 14.</i>	301
V	
<i>Venditio pignorum tam mobilium quàm immobilium quo or- dine fieri debeat, tit. de exec rei iud. in ord. nu. 24.</i>	330
<i>Verba enunciativa cum dispositis mista per verbum credo, an videantur affirmata, tit. de posit. nu. 17.</i>	36
<i>Via ordinaria que tractari possint, tit. de iud. nu. 8.</i>	30
<i>Visor lata sententia quid facere debeat, tit. de senten. prola. num. 16.</i>	127
<i>Victus victori, iure isto ad expensarum resectionem tenetur, tit. de sen. prola. num. 12.</i>	126
<i>Vidua pro sex mensibus, quibus stat in domo mariti, ea facere debet, quæ constante matrimonio faciebat, tit. de caus. ali- ment. num. 7.</i>	194
<i>Vidua nolens pro sex mensibus cum heredibus mariti alimen- tari, deducere debet lucrum operarum, ibid. num. 9.</i>	195
<i>Vniuersitatis citatio quòdo sit faciẽt tit. de in ius voc. n. 16.</i>	28
<i>Vrbana interpellatio iudiciaria petitionem procedere debet, tit. de caus. ord. nu. 3.</i>	37
<i>Uxor quomodo dotem repetat viro vergente ad inopiam, tit. de exec instr. dot. nu. 10.</i>	154
<i>Uxor pro al. mentis, & vestibus lugubribus executionem in- sument, dotalis petere potest, ibid. num. 32.</i>	161.

F I N I S.

LVCAE.

LVCAE PÆTII

DE IVDICIARIA

FORMVLA CAPITOLINI FORI

LIBER PRIMVS.

IUDICIARIAM formulam civilium causarum fori Capitolini recensurus, opere prætium me facturum existimaui, si prius de personis tum Iudicum, tum Executorum, tum etiam Controuertentium, qui in hoc iudicio partes faciunt, pauca pro tyronum introductione referre, exemplo Iurisconsultorum, qui prius de personis, quam de rebus tractandum esse censuerunt. quibus prius dignissime cognitis, facilius & reliqua percipientur.

De electione Senatoris. Cap. I.

- 1 Senator origine ab vrbe distare debet per quinquaginta millia passuum.
- 2 Senator intra tertium consanguinitatis vel affinitatis gradum nulli optimatum Urbis attinere debet.
- 3 Senatoris electio pertinebat olim ad Po. Ro. hodie vero spectat ad Summum Pontificem.
- 4 Familia Senatoris remissa.
Senatoris iuramentum in ingressu officij. ibid.
- 5 Iudex causarum criminalium à Senatore cligitur.

A

Se-

- 1 **S**enator, qui in Capitolino foro primum locum obtinet, origine ab Vrbe saltem per quadraginta milliaria distare debet, ex stat. lib. 1. cap. 3. Nul-
 2 lique optimatum Urbis, aut ciuibus etiam ex pri-
 3 uilegio consanguinitate, aut affinitate intra tertiū gradum secundum ius canonicum computandum attinere, ex eodem stat. lib. 1. cap. 3. Hic olim à Pop. Ro. eligebatur, & à Summo Pontifice confir-
 4 mabatur. c. fundamenta. §. proinde. de elect. in 6. Hodie vero absq; Populi suffragio solus Summus Pontifex eum eligit, quandoque ad beneplacitum, quandoque ad annum, & ad nutum vltius prorogat, licet ex statuto prædicto prorogari illius offi-
 4 cium non deberet. Hic Senator (vt omittam quā familiam, quosue equos habere debeat, & reliqua, quæ ex lectur. stat. lib. 1. c. 3. colliguntur, & de iura-
 4 mento ab eo præstando, eod. lib. c. 7. vnū Iudicē, suo arbitrio amouēdum, habere debet, qui similiter per quadraginta milliaria origine ab Vrbe distet, qui publicis, priuatisque delictis superfit: & hic est eiusdem Senatoris in criminalibus locumtenens.

De electione primi, & secundi Col- lateralis, & Capitanei appel- lationum. Cap. 11.

- 1 *Collaterales, & Capitaneus Appellationum per quos, & quomodo eligantur.*
 2 *Collaterales, & Capitaneus, nisi Doctores in iudicando versati, non eliguntur.*
 3 *Collateralibus, & Capitaneo constituendis accedit aucto-
 4 ritas Summi Pont.*

4 Primus Collateralis est Senatoris in causis civilibus, locumtenens.

5 Collateralium, & Capitanei officia, licet sint annalia, prorogantur tamen, Populo postulante, à summo Pontifice.

6 Pessimè meriti nonnulli prorogationes officij obtinuerunt.

Iuramentum Collateralium & Capitanei Appellationum. ibid.

1 **P**opulus Romanus quatuor Iudicum electores, quos Bussulatores vulgo appellant, publico consilio eligit: qui capta informatione Iuris consultorum, qui in Italia sint; & origine, per quadraginta miliaria ab Vrbe distent, lib. 1. c. 4. fuerintque per nouennium antè publicè in aliquo Iurisperitorum collegio Doctoratus gradus insigniti, & aliquod iudicandi munus exercuerint, & per quinquennium ante simile officium in Curia Capitoli non habuerint, nomina eorum, in quos omnes consenserint, singula singulis cereis pilis includunt, & sigillis ipsorum electorum signant, ipsasque pilas in tres sacculos iniiciunt, alterum Primi, alterum Secundi Collateralis, alterum Capitanei appellationum appellant. Qui tamen Capitaneus origine per lx. miliaria ab Vrbe distare debet, lib. 1. cap. 4. nec Senatoris, aut iudicum consanguineus, aut affinis sit, & alterius ciuitatis, & districtu. Deinde per sex menses ante futuram vacationem officii tres pilas ex singulo sacculo, publico ad hoc conuocato Consilio, sorte extrahunt: nominaque eorum, quos fors ipsa prætulit, vnà cum Conseruatoribus ad Pont. deferunt:

- 4
3 rant: qui vnum eligit: isq; est vel Primus, vel Secu-
dus Collateralis, vel Capitaneus, vt sacculus dicat,
4 vnde sumptus est. Et primus Collateralis Senato-
ris est in ciuilibus locumtenens. Ipsorum autem
Iudicum officia annalia sunt. Et quamuis vltra an-
num eorum officia prorogari non deberent ex stat.
prædicto, consuevit tamen aliquando Ro. Pont. be-
ne se gerentibus (si tamen id Ro. postulat) tempus
5 prorogare: quam etiam prorogationem multi pel-
6 simè meriti per ambitionem extorserunt. Iurant au-
tem isti Iudices in manibus Conservatorum, quæ
continentur lib. i. c. 8. 9. & 10. Et de Doctoratu, &
benè administrato officio docere tenentur, vt ibi.

De officio Senatoris, & Collatera- lium, deque Scribis, seu Notarij actuarijs eorundem. Cap. III.

- 1 Senator, & Collaterales pares sunt auctoritate, & potesta-
te, sed impares dignitate.
- 2 Primus Collateralis post eius sessionem ad Senatoris tri-
bunal tenetur sedere.
- 3 Senator, & primus Collateralis tenentur sedere de mane
tantum, non autem de sero.
- 4 Senator & primus Collateralis sedent, computato tempo-
re vtriusque, per duas horas.
- 5 Protonotarius, Senatoris est actuarius.
- 6 Protonotarij officium venale à Leone X. ad utilitatem
Po Ro effectum.
- 7 Officium Protonotarij.
- 8 Notariorum Collateralium non est præfinitus numerus.
- 9 Notariorum actuarij qualitates & officium.

10 *Notariorum mercedes per quos taxentur & corrigantur.*
Notariorum actuatorum vita & mores remissive. ibi.

- 1 **H**orum trium iudicum, quantum ad civiles causas attinet, in ius dicendo par est auctoritas, atque potestas: siquidem eodem ordine, eademque censura, & potestate funguntur: omnesque causas civiles, quæ coram eis introducuntur, audiunt, & cognoscunt, & terminant: in dignitate tamen differunt. Primus siquidem Collateralis post Senatorem, qui illustris est, primum locum obtinet: secundus autem secundum. Et quia, ut dixi, primus Collateralis est etiam Senatoris locumtenens, ideo
 2 ipse primus Collateralis postquam ad suum tribunal federit, siue Senator eo die ius dixerit, siue non, ad tribunal Senatoris accedit: ibique siquid expediendum restat, expedire conuenit. lib. 1. cap. 4.

Sedere autem de mane circiter horam tertiam diei, die qualibet iuridica ad tribunal debent, ibidemque saltem per duas horas, computato tempore, quo primus Collateralis ad Senatoris tribunal
 3 sedet, iminora. i. d. lib. 1. c. 57.

- 5 Senator vnum tantum Notarium actuariū pro civilibus causis ad suum tribunal habet, qui Proto-
 6 notarius appellatur. lib. 1. c. 20. cuius exercitium, & emolumenta hodie venalia sunt: singulis enim annis, siue etiam quandoque ad triennium à Conseruatoribus ad ipsius Po. Ro. utilitatem licitatur ex largitione Leone X. Pont. Max. dum singularem. in libro litterarum Apostol. fol. 47.

- 7 Ad cuius Protonotarii officium pertinet, omnes

fideiussiones de non offendendo, & illas, quæ vel à carceratis, vel inquisitis præstantur, & quascunque alias à delicto, vel quasi descendentes recipere: mandataque quæcunque de relaxando carceratos, quæ tum a Senatore, tum Iudice causarum criminalium, tum etiam à quibusvis aliis Capitulinis Iudicibus fiunt, subscribere d. lib. 1. c. 20. & officio finito scripturas per repertorium successorum consignare debet.

Reliqua autem acta, ut ceteri, de quibus statim dicam; ipse scribere tenetur.

- 8 Primi vero & Secundi Collateralis Notarii actuarii, qui ante tribunal suorum iudicum sedent, præfixit numerum non habent: siquidem modo plures, modo pauciores sunt: ii tamen omnes Romani esse debent in albo Notariorum Romæ quod matriculam appellant, solemniter recepti: & fide, & peritia prævio examine riguroso per Senatorem Proconsules, & Correctores collegii Notariorum dictæ Curiae approbati, & per prædictos, & Senatorem ad scribendum admissi. lib. 1. c. 21.

- 9 Ad horum officium pertinet, acta omnia, quæ à colligantibus fiunt, in libro vno suis foliis compacto scribere, & annotare, iura exhibita, & producta summo studio conservare, testes diligenter examinare, & interrogare, & alia, de quibus dicto lib. 1. c. 21. 22. 23. 24. 25. & 27. & licet qui primo aditus fuerit ab actore, causæ Notarius esse debeat: tamen si ante litē contestatam reo suspectus sit, alius deputari debet, quod etiā post litem contestatam iusta existente causa & à Iudice approbata fieri poterit, & ter, ut suspectus, à causis remotus officio priuatus intelligitur. In examine vero testium passim, altera par-

partium petente, illis adiunctus datur, & hæc in examine suspicio etiam pluries reiterata Notario pro nota infamiae, aut in pœnam non imputabitur, hæc omnia d. lib. 1. c. 29. deputationem tamen non ipse Notarius, qui deputatur, vel adiunctus datur, scribere debet, sed alius omnino. ex Bal. l. Iudices nu. 2. C. de fide instrumentorum.

10. Horum quoque Notariorum concedentes mercedem tam pro instrumentorum publicatione, quam pro sententiis à iudiciariis actibus à statutis taxatæ sunt, lib. 3. cap. 93. 94. 95. & 96. si quid autem omis-
sum fuerit aut contra commissum per Iudices & collegii Correctores corriguntur, & taxantur. vt ibi dicitur.
De vita & moribus, quibus vti debeant, dicto lib. a c. 23. & 24 & seq.

De officio Capitanei Appellationū, & nullitatum, deque eius Nota- rio actuario. Cap. IIII.

- 1 *Capitaneus quas causas cognoscat.*
- 2 *Capitaneus sedet in Palatio Conservatorum.*
- 3 *Capitaneus hodie vnum tantum actuarium habet.*
- 4 *Notarius Capitanei perpetuus est, & subiicitur censuræ Correctorum, sicut alij Notarij.*

- 1 **C**apitaneus Appellationum cognoscit de omnibus appellationibus, quæ interponuntur a Senatore, & quibuscunque iudicibus Capitolinis, tam in causis civilibus & criminalibus quam mixtis. Necnon de nullitatibus quarumcunque sententiarum.

rum, vt supra, latorum, lib. 1. c. 166. & de reductione ad arbitrium boni viri, & de nulitatibus laudorum quorumcunque arbitrorum, & arbitratorum, d. lib.

2. 1. c. 176. Hic in Palatio Conseruatorum diebus iudicis de mane hora, qua alios iudices sedere dixi, ius dicit: & actuarium vnum habet, & perpetuum, qui acta conscribit, dicto lib. 1. c. 30. qui, vt & alii, de quibus supra; proximè Correctorum disciplinæ, & reliquis statutis subiicitur.

De Nuntijs, & Executoribus. Cap. V.

1. Mandatarij tredecim sunt, scilicet vnus pro regione.

1. Mandatariorum numerus augetur arbitrio Conseruatorum. *ibid.*

Mandatariorum electio, & priuatio pertinet ad Conseruatores. *ibid.*

2. Mandatarij admittuntur cum iuramento, & cautione, remessiue.

Mandatarij citant ex officio, nulla Iudicis commissione precedente, quibusdam casibus exceptis. *ibid.*

3. Citandi facultas in causis ab initio commissarij non pertinet ad mandatarios, sed ad cursores.

4. Executores Capirolini fori deputantur, & remouentur arbitrio Senatoris, & quæle sit eorum officium.

1. **N**untii tredecim, quos Mandatarios non male appellant, ex forma statutorum in hoc foro esse debent, vnus pro qualibet regione: quorū creatio, mutatio, & priuatio Conseruatorum arbitrio relinquitur. lib. 1. c. 15. non tamen, nisi causa cognita mutari, aut priuari consueuerunt. Addunt sem-

per tamen Conseruatores aliquem supra numerū, sub prætextu negotiorum Fiscum, seu Cameram Urbis concernentium, qui idem officium, vt reliqui, habet, & exercet.

2. Horum Mandatariorum officium est, postquam fuerint admissi, iurauerint, & cauerint, ex generali mandato sibi à statutis tradito, etiam nullo alio speciali Iudicis mādato præcedente, consuetudine ita interpretante (licet in certis casibus citationum Iudicis mandatum in scriptis præcedere deberet, d. lib. 1 c. 56) quemlibet in Vrbe, & suburbis ad partem instantiam in ius vocare: & de vocatis, & vocationis modo fidem facere, eo modo quo per statutum præscribitur lib. 1 c. 39. quam citationis fidem etiam ad citati instantiam facere tenetur, quamuis iure communi Iudicis mandatū speciale citationē præcedere debeat, vt dicūt Cyn. Bar. Bal. & Sal. per illum tex. l. fi. C. de exhib. re. de quo late per Ant. de Tremo in addi. ad Vber. de Bonaccur. in tract. except. tit. quib. mo. cita. impun. in prima add.

3. Citatio autem per præfatos nuntios facta in quolibet causa, quæ in hoc foro ventilatur, valet, & tenet. libr. 1 c. 39. illis causis exceptis, quæ ab initio per commissiones Apostolicas in eo foro introducerentur, in quibus per cursores non autē per mandatarios citationes fieri debent lib. 1 c. 5 t. nam in illis, quæ ab initio secundum formam statutorū fuissent introductæ, aut reassumptæ, quamuis aliquæ Apostolicæ commissiones hite pendente præsentarentur: per mandatarios factæ citationes sufficiunt eo. c. 39.

4. Executores, siue apparitores huius fori per Senato-

natores deputantur, & eius arbitrio amouentur; lib. I. cap. 40. Ad quorum officium spectat mandata iudicum realiter, & personaliter iuxta mandatorum formam, & tenorem infra triduum exequi: alias nisi de legitimo impedimento docuerint, pecuniariam poenam incurrunt: pignora vero per eos in causam iudicati capta mandataris subhastanda, iudicis mandato præcedente, consignare tenentur, lib. I. c. 192. vers. si vero mobilia.

Qui Capitolino foro subijciuntur, & quo iure utamur. Cap. VI.

- 1 *Capitolino foro subiecti.*
- 2 *Ciues Romani qui sint.*
- 3 *Forum quibus modis contrahatur.*
- 4 *Incolæ qui dicantur.*
Incolatus constituitur expressione verbali. ibid.
Incolatus conijcitur pluribus modis. ibid.
- 5 *Incolæ quidam Capitolinum forum minimè sequuntur.*
- 6 *Coupons, falfamentarii, cupedinarii, & huiusmodi Capitolino foro, & quare subiiciuntur.*
Capulatiua dispositio, ut verificetur, utriusque copulati concursus requirit. ibid.
- 7 *Districuales qui sint, necnō territorii, & districtus definitio.*
- 8 *Ciues Romani alieno foro se submittere non possint, nisi in quibusdam casibus.*
Ciues Romani non tenentur sequi forum locorum de districtu. ibid.
Senator cognoscit causas feudales ciuium. ibid.
- 9 *Clerici ciues Romani non sequuntur Capitolinum forum,*
nisi

nisi ex communi regula.

10 Præuentioni inter Gubernatorem, & Senatorem quando locus sit, & n.8.

11 Statuta Urbis iuri civili, civile autem ius canonico præfertur, in tractatione iudiciorum.

Districualium causæ ordine statutorum tractantur. ibid.

Castra & Cuitates intra districtum Urbis posite, licet à Iurisdictione, & districtu sint exemptæ, tamen statuta Romanorum seruant, excepto casu. ibid.

12 Dubia de iure civili, & clara de iure canonico secundum ius canonicum terminantur.

1 **H**ic foro subiciuntur ciues Romani, incolæ Urbis, & qui in Urbis districtu inhabitant, lib. c.41.

2 Ciues ex priuilegio, quantum attinet ad immunitatis priuilegia, illi esse intelliguntur, qui cum aliunde originem traxerint, priuilegium ciuitatis a S. P. Q. R. obtinuerunt, & domum in Vrbe, & vineam in circuitu Urbis infra tertium milliare possident, & in Vrbe cum sua familia per tres anni partes inhabitant, lib. 3. c.56. licet alias statuto circumscripto ex solo priuilegio vere ciues constituantur. Bart. conf. 62. punctus talis est, quidam.

3 Ceterum quo ad forum, nemo est, qui ignoret, ciues origine, manumissione, & adoptione, siue allectione fieri. l. 1. & ibi gloss. ff. ad municip. l. ciues. & ibi gloss. C. de incol. lib. 10. & vtroque doct. in hac potissimum ciuitate, quæ iure communi omnium patria est. l. Roma. ff. ad munic. gloss. d. l. ciues. Et ideo Rot. stylus declarauit, vt etiam legatis ciuitatum

tatum, Romę conuentis, ius reuocandi domum non cōpeteret. Ro. decif. 829. alias, de fo. comp 6. nota, quod illi, in antiq.

4 Incolę autem sunt illi, qui ad Urbem cum familia, & bonis, seu maiori parte bonorum, se contulerunt, inibi domicilium eligentes ea mente, vt ibi perpetuo sint. l. pupillus. §. incola. vbi doctif. magister meus Alciat. ff. de verbo. signif. d. l. ciues C. de incol. lib 10. quę mens multifarie declaratur, & conticitur.

5 Et primo verbis expressis, vt si quis declarasset se ad Urbē inibi perpetuo mansurum contulisse Abb. c. si. ad si. extra de paroc. Dec. conf. 283. num. 11. Alciat. qui prædictos refert d. §. incola. Soza. l. uni. cōf. 7. nu. 5. vol. 2.

Hinc dicebam alias in facti contingentia, quod aduena quidam Romam incolens, qui coram Auditore Camerę conuentus causam contra se motā vigore priuilegiorum Rom. Pon. concessorum in foro Capitolino reassumi fecerat, iam se incolam declarauerat, adeo vt iterum in alia causa reus in dicto Capitolino foro conuentus forum declinare non possit. ex prædictis.

Secundo animus iste ex coniecturis elicitur: nam si quis venditis bonis, quę in loco originis habebat, se ad Urbem cum ea, quam habet, familia conferat, animum contrahēdi incolatum habere præsumi dicendum est. lo. de plat. d. l. ciues. Alciat d. §. incola. Qua in re animaduertendum est, quod statim quod quis in loco domicilii aliqua bona possidet, ibi maiorem suarum fortunarum partem habere præsumitur, si alibi maiorem partem habere non pro-

probat. l. de. plat. d. l. ciues. post. num. 5.

Eadem coniectura (& erit tertius casus) militat in eo, qui per decennium incoluit; nam si hic non doceat animum descendendi habuisse, incolam se constituere voluisse præsumitur. l. 2. vbi gloss. Ioan. de plat. Bal. & Ang. C. de agri. & censi lib. 10. Bar. l. lex Cornelia. § fin. tamen. ff. de iniur. Sozi. consi. 129. nume. 1. in fi. Alc. d. §. incola.

Ex his incolis excipiuntur, vt huic foro Capitolino non subiiciantur Campsores & mercatores & Officiales Ro. Cu. sequentes, oratores Principum, & Vniuersitatum, siue ciuitatum aliquarum, familiares, Reuerend. Cardinalium, continui commensales item & curiales Ro. Cu. sequentes, & in illius vsu existentes. hos enim etsi incolatum contraxerint, Capitolino foro minime subsunt lib. 1. c. 41.

6 Ex verbis proximè relatis, Curiales R. Cu. sequentes, respondebam aliàs quibusdam, qui asserabant caupones, falsamentarios, cupedinarios, & huiusmodi genus hominum propter Ro. Cu. Romæ habitare, & exinde Capitolino foro non subesse longe decipi, cum in istis vsus curiæ non consistat, nec ipsi in curiæ vsu, sed aduocati de numero, procuratores, sollicitatores cancellariæ, & sacre penitentiariæ officiales & scribæ, ac similes, qui Ro. curiā quo se transferat, sequuntur, dici possunt, & vere sunt in casu prædicto. Cum igitur ad purificationem, & verificationem dispositorum copulatiue, requiratur vtriusque copulati concursus. l. si hæredi plures. ff. de condic. inst. Anchar. conl. 205. præmittendum. num. 3. Bald. l. 1. ff. de iust. & iur. nisi ambæ qualitates curialitatis, vsus curiæ cōcurrant, exon-

ptioni

ptioni locus non erit cui conclusioni adstipulantur eiusdem statuti verba, ibi; Romani ciues & incolæ laici non alibi, &c. Nam si omnes præsumerentur, ratione curiæ Urbem incolere, vt illi asseriebant, regula frustra ita fuisset constituta.

7 Districtuales appellantur à statuto omnes, qui ab Urbis, & statutorum iurisdictione distringuntur. Nam quemadmodum territorium à terrendo dictum est. l. pupillus. §. territorium. ff. de verbo. signi. ita districtus à distringendo appellatus est. Angel. l. fi. col. 2. ver. in textu. ibi territorium. ff. de iuris. om. iud. Abb. consi. 20. lib. 1. num. 2. Fely. c. Rodolphus. verb. districtus. extra de rescript.

Est autem districtus secundum Bal. c. 1. §. fin. ad fi quib. mod. feud. amitta. Iurisdictionio territorii, & hominum: quam definitionem ampliando Aret. consi. 97. & ratio scribendi. dixit, quod districtus est proprie dominium, vel territorium accedens ciuitati in subiectionem vltra fines simul cum ciuitate statutos: intra quos quidquid est, vocatur territorium. Quem refert Fely. d. c. Rodolphus. verb. districtus. vers. dixit etiam. Et in effectu districtus est idē, quod territorium. Card. Clem. ne Romani. §. sane. de elect. Deci. consi. 17. vers. 2. & in effectu sentit Aret. vbi sup.

Districtus Urbis olim porrigebatur vsque ad cētesimum milliare. l. 1. §. cum Urbem. & ibi Bald. & alii. ff. de offi. præf. vrb. Hodie ad quadraginta tantum, lib. stat. 1. c. fi. & ita ab immemorabili tempore citra seruatum fuit, tum in dicto Capitolino foro, tum etiam per Urbis præfectos, & alios, qui in districtu iurisdictionem exercent.

Ciues

- 8 Ciues igitur (vt ad eos redeam) priuatiue huic foro Capitolino subiiciuntur nisi in alienam iurisdictionem tracti tacite vel expresse consenserint, vel nisi de obligatione in forma Camerae ageretur, quo casu praeuentioni ab actore faciendae inter Capitolinos Iudices & Aud. Camerae locus est, vel quibusdam aliis casibus, de quibus d.c.41.

Et quamuis res aliquas siue soli, siue mobiles, aut se mouentes in aliqua ciuitate, vel loco districtus Urbis ciues possideant, ibi inuiti forum non sortiuntur, sed Romam reuocandi ius habent, & capti pro delicto ad Senatorem, remitti debent. lib. 3. c. 56.

Quinimmo etsi de feudo, quod in districtu sit, inter dominum, & feudatarium Romanum controvertatur, quaestio coram Senatore tractanda erit; licet inter plures feudatarios litigantes dominus cognoscere deberet, ex stat. lib. 1. c. 126.

- 9 Haec de ciuibus, incolis, & districtualibus, qui sacris initiati non sunt, dicta intelligantur. Nam Clerici statutis certe ordinatoriis non subiiciuntur: nec forum Capitolinum sequuntur, nisi ex regula, Actores forum Rei sequantur. l. in criminali. C. de iurisd. om. iudi. l. fin. C. ubi in rem act. de qua relatus. c. si clericus laicum. cum concor. de fo. comp. per Alex. consi. 103. vol. 5. ad fi.

- 10 Item praedicta de ciuilibus causis intellige. Nam quod ad criminales attinet, si delictum, vel Romae sit commissum, vel reus apprehendatur praeuentioni inter Gubernatorem, & Senatorem maxime in causis grauioribus homicidii, pacis fractae, cautionis de non offendendo praestandae, locus est ex literis praefati Iul. II. & aliis quibusdam capitulis ciu-
- den

dem Iulii, lib. 4. nempe litterarum Apostolicarum fol. 35. & seq.

- ¶ **11** Vtimur autem in hoc foro, & vbique inter Romanos, & statutis subiectos in primis iure municipali, & statutoria decisione: ea autem cessante, idest vbi statuta non disponunt, iure civili: & iis cessantibus, iure canonum: ex stat. lib. 1. c. 42.

Quod statutum, præsertim cum sit per Papam confirmatum validum, & obseruandum est. Abb. c. quod clericis. circa fin. de for. comp. Alex. conf. 177. viso themate. ante nu. 3. ver. 2. latè per doc. homines populi ff. de iustit. & iure.

Et non solum in Vrbe inter prædictos, sed etiam inter homines de districtu, etiam extra Urbem litigantes in decisoriiis statuta hæc, & successinè ius commune, & in defectum vtriusque ius canonum seruari debent. Bart. l. ex ea causa. ad fi. ff. de postul. Dec. conf. 17. viso puncto, ver. secundo principaliter, quid etiam expresse cauetur proxime relato statut.

Et hæc adeo vera sunt, vt etiam si aliqua castra, vel ciuitates in districtu existentes a iurisdictione, & districtu exempta demonstrarentur, adhuc in eis hæc municipalia iura seruari deberent: nisi alia particularia locorum statuta aliter disponentia apparerent. Alex. conf. 151. col. 2. ver. præsupposita. vol. 2. Corn. conf. 151. ad fin. volum. 3.

- ¶ **12** Sed siquid iure civili dubium esset, iure canonum clarum, vt de legitima, & Trebellianica dicitur in c. Raynaldus. de test. vel quid tale, tunc puto attendendum ius canonum ad not. c. 1. & 2. extra de no. ope. nunt. per glot. & doct. c. venerabilis. qui fil. sint leg. per Bar. l. 1. C. de sacros. eccl. cum concor.

De

De Minoribus, eorundemque tutorum, & curatorum deputatione. Cap. VII.

- 1 *Maiores xx annorum iure isto reputatur pro maiori. Maior ex forma Statutorum Urbis an possit petere in integrum restitui. ibidem remessiue.*
- 2 *Minores curatore interveniente agere debent. Minoribus per Iudices Capitolinos, & quandoque per Notarios ab eis deputatos tutores, & curatores dantur. ibid.*
- 3 *Forma procedendi contra minores pupillos & infantes habentes, vel non habentes tutorem, vel curatorem.*
- 4 *Tutor vel curator ex inquisitione datus non tenetur cavere.*
- 5 *Tutor vel curator dativus quando & quomodo deputatur.*
- 6 *Procurator quomodo, & quando datur pupillis, vel adultis.*

1 **M**inor ætas iure communi extrema die anni xxv. expletur. l. 1. §. prætor. & §. apparet. ff. de minor. insti. de cur. in prin. iure isto municipali maiores annis xx. in quolibet actu, & negotio pro maioribus reputantur, lib. 1. c. 47. extremo igitur die anni xx. iure isto minor ætas expletur, & maior xx. vere maior efficitur in omnibus. Corn. consil. 108. in præsentī consultatione. n. 6. & seq. add. plena ad Bal. l. vnica. si de momen. poss. fue. app. in fi. in verb. ult. vbi etiam numquid huic pro maiori habito restitutio

- stitutio in integrū, vt minori cōcedatur remessiuē.
- 2 Minores igitur, qui agere volunt, formam a iure traditam obseruent l. 1. & per tot. C. qui leg. perio. stan. in iud. hab. l. non eo minūs. & l. neque tutores. cum not. C. de procur. circa quæ voluit stat. lib. 1. cap. 48. quod iudices Capitolini omnibus iuste petentibus iuris forma seruata tutorem, & curatorem dare teneantur. Et si infirmi, aut absentes hoc desiderant, & præsertim viduæ, quæ pupillis suis curatores aut tutores petere volūt, vel de actore ad lites prouideri, Iudex notarium delegare possit, & qui & instrumentum celebrationis cōscribet, & decretū tutelæ, siue curæ, & deputationis actoris ad lites interponat: quo remedio pauperibus, & impeditis egregiè consulitur. delegationis autem decretum per acta alterius notarii interponi debet. ex Bal. l. iudices. C. de fid. inst. non enim rationi consonū videtur, vt ipse idem de sua iurisdictione testimonium ferat, & ita statuto prædicto cautū est vt delegatus notarius in solidum cū alio de delegatione rogetur. Si quis autem contra minores actionem instituere velit, si illi tutorem, aut curatorem habet legitimū, siue legitime deputatū, eosdem minores, & tutorem, siue curatorem coniunctim citari faciat modo, & formā, vt de maioribus, & eorum procuratoribus, infra tit. de in ius vocan. dicetur, & cauetur lib. 1. c. 49.
- 3

Si vero conueniendi sint pupilli aut infantes, si ipsi tutorem aut ad lites actorem vel curatorem nō habeant, Iudex per duos aut tres testes qui pupillos & infantes & eorum patrem cognouerint summarie & extraiudicialiter examinandos: de Cognatis affi-

affinibus & vicinis, aut aliis qui credantur defensionem pupillorum non omissores diligenter se informet; & tunc citari faciat duos ex nominatis à dictis testibus, & illum in cuius domo pupilli aut infantes educantur ad inspicendum infantis seu pupilli defensionem; alias videndum ipsis pupillis & infantibus de tutore vel curatore, ad eam litem tunc nominandam provideri; quibus contumacibus existentibus Iudex unum quem elegerit, etiam ex non citatis tutorem vel curatorem etiam absentem ad illam tantum litem deputabit, qui solēnia implere, & satisfacere intra triduum, si excusationem legitimam non habuerit etiam capitis pignoribus cogetur, vel si actor magis elegerit ad decretum, & relaxationem gravaminis illiusque executionem contra illos duos primo loco citatos procedat, nec per unius viæ electionem alteri præiudicetur: sed si illi duo citati comparuerint, & alios proximiores agnatos nominaverint, teneatur Iudex illos sic nominatos, si legitimam excusationem non habuerint, capitis distractisque pignoribus, ut supra ad ipsorum pupillorum, vel infantium defensionem suscipere, & solennia, ut dictum est adimplere, & processus cum istis taliter factus valebit & tenebit, & in omnibus citationis contra dictos pupillos, & infantes exequendus nunquam curatoris aut tutoris prædicti persona omitti debet. hæc omnia ex statuto lib. 1. cap. 49.

- 4 Sciendum tamen, quod qui ex inquisitione datur, cauere non tenetur. §. item ex inquisitione, instit. de satisf. tut. de forma autem inquisitionis est tex. l. naturali. §. si queratur ff. de confir. tut. per Bar. l. sci-

re. ff. de tut. & curat. dat. per Bald. l. omnem. C. ad Tertul. hos autem legitimos, & ex inquisitione datos cogere debet Iudex ad onus suscipiendum.

5 His vero deficientibus, Iudex ad illam specialiter litem (intelligo parte citata, & cum fideiussore, ut dixi supra vers. sed si) curatorem, vel actorem deputabit. & hæc eadem forma quo ad omnes pupillos seruabitur ex predic. stat. lib. 4. c. 2. versic. in aliis. Quod quidem seriosum, & laboriosum admodum vitium est.

6 Sed si non reperiretur, qui onus tutelæ vel curæ acceptare vellet, vel quia pupillus pauper esset, vel de re modica ageretur, posset iudex pupillis, vel adultis de procuratore ad causam illam providere, ex predic. stat. lib. 4. c. 2. in. fin.

De in ius vocando Cap. VIII.

1 *Ciues absentes & aduenæ de districtu Capitolino foro subiecti citantur per edictum.*

Citationis per edictum forma, ibidem.

2 *Citatorium edictum exequitur diuersis modis.*

3 *Citationis ad sententiam contra absentes forma.*

4 *Ad sententiam citari debet principalis & procurator.*

5 *Citatio principalis & procuratoris quando copulatiue requiratur.*

6 *Ciues & incolæ præsentés quomodo citantur.*

7 *Mandatarius qualem diligentiam adhibere tenetur citando.*

8 *Citatio ad apothecam, vel ad stationem, an sufficiat.*

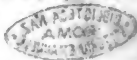
9 *Procurator ante inceptum iudicium constitutus, an in pro-*

- productione libelli sit citandus.
- 10 Citandi presentes forma remissive.
- 11 Procurator & non dominus in intermedijs citari debet.
- 12 Citatio super intermedijs si fiat personaliter, sit sine schedula: si domi cum schedula.
- 13 Citationes una die pro alia fieri debent, nisi in casu verbi hic.
- 14 Principali extra districtum habitante, procuratorem ad sententiam citasse sufficiet.
- 15 Aduena Romæ apprehensus quomodo citandus.
- 16 Vniuersitatis citatio quomodo sit facienda.
- 17 Nuntio si fiat iniuria à persona, vel vniuersitate citata quid faciendum.
- 18 Monitio Iudicis equipollet citationi.
- 19 Diffusio citationis per Iudicem facta loco citationis habetur.
- 20 Iuridica dies quo signo dignoscatur.

Cives absentes, qui cum eorum familia extra Urbem habitant, & illi qui de districtu sunt & in Capitolium forum fortiuntur in initio causæ per edictum, quod Senatus appellant, citari debent, lib. l. c. 41. cuius edicti forma hæc est.

Nos Flavius Hermes Lucensis almæ Urbis Senator Illustris, ad petitionem, & instantiam Sempronii Attabi Ci. Ro. hoc nostro præsentî citatorio edicto committimus, imponimus, & mandamus tibi Parmenoni, vobisq; ceteris nuntiis iuratis Capitoline curiæ, notariis, & cursoribus, quatenus vnus vestrû. qui primo fuerit ex parte dicti Sempronii requisitus, vadat, & personaliter se conferat ad ciuitatem

tatem Tiburtinam districtus Urbis, & ad domum solitæ habitationis, & residentię Simonis Volucis Ro. dictæ ciuitatis Tiburtinæ habitatoris, ex aduerso principalis, eundemque moneat, citet, & requirat personaliter, si reperiri poterit, alias ad domum eius solitæ habitationis, & residentię in dicta ciuitate Tiburtina, publice, & alta voce vicinis audientibus, & dimissa copia præsentis nostri citatorii editi in valuis domus eius solitæ habitationis affixa, vno saltem teste præsentem secundum formam statutorum Urbis: seu, si domicilium reperiri non poterit, dimissa copia in manibus inibi iustitiam ministrantium, quatenus prima die iudicia, & hora audientię consueta, quæ nos ad tribunal iuris ad iura reddendum, & causas audiendum sedere continget, post terminum trium dierum a die præsentationis, & executionis præsentium computandorum, veniat, & compareat coram nobis in Palatio Capitoli; loco & hora prædictis: seu mittat eius legitimum procuratorem plene instructum, & informatum, qui de omnibus infrascriptis sit plene instructus, & ad ea habeat plenum, & sufficiens mandatum, ad videndum productionē libelli, siue summarie petitionis, videndum admitti, & respondendum illi in causa; & causis, quas dictus actor contra præfatum citatum habet, & mouet, ac habere, & mouere vult, & intendit, de & super mutuo, & restitutione certæ quantitatis olei, & frumenti; & alias prout in dicta petitione continetur; neccon in aliis sequentibus diebus, ad contestandum, contestarique videndum litem, iurandum, iurarique videndum de calumnia; alias videndum pronuncia-

si litem haberi pro contestata, & iuramentum calunniae pro praestito, iuxta formam statutorum, & subsequenter ad videndum productionem articulo-
 rum, dicendum contra, videndum illos admitti, iurare testes & committi notario receptionem iuramentorum tam super illis, quam tota causa, & ad dandum tempore debito interrogatoria, si quae dare voluerit, & ad videndum productionem omnium iurium, scripturarum, instrumentorum, & documentorum ad causam, & causas huiusmodi, facientium, & dicendum contra, illaque, & illas videndum admitti, & iurare testes super illorum recognitione, quatenus opus sit; nec non videndum in causa praedicta, quatenus opus sit, praefigi tam primam, quam secundam, & tertiam dilationes statutarias. & si qua habet causam rationabilem, quare praenissa fieri non debeant allegandum: sub comminatione, quod in eius contumaciam procedetur contra ipsum in futurum per affixionem citationis ad valvas Palatii Curiae Capitolinae ad omnes, & singulos actus praedictos, aliosque quos ordo causae, & causarum praedictarum postulat: sub comminatione etiam, quod in dicta ciuitate Tiburtina vltimus ad aliquem actum non citabitur, praeterquam ad sententiam diffinitiuam audiendam. Relationi autem de praemissis, per te nuntium faciendae plenam fidem adhibebimus. Datum Romae in Palatio Curiae praedictae, sub anno, & c.

2. Haec citatio, vt ex illius lectura apparet, per nuntium, siue mandatarium Curiae, seu per notarium aliquem vel cursorem exequi debet ex stat. lib. 1. c. 56. Et personaliter quidem exequi debet, si citati

copia haberi potest: sin minus, per nuntium alia & intelligibili voce legēda est, & copia dimitti in manibus domesticorum citati, aut si nullus reperiatur vno saltem teste præsente copia ad valuas domus citati affigi debet, vel postremo quando omnia cessent, illius loci rectoribus seu iustitiā ministratibus.

3 Ad sententiam audiendam cum suis circumstantiis, scilicet videndum deferri iuramentum in supplementum, & concludendum alia, & similis citatio requiritur, dicto lib. 1. c. 53. & 56.

4 Sed etsi reus citatus procuratorem, qui etiam defensionem suscepit, ad Urbem miserit: adhuc ipse principalis ad sententiam audiendam citandus erit: quia solius procuratoris citatio hoc casu non sufficeret. d. c. 56.

Sicut nec etiam sufficeret, principalem, etiam Romę degentem, ad sententiam, vel ad habendum pro confesso citasse, nisi & procurator in simul citaretur, vt d. c. 53. & 56.

5 Eademque forma seruanda erit in executiuis actibus illis possessoriis adipiscendæ retinendæ & recuperandæ possessionis, ac ad habendum aliquē pro confesso super positionibus, nempe vt principalis, & procurator coniunctim citari debeant d. lib. 1. cap. 54. In ceteris autem iudiciariis actibus, vt in productione articulorum, & iurium, iuramento testium, & similibus, ciues prædicti absentes, & districtuales si procuratorem non miserint, domiciliorum habitationum citari debent; dimissa tamen copia in manibus inibi inhabitantium, aut ad valuas ianue vno teste præsentē affixa. dicto lib. 1. c. 51. si memoria sit, vbi habitare conuenerint, alias

affi-

affigetur copia ad valuas Curie, vt supradictum est, & in edicto comminatur.

6 Ciues autem, & incolæ præfentes in Vrbe in productione libelli in scriptis personaliter, aut dimissis copiis in manibus domesticorum, vel in ostio affixis, vno teste præfente vna die pro alia citari debent. d. lib. 1. c. 51. & 54. quod stat. iuri communi conforme est. l. 1. l. plerique. in princip. ff. de in ius vocan.

7 Nec tenetur hoc casu nuntius, sicut nec etiam in superscriptis, facere diligentiam prius de reperiendo personaliter, vel de hoc fidem facere: quoniam illud sufficeret, statuto circumscripto, & vt aliquid statutum operetur, diligentia tollitur. Abb. consil. 42. in quæstione nu. 2. volum. 2. Alex. l. 4. §. prætor ait. nu. 10. versic. querit hic Bald. ff. de dam. infecto.

8 Sed est quæstionis, numquid sufficiat, si citatio ad apothecam, vel stationem, vel citatus non habitat, facta sit? Et quidem, quantum ad statutum attinet, non sufficit. domum enim solitæ habitationis requirit stat. lib. 1. c. 51. ibi, in manibus cohabitantium, & hoc etiâ circumscripto statuto, voluit Bar. l. litem apud Labeonem. §. conuicium. ff. de iniuri. & l. 4. §. prætor ait. n. 3. ff. de dam. infect. & ibi Alex. nu. 4. quo in loco plures quæstiones respectu domus habitationis, & quando quis modo in vno, modo in alio loco habitat, reperies decidas.

9 Sed et si forte ante inceptum iudicium procurator constitutus reperiretur, vt sæpe contingit, cum de preparatoriis disputatur; tunc vel procuratorē vel dominum in exhibitione petitionis citasse sufficiet lib. 1. c. 53.

10 Forma autem citationis in productione libelli contra præsentem in Verbo tradetur infra tit. de causis ordinariis verificoram.

11 Quod si procurator legitimus in causa compareat, non expediet ulterius principalem citari, sed ipsum procuratorem in intermediis, vel ipsum dominum citasse sufficiet lib. 1. c. 52. licet statuto circumscripto, si citaretur dominus, & non procurator, cum quo lis est contestata, & qui instantiæ factus est dominus, siue in receptione testium, siue in productione iurum, siue in alio actu substantiali intermedio, & nullus compareret pro citato, actus correret, vt dicit Bald. l. si quando num. 9. C. de testib. Rot. decil. 21. alias, de proc. 2. in vlt. add. in no. Doct. omnes l. furioso ff. de re iud. Hæc autem vera præterquam in casibus notatis d. c. 52. & c. 53. in quibus procuratorem, & principalem iure isto citandos esse cauetur. Quæ rursus limitabis in summariis, vt dicam infra tit. de generali forma procedendi in summariis.

12 Animaduertendum quoque est, quod citationes, quæ super reliquis intermediis fiunt, si personaliter citari apprehendantur, scriptura non requiritur, sed sufficit verbalis nuntii relatio Notario actuario data. d. c. 54. sed, si domi fiant non aliter valent, quam si brevis schedula, per quam ad minus declaretur quis citetur, & ad cuius instantiam, coram quo iudice, & ad quæ actum, & pro qua die in manibus domesticorum, vel ad valuas ostii domus vno saltem teste præsentem affixa relinquatur. d. cap. 53. Quod est etiam expressum Clem. 2. vt lit. pend. in fi. In relatione autem de prædictis per nuntium facien-

da scriptura non requiritur. sufficit enim, si ipse nuntius verbo tenus Notario attestetur, se reum domi dimissa copia in manibus domesticorum vel in ostio vno teste præsente affixa, citasse. d. c. 53.

- 13 Vna die pro alia citationes fieri debere hæc statuta disponunt, & recte, vt Reus consulte veniat ad iudicium responsurus. lib. 1. c. 51. ideoque ad statim fieri non possunt, nisi mora esset periculum allatura; vt est in inhibitionibus & proagationibus fataliū, & instātiarum, si tpe essent periturae; ex verbis d. statuti c. 53 ibi; vel mora sit damnum irreparabile allatura. his enim casibus talis citatio recepta est, ea declaratione, quā tradidi infra de fatalibus; siue temporibus appellationis prosequendæ; vers. Euenit quādoque; & seq. Circūscripto autē statuto nūquid præsens in iudicio citari debeat, vel eo præsente actus possit impediri; visenda sunt, quæ not. Doc. l. consentaneum. & præsertim Bald. C. quo. & quan. iudex. per Bar. l. 1. C. de in ius vocan. per Fely. remis. siue. c. 2. nu. 16. vers. 13. limita. extra de testi.

- 14 Quod si principales personæ; siue actor siue reus sit, extra vrbis districtū degnant, neque in vrbe domicilium habeant, aut etiam inrequisiti elegerint, citatio contra procuratorem tantum etiam ad sententiam audiendam & in aliis casibus in quibus procuratorem & dominum citari debere est dispositum; executam fuisse sufficiet, lib. 1. c. 52.

- 15 Sed si aduena in districtu vel extra degens, qui quocumque forum in Vrbe sortiatur. Romæ apprehensus ad certam causam coram certo Iudice, & ad constituendum procuratorem reperibilem, a acceptante eligendumque domicilium in Vrbe

Be vbi citari velit, alias videndum decerni processum per affixionem ad valuas curiæ Capitolii, citatus fuerit; & contumax in totum vel in partem extiterit, processus per affixionem factus aut procuratore citato impugnari non poterit, dummodo forma in citatione comminata seruetur lib. 1. c. 55.

- 16¹¹ Euenit quandoque, quod Vniuersitas quædam de districtu erat pro ciuili causa citanda; qui casus a statuto omissus est: & eo casu recursum fuit ad Praxim gloss. c. si capitulo. de concess. præb. lib. 6. Moniti igitur ex iudicis mandato per nuntium in scriptis fuerant loci illius decuriones, quos massarios appellant, vt deberent certa die, hora, & loco vniuersitatem illam congregasse ad effectum, vt citari posset ad ea, quæ in eo edicto continebantur: qua die, & hora adueniente, nuntius se ad locum designatum contulit: & cum neminem congregatum reperisset, alia, & intelligibili voce, quæ continebatur in eo edicto, siue citatione, promulgauit, & copiam affixam in eo loco reliquit. Et hæc eadem forma in citatione ad sententiam repetita fuit. In cæteris vero intermediis citationes ad valuas Curia affixæ fuerunt, prout in primâ citatione fuerat comminatum.

- 17¹² Sciendum quoque est, quod si is, qui extra Urbem citatur, siue Vniuersitas sit, siue priuatus, nuntio ad citandum misso iniuriam inferret, tunc vltiori citatione solemniori opus non esset: sed sufficeret in valuis Curia in quolibet actu citasse. lib. 2. cap. 32.

- 18¹³ Monitio Iudicis pro citatione habetur. d. lib. 1. c. 51. & ideo dicebat Bald. l. 1. in fin. C. de contrah. & com-

committen. stipul. quòd fatuus est Iudex. qui partē præsēntem per nuntium vocari facit. Statuētes igitur, qui voluerunt, quòd citatiōnes vna die pro alia fierent, vt citati consulte respondere possent, voluerunt etiam, quòd monitiones Iudicum vna die pro alia fieri deberent. d. lib. 1. c. 5 1. ne hac via tempus ad consulendum reo præriperetur.

19 Sed etsi ciatio per Iudicem ad primam vel aliam certam diem fuerit diffusa, ipsa diffusio citationis loco habenda erit d. lib. 1. c. 5 1.

20 Dies iuridica vltra Calendarium dignoscitur ex eo, quia campana, quæ est in Capitolina turri, de mane pulsatur, & eo die de mane circiter horam die tertiam Iudices pro tribunali sedent, ius petentibus dicendo, & dixi supra de officio Senatoris, & Collateralium, vers. sedere.

LIBER SECVNDVS.

De iudicijs, causarumque introductione & reassumptione. Cap. I.

- 1 Cause tripliciter in curia Capitolij introducuntur.
- 2 Cause commissariæ in curiæ Capi. olij quæ sint, & quo ordine tractentur.
- 3 Discussionum hereditatium, ac prioritatis & potioritatis inter creditores, & huiusmodi via ordinaria tractari possunt.

Cause diffamationum quo modo cognoscantur, ibid.

- 4 Cause cessionis bonorum quo modo tractentur.
- 5 Forma procedendi à statuto tradita in causis etiam.

com-

commissarijs seruanda.

6 *Reassumptio causarum alibi inchoatarum quomodo & quando fiat.*

Ausæ in Curia Capitoliæ, aut ex forma statutorum inchoantur, aut alibi inchoatæ in hoc foro reassumuntur, aut per specialia rescripta Apostolica committuntur: de quibus omnibus

singulariter dicendum est. Verum, quia earum, quæ ex forma statutorum inchoantur, prolixior est sermo, igitur de iis primo dicere institui, quæ per Apostolica rescripta committuntur: secundo de reassumptis: tertio de iis quæ ex forma statutorum introducuntur: quæ & ipsæ tripliciter distinguuntur. aliæ enim appellantur ordinariæ, quæ plenum processum requirunt: aliæ executivæ: aliæ summariæ.

- 2** Committuntur Senatori Capitolinisque iudicibus causæ Pontificis, cuiusque signaturæ nutu inter laicos, etiam multoties statutis non subiectos. Nonnullæ etiam causæ hac via à causarum patronis properantibus inhibitiones extorquere introducuntur, quæ etiam ordinaria via introduci possent. nã cauic diuisionum hæreditatum, quando hæres beneficio legis, & inuentarii gaudere vult, quæ vt plurimum per Apost. rescripta introducuntur, restissime data
- 3** petitione, & citatis creditoribus, & legatariis, vel aliis interesse pretendentibus, seruata ordinaria iudicii tela de qua infra, expediri possunt. l. scimus. §. si autem. & §. & si præfatam, cum trib. seq. C. de iur. delib. Item & causa plurium creditorum de bonis creditoris cessantis, seu decocti, ac de prioritare

&

& potioritate pignorum controuertentium. l. 1. & per totum C. qui pot. in pig. hab. Item si mulier marito ad inopiam vergente bona pro dote hypothecata retinere, aut ab alijs vëdicare contendat. l. vbi adhuc. C. de iu. doti. Item si quis iacet ius sibi super aliqua re competere, & is, qui possidet, diffamatur, causam diffamationum, & impositionis silentii via petitionis probatis diffamationibus introducere potest ad l. diffamari. C. de inge. & manu duobusque terminis diffamanti ad probandum præfixis absolutionem obtinere. Afflict. decis. 264. quidam Baro. nu 3.

- 4 Item & cessionis bonorum, seu admissionis ad beneficium quinquennale. l. 1. & fi. C. qui bo. ced. pos. l. penul. ff. de cef. bo. Etiam si ex pacto maioris partis creditorum aliquid remittatur, vel dilatio aliqua concedatur. l. & suum §. fi. l. maiorem. ff. de pact. de qua tamen cessione loquitur stat. lib. primo cap. 161.

Sic & reuocatio attentatorum Franch. c. non solum. in princ. de appell. in. 6. cum simil. latiss. deductis per Roffr. in suo tract. de libel. concep.

Sed causarum patroni, vt celerius, & vberius, vt dixi, clientibus cum inhibitionis in vim specialium rescriptorum emanandis consulant, recurrunt ad signaturam, a qua causarum cõmissiones impetrant istis iudicibus Capitolinis directas, à quibus tamen etiam via ordinaria post porrectā petitionem parte citata possent inhibitionem impetrare, cle. fin. vt lit. pend. cum not.

- 5 In istis igitur causis per signaturam Capitolinis iudicibus commissis nihil de forma tradita à statum

tum in procedendo, tum etiam in iudicando omittendum est, nisi statutis specialiter derogetur, vel specialis procedendi forma in rescripto data sit, lib. 1. cap. 43. Et hæc derogatio inter statutis subiectos per signaturam iustitiæ fieri non consuevit, nec facta tenet, nisi adsit manus Papæ, vt in litteris confirmationis statutorum dicitur, de quo Sarnen. ad reg. Cancel. in compen. vtriusque signat. numer. 25. Staphi. de literis gra. & iust. lib. 7. vers. patet. char. 149. secundum primam impressionem. Et ex consequenti si statutis derogatum non sit, si causa erit ordinaria, seruanda, & attendenda erunt, quæ infra de ordinariis, Deo dante, dicam. si executiua, vel summaria, idem idem, quod suo loco tradam.

- 6 Reassumuntur causæ in aliis tribunalibus introductæ, si in eis Romani ciues, incolæ aut districtuales rei sint, hoc modo, Reus Romanus vel incola cū primum coram alio quàm suo Capitolino Iudice citatus fuerit per se vel procuratorem suum compareat, dicatque se ciuem, vel incolam, ac exinde petat se ad suum Iudicem remitti, quod si Iudex eum remittere recusauerit, aut ad vltiora procedere tentauerit, causam coram Senatore vel altero ex collateralibus reassumi parte citata in vim statuti lib. 1. c. 41. obtinebit & inhiberi, cui inhibitioni si pars aduersa vel Iudex non acquieuerint, dato attentatorum libello, attentata reuocari obtinebit.

Hæc reassumptio valet, & tenet, nisi agatur, vt dixi, de obligatione in forma Cameræ; & cauta esset coram Auditore Cameræ introducta, in quibus locus est inter omnes Iudices preuentioni, & quibusdam aliis casibus in dicto statuto expressis.

Cauere igitur debent rei coram non suo Iudice conuenti, ne in non suū Iudicem tacite vel expresse consenserint, quia tunc declinatio & reassumptio frustra tentaretur ex statuto prædicto c. 41. vel de causis mercedum, & salariorum, quia in istis ex statuto dicto locus est præuentioni ab actore faciendæ.

Causæ vero, quæ ab initio ex forma statutorum in hoc foro introducuntur, triplicis generis, vt dixi, esse dignoscuntur. aut enim ordinariæ sunt, quia in illis plenus, & ordinarius processus requiritur, aut executiæ, aut summariæ. de quibus, & modo procedendi in eisdem singulariter differendum est.

De causis ordinarijs, & petitione in illis exhibenda. Cap. II.

- 1 Cause ordinariæ quæ sint & quæ in eis forma seruatur.
  - 2 Forma petitionis in ordinarijs.
  - 3 Krbana interpellatio iudiciariam petitionem præcedere debet.
  - 4 Forma citationis in productione petitionis in ordinarijs.
  - 5 Copia petitionis sequenti die per notarium reo petenti dari debet.
- Terminus ad opponendum contra petitionem post illam a reo habitam est ad primam diem ibid.
- 6 Exceptiones litis ingressum impediennes, & dilatoriæ & anormales remissive. & nu. 78.
  - 9 Officium patroni causæ Deum timentis, est lites amputare.
  - 10 Exceptiones declinatoriæ quando opponi debeant.

- 11 *Consentiens in Capitolinum Iudicem si iurisdictio sit prorogabilis non potest amplius se ab eo eximere.*
- 12 *Exceptiones hic enumeratas ante litis contestationem opponens, illas intra triduum probare tenetur.*
- 13 *Exceptionem excommunicationis maioris & ciuilia diffidationis probata agentem repellit.*
- 14 *Exceptionis prædictas opponens post datas duas dilationes statutaria non auditur nisi deposito facto.*
- 15 *Exceptiones noui pacti solutionis, & alia de quibus hic opponens rem petitam deponere tenetur.*
- 16 *Exceptiones quæ litis contestationem impediunt, quomodo proponi debeant.*
- 17 *Exceptiones altiore indaginem requirentes reseruantur ad merita.*
- 18 *Exceptio dilatoria reseruata & verificata in processu, reddit processum nullum.*
- 19 *Iudice allegato suspecto quomodo alleganti consulatur, & quando.*
- 20 *Petitioni post litem contestatam nihil addi, aut detrahi potest.*

O R dinarie igitur proceditur in causis non priuilegiatis, in quibus de summa, vel re valorem 25. ducatorum auri excedente agitur, lib. 1. c. 59.

Sed quamuis causæ istæ ordinariæ appellentur, breuis tamen admodum iudiciaria tela in illis seruanda est. In primis namque formanda est petitio in scriptis; quam de consilio iuris periti, si ipse iuris peritus non sit, procurator formare bebet. Difficile est enim ut legum ignarus, etsi mille formulas haberet, in tam diuerso actionum genere recte concludere possit.

possit. Vñan tamen formulam apponere visum est, vt exinde tyrones sibi generalium clausularũ exempla sumere possint: quarum si magis periti fieri volunt, ad Papientem, qui de illis plenissime tractauit, recurrere poterunt. formula hæc est.

2. Coram vobis illustri Domino Senatore compareret procurator, & eo nomine Quinti Tuberonis, contra, & aduersus Sextum Pedium, omnemque aliam personam pro eo in iudicio præsentis causæ legitime comparentem; dicens & exponens non in modũ solemnis libelli, nisi si, & quatenus opus sit, sed qualis qualis petitionis, & simplicis facti narrationis, quid præfatus principalis suus de anno proxime præterito & mense Augusti, seu alio tẽpore veriori, amicalibiter à præfato aduersario requisitus, benigne, & amicalibiter eidẽ mutuo dedit hic Romę amphoras quadringentas optimi vini Cãpani, quas præfatus aduersarius in proximis præteritis Calendis Decẽbris tunc futuris restituere hic Romæ, & in eodẽ loco, vnde sumpserrat, libere promisit: quibus calendis aduenientibus aduersarius etiam requisitus, & amice interpellatus restituere cessauit, prout etiã de præsentis cessat, in graue damnum, & præiudiciũ præfati principalis sui, qui vinũ prædictum ad rationẽ denariorum decem pro singulis amphoris, vendere potuisset, prout de dicto mense Decembri, & subsequenti Ianuario communiter in Vrbe vinum optimum Campanum venditum, & emptum fuit, cum hodie vix denarii septem pro singulis amphoris reperiantur. Quare petit procurator prædictus, quo supra, nomine per vos dominum iudicem, vestraque diffinitiuã sententia, quatenus opus sit, pronũtari,

decerni, & declarari, prædicta omnia, & singula vera fuisse, & esse, præfatumq; aduersarium condemnandum fore, & esse, & condemnari ad dandum, & restituendum præfato principali suo prædictas quadringentas amphoras optimi Căpa'ni vini vnâ cum damnis, expensis, & interesse passis, factis, & incur-
 sis, pariendis, faciendis, & incurrendis, habita, ratione quanti plurimi dictû vinû communi pretio à tē-
 pore morę citra vendi potuisset, & in futurum for-
 san vendi posse continget, condemnatumq; iuris, &
 facti remediis opportunis ad prædicta cogi, & cō-
 pelli, dictoq; suo principali de, & super præmissis om-
 nibus, & singulis ius, & iustitiā ministrari non so-
 lû prædicto, sed omni alio meliori modo: deducen-
 do omne ius, omneq; remediû, &c. ac officio vestræ
 Claritatis, quatenus expediat desuper humiliter im-
 plorato, & prædicta procurator prædictus dicit, &
 fieri petit tã coniunctim, quàm diuissim, ac tã nar-
 ratiuè, quã dispositiuè, & alias omni meliori modo.
 Nô se astringēs &c. Saluo iurę &c. Et ptestatur &c.

Statutum, de quo loquimur, lib. 1. c. 59. non libel-
 lum, sed petitionem desiderat; & si in rubrica de li-
 bello mentio fiat alternatiuè: igitur super vacuo in
 proxime relata formula apposita est clausula non
 in modû solēnis libelli, nisi si, & quatenus opus sit,
 de qua per Ias. l. nā postea, alias, ait prætor. in prin.
 nu. 19. ff. de iureiur. sicut & multæ aliæ ex abundan-
 ti positæ sunt, quæ necessario ex statuto nostro non
 requirerentur. Illas tamen ita apposui, vt à ma-
 ioribus, & præceptoribus accipi, nec omnino in-
 utiliter, vt arbitror, cum ex illis multoties perti-
 nacium disputationes tollantur.

Vr-

3 *c* Verba requisitio de æquitate iudicalem petitionem præcederet debet, vt colligi licet ex l. quidā Iberus. ff. de serui. vrba. prædio. ac etiā prodest, quia quæuis reus post citationem debitum agnosceret ad huc ad expensas citationis teneretur: quod secus esset, si amicabiliter non fui slet ante citationem requisitus. Rom. fin. 396. alio fero. Fel. c. nouit. prope ff. extra. de Iudi. Quæ quidem interpellatio semper facta præsumetur, si in petitione facta esse dicatur Ro. sing. 397. quis debet. Cur. Iun. l. vinum n. 19. ff. si cer. pet. & licet Fely. vbi supra dubitare videatur: Tamen in c. quoniam. n. 14. vers. hanc limitationē dupliciter. extra de probatio. transit cum hac opi. arguendo à cōmuniter accidentibus. Vix est enim, quòd quis à citatione incipiat requisitione non præmissa.

Ea igitur petitione formata, citari debet reus siue illius procurator si de mandato illius in actis constet in scriptis sub hac forma.

4 Coram Illustri domino Senatore (Romana mutui) citentur Sextus Pedius ex aduerso principalis, seu Quintus Cicero eiusdem procurator, ad videndum productionem petitionis, videndum illam admitti, & respondendum illi, ad primam diē, instante Quinto Tuberone principali. & hæc citatio per mandatarium subscripta prima die iuridica post illius executione Notario actuario vnà cum petitione assignari debet, & aduersæ partis cōtumacia accusata petetur ipsa petitio admitti: quam Iudex si, & in quantum admittere consuevit. licet à statuto nec admissio, nec ad videndum admitti citatio requiratur. d. c. 59.

Reus autem comparere, & generalia contra pronunciatum (salvis aliis suis, loco, & tempore opponendis) dicere, & copiam petitionis petere debet.

- 5 Hanc petitionis copiam, sicut & omnes alias petititas copias, Notarius partibus petentibus sequenti die iuridica, aut, si prolixiores sint, infra duos, vel tres dies, dare tenetur, qua die tenetur petens illas, comparere, & satisfacto Notario de competenti mercede, eadem recipere. Non enim alia citatio ad copiam recipiendam requiritur: sed sufficit, si actor vult, quod ipse compareat illa die, qua reus copiam recipere tenetur, & illius contumaciam accuset. Petens enim, si eam recipere cessauerit, ulteriori dilatione ad eam recipiendam non gaudebit. lib. 1. c. 28. & 60.
- Si reus copiam recipiet, diem faciet a tergo, vel in calce datae copiae annotare, & sibi terminum ad opponendum assignare, qui ad primam diem a iudicibus statui consuevit; & est etiam a statuto expressum in volente contra rescriptum opponere, d. lib. primo cap. 65. Hunc etiam datae copiae diem Notarius in actis suis annotare tenetur, poena ei a motionis a causa imminente, d. lib. 1. c. 28.

- 9 Copia recepta rei procurator mature causam clientis voluere, diligenterque pensare debet; & si quas exceptiones litis ingressum impediens suo clienti competere cognouerit, maturo consilio eas deducere debet.

- 7 Scire enim debet patronus dilatorias multiplices esse. Alię. n. sunt declinatorię ex persona iudicis: quia is sit ex aliquo capite suspectus, vel aliter incompetens iudex: Alię ratione personę actoris: Alię ratione personę rei cōuenti: Alię ratione personę pro
cura.

curatoris agentis: Aliæ ratione loci: Aliæ temporis: Aliæ causæ: Aliæ libelli, & similes multæ, de quibus etiam late per Vrb de Bonaccu. Doct. antiquū in suo tract. de exceptio. in prin. & per Spec. in tit. de excep. §. 1. vers. dilatoriarum.

Item & peremptoriæ, & anormalæ, siue anormales multæ sunt, quæ ad processum, & ad merita opponi possunt; quas nuncupatim enumerant Bal. l. postquā liti. C. de pac. Paul. de Cast. l. ait prætor. alias nā postea. ff. de iureiur. Alex. in apostil. ad Bar. l. vir bonus. ff. iudic. sol. Aret. in §. æque. nu. 14 instit. de excep. vbi enumerat 44. & tradit regulam ad cognoscendū innumeras. Maria. Soz. c. 1. de litis cōstet. ponit 36. inter quas multæ sunt ab aliis non tactæ Fely qui prædictos refert, ponit etiam aliquas. cap. exceptionē an. 37. vsque ad n. 45. extra de exceptio. & aliquæ etiam enumerantur per statutum, qui ad paucas respectu multarum restringit. lib. 5. c. 49.

8 Exceptionis igitur, quæ litis ingressum impediūt, siue dilatoriæ, siue peremptoriæ, siue etiā anormalæ sint) dūmodo cū effectu reo cōpetāt) ante om-

9 nia opponi debent, & discuti. Officium namque patroni Deum timentis est, vt non permittat clientē sumptibus, & expensis vexari. Et propterea, si agentem in initio repellere poterit, non cunctabitur.

10 Sciat autem, quod priuilegiati qui ius declinandi forum habent, de quorum tamen priuilegio non cōstat, quia habitū priuilegii forsan nō deferunt, si citati non comparuerint, & postea forum declinare voluerint, non ante suum Iudicē remittentur, quā actori priuilegium ignoranti expensas refecerint, lib. 1. cap. 16.

- 11 Sed si iurisdicctio fuerit prorogabilis, & in Capitulinū Iudicem isti priuilegiati consenserint, non poterint se ab illius iurisdicctione eximere, & hoc tam si de ciuili quā de criminali, vel mixta causa tractetur. d. lib. 1. c. 61.
- 12 Si tamen ante litis contestationem a reo proponantur exceptiones, Iudicis incōpetentis, litis alibi pendentis, rei iudicatę, iuramenti litis decisiui deferendi, transactionis litis finitę, petiti cōpromissi, preposterati ordinis substantialis, causę pręiudicialis, pendentis termini, ad perficiendum inuentarium, pacti de non petendo aut alię per quę per pręsentia statuta audientia prohibeatur, vel actio agenti denegatur, super illis ante litis contestationē discutatur, & Iudex terminum quinque dierū, vtilium opponenti ad probandum pręfigat, infra quē si opponens nō probauerit, per Iudicem ad vltiora procedatur, exceptiones tamen ex pręmissis, quę merita concernere possunt, censcantur ad merita reseruatę ex statuto lib. 1. cap. 62.
- 13 Excommunicationis autem maioris, vel ciuilis diffidationis exceptione quandocumque opposita, & probata nullus agendo audiatur, nisi de absolutione aut reassidatione legitime doceat. lib. 1. c. 63.
- 14 Sed etsi quis post datas duas dilationes ad probandum excommunicationis, aut diffidationis in personam Iudicis, vel actoris opponat, quę probatione indigeat nullatenus audiri debet, nisi opponens penes acta notarii ducatos auri quinque deponat illico parti aduersę assignandos, nisi de ea intra tres dies vtilēs legitime docuerit lib. 1. cap. 64.
- 15 Si vero exceptiones noui pacti, seu conuentionis

libe-

liberatoris, satisfactionis, pendentisque alibi litis, post lapsas dilationes statutarias, vel ad impediendū executione rei iudicatæ, vel quamcumque aliam executionem opponantur, non audiatur opponens nisi rem, aut summam iudicatam, seu pro qua executio petitur, deponant cum effectu illico victori consignandam, nisi intra tres vtilis dies de prædicta sua exceptione docuerit. d. c. 64.

16. Prudenter tamen prædictæ exceptionis maxime peremptoriæ, & quæ per statutum proxime relatum enumerantur, opponendæ, & deducendæ sunt. Nam si oppositio merita concerneret, contestationem non impediret: vt quia procurator conuenti diceret, Sempronius reus nihil Papinio aëtori debet, quia per sententiam, vel transactionem liberatus est. Sed nominatim exprimere debet se eam exceptionem ad litis ingressum, & vltiorem processum impediendum opponere. ita las. de mente Bart. Bald. Angel. Rom. & Alex. d. l. nam postea. alias, ait prætor. nu. 17. ff. de iure iur. vis tota est igitur in modo opponendi, vt ibi per eum.

Nam, vt ad dilatorias redeam, si ea ante litis contestationem non opponerentur, frustra conaretur patronus post litis contestationem, aut pro contestata habita illas opponere. l. penulti. & fina. C. de exceptio. l. exceptionem, cum concor. C. de probat. Quam regulam limitat Fely. d. c. exceptionem. nu. 11. tresdecim notabilibus modis, ad quem patronus in facti contingentia recurreret.

Numquid autem opponens peremptoriā in vim dilatoriæ, & succumbens possit iterū eandē in vim peremptoriæ post litem contestatam opponere? vi-

scnt

sciendum per Bald. & alios d.l. nam postea.

- 17 Astoris autem procurator curabit, ut; quanto citius fieri potest, ex his intricacionibus se eximat. & si viderit oppositas exceptiones altiore indagare requirere, impetret à Iudice, ut illarum disputatio; & cognitio ad merita referuetur. quod fieri & potest & debet. Felyn. d.c. exceptionem. n. 23. extra de exceptio. post. Abb. & alios. c. ad dissoluendum. de despon. impub. ac Hostien. Bal. Bar. Rom. Areti. Ana. & alios in locis per eum alleg.

Ab hac reservatione reus appellare nominatim in scriptis, & expressa causa recte poterit domi. c. si quis. §. exceptionem. tertia. q. 6. quem refert Fely. d. c. exceptionem. nu. 23. ad. si. nisi, ut dixi, exceptio reservata altiore indaginem requireret, ut ipse Fely. ibi dicit, nu. 24. vel nisi terminus a Iudice præfixus caput esset ex dicto statuto. c. 62.

- 18 Illud non omitam, quod si facta reservatione per Iudicē, dilatoria vel illius vim obtinens ad impediendū processum opposita in ipso processu verificetur & probetur, processus retroactus remanebit invalidus. Bar. l. ille, a quo. §. si de testamento. num. 5. ff. ad Trebell. Cast. d.l. ait prætor. alias, nā postea. n. 7. ff. de iureiur. Fely. d. c. exceptionem, ante. n. 25. de exceptio. Qua in re diligenter animadvertere debet astoris patronus, ne reservationem procurando, magis clientem implicet.

- 19 Sed qui iudicis suspicio inter dilatorias annumeratur, sciendū est, quod si quis ex litigationibus ante litē cōtestatā, seu pro contestata habitā aliquē ex Collateralibus cum iuramento suspectum corā Senatore allegabit, Senator vel illi adiunctū dabit,

vel

vel alium siue ex suis Capitulinis, siue extra Capitolium in locū illius suspecti deputabit, sed si post litis contestationem ea inciderit suspicio, tunc causa in actis expressa, Senator arbitrio suo, omni & quacunque appellatione remota suspicionem reiicere, vel vt supra prouidere poterit, & debet ex stat. lib. 1. c. 12.

- 20 Vnum etiam admoneo, quod post litem cōtestatam, siue pro contestata habitam actor aliquid addere, vel detrahere suæ petitioni non potest: nisi re-
fectis expensis d. lib. 1. c. 59. & tunc iterum a petitionis exhibitione incipere debet, ad Bar. Dec. & alios l. edita. ad fi. C. de eden. Igitur antequā ad litis contestationem descendat, animaduertere debet actoris patronus, si quid suæ intentioni, siue petitioni addendum, aut detrahendum putet.

De litis contestatione, & iuramento calumniæ. Cap. III.

- 1 *Forma citationis pro contestanda lite & iurando de calumnia. & nu. 2.*
- 3 *Reo fatenti actoris intentionem, terminus ad implendum petita dierum octo præfigitur.*
- 4 *Iuramentum calumniæ per ipsummet actorem si præsens sit, præstandum est, & quid si absens sit. & n. 5. 6.*
- 6 *Procurator etiam in animam suam de calumnia iurare tenetur, si pars petat.*
- 7 *Procurator quale mandatum habere debeat, vt ad iurandum de calumnia admittatur.*
- 8 *Iuramentum calumniæ pro minore quis subeat. & nu. 11.*

9 Syndicus pro vniuersitate de calumnia iuret. & nunc-
ro II.

10 Rater pro filio in his in quibus administrationem habet,
de calumnia iurat.

12 Iuramentum calumniae quae contineat sub se.

1 **H**Is consummatis citabitur reus vel illius procu-
rator (si in actis constitutus acceptauerit) vel
alias de mandato ad eam causam docuerit, vt dixi
supra de in ius vocando, citabitur inquam ad cōte-
standam, contestari quae videndum litem, iurandū,
iurari quae videndum de calumnia, alias videndum
pronuntiari litē haberi pro contestata, & iuramen-
tum calumniae pro praestito, ex statut. lib. I. c. 59. fa-
cta autem mandatarii relatione, actor rei cōtuma-
ciam accusabit: & asserendo contenta in suam peti-
tione esse vera, & sic litem cōtestando affirmatiue,
& iuramento calumniae praestito petet à iudice pro-
nuntiari litem haberi pro contestata, & iuramen-
tum calumniae haberi pro praestito: tunc Iudex li-
tem haberi pro contestata, & iuramentum calum-
niae haberi pro praestito, nisi per totam audientiam
lis contestata, & iuramentum calumniae praestitum
fuerit pronuntiabit: & de praedictis, quia pro for-
ma dantur à statuto praedicto lib. I. c. 59. nihil omit-
tetur, quia actus corrueret omnino.

2 Hunc modum habendi litem pro contestata in
contumaciam, & odium aduersarii nō contestantis
ad tollendas ambages iuris communis, & longa re-
media rite disposuerunt statuentes, secundum Cast.
conf. 290. visis his, quae supra narrantur. vol. I. nu. 2.
alioqui praesentia vtriusque actoris scilicet, & rei requi-

re-

reretur. Bar. l. 1. n. 10. C. de lit. cont. de quo tamen per Abb. c. 1. n. 7. extra de lit. cont.

3 Sed si reus in termino compareat, & litem contestari velit negative, audiendus est: & in causa ad ulteriora, ut in sequentibus tradetur, & procedendum. Si vero fateatur actoris intentionem, terminus ad implendum petita per actorem dierum decem illi dandus est ex predicto stat. lib. 1. c. 89.

4 Dixi iuramentum calumniæ per ipsum actorem præstandum esse ex dicto lib. 1. c. 59. & 66. Et ideo si actor, ut multoties contingit, præses in iudicio non sit: prudentes causarum patroni receptionem iuramenti per principalem præstandi Notario actuario committi petunt, ipsumque actuarium ad recipiendum iuramentum predictum destinari procurant; quod iure optimo petitur, si principales personæ egregiæ, vel mulieres, aut alias impeditæ sint. l. ad personas egregias. ff. de iureiur. c. mulieres. de iud. in 6. & statuto nostro cauetur. d. c. 66.

Quod si actor ab urbe ultra viginti milliaria absens sit. procurator, si ad id speciale mandatum habeat, seipsum ad iurandum de calumnia (absentia allegata, & iurata) admitti petet. d. lib. 1. c. 66. c. si. de iuram. calum. in 6. Alex. post alios. l. qui bona. §. qui alieno. ff. de dam. infec. Et hic in animam sui principalis verba concipit, 63. dist. c. tibi domino. vbi glo. & c. procurator. de electio. in 6. c. in appellationib. §. procuratores. vbi glos. verb. ab ipsis. extra de iura calum. Nisi iuramentum etiam in animam ipsius procuratoris ab aduersa parte exigatur: quia eo casu etiam in sui ipsius animam procurator iurare cogitur. d. c. 64. d. §. procuratores. & ibi glo. Rot. deci. 37. alias, de

de iur. calum. 1. in no. Vbi dicitur, quòd ex consuetudine Ro. Cu. approbata per c. fi. de iura calum. in 6. procurator in animam suam, & domini iuramenti verba concipere tenetur.

- 7 Quæ autem forma mandati ad iurandum de calumnia esse debeat: & an sufficiat specialis clausula in generali mandato apposita, ad futuras lites, si nominatim lis expressa non sit, dubitatur. Et non sufficere tenuerunt quamplurimi. Bart. vero d. l. qui bona. §. qui alieno. n. 7. ff. de dam. infec. contrarium tenuit. & cum eo est Italiæ consuetudo. ita Alex. qui multos refert d. §. qui alieno. n. 8. Mathes. not. 150. nota quòd si dominus, vbi add. & ita communis sty lus obseruat.

- 8 Dubitatum vidi, quod si minor sit is, pro quo agitur, quis iuramentum calumniæ subire debeat ad processus validitatem? Et responsum extitit, actorē ad lites Iudicis decreto constitutū, gloss. l. 2. §. quod obseruari verb. personæ. C. de iur. calum. quam ibi approbat Barto. col. 3. vers. quæro quæ sint & ibidē Salyc. col. 2. vers. venio ad quæstionem Specu. de iura cal. §. restat. in prin. & ibi Io. And. post Vber. de Bobi. & Guid. de Suz. & est communis opin. secundum Salyc. vbi supra.

- 9 Idem in syndico vniuersitatis dicendum est, vt dicūt glo. & Doct. in loco præalleg. sequitur glo. in c. 2. de iura. cal. in 6. & in pertractandis. extra e. ti. Bartol. d. l. qui bona. §. qui alieno. & ibi ceteri. ff. de dam. infec.

- 10 Pater autem in his, in quibus legitimus administrator est, si agat; vel cōueniatur, ipse iurabit. Si autem filius consensu patris litiget, ipse filius, si ætatē legi-

legitimam habebat, iurabit: vt dicit præ alleg. glo. communiter approbata in hoc, vt refert Saly. d. l. 2. §. quod obseruari. col. 2. C. de iura. calum.

11. Sed licet procurator iuramenti verba, vt dixi, in animam sui principalis concipiat, nisi ab ipso quoque iuramentum exigatur; tamen administratores præfati iuramenti verba non in personam minoris, vel vniuersitatis, aut filii, pro quibus agunt, sed in eorum propriam concipiunt, & ex eorum crudelitate iurat, vt dicit tex. d. §. quod obseruari ibi eo, quod ex animi sui sententia iurent quem ad hoc notant ibi Bar. & Bal in prin. glo. d. c. tibi domino. 63. dist. in verb. iurare.

12. Quid autem contineatur sub iuramento calumniæ, gloss. d. §. quod obseruari. explicat quatuor criminibus. Primum est, quod non causa calumniandi agit, vel resistit, sed quia lis sibi videtur iusta. secundum, quod probationem non exigit, nisi quam pro veritate necessario putabit exigendam. tertium, quod nihil dedit, aut promissit, dabit, vel promittet iudicibus, vel alicui alteri personæ, vt iniusta sententia detur. quartum, quod calumniandi animo aliquam dilationem non petet: vt latius ibi Saly. declarat, quibus statutum nostrum quintum addidit, nempe quod pactum de quotā litis non fecerit. d. lib. 1. c. 66.

De positionibus, & de confessis.

Cap. IIII.

1. *Articuli a positionibus in quo differant.*
2. *Articulus quid sit & quonplex, & quare sic appellatur.*

- Positio vna plures articulos continere potest. *ibid.*
- 3 Positiones quo tempore actor debeat exhibere in ordinarijs.
- 4 Positionum productio an requirant necessario partis aduersæ citationem ad effectum de quo hic.
Forma citationis in productione positionum. *ibid.*
- 5 Positionum imperfectarum productio, & ea quæ sit in albo folio, nullius est valoris.
- 6 Positionum tenor elicitur ex libello, & si quid circumstantiale omissum sit, id poni poterit in positionibus.
- 7 Clausula non se astringens ad probationem superfluum, ad quid utilis.
- 8 Positio explicita vera & simplex esse debet, ut reus explicite respondere teneatur.
- 9 Positionibus implicitis & obscuris reus non tenetur respondere.
Positiones medio iuramento actoris dari debent. *ibi.*
- 10 Articulis per modum exceptionum datis reus respondere non tenetur, sed si fuerit illis responsio facta, valeret.
Positionibus respondens si timeat eas esse captiosas, qualiter protestari debeat. *ibid.*
- 11 Protestatio ne detur copia positionum aduersario antequam responderit.
- 12 Positionibus quibus personis liceat consulto & deliberate respondere.
Cuius omnis prudens non est, neque omnis rusticus indiscretus *ibid.*
- 13 Contumax positionibus non respondens quam pœnam ferat.
Forma monitorij de respondendo positionibus. *ibid.*

- 14 Reo cessante positionibus respondere quid agat iudex.
 Forma citationis ad habendum reum pro confesso. *ibid.*
- 15 Reus, qui cessauerit positionibus respondere, quomodo &
 quando contumaciam purgare possit.
 Positionibus potest etiam absente parte responderi de iure
 municipale, secus de iure communi. *ibid.*
- 16 Appellare licet à pronuntia de habendo quem pro confesso.
- 17 Pronuntia de habendo pro confesso non officit cessa tñ in
 his, quibus non erat respondendum de iure.
 Positionibus, quæ congruis qualitatibus carent, nihil obest
 non respondisse. *ibid.*
 Verba enuntiatiua cum dispositiuis mixta per verbum;
 credo, non videntur affirmata. *ibid.*
- 18 Quibus positionibus respondere teneatur reus, & quibus
 non remissive.
- 19 Ambigua, & obscura responsio non admittitur, &
 num. 20.
- 21 Cautela vt etiam implicite positioni quis respondere teneatur.
- 22 Positioni implicite facta responsio valet, & tenet
 pro eo dumtaxat, quod in ea sit affirmatum, vel negatum.
- 23 Procurator quo casu, & quali mandato possit pro domino
 respondere positionibus. & nu. 24.
- 25 Positionibus rei actor quoque respondere cogitur, quando
 cunque ante conclusionem exhibeantur.
- 26 Iudex in deductis ante conclusionem in causa potest
 etiam post conclusionem quamlibet partem interrogare.
- 27 Iudex interrogandi partes in summarijs causis longe
 maiorem facultatem habet, quam in ordinarijs.

- 28 *Credit verbum, sublata differentia credulitatis, & veritatis pro confessione, & non credit, pro negatione habetur.*
- 29 *Reo pro confesso habito quid agendum.*
- 30 *Negans fraternitatem & alia de quibus hic, qua pœna mulctetur. & nu. 31.*

- 1 **P**ositiones ab articulis in hoc manifeste differunt quòd qui ponit, affirmat id, quod ponit: qui articulatur, dicit non tamen affirmatiue ponit, vt dicit Phil. Franc. c. fi. in. 2. nota. de iure iur. in 6. Penes quem, & alios ibi per eum relatos alias differentias videre poteris. Hodie tamen nomina hæc pene ab omnibus confunduntur: nam fere per hæc verba concipiuntur tam articuli, quàm positiones. Item ponit, & dicit, & quatenus opus sit probare intendit. Pauci enim positiones ab articulis diuidunt.
- 2 Ceterum quid sit articulus, quotuplex sumatur, & quare in hac materia appellentur articuli, tradit gloss. c. præsentium. in verbo, articulis. & ibi Io. And. de testi. in 6. Quo in loco aduertit Philip. Franc. in prin. in 5. not. quòd vna positio plures articulos continere potest; si pars non opponat: aut Iudex non reiiciat, ibi videbis.
- 3 Si igitur actor, vt se in aliquibus ab onere probandi eximat, quærit vt aduersarius de facto informatus suis positionibus respondeat iux. c. statuimus. de confes. quandoque ante lapsum tertiæ dilationis statutarie, parte citata ad videndum productionem positionum, siue articulorum, videndum illas, siue illos admitti, facta per mandatarium relatione, in iudicio cõparere debet, & rei contumacia accusata possi-

positiones exhibere. lib. 1. c. 68.

- 4 Hinc probabiliter dubitari posset, si reo nō citato actor positiones ante lapsum tertiæ dilationis in actis dedisset, & post lapsum illius pro responsione instaret, an per talem exhibitionem dici posset statuto satisfactū, vt reus respondere cogatur? Pro parte negatiua faciūt. l. de vnoquoque. ff. de re iud. l. nā ita diuus. ff. de adoptio. l. tres denūtiationes. C. quomodo & quan. iud. Clem. sepe. de verb. signif. cum concor. actus enim vt valeant, presentibus, aut citariis his, quorum interest, fieri debent. Pro parte vero affirmatiua est doctrina Bal. l. si quando. q. vlt. C. de testib. vbi dicit, quod licet quo ad effectum nocendi, instrumenti productio aliās non teneat; quā si parte citata fiat; tamen quō ad productionē simplicē, & vt satisfiat termino productionis, satis est quod producantur sine citatione, quem ibi sequitur Saly. q. 9. & idem dicit Bal. l. 1. C. quando libel. prin. datus. qui considerat, quod quando statutum, prout est in casu nostro, requirit productionē, tunc ex sola productione absque citatione statuto satisfit per tex. l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. qui tex. est. nota. ad hoc. Et dicit Felyn. c. 2. n. 31. vers. quarto, quæritur vtrū solemnitas, extra de test. quod præallegata verba Bal. aurea sunt. Faciunt etiā dicta per Hypp. fin. 30. tu scis. dum limitat regulam. d. l. de vnoquoque. cum conc. In casu, quando pars etiam citata non potuisset se opponere, & actum impedire, sed statutum prædictum. cap. 68. litem dirimit: nam in exhibitione partis citationem requirit.

- 5 Consueuerunt quidam, vt huic statuto satisfacerent imperfectas positiones exhibere, & illas sibi ad

corrigendum restitui facere, & quandoque etiā nihil, nisi folium album producere, quos nihil agere semper existimaui: cum statutum actum verum, & perfectum, requirat, vt ex eo colligi licet. casus autem fictus vero non æquipollet, vt dicit Sarnen. in reg. de impetran. per obitum fam. Card. q. 5.

6 Quid autem continere debeant articuli, & positiones, ex libello, siue petitione eliciet patronus. glo. Clem. sc̃pe. in verb. formari. de verb. sign. Bal. l. 2. §. quod obseruari. C. de iuram. calum. Et si quid in libello de circumstantiis omissum sit, in positionibus, & articulis poni poterit, glo. l. 1. §. si quis argentum. ff. de positi. Alex. ad Bart. l. 1. §. idem scribit Neratius ff. eo. tit. de positi. Bal. & ceteri. l. edita. C. de eden.

7 Vnum admoneo tyronem, vt protestationem de se non astringendo ad onus superflue probationis, sed tantum ad probandum ea, quæ sibi ad victoriã suæ causæ sufficiant, in proœmio, vel saltem in fine articulorum omnino apponat; quoniam, si eam nõ apponeret, videretur se astrinxisse ad probandum omnia in positionibus & articulis contenta, etiam si illa alias necessaria nõ essent, gl. l. circa. & ibi doct. ff. de prob. Paris. conf. 65. n. 8. vol. 1. Et ideo dicebat Bar. d. l. circa. & l. diuus. & ibi Alex. ff. de re iud. & idẽ Bal. l. actor. in fi. C. eo. tit. de probat. vbi additio dat concor. quod hæc clausula, non se astringens, quæ omnem ambiguitatẽ tollit. omnino apponenda est.

8 Rursus admoneo patronum, vt si vult responsum clarum à reo habere, vel ipsum pœna, de qua in fine huius cap. irretire, explicitam, veram, & simplicem positionẽ, & de vnaquaq; re distinctã faciat: alioqui nihil ager; vt infra hoc eodẽ c. dicam vers. & ideo.

- 9 Dabit etiam actor per se ipsum, si presens sit, si autem ipsius actoris procurator, ut dixi supra de iuramento calumniæ, has positiones medio iuramento, asserendo se credere contenta in eis vera esse, lib. 1. c. 68. ut temporis compendium faciat. Nam reus citatus hanc materiarum in positionibus, & articulis contentarum declarationem medio iuramento principalis faciendam petere posset, ex statuto predicto, & alias respondere non cogeretur. Rot. decis. 31. voluerunt, & ordinauerunt, alias de seq. poss. & fruct. 3. in no.
- 10 Animaduertendum quoque est, quod si actor per modum exceptionum articulos daret, reus illis respondere cogi non posset: qui enim interrogat, ponere, & positum dispositiue asserere debet, ut dicitur statutum predictum, & iuri communi consonum est, ne alias reus, & actor ad imparia iudicentur. Rot. decis. 31. alias de seq. poss. & fruct. 3. in not. Ias. post Paul. l. iudices. C. de iud. Franc. c. 1. col. 2. vers. & ex hoc determinat. post gl. ibi de confess. in. 6. Sequitur & Maranta in suo Spec. Aduoc. in 4. actu. 2. partis iudicialis nu. 6. Si tamen negligentia sui procuratoris reus articulis excipiendo datis responderet, responsio teneret, & confessio præiudicaret, ut movent Domi. de Rota, & Franc. ubi supra. ideoq; rei procurator antequam suum principalem respondere faciat, petere debet à iudice, ut ipse videat, utrum positiones, siue articuli dispositiue, & affirmatiue, dati sint, & tã de hoc, quam etiã, quod si aliquę sint impertinētes, captiosæ, implicitæ positiones, aut alias tales, quibus de iure respondere nō cogatur, quod illis non censeatur responsum, in actis dilucide

protestari. Franc. d. c. fin. col. 5. vers. 3. limit. de confess. in 6. quam protestationem validam esse puto ex statuto prædicto. c. 68.

- 11 Protestabitur etiam actor in productione positionū, quod reo copia non detur, nec procuratori illius, aut cuius alteri pro eo ostendantur, nisi facta responsione. Nam à reo instructo responsum quærere, plerumque frustratorium esse. Et hæc protestatio, valida est, ex statuto prædicto, & iure communi, & releuans. glo. l. 2. in prin. in vers. vtriusque. C. de iura. cal. Spec. tit. de positione. vers. non enim debet pars. cum seq. Alex. l. 2. n. 4. vers. quæ etiam. C. de eden. Franc. c. presentium. §. testes q. 3. de testib. in 6. & d. c. 1. & 2. de confess. in 6.
- 12 Hæc autem responsio à parte secreto fieri debet. Nisi forte personæ à quibus responsum desideratur, essent adeo indiscretæ, vt illarum defectus de iudicis licentia per aduocatū suppleri deberet. c. pastoralis. extra de iud. quod in valde rustico, & rerū imperito, aut prodigo, vel alias egente alieno auxilio exemplificant ibi Abb. & Dec. & ita intelligi debere dictum Soz. l. 1. col. 4. in prin. ante n. 9. ff. de vulg. & pupill. iudicatum vidi. Non enim omnis ciuis est prudens, neque omnis rusticus ignarus, & indiscretus, vt dicunt Abb. & Dec. vbi sup. vel nisi factum alienum, de quo se omnino informare, vel super eo deliberare per se, & incontinenti non posset, positiones continerent. Franc. d. c. 1. col. 3. vers. in eadem glo. ibi, ad factum alterius, de confess. in 6. vbi & multa alia scitu digna notantur.
- 13 Exhibitis, vt dixi, positionibus actoris procurator monitoriū impetret à Iudice, reumque moneri faciat,

ciat, quatenus infra triduum debeat positionibus in actis exhibitis simpliciter per verbū, credit, vel, non credit, sufficienter, & iuxta statutorum formam respondisse, cum comminatione, quòd, si respondere cessauerit, habebitur pro cōfesso, prout sibi deterius erit, & iuxta formam statutorum, quod statutum est, vt sæpius dixi. c. 68. Quod quidem monitorium contra reū personaliter, si eius copia haberi poterit sin autē, domi copiā dimissa exequi debet, lib. l. c. 51.

14. Diebus in monitorio contentis elapsis, & reo cōtumace existente, citabitur tā ipse, quā eius procurator, si procuratorem habeat, in scriptis: cū titulo causæ personaliter, aut copia dimissa (vt infra dicitur de citatione ad sententiam) ad videndum pronuntia ri articulos haberi pro confessatis, & ipsum reum haberi pro confesso iuxta formā statutorum. factaque per mandatarium relatione in scriptis, & rei contumacia accusata, iudex petentē actore pronuntiabit articulos haberi pro cōfessatis, & reū pro confesso iuxta formā statutorū, quandoque nisi per totam audientiam, quandoque nisi ad primam, & quandoque cū intimatione, & quādoque sine, prout videri maiore, vel minorem citati contumaciā esse.

15. Sed si reus ante lapsum termini cōminati cōpareat suā contumaciā purgaturus, admittetur facta illico respōsione simpliciter, & explicite, vt d. c. 69. & refertis expēsis cōtumacię isti⁹ actus, ad cōtumacię purgationē admittetur, qua die elapsa vlt⁹ ad cōtumacię purgationē nō admittetur: sed pro cōfesso prout illi deterius fuerit habebitur, ex statuto p̄dicto.

Hęc responsio, ad hoc vt respondentem afficeret, iure cōmuni præsente parte fieri debere ad l. si. cū

nota. ff. de interro. actio. l. certum. §. si quis absente
ff. de confess. sed statutum voluit etiam parte ab-
sente valere. dic. 68.

- 15 Post pronuntiam de habendo pro confesso, seu
lapsum termini in pronuntia apppositi, non admit-
titur reus amplius ad moræ purgationem, vt dictū
est licet possit ab illa pronuntia appellare: & in cau-
sa appellationis docere de iniustitia pronuntię pro-
bando rem, & factum aliter se habere, quàm in po-
sitionibus contineatur. Bald. l. i. C. quorum appell.
non recip. Philip. Franc. c. si. qui alios refert de con-
fess. in 6. & melius. c. cum speciali. §. porro. in 4. col.
extra de appell. Quicquid videatur tenere. Dec.
confi. 34. col. i. vbi sentit hanc esse interlocutoriam,
& ab ea omnino appellare non licere.
- 17 Sciendum tamen est, quod, si positiones contine-
rent aliquem articulum, cui de iure reus responde-
re cogi non posset, quauis ad causam faceret, reus
super illo pro confesso non haberetur: nec talis pro-
nuntia, quo ad illum articulum, noceret. ex statuto
predicto lib. i. c. 68. vbi disponitur contumacem ha-
beri pro confesso, super quibus de iure respondere
tenetur quod & iuri communi consonum est. Philip.
Franc. c. si. col. 6. ver. & scias. de confess. in 6.

Notandum quoque est, quod si esset aliqua posi-
tio, vel articulus, qui in curia fabricantes die, tempo-
re, loco, aut aliqua necessario requisita qualitate ca-
reret, quod decretum de habendo reū super talibus
positionibus pro confesso nihil aētori prodesset, quia
quemadmodū illa qualitate nō probata aētor obti-
nere nō potuisset. ita positione p confessata habita
obtinere nō poterit. Bal. l. i. in. fi. C. si. plures vna sēt.

Item

Itē est notandū, quod verba enunciatiua cū dispositiuis in positione mixta nō vidētur per reū affirmata, licet ipse simpliciter credere respōderit, de quo per Mathes. nota. 33. nota. quod si in positione.

18 Quibus autem positionibus respondere reus, & quibus nō teneatur, late ponitur per gloss. & Philip. Franc. d. c. fin. de confe. & c. præsentiū de testi. in 6. per. Card. Clem. sæpe. §. interrogabit. de vrb. sig. per Bar. Bal. & alios l. ii. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. per. Bar. l. si. duo patroni. §. idem Iulia. ff. de iure iuran. per Specu. de positio. & iur. calum. ad quæ, & alia loca communia is, qui amplius de his scire cupit, recurrat.

19 Simpliciter tamen, & pure, qui positionibus respondet, siue actor, siue reus sit, respondere tenetur. lib. i. c. 68. ex quo verbo simpliciter in statuto apposito probatur non licere interrogato responsum ambiguum, vel cum aliqua qualitate annexum, ex qua responsum rederetur obscurum, vel inualidum, dare: sed simpliciter an credat, vel nō credat, respōdere debet. Bal. l. i. in prin. C. de ædil. actio. Bartol. Pau. Alex. Ias. Soc. & alii moderniores. l. i. §. si quis simpliciter. in prin. ff. de verb. oblig.

20 Et ideo superius admonuerā patronum actoris, vt positionem explicitam, & simplicem faceret, ne, dum quærit cum implicita positione reum inuoluerē, suum clientem eludat: nam si reus positionem implicitam, vel in parte veram, in parte falsam videt, simpliciter dicendo, nō credit vt ponitur, se ab onere eximet, & à iure tuebitur. quia quamuis occasione partis falsę totā positionem licite reus negare non possit, secundum magis communem opin. de qua

qua per Bart. Pau. Alex. Aret. & Isa. d. l. 1. §. si stipulanti, ff. de. vrb. oblig. quicquid tenuerit gloss. d. c. fin. de cōfess. in 6 in glol. magna & Bart. d. §. obseruari. & alii, quos refert Philip. Franc. d. c. fin. col. 4. in fi. & Cagno. l. non potest videri improbus. ff. de reg. iur. Tamen dicendo, vt ponitur, responsio impugnari non potest, licet respondens non sit tutus à periurio, vt dicunt Doct. in locis præalleg.

21 Datur tamen formanti positionem cautela, vt si omnino super singulis vult responsum habere, in fine cuiuslibet positionis adiciat. Et si non credit de tanto, dicat de quanto, idest si non credat totam positionem, dicat quam partem positionis veram credit. Ias. de. l. 1. §. si stipulanti. nu. 10. ad fi. ff. de verb. obl. Cagno. d. l. non potest. ff. de reg. iur.

22 Quòd si multiplici positioni, idest quæ plures articulos contineret, vt puta Titium vixisse, Sempronium illi mutasse centum, Mæuium conuentum Titii esse hæredem, Mæuius reus responderet, credere se Titium vixisse, quamuis ceteris huius positionis articulis explicite non respondisset, reliqua negasse, & non credidisse censebitur. Et ex contrario, si vnum ex præpositis negaret, cetera affirmasse credetur. Phil. Franc. d. c. fi. col. 5. verli. aduerte de confess. in 6. Mathesi. nota. 77. nota quòd positio sed tibi Mathesi. quantum ad reliqua non expressa tenet oriri præsumptionem, & semiplenam, non etiam plenam probationem.

23 Hæc de præsentibus dicta sunt ceterum si hi, quorum responsiones desiderantur, absentes tempore coeptæ litis fuerit, vel post motum iudiciū sine fraude abesse coeperint, si per quadraginta milliaria,

aut

aut ultra absentes sint, nec de proximo ad urbem redituri existimentur, de qua absentia procurator suo iuramento fidem faciat: tunc procurator legitimus, si plene se instructum iurauerit, ad respondendum, & ad respondendum mandatum saltem Generale habeat, admittitur. d. lib. 1. c. 68.

24 Si vero is, qui respondere tenetur, per calumnia absit, & is, qui responsum desiderat, dicat dominum legaliore, & eius omnino responsum affectet, Notarius sumptibus absentis destinandus est. d. lib. 1. c. 68. glos. & Bart. l. 2. §. si. in fin. ff. quib. ex cau. in poss. ea. Philipp. Franc. post Dom. d. c. presentium. col. 6. in prin. de test. in 6. In hoc enim statutum antiquum d. c. 58. correctum non arbitror: quia statutum, quod est. d. lib. 4. cap. 13. de eo loquitur, qui sine fraude abest, ut praedixi.

25 Haec omnia, quae dicta sunt de reo, ut respondere cogatur, & cessans habeatur pro confesso, vel illi interim audientia denegetur, locum habent in actore. d. lib. 1. cap. 68.

26 Sed si iudex ex suo officio partem interrogare, vellet, tunc posset etiam post conclusionem, c. cum Ioannes extra de fide instr. ubi Doct. Clem. saepe versic. interrogabit. & ibi Card. de verb. signi. & est communis opin. secundum Hipp. de Mar. qui cumulat hoc tenentes, sing. suo 155. doctrina, ac conclusio. Qui declarat, & limitat hoc verum esse, si Iudex velit super his, quae in iudicio ante conclusionem deducta sint, interrogare: ut eo casu possit: non autem super nouis ante conclusionem non deductis.

27 Et praedicta de causis ordinariis, de quibus loquimur, dicta esse intelligas. Nam in summaris tunc ad
partis

partis instantiam, siue actor, siue reus sit, qui petat; cum etiā ex suo officio Iudex & tam ante, quam post conclusionem in causa (si eam fieri contingat) partem interrogatam respondere cogere poterit, d. c. cū Ioannes. in fi. de fid. instr. & d. Clem. sepe. vers. interrogabit de verb. signif. glos. c. 2. in 1. gloss. extra de offic. iud. & l. vbicūque. ff. de interrog. actio.

28ta Et quamuis iure comuni inter credulitatis, & veritatis responsum differentia cōstituatur, & quandoque quis præcisius, quam credo, respondere cogi possit, vt legitur, & not. d. c. 2. de confess. lib. 6. & per Franc. d. c. præsentium, de test. eo. lib. 6. Attamen hoc nostro municipali iure decisum est, vt responso, credit, habeatur pro confessione, & non credit, habeatur pro negatione. d. lib. 1. c. 63.

29 Postquam reus contumax in respondendo positionibus pro concessio habitus fuerit cauti patroni consueuerunt expectare, vt decretum in iudicatum transeat, vt reus a remedio appellationis, per quod, vt dixi, sibi consultum esse poterat: excludatur: sicque elapsis diebus octo a statuto ad appellandum datis, lib. 1 c. 168. reum, & illius procuratorem ad sententiam (vt infra de citatione ad sententiam dicetur) citari facient: quia aliās sine citatione, etiam quod habeatur pro confessio, condemnatio fieri non posset. Philip. Franc. post alios, d. c. 2. col. 7. vers. in gloss. in fi. de confess. in 6. Sed hoc verum, si actoris intentio circa reliqua sit plene fundata: ceterum si adhuc aliqua verificanda remanerent, illa essent ante sententiam omnino verificanda, vt ibi dicitur.

30 Superest, vt admoneam, quod reus, qui positionibus respondens negat filiationem, maternitatē, fra-

ter-

ternitatem, matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, mortem, vel vitam alicuius, & contrarium fuerit probatum, in certa pecuniarum quantitate, fisco, & parti applicanda, condemnari debet. Et si condemnationem hanc Iudex requisitus tempore ferendę sententię facere cesset, de suo tenetur, ex statuto lib. I. cap. 69.

- 31 Sed & si quis interrogatus neget petitam per ipsum summam sibi fuisse a reo satisfactam, idest positioni continenti satisfactionem non credere responderit, & satisfactio per testes probetur, si is, qui non credere responderit, si is, cui satisfactum probetur, certa pecunia mulctari debet, fisco, & parti applicanda. d. cap. 69.

De admissione articulorum, & testium examine. Cap. V.

- 1 *Forma citandi reum in productione articulorum.*
- 2 *Testium nomina an sint edenda.*
- 3 *Interrogatoria quando dari debeant.*
- 4 *Testium iuramenta parte citata recipi debent, alioqui iuramentum & examen est inualidum, exceptis casibus hic notatis, remissiue.*
- 5 *Testes quando iurasse presumantur iure isto.*
Receptio iuramentorum testium potest committi Notarijs ibi.
Testes iurare debent semel tantum: ideoque iuramentum iure isto trahitur ad tempus commissionis, etsi iurent tempore examinis. ibid.
- 6 *Articulorum admissio (quidquid dixerint nonnulli) necessario cum partis citatione requiritur iure isto.*

- 28 *Credit verbum, sublata differentia credulitatis, & veritatis pro confessione, & non credit, pro negatione habetur.*
- 29 *Reo pro confesso habito quid agendum.*
- 30 *Negans fraternitatem & alia de quibus hic, qua pena mulctetur. & nu. 31.*

- 1 **P**ositiones ab articulis in hoc manifeste differunt quòd qui ponit, affirmat id, quod ponit: qui articulat, dicit non tamen affirmatiue ponit. vt dicit Phil. Franc. c. fi. in. 2. nota. de iure iur. in 6. Penes quem, & alios ibi per eum relatos alias differentias videre poteris. Hodie tamen nomina hæc pene ab omnibus confunduntur: nam fere per hæc verba concipiuntur tam articuli, quàm positiones. Item ponit, & dicit, & quatenus opus sit probare intendit. Pauci enim positiones ab articulis diuidunt.
- 2 Ceterum quid sit articulus, quotuplex sumatur, & quare in hac materia appellentur articuli, tradit gloss. c. præsentium. in verbo, articulis. & ibi Io. And. de testi. in 6. Quo in loco aduertit Philip. Franc. in prin. in 5. not. quòd vna positio plures articulos continere potest; si pars non opponat: aut Iudex non reiiciat, ibi videbis.
- 3 Si igitur actor, vt se in aliquibus ab onere probandi eximat, quærit vt aduersarius de facto informatus suis positionibus respondeat iux. c. statuimus. de confess. quandoque ante lapsum tertiæ dilationis statutarie, parte citata ad videndum productionem positionū, siue articulorum, videndū illas, siue illos admitti, facta per mandatarium relatione, in iudicio cōparere debet, & rei contumacia acculata possi-

positiones exhibere. lib. 1. c. 68.

- 4 Hinc probabiliter dubitari posset, si reo nō citato actor positiones ante lapsum tertiæ dilationis in actis dedisset, & post lapsum illius pro responsione instaret, an per talem exhibitionem dici posset statuto satisfactū, vt reus respondere cogatur? Pro parte negatiua faciūt. l. de vnoquoque. ff. de re iud. l. nā ita diuus. ff. de adoptio. l. tres denūtiationes. C. quomodo & quan. iud. Clem. sepe. de verb. signif. cum concor. actus enim vt valeant, presentibus, aut citaris his, quorum interest, fieri debent. Pro parte vero affirmatiua est doctrina Bal. l. si quando. q. vlt. C. de testib. vbi dicit, quod licet quo ad effectum nocendi, instrumenti productio aliās non teneat; quā si parte citata fiat; tamen quo ad productionē simplicē, & vt satisfiat termino productionis, satis est quod producantur sine citatione, quem ibi sequitur Saly. q. 9. & idem dicit Bal. l. 1. C. quando libel. prin. datus. qui considerat, quod quando statutum, prout est in casu nostro, requirit productionē, tunc ex sola productione absque citatione statuto satisfit per tex. l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. qui tex. est. nota. ad hoc. Et dicit Felyn. c. 2. n. 31. vers. quarto, quæritur vtrū solemnitas, extra de test. quod præallegata verba Bal. aurea sunt. Faciunt etiā dicta per Hypp. sin. 30. tu scis. dum limitat regulam. d. l. de vnoquoque. cum conc. In casu, quando pars etiam citata non potuisset se opponere, & actum impedire, sed statutum prædictum. cap. 68. litem dirimit; nam in exhibitione partis citationem requirit.

- 5 Consueuerunt quidam, vt huic statuto satisfacerent imperfectas positiones exhibere, & illas sibi ad

corrigendum restitui facere, & quandoque etiā nihil, nisi folium album producere, quos nihil agere semper existimaui: cum statutum actum verum, & perfectum, requirat, vt ex eo colligi licet. casus autem fictus vero non æquipollet, vt dicit Sarnen. in reg. de impetran. per obitum fam. Card. q. 5.

6 Quid autem continere debeant articuli, & positiones, ex libello, siue petitione eliciet patronus. glo. Clem. sepe. in verb. formari. de verb. sign. Bal. l. 2. §. quod obseruari. C. de iuram. calum. Et si quid in libello de circumstantiis omissum sit, in positionibus, & articulis poni poterit, glo. l. 1. §. si quis argentum. ff. de positi. Alex. ad Bart. l. 1. §. idem scribit Neratius ff. eo. tit. de positi. Bal. & ceteri. l. edita. C. de cden.

7 Vnum admoneo tyronem, vt protestationem de se non astringendo ad onus superflue probationis, sed tantum ad probandum ea, quæ sibi ad victoriâ suæ causæ sufficiant, in proœmio, vel saltem in fine articulorum omnino apponat; quoniam, si eam nō apponeret, videretur se astrinxisse ad probandum omnia in positionibus & articulis contenta, etiam si illa alias necessaria nō essent, gl. l. circa. & ibi doct. ff. de prob. Paris. conf. 65. n. 8. vol. 1. Et ideo dicebat Bar. d. l. circa. & l. diuus. & ibi Alex. ff. de re iud. & idē Bal. l. actor. in fi. C. eo. tit. de probat. vbi additio dat concor. quod hæc clausula, non se astringēs, quæ omnem ambiguitatē tollit. omnino apponenda est.

8 Rursus admoneo patronum, vt si vult responsum clarum à reo habere, vel ipsum pœna, de qua in fine huius cap. irretire, explicitam, veram, & simplicem positionē, & de vnaquaq; re distinctā faciat: alioqui nihil aget; vt infra hoc eodē c. dicam vers. & ideo.

9 Dabit etiam actor per se ipsum, si præsens sit, si autem ipsius actoris procurator, vt dixi iupra de iuramento calumniæ, has positiones medio iuramento, asserendo se credere contenta in eis vera esse, lib. 1. c. 68. vt temporis compendium faciat. Nam reus citatus hanc materiarum in positionibus, & articulis contentarum declarationem medio iuramento principalis faciendam petere posset, ex statuto prædicto, & alias respondere non cogeretur. Rot. decis. 31. voluerunt, & ordinauerunt, alias de seq. poss. & fruct. 3. in no.

10 Animaduertendum quoque est, quod si actor per modum exceptionum articulos daret, reus illis respondere cogi non posset: qui enim interrogat, ponere, & positum dispositiue asserere debet, vt dicitur statutum prædictum, & iuri communi consonum est, ne alias reus, & actor ad imparia iudicentur. Rot. decis. 31. alias de seq. poss. & fruct. 3. in not. Ias. post Paul. l. iudices. C. de iud. Franc. c. 1. col. 2. vers. & ex hoc determinat. post glol. ibi de confess. in. 6. Sequitur & Maranta in suo Spec. Aduoc. in 4. actu. 2. partis iudicialis nu. 6. Si tamen negligentia sui procuratoris reus articulis excipiendo datis responderet, responsio teneret, & confessio præiudicaret, vt monent Domi. de Rota, & Franc. vbi supra. ideoq; rei procurator antequam suum principalem respondere faciat, petere debet à iudice, vt ipse videat, vt rum positiones, siue articuli dispositiue, & affirmatiue, dati sint, & tã de hoc, quàm etiã, quod si aliquæ sint impertinētes, captiosæ, implicitæ positiones, aut alias tales, quibus de iure respondere nō cogatur, quod illis non censeatur responsum, in actis dilucide

protestari. Franc. d. c. fin. col. 5. vers. 3. limit. de confess. in 6. quam protestationem validam esse puto ex statuto prædicto. c. 68.

- 11 Protestabitur etiam actor in productione positionū, quod reo copia non detur, nec procuratori illius, aut cuius alteri pro eo ostendantur, nisi facta responsione. Nam à reo instructo responsum quærere, plerumque frustratorium esse. Et hæc protestatio, valida est, ex statuto prædicto, & iure communis, & releuans, glo. l. 2. in prin. in vers. vtriusque. C. de iura. cal. Spec. tit. de positione. vers. non enim debet pars. cum seq. Alex. l. 2. n. 4. vers. quæ etiam. C. de eden. Franc. c. presentium. §. testes q. 3. de testib. in 6. & d. c. 1. & 2. de confess. in 6.

- 12 Hæc autem responsio à parte secreto fieri debet. Nisi forte personæ à quibus responsum desideratur, essent adeo indiscretæ, vt illarum defectus de iudicis licentia per aduocatū suppleri deberet. c. pastoralis, extra de iud. quod in valde rustico, & rerū imperito, aut prodigo, vel alias egente alieno auxilio exemplificant ibi Abb. & Dec. & ita intelligi debere dictum Soz. l. 1. col. 4. in prin. ante n. 9. ff. de vulg. & pupill. iudicatum vidi. Non enim omnis ciuis est prudens, neque omnis rusticus ignarus, & indiscretus, vt dicunt Abb. & Dec. vbi sup. vel nisi factum alienum, de quo se omnino informare, vel super eo deliberare per se, & incontinenti non posset, positiones continerent. Franc. d. c. 1. col. 3. vers. in eadem glos. ibi, ad factum alterius, de confess. in 6. vbi & multa alia scitu digna notantur.

- 13 Exhibitis, vt dixi, positionibus actoris procurator monitoriū impetret à Iudice, reumque moneri faciat,

- ciat, quatenus infra triduum debeat positionibus in actis exhibitis simpliciter per verbū, credit, vel, non credit, sufficienter, & iuxta statutorum formam respondisse, cum comminatione, quod, si respondere cessauerit, habebitur pro cōfesso, prout sibi deterius erit, & iuxta formam statutorum, quod statutum est, vt sæpius dixi. c. 68. Quod quidem monitorium contra reū personaliter, si eius copia haberi poterit sin autē, domi copiā dimissa exequi debet, lib. 1. c. 51.
14. Diebus in monitorio contentis elapsis, & reo cōtumace existente, citabitur tā ipse, quā eius procurator, si procuratorem habeat, in scriptis: cū titulo causæ personaliter, aut copia dimissa (vt infra dicitur de citatione ad sententiam) ad videndum pronuntiari articulos haberi pro confessatis, & ipsum reum haberi pro cōfesso iuxta formā statutorum. factaque per mandatarium relatione in scriptis, & rei contumacia accusata, iudex petente actore pronuntiabit articulos haberi pro cōfessatis, & reū pro cōfesso iuxta formā statutorū, quandoque nisi per totam audientiam, quandoque nisi ad primam, & quandoque cū intimatione, & quādoque sine, prout videri maiore, vel minorem citati contumaciā esse.
15. Sed si reus ante lapsum termini cōminati cōpareat suā contumaciā purgaturus, admittetur facta illico respōsione simpliciter, & explicite, vt d. c. 68. & refertis expēsis cōtumacię isti⁹ actus, ad cōtumacię purgationē admittetur, qua die elapsa vlti⁹ ad cōtumacię purgationē nō admittetur: sed pro cōfesso prout illi deteri⁹ fuerit habebitur, ex statuto p̄dicto.

Hęc responsio, ad hoc vt respondentem afficeret, iure cōmuni præsente parte fieri debere ad l. si. cū

nota. ff. de interro. actio. l. certum. §. si quis absente
ff. de confess. sed statutum voluit etiam parte ab-
sente valere. dic. 68.

- 15 Post pronuntiam de habendo pro confesso, seu
lapsum termini in pronuntia apppositi, non admit-
titur reus amplius ad moræ purgationem, vt dictū
est licet possit ab illa pronuntia appellare: & in cau-
sa appellationis docere de iniustitia pronuntię pro-
bando rem, & factum aliter se habere, quā in po-
sitionibus contineatur. Bald. l. 1. C. quorum appell.
non recip. Philip. Franc. c. si. qui alios refert de con-
fess. in 6. & melius. c. cum speciali. §. porro. in 4. col.
extra de appell. Quicquid videatur tenere. Dec.
confi. 34 col. 1. vbi sentit hāc esse interlocutoriā,
& ab ea omnino appellare non licere.
- 17 Sciendum tamen est, quod, si positiones contine-
rent aliquem articulum, cui de iure reus responde-
re cogi non posset, quāuis ad causam faceret, reus
super illo pro confesso non haberetur: nec talis pro-
nuntia, quo ad illum articulum, noceret. ex statuto
predicto lib. 1. c. 68. vbi disponitur contumacem ha-
beri pro confesso, super quibus de iure respondere
tenetur quod & iuri communi consonum est. Philip.
Franc. c. si. col. 6. ver. & scias. de confess. in 6.

Notandum quoque est, quod si esset aliqua posi-
tio, vel articulus, qui in curia fabricantes die, tempo-
re, loco, aut aliqua necessario requisita qualitate ca-
reret. quod decretum de habendo reū super talibus
positionibus pro cōfesso nihil aētori prodesset, quia
quemadmodū illa qualitate nō probata aētor obti-
nere nō potuisset. ita positione p cōfessata habita
obtinere nō poterit. Bal. l. 1. in. fi. C. si. plures vna sēt.

Item

Itē est notandū, quod verba enunciatiua cū dispositiuis in positione mixta nō vidētur per reū affirmata, licet ipse simpliciter credere respōderit, de quo per Mathes. nota. 33. nota. quod si in positione.

18 Quibus autem positionibus respondere reus, & quibus nō teneatur, late ponitur per gloss. & Philip. Franc. d. c. fin. de confe. & c. præsentiū de testi. in 6. per. Card. Clem. sæpe. §. interrogabit. de vrb. sig. per Bar. Bal. & alios l. ii. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. per. Bar. l. si. duo patroni. §. idem Iulia. ff. de iure iuran. per Specu. de positio. & iur. calum. ad quæ, & alia loca communia is, qui amplius de his scire cupit, recurrat.

19 Simpliciter tamen, & pure, qui positionibus respondet, siue actor, siue reus sit, respondere tenetur. lib. i. c. 68. ex quo verbo simpliciter in statuto apposito probatur non licere interrogato responsum ambiguum, vel cum aliqua qualitate annexum, ex qua responsum rederetur obscurum, vel inualidum, dare: sed simpliciter an credat, vel nō credat, respōdere debet. Bal. l. i. in prin. C. de ædil. actio. Bartol. Pau. Alex. Ias. Soc. & alii moderniores. l. i. §. si quis simpliciter. in prin. ff. de verb. oblig.

20 Et ideo superius admonuerā patronum actoris, vt positionem explicitam, & simplicem faceret, ne, dum quærit cum implicita positione reum inuoluerē, suum clientem eludat: nam si reus positionem implicitam, vel in parte veram, in parte falsam videt, simpliciter dicendo, nō credit vt ponitur, se ab onere eximet, & à iure tuebitur. quia quamuis occasione partis falsę totā positionem licite reus negare non possit, secundum magis communem opin. de qua

qua per Bart. Pau. Alex. Aret. & Isa. d. l. 1. §. si stipulanti, ff. de. vrb. oblig. quicquid tenuerit gloss. d. c. fin. de cōfess. in 6 in glol. magna & Bart. d. §. obseruari. & alii, quos refert Philip. Franc. d. c. fin. col. 4. in si. & Cagno. l. non potest videri improbus. ff. de reg. iur. Tamen dicendo, vt ponitur, responsio impugnari non potest, licet respondens non sit tutus à periurio, vt dicunt Doct. in locis præalleg.

21 Datur tamen formanti positionem cautela, vt si omnino super singulis vult responsum habere, in fine cuiuslibet positionis adiiciat. Et si non credit de tanto, dicat de quanto, idest si non credat totam positionem, dicat quam partem positionis veram credit. Ias. de. l. 1. §. si stipulanti. nu. 10. ad si. ff. de verb. obl. Cagno. d. l. non potest. ff. de reg. iur.

22 Quòd si multiplici positioni, idest quæ plures articulos contineret, vt puta Titium vixisse, Sempronium illi mutasse centum, Mæuium conuentum Titii esse hæredem, Mæuius reus responderet, credere se Titium vixisse, quamuis ceteris huius positionis articulis explicite non respondisset, reliqua negasse, & non credidisse censebitur. Et ex contrario, si vnum ex præpositis negaret, cetera affirmasse credetur. Phil. Franc. d. c. si. col. 5. versi. aduerte de confess. in 6. Mathesi. nota. 77. nota quòd positio. sed tibi Mathesi. quantum ad reliqua non expressa tenet oriri præsumptionem, & semiplenam, non etiam plenam probationem.

23 Hæc de præsentibus dicta sunt. ceterum si hi, quorum responsiones desiderantur, absentes tempore cœptæ litis fuerit, vel post motum iudiciū sine fraude abesse cœperint, si per quadraginta milliaria,
aut

aut vltra absentes sint, nec de proximo ad urbem redituri existimentur, de qua absentia procurator suo iuramento fidem faciat: tunc procurator legitimus, si plene se instructum iurauerit, ad respondendum, & ad respondendum mandatum saltem Generale habeat, admittitur. d. lib. 1. c. 68.

24 Si vero is, qui respondere tenetur, per calumnia absit, & is, qui responsum desiderat, dicat dominum legalio rem, & eius omnino responsum affectet, Notarius sumptibus absentis destinandus est. d. lib. 1. c. 68. glos. & Bart. l. 2. §. si. in fin. ff. quib. ex cau. in poss. ea. Philipp. Franc. post Dom. d. c. presentium. col. 6. in prin. de test. in 6. In hoc enim statutum antiquum d. c. 58. correctum non arbitror: quia statutum, quod est. d. lib. 4. cap. 13. de eo loquitur, qui sine fraude abest, ut prædixi.

25 Hæc omnia, quæ dicta sunt de reo, ut respondere cogatur, & cessans habeatur pro confesso, vel illi interim audientia denegetur, locum habent in actore. d. lib. 1. cap. 68.

26 Sed si iudex ex suo officio partem interrogare, vellet, tunc posset etiam post conclusionem, c. cū Ioannes extra de fide instr. vbi Doct. Clem. sæpe versic. interrogabit. & ibi Card. de verb. signi. & est communis opin. secundum Hipp. de Mar. qui cumulat hoc tenentes, sing. suo 155. doctrina, ac conclusio. Qui declarat, & limitat hoc verum esse, si Iudex velit super his, quæ in iudicio ante conclusionem deducta sint, interrogare: ut eo casu possit: non autem super nouis ante conclusionem non deductis.

27 Et prædicta de causis ordinariis, de quibus loquimur, dicta esse intelligas. Nam in summariis tū ad
partis

ternitatem, matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum, communionem, mortem, vel vitam alicuius, & contrarium fuerit probatum, in certa pecuniarum quantitate, fisco, & parti applicanda, condemnari debet. Et si condemnationem hanc Iudex requisitus tempore ferendę sententię facere cesset, de suo tenetur, ex statuto lib. 1. cap. 69.

- 31 Sed & si quis interrogatus neget petitam per ipsum summam sibi fuisse a reo satisfactam, idest positioni continenti satisfactionem non credere responderit, & satisfactio per testes probetur, si is, qui non credere responderit, si is, cui satisfactum probetur, certa pecunia mulctari debet, fisco, & parti applicanda. d. cap. 69.

De admisione articulorum, & testium examine. Cap. V.

- 1 *Forma citandi reum in productione articulorum.*
- 2 *Testium nomina an sint edenda.*
- 3 *Interrogatoria quando dari debeant.*
- 4 *Testium iuramenta parte citata recipi debent, alioqui iuramentum & examen est inualidum, exceptis casibus hic notatis, remissive.*
- 5 *Testes quando iurasse presumantur iure isto.*
Receptio iuramentorum testium potest committi Notarijs ibi.
Testes iurare debent semel tantum: ideoque iuramentum iure isto trahitur ad tempus commissionis, etsi iurent tempore examinationis. ibid.
- 6 *Articulorum admissio (quidquid dixerint nonnulli) necessario cum partis citatione requiritur iure isto.*

Articulorum omnino impertinentium admissio licet cum cognitionis reservatione in fine litis, fieri non debet ibid.

7 *Clausula, super articulis datis, & tota causa in citatione ad videndum iurare testes, quid operetur.*

8 *Testibus nominatis renuntiare actor non potest, ideo datur ei consilium in nominando.*

9 *Reus contra articulos actoris, & testes nominatos quid opponere possit, & debeat.*

10 *Cautela est, ut contra testium personas opponatur, quando eorum nomina eduntur, & quare.*

Protestans velle testes reprobare non potest post publicationem eorum dictum approbare, ibid.

11 *Exceptiones quædam, quæ testes omnino repellunt, non debent reservari in fine litis.*

12 *Causidici in formandis interrogatorijs accuratissimi esse debent.*

Interrogatoria formandi artificium excogitari melius, quam tradi potest, ibid. prope fi.

13 *Interrogatoriorum copia dari non debet.*

14 *Interrogatoria impertinentia refrænari debent à iudice.*

Interrogatoria quæ dicantur impertinentia, ibidem, remissive.

15 *Notarius examini præpositus testes super interrogatorijs diligenter examinare non omittat.*

Notarius examinatore ex officio quædam interrogatoria formare potest, & debet, ibid.

16 *Notario examinatore suspecto quo modo, & quando illi petatur adiunctus in examine.*

17 *Adiuncto in examine petito, quo modo de eo concordandum.*

- 18 *Testes quando sunt citandi, & quando non.*
- 19 *Testes etiam captis pignoribus compelli possunt ad deponendum.*
Testes etiam inuiti testificari non cognuntur, in subsidium cogi poterunt. ibid.
- 20 *Notarius in examine morosus punitur vt hic.*
- 21 *Notarius quomodo, & quo sermone potius conscribere debeat dicta testium.*
- 22 *Statutum decisorium locum habet vbicunque litigent, qui statuto ligantur.*
Testis dictum sine causa scientie non probat. ibid.
Testium dicta explicite & non relative scribi debent. nume. 21.
- 23 *Notarius examinador de causa scientie &c. testes interrogare tenetur.*
- 24 *Testes intra verbis districtum degentes citandi sunt & compellendi ad examen, nisi vt hic.*
- 25 *Testes accedere debent ad examen sumptibus producentis.*
Testibus rusticis equus ad veniendum ad examen dari non debet. ibid.
- 26 *Receptio salarij, testi fidem detrahit.*
- 27 *Pars, contra quam produuntur testes, expensas testium, quo casu contribuere debeat.*
- 28 *Testes per quantum tempus expectare cogantur in loco, vbi sunt examinandi.*
- 29 *Contumax sine peremptorio nec dici debet quisquam, nec grauamine affici.*
Peremptorium quid sit, & quando vnica citatio sufficiat pro peremptorio. ibid. remissive.
- 30 *Diligentia producentis in quo casu non excuset. ibid.*
Testium numerus. ibidem, remissive.

SI reus ea quæ pro actoris parte posita, & articulata fuerint, negauerit, vel etiam, si actor absque tali responsione suam intentionem probare velit, tunc actor eundem citari faciat sub hac forma.

- 1 Coram Illustri domino Senator Ro. (fideicommissi) citetur Liuius Munera ex aduerso principalis, siue Marcellus Formianus illius procurator ad videndum productionem, siue repetitionē articulorum, dicendum contra, videndum illos admitti, iurare testes, & illorum iuramenta & examen committi super dictis articulis, & tota causa ad primā diē, & dandū interrogatoria per totā illā, & sequentem dies. Factaque per nuntium relatione, & contumaciā accusata, actor producat, siue reproducat positiones, siue articulos tunc seu alias datos, & testiū nomina edat: & hæc omnia petat recipi, & armitteri, & cōmitti Notario receptionem iuramentorum testium, illorumque examen in forma tunc iudex interloquendo articulos si, & in quantum admittere, & Notario receptionē iuramentorum, & examen committere debet: & exinde Notarius adnotare in actis, quòd testes comparuerunt, & iurauerunt.

Formula hæc quo ad citationem ad videndum productionem articulorum, & dicendum contra, elicitor ex statuto. lib. I. cap. 59. iuncta. l. de vnoquoque. ff. de rei iud. Nam statutum præcipit articulos produci; lex partem citari iubet. de qua re infra latius versū. admissio.

- 2 Nomina testiū ex præscripto Curiae stylo indifferenter eduntur: licet Alex. post Spec. Ioan. And. & Bald. tenuerit non esse edenda, vbi timor subornationis adesset. Alexan. l. I. §. editiones. num. 21. ff. de edcn.

eden. de quo infra eodem vers. reus ad prædicta.

3 Super exhibitione interrogatoriorum non est opus, quòd Iudex interloquatur: cum terminus ad illam dandum post habitam copiam sit illius, & sequenti diei, & sine decreto, & iudicis ministerio cur rat. lib. 1. cap. 74.

4 Ad videndum iurare testes requiritur à iure citatio: alias iuramenti receptio, & examen non tene ret. l. si quando. C. de testib. c. 2. extra eodem. Vbi Fe lyn. dat quinque ampliationes, & annotat quatuor decim casus, siue limitationes, in quibus testes parte non citata recipi possunt.

5 Testes autem ex antiquo huius fori stylo iurasse tempore, quo eorù nomina eduntur, præsumuntur. Et ideo Notarii post Iudicis decretū apponere con suctuerunt illa verba, qui testes comparuerunt, & iu rauerunt: & non ab re, quia Iudices receptionem iu ramētorum testium Notariis committere possunt. Clem. 1. de offi. deleg. l. iudices: & authen. apud elo quentissimum. vbi Doct. & maxime Salyc. & Ang. in prin. C. de fid. instr. quo fit, vt cum testes tēpore examinis iurent, lib. 1. c. 71. iuramentum ad tempus commissionis retrahatur: cum non nisi semel iu rare debeant testes, Innoc. c. in literis. extra de testi. Bar. d. l. si quando. C. eo. tit. Bal. l. gesta. C. de re iud. & ambo. l. 2. C. de sacros. eccl. Cum igitur examen ad tēpus iuramenti referatur. Bar. d. l. damni. §. Sa binus n. 8. & ibi additio dat concor. ff. de dam. in fee. & d. l. si quando. Alex. ad Bart. l. 2. nu. 1. lectu. C. de testib. cum concor. non impertinēter factum est, vt iuramētum ad tempus commissionis referatur: etsi sciam testem inductum, seu nominatum posse tem

E pore

pore præsumpti iuramenti taliter abesse, vt impossibile sit tunc in iudicio comparuisse, Animaduertere tamen debet notarius vt eorum dicta sine iuramento non recipiat, quia si iuramenti præfationem omitteret, ipse pœnam incurreret, & testis non probaret. d. lib. 1. c. 71.

- 6 Admissio articulorum, circumscripto statuto, de quo statim dicam, omnino requiritur. Et quamuis aliqui tenuerint à iure nō requiri per Rotam decis. 125. valet receptio. aliàs, de testib. 10. & decis. 392. si auditor. aliàs de probat. 12. in no. ea forte ratione, quia iudex procedendo ad receptionem testiū, tacite videtur admittere: nihilominus contraria sententia, quòd admissio requiratur, & parte citata fieri debeat, verior est. Felyn. c. 2. n. 32. extra de testib. post Rot. decis. 93. aliàs de pbatio 8. in no. Phil. Frā. qui dicit citationem, & admissionem requiri. c. præsentium §. testes. q. 1. de testib. in 6. & decisiones Ro. 105. & 392. allegatæ loquuntur in casibus, in quibus termini in Rota seruari soliti seruati fuerāt: & per consequens pars fuerat ad dicendum contra articulos citata, quia inter terminos Rotę est terminus ad articulandū, & dicendum contra articulos: merito igitur videbatur, quòd cū esset discussum super articulis, vel terminus ad discutiendum lapsus, quòd articuli per processum ad vltiora centerentur admissi, & exceptio reiecta, vt de ceteris etiā exceptionibus cognitis dicitur. l. a procedente. cū not. C. de dilatio. Remanet igitur, quod citatio ad dicendum contra, & videndum admitti omnino iure cōmuni (appello autem ius commune tam canonum cōstitutiones, quàm legū sanctiones) necessaria sit, licet

licet; quantum ad admissionem attinet, statutū lib. i. c. 70. providere videatur, quòd omnino cēseantur sine iudicis decreto admissi, disputatione pertinentium, vel impertinentium in fide causę reservata.

Hic animaduertendum est, quòd si articuli omnino impertinentes essent, tunc disputatione non recte reservatur, nec deberent simpliciter admitti. Imo. l. 2. §. prætor. ait ff. de dam. intec. l. as. l. si duo patroni. §. idem Iulianus. nu. 34. ff. de iure iur. Et si de facto admissi essent deberet pars, contra quam admissi sunt, appellare, sicut à qualibet alia interlocutoria grauamen afferent. Franc. d. c. præsentium. §. testes. q. 2. de testi. in 6.

7 Verba illa, quæ in citatione apposui, ad videndū iurare testes super articulis datis, & tota causā, ad tollendā difficultatē, si quid forte extra articulum testes deponerent, apponuntur. Bart. l. momentanę. C. qui legi. perso. & d. l. si duo §. idem Iulianus. ff. de iure iur. licet si reperirentur testes simpliciter iurasse, tā super articulis, quā etiā tota causā iurasse intelligerentur, vt dicit Alex. d. §. idem Iulianus n. 17. Fely. c. de testibus. nu. 2. extra de testi. Igitur aut dicendū est simpliciter in citatione, & iuramenti receptione, iurare testes: aut omnino, si super articulis dicitur, verba illa, & tota causā, sunt addenda.

8 Nominando testes actor aduertat, ne quem suę intētionī contrarium nomine: nā renuntiare nominatis, maxime in casu nostro, quo iurasse præsumuntur, non posset: ex actoris enim inductione ad cōtestium personę approbatę censentur, etiā si alias ipsi testes essent inhabiles respectu illius, cōtra quē nominatur, vt quia essent illius consanguinei, fami-

E 2 liates,

liares amici, vel quid tale, à testimonio ferendo pro eo, contra quem nominati sunt, repelli non possent: quoniam pro vtraque parte iurasse censetur. *glos. l. iuris iuran. C. de testi. Bart. post glos. l. si quis testibus. C. eo. tit. & Barto. ibi add. Paris. consi. 83. nu. 30. vol. 1. & consi. 53. nu. 4. vol. 4. Fely d. c. præsentium. nu. 7. extra de testi. qui conclusionem prædictam limitat, nisi testis propter oppositionem illius, contra quem producebatur, fuisset per iudicem à testimonio ferendo repulsus.*

9. Reus ad prædicta citatus compareat. & pro tunc generalia cōtra articulos saluis aliis suis loco, & tēpore apponendis dicat, & illorum copiam petat & arrham pro copia det, ac etiā protestetur cōtra personas testiū, & dicenda per eos, nisi viderit aliquos & pro se testimoniū laturos: & insuper petat specificari nomina, & cognomina testium ad effectū, vt cognitis testibus etiā interrogatoria, personas testium concernentia, formare possit: nā multoties testes interrogati suas exceptiones fatētur. Et si viderit articulos nō fuisse medio iuramento per articulantem datos, petat materias medio iuramento aduersarii specificari, quod quādoq; prodesse poterit, si ponens contrariū eius, quod iureiurando affirmavit, aliquando asserere vellet. Et hæc specificatio, & nominū edictio, si petita sit, omnino fieri debet. *glos. l. 1. §. editiones. ff. de eden. Bal. c. per tuas. col. 2. versi. item nota. & ibi Fely. ante n. 4. extra de test. glo. l. 3. §. ideoque in vrb. quanta fides. in prin. ff. eo. tit. l. nō ex omnibus in princ. ibi, si testiū nomina ex sententia arbitri exhibita non sint ff. de arbi. nisi in ipsorū articulorum produktionem pars producens illos medio*

dio iuramento dederit, quia tunc alia specificatio non requiritur lib. 1. cap 70.

10 Excipitur, vt dictum est, contra testium personas ab initio: quia si ita non fieret, ius expiendi, & reprobandi ex capite inhabilitatis personæ tempore publicationis saluum non esset. authen. si dicatur. vbi Bart. C. de testi. c. præsentium vbi Fely. ponit superscriptam regulam cum septem limitationibus in princ. extra de testi. Vbi etiam aduertit, quod qui protestatur velle testes reprobare, non posset facta publicatione eorum dictum approbare, si in eius fauorem deposuissent, numer. 6. etiam quod ita generaliter, vt dictum est opposuissent. Sed quoniam statutum nostrum d. lib. 1. c. 70. exceptiones omnes in fine causæ discutiendas reseruat, diligenter animaduertere debet, qui contra testes protestatur: quia hæc impugnatio posset quandoque nocere: nam statutum circumscripta protestatione ius excipere volentis saluum reliquisse videtur.

11 Sed quamuis prædictum statutum exceptiones contra testes ad merita, & causæ finem reseruet, vt videatur interim nolle, vt de exceptionibus disputetur; adhuc tamen puto, quod si testes essent omnino inhabiles, quorum examen de iure improbaretur, vt si essent Ierui, Iudei Hæretici, aut tales qui non essent admittendi, de quibus. d. authen. si dicatur. C. de testi. & d. c. præsentium. eo casu exceptio opponenda, & discutienda est: nam de istis exceptionibus, quæ testem ab initio repellunt, statutum non intelligit, vt supra proxime dixi, quando articuli sunt omnino impertinentes versi. Hic animaduertendum, de mente Imo, & Ias. & ita pluries seruatum vidi.

12. Sequenti die post copiam petitam reus eā recipiat, aut in actis protestetur, per eum nō stare, quia in eo termino est monitus à statuto ad illā recipiendam. lib. 1. c. 28. Qua recepta, à solerti patrono interrogatoria sunt formāda; de quorum formatione late Spec de interrog. testium. per totum. & in hoc patroni ingenium praeualeat oportet: quoniā ex circūstantiis veritas elicitur: & multoties super articulis male & imperfecte formatis testes nimis diligenter interrogatos recte deposuisse vidi: quod forsā sine interrogatorii nō fecissent. sicque ut aiunt, Capra sibi iugulum repperit. Et ex contrario sepe vidi testes contra producentem probasse propter interrogatoria, quae vel facti veritatem, & seriem aperuerunt; vel super non articulatis circūstantiis ad causam pertinentibus interrogauerunt. Ex quibus facile dignosci potest artem eorandem fabricandorum melius excogitari, quam tradi posse.
13. Horum autem interrogatoriorum copia parti damna non est; sed Notarius examini praepositus penes se retinere debet. Alex. l. 2. sub nu. 4. C. de eden. Felyn. c. per tuas. nu. 3. de testi.
14. Refrenari interrogatoria, si impertinentia sint, à Iudice possunt, & debēt, ex statuto lib. 1. c. 74. quod iuri communi consonum est. gloss. c. praesentium. in verb. interrogatoria. de test. in 6. vbi aduertit Fontana in Add. quod si quae sint dubia, non refecantur. allegat not. c. per tuas. extra de iudi. Et hoc idē voluit Philip. Franc. d. c. praesentium. §. testes col. pen. versi in ea. gloss. in fi. de test. in 6. Quae autem dicantur incongrua, siue impertinentia, tradit Rip. l. 1. num. 41. ff. si cert. pet.

- 15 Non omittat Notarius examini prepositus testes super datis sibi interrogatoriis diligenter interrogare: nam si omitteret, si notam, & producenti præiudicium maximum pareret. lib. 1. c. 27. vbi de hoc satis ample: sed si notarius iuxta interrogatoria, examinare omiserit, an poterint testes post publicationem super omisissis interrogatoriis interrogari, vidēdus Phil. Franc. d. c. presentium. §. testes. col. 2. post glos. nota. l. 1. §. si curatores ff. de magistr. cōue. & nota. per Doct. c. cum causam. extra de test. & ibi Felyn. n. 8. Quinimo etiam non datis à parte in interrogatoriis Notarius ipse ex suo officio testes interrogare tenetur, super quolibet articulo de loco, tempore contestibus vt d. c. 27.
- 16 Quod si notarius, qui examini præest, & alterutri litigantium suspectus sit, tunc is, qui cum suspectum habet, ante examen, & antequam illi interrogatoria tradat, cum Notarium citra iniuriā ex certis causis animum suum mouentibus sibi suspectum dicat; & exinde ad examen deueniri protestetur, nisi concordato de adiuncto Notario, qui in examine interueniat. ex statuto d. lib. 1. c. 27. sed nisi adiunctus petatur, Notarius actuarius illius causæ examini testium solus supersit.
- 17 Eo adiuncto petito is, qui testium examen affectat, aduersarium citari faciat ad concordandum de Notario adiuncto, & ad cōducendum illum singulis diebus à certa hora vsq; ad certam horam, in certo loco: aliàs videndum mandari examinari, sine, & facta citationis relatione, & contumacia aduersarii accusata, iudex, si viderit aduersarium contumacē, petitionē adiuncti, vtpote calumniosam reuicēdo

mandabit examinari sine adiuncto, nisi infra certū terminum de eo concordauerit, & illum adduxerit.

- 18 His peractis is, qui testium examen desiderat, curabit, vt testes ad Notarium accedant: (nisi persone sint, ad quas Notarius accedere debeat) nam in his, qui sponte ad ferendum testimonium accedere volunt, citatio nō requiritur: nec eo minus idonei sūt, quia à producente rogati ad Iudicem, vel notarium eant. Felyn. d. c. 2. n. 23. de testib. Nisi se temere ingerant; & hoc extra materiam peccati: nam vbi de peccato vitando tractaretur, etiam se ingerere possunt: vt ipse Felyn. prosequitur. d. n. 23. cum multis seq. de quo etiam per Hipp. sing. 140. testis.

- 19 Quòd si testimoniū benigne ferre recusent, tunc moniti per Iudicem, si in contumacia persistant, captis etiam pignoribus compellentur. l. si quādo. vbi gloss. Bar. Bal. & Salyc. C. de testib. Quod quidem, de plano procedit, si testes tales sint, qui inuiti testimonium ferre cogi possint. l. 4. & l. inuiti. 1. & 2. ff. de testib. vbi notatur, qui testimonium ferre cogi possint, quiue non.

Qua in re animaduertendum est, quòd illi, qui ex dispositione proxime relatarum legum inuiti testimonium ferre non coguntur, in subsidium cogi poterunt. d. gloss. inuiti. la 1. Salyc. d. l. si quando. nu. 4. C. de testib. Roma. sing. 393. tu habes.

- 20 Non ignorabit hoc in loco Notarius, quòd si debito tempore requisitus oblata mercede, fuerit in examine morosus, ipso iure ab officio actuarii priuatus intelligetur, & parti ad interesse tenebitur, lib. 1. c. 27.

- 21 Illud etiā summo opere animaduertant Notarii,

vt dictum testis explicite, & integre, non autem mutilate, aut sub compendio verborum annotent. Nā si scriberent, Testis dixit articulum verum, causam non subnectendo: vel Caius dixi, vt Seius: talis depositio nihil probaret; & ipse notarius penam incurreret, & parti ad interesse teneretur. d. c. 27. Prudenter etiam facerent in causis arduis, & vbi de rationabili præiudicio tractatur, si dictū testis vulgari sermone, & eadēmet, verba, quę à teste proferantur, describerent; ne, dum interpretes fiunt, parti præiudiciū faciant, & animæ eorū peccatum adscribant.

22 Hoc autem statutum disponens dictum testis dicentis articulum verum sine causę scientię assignatione, vel Caius, dixi, vt Seius, non probare, locum habet in quocunque foro ciues, & alii, statuti subiecti, litigent: quoniam tale statutum decisorium, siue decisoria concernēs dicitur. Alciat. de præsumptio. Reg. 4. præsump. 44. n. 17. post Cald. Salyc. & alios, vbi per eum.

23 Item & illud in examine obseruabit Notarius, quid quāuis à parte altera sibi interrogatoria data nō fuerint; nihilominus ipse ex suo officio testes de causa scientiæ, loco, tempore, contestibus interrogabit, quia tenetur. d. lib. 1. c. 27.

24 Si testes, quorum examen desideratur, extra Urbē, intra tamen Urbis districtū reperiantur, tunc (nisi egregiæ, & impeditæ personæ sint, de quibus d. l. 4. & l. inuiti. 1. & 2. ff. de test. & l. ad psonas. ff. de iur. iur. quibus actuarius destinari debet, quia remissiones non nisi pro testibus extra districtū degentibus cōcedendę sunt ex stat. lib. 1. c. 74.) testes ipsi ad testimonium ferendum vocandi, & si cōtumaces sint,

- captis etiam pignoribus venire cōpellendi sūnt d.
l. si quando. & c. statutū. §. pferēdo. de rescrip. in o.
- 25 Verum, quia testibus sumptus à producente sub-
ministrandi sūnt. l. quoniam liberi. C. de test. & d. c.
statutum. §. proferendo. & non tantū pro veniēdo,
& stādo, sed etiā pro redeūdo, & pro vectura equi,
siue naui, si qualitas personę hoc requirat, vt dicūt
Bal. & Salyc. d. l. quoniam liberi. & Philip. Franc. d.
§. proferendo. (nā rustici equitate non debent. Bal.
l. idem. q. c. §. idem. labeo. ff. manda.) igitur non prius
iudex citationē contra testes decernat, quā po-
stulans ipsos testes vocari, penes causę Notarium
competentem mercedem depoluerit, pro expensis
prędictis, ipsius iudicis arbitrio taxandis. Bar. & Sa-
lyc. d. l. quoniam liberi. glo. & Franc. d. §. proferēdo.
- 26 Salarium autem recipere non debent testes prę-
fati; immo si aliquid salarii nomine recepisse dete-
gerētur, dictus eorum tanquam corruptis fides ad-
hibenda nō esset: qua in re multos errare dicit Frāc.
d. cap. statutum. §. proferendo. de rescript. in 6. post
Bald. l. fin. in fin. C. de fruct. & litis expen.
- 27 Sed si pars, contra quam testes ipsi producuntur,
& ipsa illos examinari facere vellet, ipsa quoque
pro rata expensarum contribuere debet. Salyc. &
Franc. vbi proxi.
- 23 Expectare autem testes per quindicim dies in lo-
co vbi vocati fuerint, cogi possunt: illis vero elapsis
recedere possunt. d. l. quoniam. vbi ad Bart. additio
plena. C. de testib.
- 29 Ante tamen quā ad grauaminis decretū pro-
pter testium contumaciā deueniatur, peremptoriū
requiritur; cum nec ante contumaces dici possint,
nec

nec quis sine peremptorio grauari debeat. Bald.d.l. si quando. quæst. 1. C. de testib. Bald. & Salyc. accusationis. C. de accusatio.

Peremptorium autem quid sit, & quando vnica citatio pro peremptorio sufficiat, & quando non, traditur per Doct. l. ad peremptorium. cum seq. ff. de iud. per Alex. ad Bar. l. 3. §. Stichus. ff. de statu lib. Felyn. c. cum olim. in prin. extra de test. & c. quoniam §. porro. n. 20. & seq. vt lite non contesta. per Afflict. decis. 189. col. 2.

- 30 Sed si per testes mora fiat, quominus causa infra terminum forte præfixum expediatur, tunc si nihil est, quod parti producenti imputari possit, vt quia congruo loco, & tempore cœpit, & instet, & quidquid potuit fecit, benigne secum agendum esset. Ad id. ad Bar. d. l. si quando. in 1. lectu. in princ. C. de testi. Hoc autem iure communi verum esse arbitror, sed in terminis nostrorum statutorum non ita. nam tertia dilatio, quæ præfigitur à statuto, lib. 1. c. 59. est ad probatum habendum per omne genus probationis, per quam omnis diligentia excluditur, vt dicam, dum de ea dilatione tractabo.

De numero testium examinandorum infra suo titulo dicam.

De remissionibus pro testibus examinandis. Cap. VI.

- 1 Testes, qui sunt extra territorium Urbis, non possunt cogi ad veniendum.
- 2 Remissiones pro testibus examinandis quo modo petantur.

Ad

- Ad obtinendum remissorias quæ sunt necessæriæ: & de deposito per instantem faciendo. *ibid.*
- Remissiones obtinens si testis examinari non fecerit, vel suam intentionem non probauerit, incidit certam penam, nisi in casu ut hic. *ibid.*
- Testes informiter examinati valent ad dandum odorem, quem vulgo dicimus fumum, probationum. *ibid.*
- 3 Statutum loquens de remissionibus est conforme iuri communi; & vnde sumptum.
- 4 Forma citationis pro expediendis remissionibus protestium examine. & nu. 6.
- 5 Examen per remissorias committitur ordinario loci, ubi commorantur testes; nisi partes in alium consenserint.
- 7 Citandus reus ad cautelam in loco examinis.
- 8 Quæ sint partes iudicis, cui sit remissio examinis, in examinando.
- 9 Ad iuramenta testium in loco examinis citanda est pars aduersa, licet de stylo testes nominati habeantur pro iuratis.
- 10 Formula epistolæ remissionis non debet esse præceptiua, sed deprecatiua: & multa interim scitu digna remissive, de dicta formula.
- 11 Compulsoriæ pro iuribus extra districtum habendis petuntur ut hic.

- 1 **S**I vero testes extra territorium, siue districtum Urbis sint, quo casu ad veniendum cogi non possunt. l. fi. ff. de iurisd. om. iud. Saly. l. si quando. num. 3. C. de testi. tunc remissiones pro testibus examinandis peti debent facta termini probatorii (si præfixus sit) prorogatione, vel præfixione, secundum distantiam

locorum, vbi testes esse dicuntur. Non tamen antea ad decretum remissionum deuenitur, quàm illas petēs, testes & loca nominauerit, & probationes, quas facere intendit, declarauerit, & penes actuarium, depositauerit pignora valentia quātitatem 25. ducatorū auri, assignāda pro medietate Cameræ siue fisco, & pro alia medietate parti, cōtra quam remissiones petite fuerint, si illas petens, vel testes non examinari fecerit, vel examinati nihil de illius intentione probauerint cui deposito locus non erit, si iudex causa cognita interloqueretur dilationem calumniose petitam non esse. Hæc omnia ex lib. 1. c. 76. quod quidem vltimum contingere posset, si pars quæ remissiones petit, exhiberet testes in loco vbi esse dicuntur, informiter examinatos, aut aliter probationum odorem daret, vt vltu maxime in sacro Rotæ auditorio receptum est.

3 Hoc autem statutum quo ad remissiones, sumptum fuit ex. §. & quoniam. vbi Ang. authen. de test. ex quo sumpta est authen. apud eloquentissimum. C. de fid. instr. & ex glo. & Saly. ac aliis d. l. si quando. C. de test. & ex l. eos. §. 1. C. de appel.

4 Facto igitur depositio, & declaratione loci & numinum testium, datisque articulis, citabitur is, cōtra quem remissiones petuntur, ad videndum decerni remissiones, pro testibus in actis nominatis, super articulis exhibitis, & tota causa examinandis, & concordandum de Iudice, & portitore, necnon constituendum procuratorem quem in loco remissionū citari vult, alias videndum Iudicem & locum eligi ex officio, & decerni processū per affixionem citationis ad valuas Ecclēsiæ maioris, loci concordādi, vel

vel per Iudicem eligendi, ad primam diem, & ad dandum interrogatoria per totam illam & sequentem dies: & reo non comparente, nec de Iudice loco aut portitore concordante Iudex iudicem locum & portitorē deputabit, & si neque procuratorem constituet processum per afflictionem decernet.

5 Sed quantum ad iudicem attinet, non nisi ordinarium eliget. d. authen. apud eloquentissimū. & d. §. & quoniam. Alex. consi. 104 ad fin. vol. 4. nisi partes in alium quemquam consentirent, nam clarū est quod partes etiam in non ordinarium consentire possent, Bart. d. authen. apud Alex. cons. 46. vol. 6.

6 Altera igitur die, clapso tamen termino ad dandum interrogatoria, citabitur reus ad videndum includi articulos, & interrogatoria si data sint, & vidēdam iurare portitorē & remissiones clausas & sigillatas ipsi Portitori consignari, ad primam diē & cōtumacia accusata, includētur articuli; & interrogatoria & litteræ remissionis sigillo iudicis signabuntur, & delato iuramēto portitori de fidelitate, eidē cōsignabūtur, vt illas deputato iudici deferat.

7 Et si licet Reus qui in decreto litterarū & aliis scriptis citatus est, & contumax fuit, nō esset forsitan vltius in loco destinati examinis citandus, cū satis dicatur monitus in decreto remissionum & testiu nominatione, vt videtur tenere Bellame. decis. 368. quæ obtinuit, & Saly d. l. iudices. in 1. nota. C. de fide. inst. Maxime ex forma statutorū, quibus, vt dixi cauetur, vt testes ante decretum remissionum nominētur, nec alii quam nominati examinari possunt, quod iuri cōsonum est. gl. c. presentium. verb. neminis. de test. in 6. nihilominus citari consuevit aduer-

aduersarius (& est optima cautela in ipsarū remissionum, decreto, vt prædixi, ad constituendum procuratorem in loco remissionum, quem si non constituerit, citari debet reus per affixionem citationis, vt prædixi, & vt per Iudicem decernetur.

- 8 Iudex igitur cui rescribitur, receptis literis & illis perlectis, citari faciet procuratoriē rei, si cōstitutus fuerit, sin minus ipsum reum per affixionem, vt sibi significabitur, ad dicēdum contra literas remissionis iurare testes super recognitione signorum & sigillorum quatenus opus sit, & illas aperiri, & deputari Notariū pro examine & nuntiū pro citationibus ad primam diem, quibus peractis, altera die citabitur reus vt supra, ad vidēdum iurare testes in articulis nominatos, & cōmitti notario examen in forma, quo iuramēto recepto & examine perfectō, citabitur iterum reus modo prædicto, ad videndum claudi literas remissionū, & concordandum de portitore, alias videndum elici per iudicem, & videndū illum iurare, & eo non cōcordante iudex deputabit portitorē, qui referet literas remissionū clausulas & sigillatas iudici causę, in quibus erūt inclusa insimul cum dictis testiuū omnia acta in loco examinis facta.

Et quamuis supra dixerim ex stylo, quo testes habentur pro iuratis, non esse necesse post editum illorū nomen, partem ad videndum illorum iuramēta citari, quia sufficit, quod iurent tēpore examinis, tamen quia præsumptio quod testes comparuerint & iurauerint, hoc casu concurrere nō potest, cū asseratur testes in loco iudicii non esse, cēseo omnino in loco examinis partem ad vidēdum iurare testes citandam esse, quoniam ad hunc actum in decreto

remissionis citata non fuit, & sine tali citatione actus corrueret, vt dixi supra de examine testium. vers. ad videndum.

- 10 Formula epistolæ remissionis quoniam, vt dixi, dirigitur iudicibus, qui sunt extra districtum Urbis, non sit præceptiua sicut forma tradita in c. præsentium. de testibus in 6. sed rogabit Iudex Iudicem cui rescribet, mutatis mutandis iuxta formam dicti c. præsentium. de quo etiam per Spec. de teste. §. qualiter. n. 16. Rogando vt præsertim animaduertat, vt testium dicta explicite & non sub cōpendio verborum, nec relative describi faciat, ex statuto lib. I. c. 27. & si pars interrogatoria non dederit, pariter animaduertat, vt singulos testes super singulis capitulis, de causa scientiæ loco, tempore & cōtestibus interrogari faciat, ex statuto prædicto, & tandē in subscriptione his verbis vtetur, ad similia & maiora paratus quintus Tubero iudex & secundus Collateralis.
- 11 Hęc eadem forma seruanda erit pro iuribus, extra districtum extrahendis, & trahendis ex statuto prædicto. c. 76. de qua infra de iuriū productione, verbo, sed quoniam. Forma autem epistolæ iudicis rescribentis traditur per Spec. loco proximi. rela. nu. 23. vbi latius de hoc, de qua re nuper compendiose & eleganter tractauit Hercules Seuerolus Fauentinus Iurisconsultus.

De numero testium. Cap. VII.

- 1 Testium numerus per iudicem refrænari debet, de quo numero Doctores variantur.
- 2 Testium numerus iudicis arbitrio relinquitur.

- 3 Testium numerus ex statuto, est septem pro quolibet articulo.
- 4 Cautela qua uti debet patronus in testibus examinandis.
- 5 Testes duo super quolibet articulo examinari debent.
- 6 Testi unico quibus casibus credatur remissive.

1 **N**umerum testium refrenari debere per Iudicē etiā leges sacratissimæ præcipiunt. l. 1. §. quāquā. ff. de testi. glo. §. si vero. verb. quartam. authent. de testi. à lege tamen præfinitus numerus (quod viderim) non reperitur, ideoque Bart. tres tantum super quolibet articulo recipi debere arbitratus est. Bar. l. quoties. per illū tex. C. de naufrag. lib. 1. Alex. d. l. 1. §. quamquam ab aliquibus vero aliis Iuris peritis, iudicis arbitrio relinquitur. Oldr. consi. 145. in prin. Abb. c. cū causam. vbi tex. præfinit numerū

3 quadraginta in tota causa, extra de testib. statuentes autem ne hoc in incerto relinquerent, septem super quolibet articulo, & non ultra; examinari posse voluerunt. lib. 1. c. 73.

4 Prudens igitur patronus, qui hoc animaduertet, diligenter se informabit à cliente, quid ex articulatis quisque testis probe norit, nam vix est, ut testes omnes omnia articulata sciāt. Titius enim qui sciet Sēmproniū Gai esse filium, ignorabit forte Mæuiū Gaiō mutuasie, quod Tubero sciet; rursus Tubero ignorabit forte, in e heredeni Mēuii, quod sciet Marcellus. sic igitur diligēs patronus breuī schedula admonēbit Notarium, Titium super primo articulo examinari debere, Tuberonem super secundo, Marcellum super tertio, & sic de singulis, ut docet gloss.

capit. presentium. verb. nomina. de testi. in 6.

5 Duos autem testes ad minus super quolibet articulo examinari procurret, quia regulariter, dicto vnus iurari non poterit. l. iuris iurandi. vbi omnes. C. de testi. l. vbi numerus. ff. eo. tit. c. licet cum concordant. extra co. tit.

6 Quod quidem in plerisque casibus verum non est, de quibus per Ant. de But. & Doct. c. veniens de testi. Alex. consi. 180. nu. 3. vol. 2. Mathesi, not. 2. nota quod in iudiciis. Fely. cap. cum oportet. col. penul. de accu. l. a. l. admonendi. in repeti. nu. 273. de iure iuran. Hippo. sing. 47. in ore. & 114. vulgatum. & 433. trita. Soz. consi. 162. nu. 12. vol. 2. & per Aymo de antiqui. tempo. par. 1. num. 296. late per. D. Antonium Gabriellum de testibus concl. 1. in quibus quidem locis de plerisque casibus tractatur, in quibus vnus testimonium plene probat.

De iurium siue instrumentorum productione. Cap. VIII.

1 Citationis forma in productione, seu repetitione iurium.

Forma producendi, siue repetendi iura. ibidem.

2 Testes super recognitione iurium recipi debent.

3 Iura produci debent parte omnino citata.

4 Iura producta ante litis contestationem, repeti debent parte citata.

5 Productio iurium per compulsam, an sit necessaria, & an utilis.

producti iurium per compulsam, non differt à simplici productione.

- 7 Nisi in casu.
- 8 Reus in connexis, non potest producta pro parte acceptare,
& pro parte impugnare.
- 9 Iudex potest, non obstante particulari productione iurium, inherere partibus facientibus contra producentem.
- 10 Juribus productis is, contra quem producuntur, debet acceptare facientia pro, & impugnare facientia contra.
- Impugnans simpliciter iura, non potest de facili in illis se fundare. *ibid.*
- 11 Iudex petenti copiam iurium, illam cum termino ad opponendum, decernere debet.
- 12 Interrogatoria pro examinandis testibus, super iurium recognitione, quandoque utilia.
- 13 Tacens in productione iurium & nihil excipiens, non potest illa ulterius impugnare.
- 14 Exceptio generalis non valeat excipientem, si aduersarius petat specialiter excipi.
- Libellus generalis, parte opponente non procedit. *ibidem.*
- 15 Exceptiones contra testes & iura & illarum disputationes, ad merita iure isto, etiam parte non opponente, reservantur.
- 16 Productio iurium parce admodum & consulte fieri debet.
- 17 A productione iurium non est incipiendum, sed consulendi aduocati, nisi in re plana.
- 18 Producens instrumenta non solemnia, si aduersarius illa non impugnavit, non potest illa defectu solemnitatum impugnare.
- 19 Iura debent recognosci, vel per testes, vel per com-

parationem literarum, & de forma vtriusque recognitionis.

Antiqua iura recognitione non indigent. ibid.

Antiqua quæ dicantur ad effectum, vt recognitione non indigeant. ibid.

20 *Præiudicia scripturæ quo modo recognoscantur remissionis.*

21 *Signacula in appendicibus iurium, quomodo recognoscantur.*

22 *Recognitionis iurium per comparationem, quomodo fiat.*

23 *Compulsoriae speciales pro iuribus habendis, quo modo petantur, & quæ implenda sint.*

24 *Compulsoriae generales, quia iudicium non suspendunt, depositum non requirunt.*

D Vm hæc fiunt, poterunt ab actoris siue etiam rei parte iura, si qua sint ad causam facientia, produci, & si qua fuerint ante litem contestatam, producta, repeti debent, parte tamen vtroque casu citata, cuius citationis formula hæc est, Citetur Sēpronius ex aduerso principalis ad videndum productionem siue repetitionem certorum iurium & actorum, dicendum cōtra, videndum illa admitti, iurare testes super illorum recognitione quatenus opus sit ad primam diem, & acculata partis aduersæ cōtumacia, si iura sint producta, illa repetat, in parte & partibus pro se & principali suo, & contra partē aduersam facientibus, & non aliter nec alio modo, & testes super illorum recognitione inducat, quos tūc, vel postea ad libitū, (durante tamē termino probatorio) super recognitione examinari faciat; si autem producta non sint, cautela est, vt si producēs in illis

illis nominatus non sit, per alium, quē a Iudice cō-
pelli faciat, produci curet, & ipse producētis patro-
nus, illa in parte & partibus, vt modo dixi, repetat,
& testes super recognitione, vt dictū est, iuducat. iu-
dex autem consuevit si id ab eo petatur, iura si & in-
quātum admittere, & si vt dixi ea admissio necessa-
ria non sit ex statuto lib. 1. c. 70.

3 Citatio ad videndum productionem iurium om-
nino necessaria videtur, per regulā l. de vnoquoque
ff. de re iud. per Bald. quando. & ibi per Salyc. col.
fin. n. 10. C. de testib. per Felyn. c. 2. nn. 31. eo. tit. de
testib. per Rot. decis. 10. alias, de fid. instr. 1. fuit du-
bitatum, in no. quā loquitur de citatione ad dicen-
dum contra producta.

3 Repetitio productorum ante litem contestatā
parte citata, hoc in loco necessaria est: nā productio
ante litis contestationem facta, reo praeiudicium
non afferret, quia regulariter probationes ante litis
contestationem fieri non possunt. c. i. & per totum.
extra vt lite non cont. & colligitur ex dictis Bald.
Salyc. & Felyn. in locis prox. relatis clarius per Fe-
der. de Sen. consi. 160. Dominus Minus de Ptole-
mæis, per Hypp. late sing. 170. animaduertat.

5 Quod per alium producantur iura, qui etiam ad
id compellatur, ex cōmuni omnium in foro versan-
tium sententia optimum videtur consilium, & rele-
uans cautela, nam si quid in productis continetur
quod faceret contra producentem, id nō posset per
ipsum producentem impugnari, quia cōfiteri vide-
tur omnia in productis contenta, vera esse, etiam si
protestatus fuisset se in parte & partibus pro se fa-
ciētibus, pducere. laf. post Inn. Bar. Bald. & alios in fo

cis vbi per eum. l. certi conditio §. si numeros. nu.
39. ff. si cer. pet. lmo. c. G. perpetuus. col. 2. vers. & no
ta extra de fid. instr. de quo etiam Rolan. cons. 2. n.
116. vol. 1. & hæc est magis comm. opin. secundum
Fely. c. imputari. ad fi. de f. d. instr. respectu vnius &
eiusdem capituli, vt latius prosequitur ipse Fely. c.
cum venerabilis. n. 23. vers. limita. 2. de exceptio. li.
cet ipse videatur constituere regu. affirmatiuam, cū
quinque limita & Fely. sequitur Rip. in Repeti. c.
cū M. Ferrariensis num. 79. extra de const.

Ego vero ex prædicta Felyn. & aliorum distin.
quæ fit inter connexa & diuersa capitula, dicebam
alias; nullam inter productionem factam ab ipso
met colligante, & repetitione productorum ab alio,
etiam per compulsum facta, rationabilem differen.
tiā colligi posse: nam si capitulū, quod pro me repe.
tam, facta per alium productione, erit cōnexum cū
capitulo faciente pro aduersario, etiam si proster
me in parte & partibus pro me faciētibus repetere,
protestatione non iuuabor, quia connexa ex supra.
scripta communi sententia non separantur; Si vero
erit capitulū quod pro me repetā separatū a ca.
pitulo faciente pro aduersario, & tunc aduersarius
quia iura sunt per illum tertium cōpulsū in iudi.
cio simpliciter producta; & per consequens effecta
cōmunia. l. 1. §. edenda. ff. de eden. Fel. d. c. cū vene.
rabilis. nu. 23. vers. limita 2. quem sequitur Rip. vbi
supra, poterit ipse quoque capitula pro se facientia
repetere, cum simili protestatione, quia communia
sunt: Secus tamen esset, si ego ab initio produxissem
illa iura nominatim quo ad certa capitula pro me
faciētia, quia tūc aduersarius nō posset se iuuare ex
aliis

aliis capitulis in dictis iuribus existentibus per me non specificatis, nec etiam talium separatorum copiam petere, vt dicit Fely. d.c. cum venerabilis. nu. 23. ver. secundus casus, post Imo. d. c. G. perpetuus, nu. 5. ver. & nota. Ex quorum dictis (si vera sunt,) manifeste apparet cautelam producendi per compulsum potius esse aptam nocere quam prodesse, cogitabis.

7 Prodesse tamen posset aliquando ad demonstrandum eum qui productis se iurare vult, non fuisse in mora producendi, aut proballiter contenta in illis ignorasse, vt quia iura penes ipsum non essent, quod rursus non procederet si ipse producens vel esset in illis nominatus, vel penes ipsum versimiliter esse debuissent, de qua re alibi.

8 Reus quoque contra quem iura producuntur, non poterit in conexis, pro parte acceptare & pro parte impugnare, iuxta doct. Barto. l. Aurelius § idē quæsiuit. quam ipse testatur communem. ff. de libel. legal. l. a. §. item si postulante. num. 21. insti. de actio.

9 Sciendum tamen est quod non obstante tali protestatione & productione seu reproductione particulari, iudex poterit partibus contra producentem seu repetentem facientibus inhærere, quia de veritate ei vt iudici constat, vt dicit Bald. l. i. colum. 2. verfic. ex hoc pono. C. vt quæ desunt aduoca. par. iudex suppl. & ibi Castr. dicens singulare. colum. 2. nu. 5. quem etiam Bald. refert & sequi videtur. Rip. d. c. cum M. Ferrariensis. num. 79.

10 Causæ illius patronus contra quem iura producuntur, in termino comparere non cessabit, iuribusque diligenter quantū fieri poterit, inspectis, si ali-

qua sint in eis capitula quibus sui clientis intentione iurari posse speret, non omnino neque simpliciter illa impugnet, quia se in illis de cetero de facili fundare non posset, ad Bartol. l. post legatum. in prin. col. 2. ver. quandoque impugnant. ff. de his quibus, ut indi. & ad regulam. c. ex eo. de reg. iur. in 6. utetur igitur cautela de mente Rip. d. c. cum M. Ferrarien. n. 79. ad si. ut ipse quoque in parte & partibus facientibus pro principali suo, & non alias producta ex aduerso repetat, & acceptet, in partibus vero facientibus contra eundem principalem suum excipiat, & dicat generalia contra pro tunc saluis aliis suis loco & tempore deducendis & allegandis, & insuper iurium productorum copiam petet, ut illis mature visis & consideratis, amplius deliberare & opponere possit.

11. Hæc autem copia cum termino ad opponendum omnino per Iudicem decerni debet. nam ante dictum terminum instrumentum non probat, ut dicit Sally. l. fin. in 1. col. ubi limitat. C. de fid. instr. refert & sequitur Ias. l. ait prætor. §. si iudex num. 21. ff. de re iudic. statuto tamē nostro cauetur ut petens sine ministerio indicantis monitus censeatur, ad illam recipiendam ad primam, seu ad summum ad tertiam diem, lib. 1. c. 60. & c. 28.

12. Et si videat rei patronus ex iurium recognitione faciendâ suo clienti præiudicium generari posse, ut si vis fieret in recognitione, protestabitur testes super recognitione sine eius interrogatoriis recipi non debere, quæ sequenti die exhibere curabit.

13. Excipere contra producta ex aduerso, ut proxime dixi necessarium admodum est: nam si citatus, in termino nihil opponeret, non posset illa ulterius saltē

ex defectu solēnitatis impugnare. Bellam. deci. 456
 si pars non opponit, Bald. d. l. 1. col. 2. ver. 2. conclu-
 sio. C. vt quæ defunt aduoca. par. Siquidē silentium
 rem dubiam non redit, vt dicit Bal. c. fi. circa med.
 extra. de probatio. clare per Deci. authen. si quis in
 aliquo num. 27. C. de eden. & ibi Soz. & Cur. Iun. &
 quādo simplex copia produceretur, & non oppone-
 retur quod probet, A ymo Grauet. de antiqui. tēp.
 1. parte. num. 261. vers. visum est. de qua re infra.

- 14 Hęc tamen generalis exceptio, sit pars cōtra quā
 obicitur protestaretur, specificē excipiendū esse, ge-
 neraliter excipientē, non iuuaret, quia generalis ex-
 ceptio, sicut & libellus generalis, parte opponēte nō
 admittitur. Bar. l. 1. col. 2. ver. quæro video. ff. de ex-
 ce. & l. 1. §. labeo. ff. de flum. Bartol. Titiaē textores.
 ff. de leg. 1. Ang. cōsi. 25. nu 5. Alex. cōsi. 181. in prin.
 vol. 6. Cur. Iun. cōsi. 149. col. 2. & cōsi. 146. nu. 6.
 Fel. late c. pastoralis. n. 13. de excep. Si tamen is con-
 tra quem generalis exceptio opponitur, taceret, tūc
 generalis exceptio noceret, sicut & speciales, quia
 generalis etiam libellus contra non excipientē ad-
 mittitur, ita declarat Fely. d. c. pastoralis. n. 14. Cor-
 ne. cōsi. 55. nu. 27. vol. 3. Ruy. cōsi. 119. nu. 15. vol.
 5. Paris. qui late cumulat cōsi. 67. nu. 2. vol. 4.

- 15 Sed quamuis hæc iure cōmuni vera sint, vereor
 ne non sibi locum vendicent in foro de quo loqui-
 mur, nam statutum prædictum cap. 70. disputatio-
 nes omnium exceptionū, ad merita reseruat, si igitur
 generalis exceptio non comprehenderet aliquā
 de exceptionibus in dicto statuto reseruatis, aut illis
 similem, non putarē quod excipiens generaliter, in
 specie exceptionē deducere teneretur, quia per sta-
 tutum

tutum prædictum exceptionū discussio in fine causæ vt prædixi reseruatur, quò etiam fieri arbitretur etiam is qui nihil opposuerit, contra producta, in disputatione meritorum causæ ex beneficio illius statuti, si releuantur excipiat, audiendus sit.

16. Qui tamen producit, parce admodum & consulte producere debet, facilis namque productio est, sed productionem reuocare, hoc opus hic labor est. Multoties siquidem euenit, & ego sepius vidi, quòd producēs causam suam vlnerauit, & suo iugulo periit, non solum quia producta suæ intentioni repugauerint, sed etiam quia ansam aduersario vltius perquirendi & rimam quandoque euadendi, præbuit, nam allegando errorem in producendo nō auditur, Specu. de instr. editio. §. videndum. ver. quid si aliquis. Imo. d. c. G. perpetuus. nu. 7. de fid. instr. post Ant. c. imputari. eo. tit. nisi is qui producit veritatē esse cōtra producta probaret, vt dicit D. Ant. c. cum venerabilis. n. 35. & ibi Fel. nu. 24. de excep. qui dat limitatio, & idem Fel. d. c. imputari. nu. 9. & 10. de quibus etiam per Aymo. de antiqui. temp. par. 1. nu. 119. in quibus locis alias quoque & declarationes & limitationes reperire facile poteris.

17. Igitur a productione incipere non debet patronus, nisi res admodum & patens & aperta sit sed aduocatos etiam si ipse Iuris peritus sit, iterum atque iterum consulere, & expectare & primæ, & secundæ dilationis lapsum, cum & in tertia ius producendi saluum sit, ac etiā post tertiæ dilatiōis lapsum (vt paulo post dicam) productioni remedium possit adhiberi. nam quod attinet ad scripturas inuicem pugnantes, & quarū principium medio aut fini con-

tra-

tradicit, quantum erret qui producit, satis declaratur per l. scripturæ. C. de fid. instr. d. c. imputari. extra eo. & l. vbi repugnantia. & ibi Deci. & Cagno. ff. de reg. iur.

18 Quinimmo non solennia instrumenta producēs, aut repētens, adeo contenta in illis fateri videtur, quid ex illis aduersarius qui ea non impugnavit, iuvare, se cōtra producentem pōtest. Rota d. decis. 10. alias, de fid. instr. i. in no. in 1. addi. Aymo. d. tract. de antiqui. temp. p. i. nu. 118. vbi limita. apud quem etiam reperies quid de producentē priuatam scripturam. d. p. 1. n. 121.

19 Recognōsci iura debent, vel per testes, vel per literarū comparationem tam si sint publica, quam si sint priuata. de publicis est tex. in §. si vero moriatur. authen. de fid. instr. per quem tex. hoc videtur tenere Cyn. l. comparationes. col. fin. vers. sexto. iuxta hoc quæro. C. de fid. instr. & ibi Bal. clarē n. 14. ver. querit Cyn. vbi & Saly. n. 13. vers. iuxta hoc. & ver. querit gloss. sensit Fely. c. 1. n. 18. vers. adde quod si opponeretur. extra eo. tit. Paris. cons. 112. n. 17. vol. 1. nisi sint multum antiqua, quoniam tunc recognitio non requiritur, vt dicunt Bal. & Salyc. vbi supra, & Milis in reper. in verb. instrumentum habens. Affl. decis. 251. determinatum fuit.

Quę autem dicantur antiqua ad hoc, vt recognitione non indigeant, traditur in multis locis. tu videas Ni. de Milis in suo reperto. in verb. instrumentum habens publicam. & Affl. decis. 245. & 251. & Dec. cons. 121. nu. 11. Ias. in repeti. l. admonendi. nu. 246. de iurciur. latiss. per Aymo. Graue. de antiqui. temp. par. 1. in prin. & Rursus par. 3. nu. 20. in qui-

quibus locis reperies communem sententiam esse, quod requiratur tempus annorum centum, etiam si agatur de præsumenda solemnitate Notariatus: ibi videbis.

711. 297. 25

- 20 De privatae autē scripturæ recognitione loquitur authen. at si contractus, & ibi Doctor. C. de fid. instr. latè per Ias. d. l. admonendi. in repetitio. n. 88. ff. de iure iur. per stat. lib. 1. c. 84. de quo infra tit. de executione apocarum, latius me dicturum spero.
- 21 Et quod dictum est de recognitione manus, siue literæ scribentis, vel subscribentis, dicendum quoque est de recognitione sigilli, si forte literæ legalitatis alicuius notarii exhiberentur, aut aliqua alia sigillata scripturæ producerentur, ut dicit Fely. c. quod super his nu. 7. vers. in gloss. in verb. ignota hoc cotit. de fid. instr. Ro. decis. 6. alias, de testi. 2. in no. vbi & illud quod super recognitione istorum signorum & sigillorum etiam post conclusionem in causa testes recipiuntur, de quo super Afflic. decis. 271. in quodam processu & sequenti, qua in re animaduertendum est, quod literæ legalitatis non solum probare debent enuntiatiū fuisse tempore celebrati instrumenti notarium, sed etiam eundem esse qui rogatus est de illo instrumento, in quo sigillum appositum est, ita Saly. d. l. comparationes. col. 5. nu. 17. vers. ideo ad pleniorē. C. de fid. instr.
- 22 Hæc de recognitione per testes faciendā; ceterū si recognitio per literarum comparationē faciendā sit, quæ difficilis est, quid eo casu faciendum sit, & cū qua cōparatio fieri oporteat, & vnde scriptura cui comparetur sumenda sit, & quas qualitates habere debeat, tā si sit publica, quā privata, videndi Docti.

Icomparationes. & authen. sequent. C. de fid. instr. & an possit alteri hæc facienda comparatio committi, per Alex. ad Bar. ibi, & ubi requiritur à lege, vel statuto, quòd probetur per testes esse quid scriptum vel subscriptum manu alicuius, an tunc recognitio per comparisonem fieri possit, per Alexan. cons. 123. col. 2. vol. 1. qui tenet non sufficere, & an quis possit adscribendum cogi, vt comparatio fiat ultra Doct. d. l. comparisones. per Dec. c. scripta. nu. 25, extra de fid. instr.

- 23 Sed quoniam, vt ad rem redeam, aliquando iura & instrumenta extra Urbem in locis etiam extra districtum Urbis, desiderantur, tunc pro illis habendis (si publicari per eum qui de illis rogatus fuerit non possit) pene eadem forma seruanda est, quam in remissionibus pro testibus examinandis, obseruandam esse supra suo titulo dixi. Depositum siquidem fieri debet, & prorogatio termini ex illo met statuto, lib. 1. c. 76. Facto igitur deposito, aut alias habito à iudice decreto, dilationē calumniosā petita non esse, si pro certis designatis iuribus & in specie, cōpulsorie desiderantur, forma Citationis hæc erit; Citetur Marcus Aurelius ex aduerso principalis ad videndū decerni cōpulsorias pro extrahendo instrumentū testamēti quondā Luti Pisonis, de quo rogatus fuit quondā Barbarius Philippus, Neapoli, necnō ad concordandū de iudice & loco, & constituendū, procuratorē, qui extractioni & recognitioni dicti instrumenti intersit, alias videndū decerni processū per affixionē ad valuas Ecclesię Cathedralis dictę Ciuitatis Neap. vel alterius loci per dominum Iudicē deputandi. Quibus peractis Iudici deputato

putato rescribitur, illum rogando, vt compellat habentes designata iura, ad illam exhibendum & illorum recognitionem annotet, & exemplatum transmittat, & hæ literæ aperte destinantur, cum sigillo iudicis in calce seu appendicibus earundem, quæ in partibus exequuntur, iuxta formam supra traditam de remissionibus. Hæc autem forma sumitur ex l. Iudices, ad fin. vbi omnes. C. de fid. instr.

24. Generalis autem compulsoria, quia iudicium nõ suspendit, depositum non requirit, & in quacunque parte iudicii dummodo conclusum non sit, vel in terminis statuti nostri, tertia dilatio lapsa non sit, concedi potest arg. notato per Rot. decis. 47. alias, de probatio. 42. nota quod compulsoria. in anti. citatio tamen partis requiritur, vt dicitur d. decis. 47. & Rursus decis. 389. nota instrumenta extracta alias, de fid. instr. 4. in anti. si quis autem iura in fine vltimæ dilationis produceret, vt aduersarium suum à facultate replicandi excluderet, dicitur infra de dilationibus in fine.

De exceptionibus. Cap. IX.

1. Exceptionis qui formare nescit, à iuris peritis discat.
2. Exceptiones si probatione indigeant, poterunt fieri articulate, in quibus tamen cauere debet producat, ne aduersarij intentionem confiteatur.
3. Replicationes, duplicationes & aliæ, eadem forma qua exceptiones fabricantur.
4. Citationis forma, in productione exceptionum etiam articulatarum.
5. Excipiens, non debet obtinere, quod aduersariis decre-

*crudelitate super exceptione respondeat, nisi eam de
dispositiue.*

6 *Actor tenetur respondere positionibus rei, aliàs non au-
dictur, donec in contumacia persistat.*

1 **N**on minus interim dum articuli, testes, & iura
ab actore producantur, rei patronus studere
debet suas exceptiones producere, seu perempto-
rias & ad merita, siue etiam dilatorias, si forte in li-
tis cōtestatione, vt dixi fuerint reseruatae, quas qui
nescit ex se percipere, ab aduocatis, collatis scriptu-
ris, ex actoris intētiōe & rei defensione percipere
poterit: nam de illis hic plene tractare non expedit.

2 **Q**uarum exceptionum, si aliquæ probatione in-
digeant, poterunt articulatae fieri, in quibus diligen-
ter animaduertat rei patronus, vt nō cōfiteatur ali-
quid, quod actoris intentionē fundet, sed sēper sub
cōditione & euentuali ter excipiat; nā si aduersarii
intentio est in mutuo, tunc dicit excipiendo, nihil
de intentione partis aduersae confitendo, in euentū
in quem cōstet aliquam pecuniā mutuata[m] fuisse,
& non aliās, tunc & eo casu ponit & dicit, & quate-
nus opus sit probare intēdit, fuisse aduersario a suo
principali satisfactum, vel mutuum fuisse sub fœ-
nore factum, aut adolescenti perdituro, aut quid ta-
le; simpliciter enim excipere vtile consiliū nō vide-
tur glo. l. exceptionem. C. de probatio. de qua mate-
ria & veritate prædictorum per Canon. c. cū vene-
rabilis. de exceptio & c. exceptionem obijciens de re-
gu. iur. in 6. & per Doct. l. non vtique. de exceptio &
d. l. exceptionem. C. de probatio. Vber. de Bono Ac-
curso antiquissi. Doctor in sua praxi, ti. de exceptio.
per-

peremptoriis, & ibi per Antonium de Tremolis in additio. apud quos & maxime Vbertum compendiosum properantibus patronis, & aptissimum de exceptio. tum dilatoriis cum peremptoriis tractatum, ac etiam earum, quæ post sententiam diffinitivam opponi possunt, reperies.

3 Hæc eadē forma servabit in Replicationibus, Duplicationibus, Triplicationibus, & aliis successivis, quæ in infinitū multiplicatur. l. 2. §. illud. ff. de exce.

4 Hoc igitur casu pars aduersa citabitur ad videndū productionem exceptionum articularum (si articulatae fuerint) dicendum contra, quatenus articuli, replicandum quatenus exceptiones, videndum illas & illos admitti, iurare Testes, & committi notario causæ iuramenti receptionem, & examen super illis, & tota causa ad pri. di. & dādum interrogatoria per totam illam & sequentem dies, & accusata contumacia instabitur pro decreto, & quatenus super illis testes examinandi veniant servabuntur ea omnia, quæ supra servanda esse dixi de admissione articularum, & testium examine in principio.

5 Sed etsi reis patronus circa exceptiones prædictas responsum credulitatis ab aëtoe habere velit, intentionem suam dispositiue & in modum positionis deducere debet, alioqui aduersarius respondere non cogetur, vt dixi supra de positionibus & articulis, vers. animaduertendum.

Produceret igitur reus, qui ab aëtoe responsum desiderat, quandocūque infra tamen terminū probatoriū, vt dixit supra de positionibus, ver. hæc omnia. suas exceptiones dispositiue compositas, protestabiturque aduersario copiam non dari, nisi facta

responsione, ut supra de positionibus actoris dixi, & si sibi expediat aduersariū non audiri, nec illius probationes recipi, responsione nō facta, hoc protesta-
bitur, & impetrabit ex statuto lib. 1. c. 68. vel si ipse responsum habere cupit, cogat actorem ad respon-
dendum, vel ipsum haberi pro confesso eadem for-
ma, qua uti oportere dixi actorem contra reum.

De dilationibus. Cap. X.

- 1 Citationis forma, ad videndum præfigi dilationes statuta-
rias.
- 2 Dilationes statutarie sunt arbitrarie, licet de stylo certus
dierum numerus dari solet.
- 3 Dilatio secunda & tertia, breuiores esse debent prima.
- 4 Dilatio tertia, est ad probatum habendum, per omnia genus
probationis.
- 5 Instrumenta, quæ sunt probationes probate, post lapsum
tertiæ dilationis, produci non possunt.
- 6 Testes etiam qui in termino iurauerunt, post lapsum tertiæ
dilationis, examinari non possunt.
- 7 Dilationes statutarie si omittantur, quia nullus eas petierit,
processus nō vitatur: secus si fuerint petiti & omisse.
- 8 Notarius diem examinationis testium annotare debet, ut cognos-
cat, si infra terminum deposuerint.
- 9 Dilatio secunda, si præfigatur pendente prima, incipiet post
lapsum primæ.
- 10 Producent iura ultima die dilationis, facit ut terminus
ad impugnandum, aduersæ parti prorogetur.

Qui properare volunt, siue is actor sit, qui suas
probationes fecit, vel in promptu habet, siue

G sit

- fit reus, qui videns actorem promptas probationes non habere, seu nihil probare posse, & eundem a termino probatorio excludere vult, citata parte ad videndum præfigi primam dilationem statutariam, compareat coram Iudice, & partis citatę contumacia accusata, petat primam dilationem præfigi, ex statuto lib. 1. c. 59. & quamvis statutum quantitatem dilationis arbitrio Iudicis iuxta qualitatem causę relinquat, tamē ex præscripto quodammodo curię stylo quinque dierum vtilium præfigi solent, non tamen sublatus est quin longior aut etiam breuior præfigi possit, si id Iudici ex causę qualitate videbitur.
- Et idem seruabitur in secunda & tertia dilatione; pro qua quidem secunda quatuor dies vtilis, & pro tertia tres similes præfigi consueverunt; longiores tamen & breuiiores esse poterunt, vt supra proxime dixi, dummodo hæc secunda, vel tertia; prima longior non sit, argum. 2. & auth. ci. qui. C. de temp. & rep. appella.
- Tertia tamen dilatio ex prædicti statuti forma non solum ad probandum præfigitur, sed etiam ad probatum habendum, per omne genus probationis: quod fit, vt post illius lapsum, nec instrumenta, (quamuis sint probationes probatę, vt dicit Bald. c. cum dilectus. circa med. extra de fide instr. Dec. conf. 423. n. 10. & alias quodocunque vsque ad causę conclusionem produci possint. d. c. cum dilectus. cum nota. extra de fide instr.) admitti in casu nostro, nec recipi debeant. Bald. d. c. cum dilectus. circa med. quem ibi sequitur Felyn. n. 34. extra de fide instr.
- Quibus ad stipulatur, quod quamvis testes induci in termino sic vt præmittitur ad probandum & pro-

probatum habendum præfixo, iurauerint; si tamen cum effectum non deposuerint, vltius examinari non poterunt. Saly. l. si quando. n. 8. vers. & pondera. C. de testib. & late Felyn. c. licet causam. n. 22. vers. tertius casus. de probatio. post Bal. Spec. Ioan. And. Imol. Abb. Domi. & alios de quibus per eum. & dicam infra, vers. iam dixi. 109 il. q. 2. 1. d. l. 101351 ou

Et quando post lapsum termini liceat probare, late per Felyn. qui dat regulas cum multis fallentis d. c. cum causam. vsque ad n. 24. sed diligens patro- nus, vt disputationes euadat, breui curriculo ad si- gnaturam, vt sæpius dixi pro termini ad probandū præfixione, aliquo quæsito colore recurreret. 8

7 - Accidit quandoque facta litis contestatione, & debitis probationibus, quod actor properans, dilati- tionibus non præfixis, nec ab aliqua parte petitis pro se pronuntiare obtinuit. quare dubitatum de vi- ribus sententiæ fuit, asserentibus aliquibus propter omittas dilationes processum & sententiā sustineri non posse, cū maxime statutum prædictum antiquo lib. 5. c. 1. post quam dandas esse dilationes præcipit. clausulam subiecit irritantem: quo fit, vt forma mai dedisse videatur. Bal. l. 1. in prin. & ibi Ang. ff. de lib. & posth. quā nō seruata actus cotruit, vt ibi per eos. Contrarium tamē obtinui per tex. l. 4. §. hoc autem iudiciū. vbi Bar. magistraliter declarat. num. 2. ff. de dam. infec. cuius doct. sequitur ibi Imo. & Alex. & hoc verissimū in casu nostro. in quo verba dilati- tionis præfigendæ ad Iudicem diriguntur. cum igitur nullus petierit, Iudex non tenebatur suum offi- cium nō petentibus impartiri nisi miserales per- sonæ fuissent rei cōuenti, vt ibi dicūt Doct. præfati. 9

hoc idem firmat Castr. in terminis nostris, etiam si statutum irritaret actum, vt facit statutum nostrū. l. vniuersa. in fin. C. de preci. impe. offe. late sequitur Hyppo. per multa exempla post Alex. & Felyn. in sua praxi. crimi. §. nunc videndū. nu. 4. & 5. Ad hanc igitur disputationem vitandam additum est in nouo statuto lib. 1. c. 59. si petantur. Callidi igitur eorū procuratores, qui actoribus insidias parant, sub verborum inuolucro illas petere consueuerunt, vt si forte actoris patronus non animaduertat, processum irritent. Prudentiores autem actores dilationes nunquam omittunt.

8 Iam dixi supra, dum de iurium productione loquebar, quod elapsis dilationibus superscriptis, instrumenta produci non possunt, propter illa verba statuti, ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis, & supra proxime ver. quibus. dixi quod etiam si Testes infra dilationes iurauerint, si tamen non deposuerint, amplius recipi non debent, & recepti, vtpote extra terminum, nullam fidem faciunt Bar. l. si quando. nu. 8. vers. & hoc verum nisi. C. de testib. & ibi Barba. in apost. vbi Bald. declarat, quod propter hoc dubium, requiritur, vt Notarius annotet diē examinis, licet alias sufficiat annotare iuramenti diē, vt per omnes. d. l. si quando. n. 8. & vers. & hoc verum nisi. C. de testib. & per Felyn. d. c. licet causam. n. 29. de testib. & propterea admoneo Notarium, vt diē examinis annotet, ne parti præiudicium afferat.

9 Sed quid si pēdente prima dilatione Iudex secundam præfigat, vtrū secundæ nullitas allegari possit, vtpote, Data altera pēdente, quod non sit nulla, sed

valida, tenuit Grat. consi. 78. col. 1. & 2. vol. & hæc
secunda incipiet prima finita.

- 10 Illud ultimo loco non omittere, quod si actor,
vel reus productionem iurium ad ultimam diem ulti-
mæ dilationis differt, ad hoc ut aduersæ parti viam
reprobandi, seu contrarium probandi præcluderet,
nihil aget: nam tunc parti, contra quam produci-
tur, noua dilatio ad opponendum, & opposita pro-
bandum dari debet, seu data prorogari, ita oportune
providet statutum lib. 1. c. 77. quod statutum maxi-
mam continet & iustitiam, & æquitatem.

De testimoniorum publicatione

Cap. XI.

- 1 Testificatis didicitis, nihil ulterius super eisdem, aut di-
recto contrariis capitulis, per testes probari potest.
- 2 Publicatio testium non impedit nouam productionem, in
casibus pluribus hic notatis.
- 3 Publicatio testium, an intelligatur facta, ex solius co-
piæ decreto, an requiratur percontatio testimo-
niorum.
- 4 Terminis ad impugnandum testificata, quot dierum sit, &
quando incipiat.
- 5 Terminis ad recipiendum copiam testium elapso, adhuc
petens poterit testificata impugnare, si terminus ad im-
pugnandum non sit lapsus.
- 6 Contumacia unius actus nunquam se extendit ad alium
actum.
- 7 Cautela ut intimetur parti, copiam testium esse perfectam,
& per Iudicem pronuntietur, tempora currere.

putato rescribitur, illum rogando, vt compellat habentes designata iura, ad illam exhibendum & illorum recognitionem annotet, & exemplatum transmittat, & hæ literæ aperte destinantur, cum sigillo iudicis in calce seu appendicibus earundem, quæ in partibus exequuntur, iuxta formam supra traditam de remissionibus. Hæc autem forma sumitur ex l. Iudices. ad fin. vbi omnes. C. de fid. instr.

- 24 Generalis autem compulsoria, quia iudicium non suspendit, depositum non requirit, & in quacunque parte iudicii dummodo conclusum non sit, vel in terminis statuti nostri, tertia dilatio lapsa non sit, concedi potest arg. notato per Rot. decis. 47. alias, de probatio. 42. nota quod compulsoria. in anti. citatio tamen partis requiritur, vt dicitur d. decis. 47. & Rursus decis. 389. nota instrumeta extracta alias, de fid. instr. 4 in anti. si quis autem iura in fine ultimæ dilationis produceret, vt aduersarium suum à facultate replicandi excluderet, dicetur infra de dilationibus in fine.

De exceptionibus. Cap. IX.

- 1 *Exceptionis qui formare nescit, à iuris peritis discat.*
- 2 *Exceptiones si probatione indigeant, poterunt fieri articulate, in quibus tamen cauere debet producens, ne aduersarij intentionem consiteatur.*
- 3 *Replicationes, duplicationes & alie, eadem forma qua exceptiones fabricantur.*
- 4 *Citationis forma, in productione exceptionum etiam articulatarum.*
- 5 *Excipiens, non debet obtinere, quod aduersarius decre-*

cre-

*crudelitate super exceptione respondeat, nisi eam de
dispositiue.*

- 6 Actor tenetur respondere positionibus rei, aliàs non au-
diatur, donec in contumacia persistat.

- 1 **N**on minus interim dum articuli, testes, & iura
ab actore producuntur, rei patronus studere
debet suas exceptiones. producere, seu perempto-
rias & ad merita, siue etiam dilatorias, si forte in li-
tis cōtestatione, vt dixi fuerint reseruatae, quas qui
nescit ex se percipere, ab aduocatis, collatis scriptu-
ris, ex actoris intētiōe & rei defensione percipere
poterit: nam de illis hic plene tractare non expedit.
- 2 **Q**uarum exceptionum, si aliqua probatione in-
digeant, poterunt articulatae fieri, in quibus diligen-
ter animaduertat rei patronus, vt nō cōfiteatur ali-
quid, quod actoris intētiōē fundet, sed sēper sub
cōditione & euentuali ter excipiat; nā si aduersarii
intētiō est in mutuo, tunc dicit excipiendo, nihil
de intētiōe partis aduersae confitendo, in euentū
in quem cōstet aliquam pecuniā mutuata[m] fuisse,
& non aliàs, tunc & eo casu ponit & dicit, & quate-
nus opus sit probare intēdit, fuisse aduersario a suo
principali satisfactum, vel mutuum fuisse sub fœ-
nore factum, aut adolefcenti perdituro, aut quid ta-
le; simpliciter enim excipere vtile consiliū nō vide-
tur glo. l. exceptionem. C. de probatio. de qua mate-
ria & veritate prædictorum per Canon. c. cū vene-
rabilis. de exceptio & c. exceptionem obiiiciens de re-
gu. iur. in 6. & per Doct. l. non vtique. de exceptio &
d. l. exceptionem. C. de probatio. Vber. de Bono Ac-
curso antiquissi. Doctor in sua praxi, ti. de exceptio.
per-

peremptoriis, & ibi per Antonium de Tremolis in additio. apud quos & maxime Vbertum compendiosum properantibus patronis, & aptissimum de exceptio. tum dilatoriis cum peremptoriis tractatum, ac etiam earum, quæ post sententiam diffinitivam opponi possunt, reperies.

3 Hæc eadē forma servabit in Replicationibus, Duplicationibus, Triplicationibus, & aliis successivis, quæ in infinitū multiplicātur. l. 2. §. illud. ff. de exce.

4 Hoc igitur casu pars aduersa citabitur ad videndū productionem exceptionum articularum (si articulatae fuerint) dicendum contra, quatenus articuli, replicandum quatenus exceptiones, videndum illas & illos admittere, iurare Testes, & committi notario causæ iuramenti receptionem, & examen super illis, & tota causa ad pri. di. & dādum interrogatoria per totam illam & sequentem dies, & accusata contumacia instabitur pro decreto, & quatenus super illis testes examinandi veniant servabuntur ea omnia, quæ supra servanda esse dixi de admissione articulorum, & testium examine in principio.

5 Sed etsi reis patronus circa exceptiones prædictas responsum credulitatis ab actore habere velit, intentionem suam dispositivè & in modum positionis deducere debet, alioqui aduersarius respondere non cogetur, vt dixi supra de positionibus & articulis, vers. animaduertendum.

Produceret igitur reus, qui ab actore responsum desiderat, quandocūque infra tamen terminū probatoriū, vt dixit supra de positionibus, vers. hæc omnia. suas exceptiones dispositivè compositas, protestabiturque aduersario copiam non dari, nisi facta

re-

responsione, ut supra de positionibus actoris dixi, & si sibi expediet aduersariū non audiri, nec illius probationes recipi, responsione nō facta, hoc protestabitur, & impetrabit ex statuto lib. 1. c. 68. vel si ipse responsum habere cupit, cogat actorem ad respondendum, vel ipsum haberi pro confesso eadem forma, quā uti oportere dixi actorem contra reum.

De dilationibus. Cap. X.

- 1 Citationis forma, ad videndum præfigi dilationes statutaras.
- 2 Dilationes statutarie sunt arbitrariæ, licet de stylo certus dierum numerus dari solet.
- 3 Dilatio secunda & tertia, breuiores esse debent prima.
- 4 Dilatio tertia, est ad probatum habendum, per omnia genus probationis.
- 5 Instrumenta, quæ sunt probationes probatæ, post lapsum tertiæ dilationis, produci non possunt.
- 6 Testes etiam qui in termino iurauerunt, post lapsum tertiæ dilationis, examinari non possunt.
- 7 Dilationes statutarie si omittantur, quia nullus eas petierit, processus nō citatur: secus si fuerint petiti & omisse.
- 8 Notarius diem examinationis testium annotare debet, ut cognoscatur, si infra terminum deposuerint.
- 9 Dilatio secunda, si præfigatur pendente prima, incipiet post lapsum primæ.
- 10 Producent iura vltima die dilationis, facit ut terminus ad impugnandum, aduersæ parti proregetur.

Qui properare volunt, siue is actor sit, qui suas probationes fecit, vel in promptu habet, siue

G sic

- fit reus, qui videns actorem promptas probationes
 nō habere, seu nihil probare posse, & eundem à ter-
 mino probatorio excludere vult, citata parte ad vi-
 dendum præfigi primam dilationem statutariam,
 compareat coram Iudice, & partis citatę contuma-
 cia accusata, petat primam dilationē præfigi, ex sta-
 tuto lib. 1. c. 59. & quamuis statutum quantitatem
 dilationis arbitrio Iudicis iuxta qualitatem causę
 relinquat, tamē ex præscripto quodammodo curię
 stylo quinque dierum vtilium præfigi solent, nō ta-
 men sublatum est quin longior, aut etiam breuior
 præfigi possit, si id Iudici ex causę qualitate videbit.
 Et idem seruabitur in secūda & tertia dilatione;
 pro qua quidem secunda quatuor dies vtilis, & pro
 tertia tres similes præfigi consueuerunt, longiores
 tamen & breuiores esse poterunt, vt supra proxime
 dixi, dummodo hæc secunda, vel tertia, prima lon-
 gior non sit argum. 1. 2. & auth. ci. qui. C. de temp. &
 rep. appella.
- 4 Tertia tamen dilatio ex prædicti statuti forma nō
 solum ad probandum præfigitur, sed etiam ad pro-
 batum habēdum, per omne genus probationis: quo-
 fit, vt post illius lapsum, nec instrumenta, (quamuis
 sint probationes probatę, vt dicit Bald. c. cum dile-
 ctus. circa med. extra de fide instr. Dec. conf. 423. n.
 1b. & alias quodocunque vsque ad causę conclu-
 sionem produci possint. d. c. cum dilectus. cum nota.
 extra de fid. instr.) admitti in casu nostro, nec recipi
 debeant. Bald. d. c. cum dilectus. circa med. quem ibi
 sequitur Felvn. n. 34. extra de fide instr.
- 6 Quibus ad stipulatur, quod quamuis testes indu-
 cti in termino sic vt præmittitur ad probandum &
 pro-

probatum habendum præfixo, iurauerint; si tamen
cui effectum non deposuerint, viterius examinari
non poterunt. Saly. l. si quando. n. 8. vers. & pondera.
C. de testib. & late Felyn. c. licet causam. n. 22. vers.
tertius casus. de probatio. post Bal. Spec. Ioan. And.
Imol. Abb. Domi. & alios de quibus per eum. & di-
cam infra, vers. iam dixi. itaq. il. q. 3. c. 1. de iur. iur. ou

Et quando post lapsum termini liceat probare,
late per Felyn. qui dat regulas cum multis fallentiis
d. c. cum causam. vsque ad n. 24. sed diligens patro-
nus, vt disputationes euadat, breui curricula ad si-
gnaturam, vt sæpius dixi pro termini ad probandū
præfixione, aliquo quæsto colore recurreret. 8

7 - Accidit quandoque facta litis contestatione, & de-
debitis probationibus, quod actor properans, dila-
tionibus non præfixis, nec ab aliqua parte petitis
pro se pronuntiare obtinuit. quare dubitatur de vi-
ribus sententiæ fuit, assistentibus aliquibus propter
omissas dilationes processum & sententiā sustineri
non posse, cum maxime statutuq. prædictum antiquū
lib. 5. c. 1. post quam dandas esse dilationes præcipit
clausulam subiecit irritantem: quo fit, vt forinam
dedisse videatur. Bal. l. 1. in prin. & ibi Ang. ff. de lib.
& posth. quā nō seruata actus cōtruit, vt ibi per eos.
Contrarium tamē obtinui per tex. l. 4. §. hoc autem
iudicium. vbi Bar. magistraliter declarat. num. 2. ff.
de dam. infec. cuius doct. sequitur ibi Imo. & Alex. 1.
& hoc verissimū in casu nostro. in quo verba dila-
tionis præfigendæ ad Iudicem diriguntur. cum igitur
tur nullus petierit, Iudex non tenebatur suum omi-
cium nō petentibus impartiri nisi miserales per-
sonæ fuissent rei cōuenti, vt ibi dicūt Doct. præfati. 2

valida, tenuit Grat. consi. 78. col. 1. & 2. vol. & hæc
 secunda incipiet prima finita. 10119/ 120 no 110. 11
 10 Illud ultimo loco non omittere, quod si actor,
 vel reus productionem iurium ad ultimam diem ulti-
 mæ dilationis differt, ad hoc ut aduersæ parti viam
 reprobandi, seu contrarium probandi præcluderet,
 nihil agat: nam tunc parti, contra quam produci-
 tur, noua dilatio ad opponendum, & opposita pro-
 bandum dari debet, seu data prorogari, ita oportune
 prouidet statutum lib. 1. c. 77. quod statutum maxi-
 mam continet & iustitiam, & æquitatem. modis

De testimoniorum publicatione

Cap. XI.

- 1 Testificatis didicistis, nihil ulterius super eisdem, aut di-
 recto contrarijs capitulis, per testes probari potest.
- 2 Publicatio testium non impedit nouam productionem, in
 casibus pluribus hic notatis.
- 3 Publicatio testium, an intelligatur facta, ex solius co-
 pie decreto, an requiratur percontatio testimo-
 niorum.
- 4 Terminus ad impugnandum testificata, quot dierum sit, &
 quando incipiat.
- 5 Terminus ad recipiendum copiam testium elapso, adhuc
 petens poterit testificata impugnare, si terminus ad im-
 pugnandum non sit lapsus.
- 6 Contumacia unius actus nunquam se extendit ad alium
 actum.
- 7 Cautela ut intimetur parti, copiam testium esse perfectam,
 & per iudicem pronuntietur, tempora currere.

- 8 Publicatione petita non obstante, si Iudex pronuntiaret, non propterea erit sententia nulla.
- 9 Publicationem petens si ei denegetur, appellare debet.
- 10 Appellationis ad denegata publicatione forma.

Factis probationibus, pars quæ testificata scire voluit, vel ad effectum ut cum dictis testium Iudicem informare possit, vel etiam ut eorum testium dicta & personas refellere possit, eorundem depositionum publicationem petet, facta prius matura deliberatione, si quid sibi probandum remaneat.

- 1 Nam postquam testificata didicerit, scire debet, sibi viam præclusam esse ulterius super eisdem aut directo contrariis capitulis testes producendi, aut. at qui semel. vbi Bar. & omnes. C. de proba. c. fraternitatis. vbi Canon. extra de testib. in quibus etiam locis declaratur, quæ dicantur eadem capitula, & quæ pugnancia, de quo etiam per Papien. in sua pra xi. de for. oppo. contra testes, vers. suntque publicatis, per totum.

- 2 Nisi forte, ad scripturæ concomitantiam testes alii producerentur, quo casu & sequentibus non obstante publicatione admitti deberent. Roma. sing. 80. tu habes. Afflict. decis. 216. insi. Vel nisi pars ad probandum non fuisset admissa. Afflict. decis. 266. fuit in quadam. Aut nisi de medicorum, aut peritorum testimonio quæreretur, Hypp. sing. 66. publicatis. Vel nisi producerentur testes legalissimi, & omni exceptione maiores, ut dicit Hypp. l. 1. §. fin. n. 11. ff. de quæst. Vel nisi testes essent de nouo repeti, ut idem ibidem, n. 37. Vel nisi super cicatrice remansura, ut ibidem, n. 46. Vel nisi non ad nouam probationem,

sed

sed ad declarationem iam probatorum, vt idem ibi.
 num. 47. Vel nisi illi testes quorum dicta publica-
 ta sunt, rite recepti non fuissent, vt ibidem, n. 51. Aut si
 aliqua iusta causa ad id Iudicis animū moueret, ibi-
 dem, n. 53. Vel nisi equitas suaderet, nu. 57. Aut nisi
 Iudex nominatos pro absente ex suo officio inter-
 rogare vallet, vt idem Hypp. vbi supra, n. 9. Vel nisi
 minor, Ecclesia, aut mulier, per viam restitutio-
 nis in integrum id petant, de quo Afflict. decis. 216.
 quotidie. Aut nisi perempta instantia causæ, in qua
 publicatio facta fuerat, noua instantia inchoata sit.
 Vel nisi tractetur de probatione per rei euentiā.
 Vel nisi testes ex aduerso examinati, producētis in-
 tentionem non probauerint, quoniam eo casu alte-
 ra pars super articulis de directo contrariis, testes
 producere poterit, publicatione non obstāte. Vel ni-
 si vnus ex colligantibus probauerit intentionem, 2
 suā per duos testes, alius per tres: nam eo casu is, qui
 probauit per duos, post publicationē poterit & alios
 super eisdē inducere, vt hos casus nuncupatim pro-
 sequitur Afflict. vbi supra, quæ loca & limitationes
 sufficiat indicasse. hæc enim tyronibus diriguntur,
 ceterum de eorundem veritate, & de aliis, quæ hic
 non retuli, videre licet in locis præallegatis.

3 Quando autem dicatur facta publicatio ad effe-
 ctum excludendi quem à productione super eisdē,
 vel contrariis, Ro. decis. 971. nota quod si in aliqua
 causa. aliās, de prpbatio. 30. in anti. dicit, quod suffi-
 cit quod copia sit decreta, licet pars iuret se non ha-
 buisse. Bar. autem requirit percunetationem, aut co-
 piæ traditionem. d. authen. at qui semel. nam secun-
 dum Bar. non sufficeret, si quis perfunctorie testi-

dicta legisset, & ita obtinet Curiae stylus. & sæpe habui commissiones à signatura iustitiæ, vt, non obstante publicatione petita, & quod copia fuerit decreta, ad probandum admitteret, si restituta non didicissem.

4. Hæc publicatio, vt ad eam redeam à Iudice conceditur cum termino statutorio, qui terminus ex statuto lib. 1. c. 78. est dierum vtilium quinq; à die habita copia ad opponendum, & opposita probandum tam contra personas quam dicta testium, qui terminus currit ipso iure abique Iudicis ministerio, & incipit vel à die traditæ copię, vel ab ea qua Notarius illam tradere tenetur ex statuto prædicto, quæ dies est declarata per aliud statutum, & lib. 1. c. 28. ideo diligenter in hoc animaduertendum est, ne quis à facultate opponendi suâ negligentia cadat.

5. Nam quod quidam arbitrati sunt, quod, si in termino copia non recipiatur, petens exclusus etiam à termino ad opponendum intelligatur, falsum puto, primo, quia statuta prædicta c. 28. & 27. nullam, nõ recipienti copiam, pœnam imponunt, sed tantum dicunt, quod tempus currat, ita quod non sit opus petentem ad recipiendum vltèrius citari, quo casu nõ debet petens post illum terminũ priuari dilatione data ad reprobandum, quia pœnæ locus nõ est nisi exprimatur etiam in statutis, auth. de non elige. secus. nuben. §. cum igitur. late l. si. l. cum quidam. col.

4. ff. de lib. & posth. Rota per Cassa. de iur. iur. decis. 2. n. 3. pœna autem contumaciæ non reluentis hæc est, vt terminus currat sine restitutione, vltra quam nulla dari debet: quia contumacia nullam aliã habet pœnam, nisi à lege inductam & declaratã, Con-

conf.

conf. 55. nu. 24. vol. 2. excluso igitur termino ad copiam recipiendam, remanet terminus ad opponendum: quia statutum non prohibet, quin alia die copia dari possit.

- 6 Secundo, quia nunquā contumacia vnius actus se extendit ad alium actum. gloss. c. cum qui. ad fin. verb. non tenens. de dolo & contu. lib. 6. & ibi Phil. Fran. Cyn. post Pet. in auth. qui semel. C. quo mod. quand. iud. absurdissimum enim esset dicere, quod qui non recipit copiam libelli, esset à facultate excipiendi contra eundem libellum exclusus; aut quod qui non accipit in termino copiam articulorum & iuriū, interrogatoria formare & contra iura excipere non possit: & nihilominus tanta cōnexitas & dependentia est vnius actus, quāta alterius ad copiam petita. Consuevere tamen aliqui, facta testimoniorum copia aduersarium citari facere ad illā relucendum & videndum pronuntiare tempora currere, vt omnis difficultas tollatur. tamen, vt dixi, sine citatione tempora currerent ipso iure.
- 8 Si Iudex nō obstante publicatione petita, in causa diffinitiuē pronuntiaret, nō propterea nullitatis vitio sententia subiaceret. Inn. c. si. de hære. in 6. Imo. l. diuus Aldria. col. 2. ff. de re iud. Iacob. But. & Bar l. prolatam. C. de senten. Bar. in extrauag. ad reprim. in verb. sine figura. Alex. d. l. diuus. nu. 4. Felyn. post Abb. & Inn. c. cum I, & A. col. 2. n. 2. extra de re iud. quidquid voluerint domini de Rota per Felyn. relati, sed eo casu is, cui publicatio denegata est, vt dicunt præfari Imol. Alex. & Felyn. debet appellare à denegatione; & sententia per viam grauaminis reuocabitur: quia Iudex grauatur aperte, tollendo

- do impugnandi facultatem. *l. lov. p. s. un. r. p. l. no*
19. Animaduertendum tamen est in modo appellandi. nam si Iudex, denegata publicatione, pronuntia-
ret, & appellaretur a definitiva, quamvis alias hæc
appellatio trahat secum cognitionem omnium in-
terlocutoriarum, etiã earum, quæ in iudicatu abi-
erunt. c. fin. de appella. in 6. hoc tamẽ casu nihil age-
ret: quia in specie debet a denegata publicatione ap-
pellare, ita Imol. d. l. diuus. & Felyn. post Abb. d. c.
cum I. & A. & tenuit Ro. per Cassa. de appella. in
6. nu. 2.
- Is igitur, qui a denegata publicatione appellabit,
formiter in scriptis & expressa causa, vt ab interlo-
cutoria, appellare debet, vt clare colligitur ex dictis
Felyn. & Cassa. vbi supra, ideoque qui intricaciones
fugiuunt, si aduersarius publicationem testium petit, &
liberaliter concedi faciunt, & vt aduersario cito co-
pia fiat, procurant, vt eisdem quanto citius fieri
posset, a termino excludant.

De reprobatione testium, & decla- ratione vsus tam testium quàm iurium. Cap. XII.

1. Citationis forma pro habenda declaratione ab aduersario
si vult testibus vti.
2. Articulus falsos dans, & super illis testes inducens, si prin-
cipalis sit de falso puniri potest.
3. Falsis testibus vtens ignorans, non punitur nisi interroga-
tus declarauerit.
4. Interrogatus si vult vti testibus per eum examinatis
non

non potest conditionaliter respondere.

5 Procurator non admittitur, ad declarandum velle uti testibus, vel iuribus, sine speciali mandato.

6 Cautela renunciandi testibus sine suspitione.

7 Interrogato non specificè respondenti, terminus præfigi debet.

8 Cautela at articuli dentur per procuratorem.

9 Cautela informandis articulis, quando procurator verè, factum non plene nouit, ne infalsum incidat.

10 Iuribus productis, si falsi suspicio aduersæ parti incidat, versus declaratio petitur.

11 Forma excipiendi contra testes, publicatione habita.

12 Tempus reprobationis testium, est dierum quinque ad præbandum & probatum habendum.

13 Testes inuicem pugnantes in factis, questionibus per Senatorem subijci debent, & credetur ei qui in tormentis persistet.

1 **C**opia recepta, si is contra quem producti sunt viderit eos à veritate declinare, aut ipsos falsum deposuisset suspicetur, cupiatque producentem illaqueare, aut eidem scrupulum iniicere, principalem, aduersarium citari faciat ad declarandum, si intendit uti testibus; procius parte examinatis, pro veris & legalibus, cum sint ipsi instanti citra iniuriā loquendo de falso suspecti, & intendat eos de falso reprobare; & contumacia accusata, si petens hoc, reus sit, qui causæ expeditionē non curet, protestetur quod sibi terminus ad refellendum nō currat, nisi declaratione facta, & super hoc petat per iudicē interloqui, quod iudex facere debet. si autem is, qui testes reprobare vult, actor sit, & qui expeditionē procuret

adiiciat in citatione alias ad videndum pronuntiare nullam de illis rationem habendam esse & ita Iudex pronuntiare debet, cum termino tamen, ut puta nisi ad primam, vel secundam, aut quid tale.

2. Hæc ideo fiunt, quia si testes falsum deposuisse conuincerentur, pars illos producens, nisi probaretur subornasse, aut corrupisse, vel falsos articulos dedisse de falso puniri non posset, & semper falso detecto posset ab usu eorundem abstinere ea igitur de causa ea declaratio petitur, ut saltem producens, si non ex fabricatione, ex usu de falso puniri posset. l. si falsos C. de falsis.
3. Cautela prædicta sumitur ex Bar. l. diuus. 2. ff. de fal. quæ ibi sequitur Alex. in apost. reprobata opin. Spec. sequitur & Bal. l. si. C. si ex falsis instrumentis. Ang. de malef. in verb. falsario. nu. 42. & post eum ibi Hier. de Gran. Veronen. caute. 53. communiter per Fely. c. presentium. num. 12. extra de test. Afflic. decis. 189. facta publicatione, quorum ex dictis eliciuntur conclusiones; prima quod non admittetur responsio conditionalis, volo uti quatenus verum dixerint, si pars opponat, sed simpliciter ad interrogationem respondere debet.
5. Secunda, quod non admittetur procurator ad declarandum vellet uti, quia cum mandato quantumvis generali, etiam cum libera, procurator dominum in delictum inducere non potest. l. si procurator. ver. Celsus. vbi Bar. ff. de condi. indeb. cum condictet si haberet mandatum cum libera, posset declarare nolle uti.
6. Tertia, quod, qui renuntiare vult, ne in suspicionem se & suos testes inducat, non debet dicere simpliciter, nol.

nolle uti testibus, sed dicere, quod ex quo non putat eos testes sibi ad victoriam necessarios, ideo illorum vsui cedit.

7. Quarta, quod non specificè respondententi terminus ad deliberandum præfigi debet.

8. Quinta, quod qui testes induxi super articulis falsum continentibus, etiam si velit ab vsu desistere, non audietur, quoniam falsum fabricasse creditur: sed hoc verum si principalis articulos dedit. secus, si procurator, qui principalem falsæ pœnæ alligare non potuit per supradicta, per quæ alias seruauit nobilem mulierem a pœna falsi.

9. Hæc de causa, cauti patroni, ut dixi materias articulorum iuramento principalis specificari procurant; & cautiores in fabricatione articulorū, quorū veritatem non habent, apertam, in fine cuiusque articuli adiiciunt hanc clausulam: & alias prout testes de præmissis informari pro veritate deponent.

10. Hæc omnia etiam procedunt in iuribus productis, ut si ea à producente non fuerint fabricata, de falso puniri non possit, nisi ex vsu: & ideo cauti patroni declarationem, quam supra dixi à producentibus fieri petent; & reliqua in omnibus, & per omnia, sicut de teste proximè dixi, seruantur, ut docent Doct. locis præalleg.

Sed si actor, aut is, ad cuius instantiam testes sunt recepti, illis uti velle declaret, tunc reus supra formabit exceptiones contra personas, & dicta, quas etiam, si quid probandum erit, articulatas cum testium inductione dare poterit, parte citata, ut supra de exceptionibus dixi.

11. Qua in re animaduertendum est, quod contra personas

- sonas testium omnes competentes exceptiones, (dummodo id modeste fieri oportere meminerimus) dari poterunt, de quibus per Spec. de teste. §. opponitur. cū locis ibi notatis per totum, sed cōtra testium dicta nihil directa contrarium poni potest. c. veniens. 2. extra de testib. c. fraternitatis. extra eo. nisi is, qui contrarium eius, quod testis deposuit, probare velit, ipsum testem, pecunia corruptum, falsum deposuisse diceret. nam si de corruptione non poneret, ad probandum nō admitteretur. Bar. authen. at qui semel C. de proba. nu. 25. & seq. & ibi Bal. vers. sequitur, Castr. Imol. & Alex. d. l. diuus. ff. de falsi. Abb. & Parit. c. fraternitatis. extra de testib. Afflict. decis. 216. quotidie. ad fin.
12. Curabit tamen reprobare volens, ut opposita infra quinque dies utiles probet: alioquin remaneret exclusus, quia terminus iste in statuto prædicto lib. 1. c. 78. currit sine ministerio iudicantis.
13. Si testes inuicem in facto pugnantes reperirentur, iudices tenentur illos Senatori denūtiare, quod & litigatores ipsi facere possunt, qui Senator illos carcerari faciet, & credet ei, qui in tormentis in suo dicto persistet, lib. 2. c. 47.

De Affettamento, illiusque voto.

Cap. XIII.

1. Affettamentum quid sit.
2. Senator quot iudices haberet antiquitus.
3. Affettamentum quibus diebus & horis congregetur, & ex cuius institutione.
4. Forma voti Affettamenti.

5 *Votum totius affettamenti an dicatur, si vnus ex quatuor discordet.*

6 *Votis aequaliter diuifis quid faciendum fit.*

7 *Votum affettamenti in quibus articulis adhiberi debeat.*

Voti, petiti affettamenti omiffio, actum ipfo iure corrumpere facit. ibid.

8 *Votum affettamenti scribi debet per Notarium meae caufe.*

9 *Votum affettamenti, iudex ex fe capere debet etiam partibus non petentibus, fi de aliquo dubitet.*

10 *Votum affettamenti contra ftatuta feu iura non tenet.*

11 *Votum quo modo capi debeat, fi vnus iudicum egrotet.*

1 **A**ffettamentum, (quod appellant) eft congregatio omnium Iudicum Capitoline Curie, fedendo facta, ad effectum difcutiendi, iuris dubia contingētia, in caufis tam ciuilibus, quam criminalibus, iuxta quorum votum & resolutionem, iudex caufe procedere, pronūtiare & terminare tenetur.

2 Olim Senator lex iudices fecum pro Affettamento faciendo ducere tenebatur, duo fcilicet Collaterales, duos alios qui publici iudiciis & criminalibus caufis præfifēt, alium qui cognofceret de rebus ad Cameram fpectantibus, & de caufis criminalibus ciuilitè intentatis Sextum, qui cognofceret nūtiationem noui operis & de occupatione viarū, & platearum Urbis, ex antiquo ftatuto lib. 1. c. 5. Hodie, vt dixi in initio, tres funt: nam de caufis criminalibus vnus cognofcit, de reliquis Senator, primus & fecundus

duſ Collaterales, relictâ cognitione rerû ad Came-
ram Ro. Po. ſpectantium Illuſtribus dominis Con-
ſervatoribus, & viarum cura Magiſtris, qui quotan-
nis à Pontifice creantur: de quibus forſan dicemus.

- 3 Quatuor igitur iudices præſati, licet olim nullo
habito dierum aut horarum diſcrimine ſe congrega-
rent, tamen ex inſtitutione illuſtris Franciſci Bel-
lenzini, Equitis Mutinenſis, & Senatoris digniſſimi
ſingulis diebus Martis, Iouis, & Sabbathi, ſi dies
ipſi feriati nō fuſſent, eorundem cōgregatio fiebat,
facta etiam cauſarum patronis, & coniuſdicibus, per
ſchedulam iudicis manu ſubſcriptam, denuntiatio-
ne, de qua cauſa, ſiue etiâ de quo articulo diſcutien-
dū ſit: quo fiebat, vt omnis confuſio ceſſaret, & par-
tibus facultas informandi detur, hodie vero ita fieri
mandat ſtatutū lib. 1. c. 79. ſed ſi cauſæ ſint breuio-
res, aut criminalēs, vel quæ ſui naturæ celeritatem
deſiderēt, & aliis diebus, & horis aſſertamentū fieri
poterit, qui alii dies non excluduntur, ſed iſti de ne-
ceſſitate includuntur. Præſcriptis autē diebus ſum-
mo mane in cubiculū Senatoris ſe claudunt, ibidem
que quilibet ipſorum cauſas quæ coram ipſo venti-
lantur, facto recitato proponit, ex quo facto dubia
eliciuntur, quæ ſi à partibus iam monitis plene dilu-
ta nō fuerit, facta inter eos diſcuſſione ſi eis vel corū
4 maiori parti de cauſa liquet, cauſæ illius Notarius
vocatur, qui de eorū voto & conſenſu duobus teſti-
bus adhibitis rogatur, ideoque votum aſſertamenti
appellatur: cuius hæc fere eſt forma. Illuſtr. Franci-
ſcus Belencinus Senator, Magn. Calcatius Pogius
primus Collateralis, Magn. Io. Bap. Bizonus ſecū-
dus Collateralis, & Magn. Frāciſcus Antonius Sceaola,
lu-

Iudex maleficiorum, in Camera Illustr. Senatoris congregati, habito colloquio super causa vertente coram D. Primo Collaterali inter Philippum Philopatre ex una, & Mutium Mullum ex alia, de & super prioritate, & potioritate iurium & hypothecarum fuerunt in voto, ut de primis Collateralis pronuntiet, & c. Quod votum Notarius actuario in suis actis scribere & annotare debet, & partibus nisi Iudice mandante nec facto, nec verbis propalare, siquidem multoties evenit, quod Iudices ipsi melius informati eorum sententiam (uti sapientes decet) in melius mutaverint.

5 Statutum predictum votum totius affectamenti requiritur, puto tamen, quod, si tres in una sententiam coirent, ab omnibus consensus dici posset, ex regula. Aliud §. refertur. cum ibi nota. per Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur. & si unus aliorum sententiam non assentiret, posset etiam Notarius describere ipsum non consensisse, ut dicit Cagnol. ubi supra, n. 191.

6 Videtur etiam vota iudicantium diuisa, quia duo, scilicet unum, duo aliud sentiebant. quocirca ad firmitatem necursum fuit, & alius ab eadem signaturus Iudex additus, expresso mandato, quod esset ibi

7 Votum istud in omnibus sententiis, & articulis, & in his in quibus, per praesentia statuta appellare permittitur, & quando quis a possessorio ad suspensum petitorium parte opponente transire vellet, si ab altera partium petatur adhiberi debet, ex statuto predicto, c. 78. quod si omittatur, sententia & actus ipso iure corrumpitur, ut ibidem statutum predictum declarat, & voluit Bal. in tract. stat. verb. sententia. in 2. nota. quod procederet, etiam si verbum ipso iure in statu-

to non fuisset appositum. Alex. conf. 59. vol. 4. ante n. 4. Tiraq. ad l. si vnquam. in verbo, reuertantur. n. 153. C. de reuoc. dona. & propterea qui aduersarios illaqueare quærunt sub inuolucro verborum, votū assettamenti etiam ante tempus sententiæ ferendæ petere consueuerunt. quòd animaduertendum. censeo. nam si petitum votum patroni omitterent, cliētis pecuniam & ipsorum operam perderent, eorumque honori non minimam notam iniicerent.

Nimis quidem generaliter loquebatur statutum antiquum, in eo quòd subiiciebat, super quolibet præiudiciali articulo votū assettamenti, si petatur, adhibendum esse. nam an sam quàm maximā fugiētibus præbebat, siquidem in admissione tum iuriū, tum etiam articulorum, ac exceptionum, & in repositione etiam à repositione, & aliis etiam minimis, quæ quandoque manifestam calumniam demonstrant, peti cōsueuerat, quam tamen calumniā actoris patronus sustinebat, ne ex lite litē faceret: hodie autem piæ & sactæ ad causas prædictas redactus est.

8. Ceterum quòd per causæ Notariū scribi debeat votum, præcipit statutum prædictum lib. I. c. 79. nō igitur Notarius pro Notario de hoc rogari poterit.

9. Illud non omissendum, quòd licet, pars aliqua, votum assettamenti non petat, Iudex tamen causæ in negotiis arduis, & sententiis ferendis, à ceteris iudicibus, quid sentiant, petere debet, & Iudices reliqui consulere, & eorū votū dare tenentur. lib. I. c. 79. quo casu necessarium non erit, vt votum in scriptis per Notarium redigatur.

10. Omnium autem iudicum præsentiam requiri, probatur ex d. c. 79. ibi, totius assettamenti, & dixi supra,

praesentare cum aliquis iudicum aut abest, aut ægrotat, expectandus est: quòd si diu absens futurus sit, Senator de Conservatorum consensu de alio provideat, vel in illius locum alterum ex suis iudicibus, vel extra Capitolium deputet, usque quò impedimētum durauerit, vel alius eligatur, co. lib. I. c. II.

De Instantia. Cap. XIV.

- 1 Instantia in causis omnibus ordinariis annalis est.
- 2 Instantia perempta, si actor sententiam obtineret, esset nulla.
- 3 Instantia perempta, reus potest petere se absolui, & sententia absolutoria valet & tenet.
- 4 Instantiæ annus incipit à die contestationis litis.
- 5 Copiæ petitio, aut exceptionis dilatoriae oppositio, litis contestationem non inducunt.
- 6 Annus instantiæ, est trecentorum sexagintaquinque dierum, excluso die bissextili.
- 7 Statutum nostrum de instantia annali, fauorabile est.
- 8 Instantiæ prorogatio, per solum Papam sine eius signaturam fieri potest.
- 9 Prorogatio instantiæ an fieri possit sine citatione, remessive.
- 10 Instantia si perimatur, per solum principem instaurari potest.
- 11 Commissio restitutionis instantiæ, an habere debeat clausulam, resectis expensis.
- 12 Instantiam peremptam accepisse, cuius sit utilitas.
- 13 Clausula, resectis expensis, importat conditionem, & ideo illis non resectis, nihil agi potest.

- 14 Instantia perempta, iure communi omnia acta ordinato-
ria percunt, iure isto secus.
- 15 Instantia perempta, quomodo acta repetantur, & an de
necessitate.
- 16 Repetitio actorum instantia perempta, an sufficiat facta
sub vna citatione.

- 1 **A**ntequam Actor sententiam petat, animaduer-
tere debet ad instantiam, quæ in omnibus ci-
uilibus causis tã ordinariis quam executiuis, & sum-
- 2 mariis biennalis est lib. i. c. 81. nam si extra instan-
tiã obtineret, actor nihil ageret, quia citationes om-
nes emanassent lite iam mortua. l. cum lite mortua.
ff. iudica. sol. & hic similis esset ei qui nunquam
fuit in iudicio, l. scire oportet. §. consequens ad ff.
de excus. tutor. gloss. Bald. Salyc. Castr. Alex. & Ias.
qui dant aliquas limitationes. l. propterandum in
prin. C. de iud. qui dicunt ipso iure nullam esse, &
hoc in odium actoris, sequitur Staphi. de lite. gra. &
iust. p. 7. vers. quando instantia. char. 182. qui loqui-
tur de statuto nostro.
- 3 Reus tamen pro causæ expeditione instate pos-
set, & se absolui facere, & aduersarium in expensis
condemnari, & in eius fauorem sententia teneret,
vt dicit statutum prædictum ad ff. Bart. l. fin. C. vt
intr. cer. temp. ca. crimi. ter. Castr. d. l. propterandum.
in prin. n. 11. Alex. ibidem, nu. 23. post Ang. ibi. &
Bart. d. l. propterandum. §. illo procul. vbi hoc voluc-
runt Bald. & Salyc. Ias. & ceteri. C. de iudic.
- 4 Annus autem hic computatur à die contestatio-
nis litis, seu habitæ pro contestata, vt dicit statutum
prædictum, & est de iure, vt notat omnes d. l. prope-
ran-

randum. in prin. Vbi autem litis contestatio non solenniter fit, vt est in causis summariis de quibus suo loco dicam, primus actus, qui fit post oblatam petitionem, in quo de meritis causæ tractetur, pro cōtestatione habetur. Bar. l. properandum. §. & siquidē. C. de iud. Ias. d. l. properandum. in prin. num. 7. & ibi Bal. Saly. & Cast. vel etiam si fiat actus, qui post cōtestationem fieri solet, vt est iurium siue articulorū productio. Abb. c. præterea. ad fi. de dilatio. Milis in verbo litis contestatio. vbi non requiritur.

5. Dixi actum, in quo de meritis tractatur, quia petere copiam aut declinatorias seu dilatorias exceptiones opponere, contestationē non inducunt, nec illi æquipollent, quia cum istis merita non tanguntur. l. non videtur. C. de iud. & dicunt omnes, & maxime Ias. qui late prosequitur d. l. properandum. in princ. nu. 6. & 7. C. de iud. Bal. l. nulla. & ibi Ias. C. de procur. Canon. c. pen. col. fin. extra de iud.

6. Annus autem computabitur trecentorum sexaginta quinque dierū. l. anniculus. ff. de verb. sign. excluso die contestationis, seu actus per quem lis pro contestata habetur, & hoc propter præpositionem A. quæ ipsam contestationis diem excludit, gloss. c. statutum. de præben. in 6. cle. sicut. de appella. Abb. c. super nu. 13. de appella. Bald. & Cast. l. 1. ff. si quis cautio. Quod verū nisi annus haberet bis sexto calēdas, quia tūc, esset trecentorum sexaginta sex dierum currentium, vt l. cum bissexto, & ibi Alcia. ff. de verb. sign. sicque eo bissextili anno, quamuis annus fingatur trecetorum sexaginta quinque dierū, erit tamen trecentorū sexaginta sex, excluso, vt dixi, cōtestationis die. quo fit, vt si forte vigesima quinta die

Februarii contestatio facta fuisset, vigesima quarta die facta censeatur, & sic de sententia, si eo die eam ferri contingeret, vt in d.l. notatur.

7. Favorabile siquidem est statutum hoc, & propterea omnes ciuiles causas etiā, & dotales, & quocunque fauore præditas complectitur d.l. properandū. in prin. C. de iud. Bar. in extrauag. ad repri. verb. nō obstan. col. 2. vers. & alia constitutio. l. mol. l. 1. in prin. ff. sol. mat. & ibi Bulg. nu. 53. qui dicit, quōd, si instantia dotis non continetur sub generalitate. l. properandū. non esset fauor, sed odiū, & Parpa. ibi, n. 11. qui dicit istam esse commu. opi. Nicella in cōcordia 337. qui cumulat infinita. Georg. Nata, Clemen. sæpe §. quæ omnia. col. 32. & seq. in 3. & 8. fundamēto, de verb. sign. & hoc idem voluit Rip. d. l. 1. nu. 43. reprobata opi. Castrenf. & Ias. ibidem. & credo in dubium cadere non posse, quin sit fauor vt lites citius terminentur. c. finem litibus. de dolo & cōtuma. & ita vsu receptum est, quando ordinaria vel summaria, vel etiam executiua via, dotis causa in iudicium deducitur, vt dicit statutum prædict.
8. Prorogatur hæc instantia per solius Papę rescriptū, sublata iudici & partibus prorogādi facultate.
9. Vtrum autem sine citatione hæc prorogatio in vim rescripti fieri possit, & quando vide, quæ dicā infra de fatalibus, siue temporibus appellationis prosequendæ, vers. euenit.
10. Scire oportet, quōd si hæc instātia labatur, per solū principē instaurari poterit, sicut enim solus Deus mortuos viuificare, ita solus Princeps peremptam instantiam restituere potest. Capici. qui refert id tenentes decis. 165. in causa domini Comitis, per totū.

Hæc

- 11** Hæc autem restitutionis petitio iustificatur à pe-
tentibus cum illa clausula, attento quòd in prima
instantia. Et quamvis tēpore Staphi. hæc restitutio
non daretur per signaturam, nisi cum clausula refe-
ctis expensis, vt ipse testatur in suo tract. signaturæ,
lib. 7. vers. quando instātiz. quod etiam probatur ex
statuto lib. 1. c. 81. ibi, & actor condemnetur in ex-
pensis: tamen frequentior & receptior fuit signa-
turæ stylus apponendi clausulam, refectionis expensis,
quatenus peremptio per partem fuerit acceptata:
quia si acceptatio præcessisset, videtur quodammo-
do efficacius parti acceptanti ius quæsitum: cui si-
gnatura iustitiæ præiudicare non vult.
- 12** Cautus igitur Rei procurator, cum primum in-
stantiam lapsam videt, compareat coram Notario,
& peremptionem instantiæ animo sibi ius quæredī
pro expensis, acceptet: quo fiet, vt si de ea acceptio-
ne in commissione mentio non fiat, subreptitia cen-
seatur: sicque impetrans refectionem expensarum,
non euitabit.
- 13** Hoc loco animaduertendū censco, quòd actor,
qui habet commissionem cum clausula, refectionis ex-
pensis, non prius agere potest quàm expensas refe-
cerit, propter ablatiuum absolutum conditionem
importantem. l. à testatore. ff. de condit. & demonst.
l. ab emptione. ff. de pact. & ibi notat Bart. in princ.
Alex. conf. 119. n. 1. vol. 1. etiam si cautionem offer-
ret, Negufan. in tract de pignor. in 4. memb. 5. part.
prin. n. 11. vers. tertia conclusio.
- 14** Perempta instantia, iure communi acta omnia
ordinaria pereunt. d. l. properādum. §. 1. vbi gloss. &
Bar. & tradunt omnes, d. l. 2. C. de eden. iure tamen

istis omnia acta fidem faciunt, in quocūque iudicio,
 15 d. lib. I. c. 81. animaduertat tamē Actoris patronus,
 quod post instantiæ restitutionem acta omnia repeti
 debēt, parte ad hoc specialiter citata, per doct. Bar.
 l. naturaliter. §. nihil commune. in 7. combina. n. 32.
 ff. de acquir. poss. dicentis, quod, quotiescūque acta
 in alio iudicio probant, inter easdā personas debēt
 repeti & reproduci in iudicio vbi fides eorū requi-
 ritur, cuius doct. sequitur Alex. l. 2. ad fi. C. de eden.
 & conf. 82. col. fin. vol. I. Ias. d. l. 2. qui alios id tenen-
 16 tes, citat, n. 14. & ibidem, Dec. nu. 33. qui declarat,
 quod valet repetitio omnium actorum vnica cita-
 tione facta. Mathes. 161. not. singularem. cum con-
 cordan. per prædictos allegatis.

Et quamuis Staphi. in d. tract. lit. iust. libr. 7. vers.
 quando instantia. videatur tenere, quod requiratur
 commissio, pro reiteratione actorum vnico conte-
 xtu facienda in terminis statuti nostri quando est
 instantia perempta, hoc tamen nūquam receptum
 vidi, & merito, quia ex sententia præfatorum do-
 ctorum, repetitio vnico contextu de iure fieri po-
 test, & ex consequenti commissio non requiritur.

De sententiæ prolatione. Cap. XV.

- 1 *Forma citationis ad sententia, in causa ordinaria.*
- 2 *Forma petitionis sententię.*
- 3 *Forma sententię.*
- 4 *Iuramentum in supplementum probationum.*
- 5 *Conclusio an sit necessaria iure isto.*
- 6 *Sententia in scriptis, à Iudice sedente, in ordinariis profe-
renda est.*

- 7 *Principalis & Procurator ad sententiā citandi sunt.*
- 8 *Citationis diffusio quo modo & quō iure fiat.*
- 9 *Sententia libello conformis esse debet.*
- 10 *Iudex totam causam absoluendo vel condemnando decidere debet.*
- 11 *Iudex qui omittit condemnationem expensarum, vel ex causa absolutionem, victori de suo tenetur.*
- 12 *Victus victori, iure isto, ad expensas tenetur, licet condemnatus non sit remissive.*
- 13 *Sportulæ iure civili sunt permissæ, & iure isto in causis ab initio tantum commissariis, permittuntur.*
- 14 *Citationis ad sententiā forma, in causis in quibus sportulæ debentur, & de modo illas deponendi.*
- 15 *Protestatio, in deposito sportularum omnino fienda.*
- 16 *Victor gratias agere de bene administrata iustitia, lata sententia debet, vel in parte acceptare si in parte sit favorabilis.*
- 17 *Appellare à sententia contra, & in ea parte quā contra debet patronus.*
- 17 *Appellationem omittere procurator succumbentis impune non potest, & quando appellationem prosequi teneatur.*

1 **H**Is animaduertis citabitur reus illiusque procurator ad sententiā sub hac forma. Coram domino secundo Collaterali Ro. Palatii citetur Iulius Paulus ex aduerso principalis, & Marcus Antonius eius procurator, ad videndum deferri iuramentum in supplementū plenæ probationis, quatenus opus sit, necnon ad concludendum & audiendum sententiā ad p.d. Instāte Fabio Africano principali. Quā citatione legitime, vt supra de citatione dixi, executā

aëtor in iudicio comparens rei contumaciam accusabit, & petet sibi iuramentũ in supplementum dedeferrı, concludı, & pronuntiari in eius fauorem, & contra partem aduersam omni modo meliori. Ex tunc Iudex delato iuramento suppletorio (si id exigatur) concludet, & pronuntiabit, prout in cedula, quam ibi Notarius causæ leget, usque ad substantia- lia verba sententiæ, quæ Iudicis manu scripta esse debent: illa vero substantialia Iudex ore proprio legendo proferet, & Notarius de his rogatus testes adhibebit, quorum nomina in actis rediget. forma autem sententiæ hæc erit.

- 3 In Dei nomine Amen. Nos Sempronius Philaretus foro Sempronienſis Iuris vtriusq; Doctor, Capitolini fori secundus Collateralis, cognoscentes de lite, causa, & controuersia, quæ coram nobis versa fuit, & nunc vertitur, indecisa, inter Fabium Africanum agentem, & Tuberonem Campanũ, illius procuratorem, ex vna & Iulium Paulũ reum conuentum, & Marcum Ant. eiusdem procuratorem, ex alia, de & super vëdatione palatii nuncupati Labeonis in foro Olitorio, rebusq; aliis in actis causæ & causarũ prædictarum latius deductis, coram nobis introductis virtute petitionis, siue libelli, cuius tenor talis est. Coram vobis &c.

Vnde viso per nos dicto libello, visisq; articulis, exceptionibus, testiumque depositionibus, ac iuribus omnibus, & monumentis, hinc inde productis, & exhibitis, ac actis hinc inde factis, partibusq; cum eorum procuratoribus & aduocatis informantibus & allegantibus in iure & in facto sepe sepius auditis, visoque extractu omnium actorum, (si adsit) visoque

soque voto assettamenti (si adsit) visaque postremo citatione ad hanc nostram sententiam audiendam pro hac die & hora coram nobis legitime facta talē inter dictas partes de voto totius assettamēti (si adsit) sententiam damus, proferimus, & promulgamus in his scriptis, & in hunc, qui sequitur, modum. Christi benedicti, eiusq; gloriosæ semper Virginis matris Marię nominibus inuocatis pro tribunali sedentes, solumque Deum prę oculis habentes, talem inter partes prædictas de voto totius assettamenti (si adsit) sententiam damus, proferimus. & promulgamus in his scriptis, & in hunc, qui sequitur, modum, Quia dicimus &c.

Hæc autem verba; quia dicimus, vsque ad sententiæ finem propria manu ipsius iudicis vt dixi scribenda erunt. Quibus iudex in hanc formam se subscribet: Ita pronuntiaui ego Sempronius Philaretus, secundus Collateralis.

4 De iuramento in supplementum probationum deferēdo, quando & cui deferri debeat, late per Doctorem. & maxime Ia. l. admonendi. & præcipue in repetitione. ff. de iure iuran. qui alios cumulat, ibi; qui indiget, recurat.

5 Conclusio quodammodo pro forma hoc in loco fit. nā tertia dilatio, vt supra suo loco dixi, vim conclusionis obtinet. igitur quæ de conclusione querentur, ibi quærenda & disputanda erunt. statutū enim nostrū lib. 1. c. 59. post tertiam dilationem post habitis aliis solemnitatibus iuris, nihil aliud quam sententiæ prolationem requisit.

6 Sententia tamē in scriptis, vt dixi & ab ipso iudice sedente pro tribunali proferenda erit, quia alia non

non

non teneret. l. 1. & fin. & ibi omnes. C. de senten. ex breui. recitan.

7 Quod procurator & principalis secundum traditam formam citentur, necessario requiritur, ut dixi supra de in ius vocando, & iure civili consonum est l. 1. C. de sentent. late per Alex. l. nihil. C. de proc. licet secus sit iure Canonum, gloss. c. querelam. extra de deci. Ro. sing. 20. quod lex prima. Sed si plures procuratores habeat reus, attendenda erit forma tradita lib. 1. c. 3. vbi dicitur, quod vnum citasse sufficiat dummodo is onus acceptauerit, ultimo loco comparuerit, & penes acta reuocatus non fuerit.

8 Accidit frequenter, quod iudex ea die, qua reus ad audiendam sententiam vocatus est, eam proferre aut nolit aut non possit: & tunc facta per actorem debita instantia, iudex consuevit, ne omnino petentem spernere videatur, citationem ad p. d. diffundere exemplo. l. 2. §. si quis in iudicio ff. si quis cautio. & eius, quod dicit Bald. l. 1. nu. 18. vers. & si illa die. C. quo mod. & quan. iudex. qua die actoris procurator coram iudice sedente comparere debet, & repetita citatione & illius diffusionis, iterum rei contumacia accusata, pro sententia instare: nam si iudex alia die, quam citationis, seu illius diffusionis sententiam ferret, nihil ageret, Bar. l. si. §. fin. ff. quod vi aut clam. Abb. post Inn. Ant. Archi. & Rotam. c. cum dilecti n. 18. vers. 7. de dolo & contu. Alex. l. 4. §. Iulianus. n. 48. ff. de dam. infec. Dec. c. consulit. col. fin. extra de offic. dele. qui dicunt hanc esse magis commun. opin.

9 Sententia autem, libello seu petitioni conformis esse debet, cum ultra petita iudicis officium se non extendat. l. ut fundus. ff. commu. diuidun. l. si ex testamento.

mento. cum concor. ff. de exceptio. rei iud. nisi forte in rescissoriis. l. bouem. §. aliquando. ff. de ædili edic. Ro. conf. 648. quoties. Bald. l. pen. nu. 7. C. de ædili. actio. & propterea Iudex hoc diligenter animaduertere debet.

- 10 Debet etiam animaduertere, quòd totam causam petitionis decidat & terminet absoluendo, vel condemnando, prout sibi iustum visum fuerit; alias sibi ipsi litem faciet, ex statuto lib. 1. c. 59. in fi. & sententia forte non valebit. l. in hoc iudicio. ff. fami. ercis. l. etia. ff. de mino. vbi Doct. e. cū inter. extr. de re iud. vbi Canon. & maxime Fely. qui ponit hanc regulā cū quatuordecim limita. à n. 13. vsque ad n. 19. quo in loco bellissime distinguit Fely in primā limi. inter vnū, vel plura capitula, & quando dicatur separatū & quando connexum: animaduertendū tamen est, quòd Fely. in loco prædicto, col. 4. vers. primo nisi sit actum, &c. dicit, quòd quando est actum, quòd iudicetur super toto, etiam tacite, vt ipse exemplificat in causā cōuentionis & reconuentionis, tunc Iudex debet omnino super toto, etiā si essent capitula separata, pronuntiare. quo fit, vt stante statuto nostro prædicto, per quòd præcipitur super toto pronuntari, quòd si secus fieret etiā in casibus limitationū Fely. iententia esset nulla, propter formā statuti non seruata, stante præsertim clausula irritatū confirmatione statutorum, per Pontificē appositā, iunctis his quæ dicit la. l. pacta, quæ contra, n. 1. l. C. de pact. Sarnen. in reg. de Idiomate. quæst. 8. nisi dicamus statutū ad causā petitionis respexisse.
- ¶ Vnum etiam admoneo de mente Fely. vbi supra, col. 4. ver. 2. restringe. quòd licet sententia esse nulla,

si Iudex in parte summę petitę condemnaret, & in reliqua non absoluere. l. i. cum nota. C. si aduer. rem. iud. l. quid tamen. ff. de arbi. iunctis his quę proxime retuli, si tamen vel ex oppositis cōtra aēctorem exceptionibus, vel ex verbis narratiuis sentētię, aut alias posset percipi animus iudicis absoluendi in reliquis, censeretur reus ab omīssa parte absolutus, & sententia sustineretur: quod mihi valde notandū visū est.

- 11 Aliud etiam non omitto, quod quamuis alias Iudex, qui omitteret condemnationem expensarum, vel ex causa absolutionem, de suo victori teneretur. l. properādum §. si. autem alterutra. vbi glos. & omnes. C. de iud. tamē quia statutum lib. i. c. 196. mandatur, quod victus victori teneatur reficere expensas, etiam quod non fuerit victus ipse in expensis condemnatus, hoc casu expensarum condemnatio non erit necessaria, quia conditione ex statuto debentur; vt infra, suo loco latius prosequar.

- 13 Sportulas Iudicibus etiam delegatis accipere inter canonū inhibetur, e. cum ab omni. extra de vita & hon. cler. licet de consuetudine male obseruetur, vt ibi p. omnes, Iure ciuili vsque ad duos aureos pro qualibet parte sunt permisse. auth. de iudicibus. & vt nullatenus, &c. §. ne autem. glos. & Bar. auth. offeratur. C. de litis contest. Statutum vero lib. i. c. 44. mediam quodammodo viam eligens, in causis meris commissariis tantum, & inter personas Capitoline foro non subiectas, seu quarum altera non sit subiecta, & non in his, in quibus per commissiones iurisdictionis excitatur, illas exigi permisit, quarum quantitas sequenti statuto c. 45. secundum valorem causarum limitatur, ita vt ad summum duo aurei nostri
- tem-

temporis pro qualibet parte & non vltra exigatur, poena imminente Iudici recipienti & parti dati, vltra sententiæ inualiditatem, quæ ipso iure inducitur, vt ibidem disponitur.

- 14 Eo igitur casu, quo sportulę debentur in citatione, quæ fit ad sententiã, ante verba illa ad videndũ deferri iuramentũ, &c. apponũtur ista, ad deponendum deponique videndum sportulas, animo tamen repetendi, ex prædicto statuto lib. 4. c. 11. & contumacia non deponentis sportulas accusata, deponit actor pro parte aduersarii animo repetendi ab eo.
- 16 dē, & pro parte sua etiã: cum expressa protestatione, quod Iudici non consignetur, nisi si & quatenus de iure & ex forma statutorum debeantur, & non alias, &c. & similiter in termino diffusionis, si citationem diffundi continget, in repetitione citationis depositum quoque sportularum & protestationum prædicta repetentur.

- 17 Hęc protestatio sustulit quandoq; multas disputationes eorum, qui putabant iudicẽ accepisse sportulas indebitas, & ex consequenti sententiam nullã esse quia is q. deposuerat, protestationẽ iurabatur eo quia ipse non consignasset, nec consignari mandasset, ex statuto prædicto.

Lata igitur sententia partes actoris erunt, si suo clienti tota fauorabilis sit, eam approbare & laudare, & gratias iudici de bene administrata iustitia referre; sin autem partim fauorabilis, partim contrarietate acceptare quatenus pro parte sua faciat, & gratias, vt dixi, referre, quatenus contra & ab ea parte, qua contra appellare, vt infra tit. de appellat. vers. effectus, latius prosequar.

19. Ceterum, quòd ad formam appellationis illiusq;
 prosecutionem attinet, loco proxime relato, veri-
 forma, latius attingam. fat enim hic fuit monere pa-
 tronos, quòd à sententiis contra, appellandum est:
 nam appellationem procurator qui causæ super-
 fuit, impune non omitteret, nisi præfenti domino,
 vt appellaret, denūtiaret, aut pauper omnino esset.
 l. inuitus, C. de proc. & ibi glo. Bar. Bal. Saly. Alex. &
 la. c. non iniuste. vbi. Ant. Abb. & Imol. eod. tit. licet
 appellationem prosequi nō teneatur, nisi etiam ad
 prosequendum appellationem fuisset constitutus.
 & simpliciter aut expresse acceptasset. Rot. decis.
 21. si dominus alias, de proc. 2. & 147. si procurator,
 alias, de proc. 9. in. no. nam illud quod tenuit Alex.
 d. l. inuitus. post Cyn. Ray. Bald. Ang. & Salyc. quòd
 procurator appellare non teneatur, si iuste succu-
 buerit, & quòd in dubio iuste succubuisse videatur,
 durum admodum, & inhumatum videtur, cum pos-
 sit domino denunciendo sue fidei prospicere, & ius
 clientis & animum suum illatum sequare, vt meri-
 to Ant. & Imol. per Alex. relati, & Rota decis. præ-
 dictis contrarium sensisse credam.

LIBER TERTIVS.

De causis executiuis. Cap. I.

- 1 Instrumenta etiam publica iure civili non habent para-
 pam executionem.
- 2 Garantigia adinuenta, vt instrumentis daretur execu-
 tio.

Gua-

Guarantigia quid sit, & vnde dicatur. ibidem.

- 3 *Instrumentorum executio ex forma statutorum adinuentā.*
- 4 *Instrumentorum executio datur etiam instrumentis extra Urbem & districtum celebratis.*
- 5 *Exceptiones, quæ possint opponi contra instrumenta extra districtum celebrata.*

QUONIAM iure ciuili instrumenta quamuis publica paratam executionem non habent. l. minor viginti quinque annis cui fidei commissum. vbi glossa. Bart. & Bald. ff. de minor. nisi coram iudice & parte vera esse in eis contenta debitor confiteatur. l. si debitori. vbi Doct. ff. de iud. quo casu confessio decem dierum spatium ad soluendum datur; quare quærentes Doctores nostri cautelam inuenire, quo modo fieri possent instrumenta, quæ paratam executionem haberent, guarantigiā adinuenerunt. quæ vox; vt sæpe à præceptore meo Andrea Alciato audiui, Longobarda est, vt etiā probatur. c. 1. §. si autem. de lege Conradi in v. sibus feudo. licet ibi Bal. dicat, eam esse vocem Tusciæ, & Bal. sequitur Ias. l. error. n. 25. C. de iur. & fac. igno. & Tiraq. de constit. in 3. p. limi. 30. n. 48. quòd affirmare non audeo ex illius legis conditore. Quidquid tamen sit, hæc vox idem loquitur, quòd confirmatio, vt qui vellet caute agere coram Iudice confessionem, instrumento mediante reciperet, quæ per Iudicem approbaretur. qua facta, nihil aliud auctori faciendum remanebat, nisi vt præsentato coram Iudice confessionis instrumento, reo ad soluendum terminum dierum decem præfigi faceret, qui decem dies

loco quatuor mentium, qui iudicatis dabantur, ex communi Italiae stylo subrogati fuerunt. gloss. Bar. Bal. & Cast. d. l. si debitori. quo termino elapso, contra reum executio fieret. hincque fere per totam Italiam iuribus municipalibus, guarantigiae forma tradita fuit, Iudicesque chartularii, qui confessionibus, in instrumentis faciendis praessent, constituti fuerunt: quam consuetudinem ad haec usque tempora regnum Neapolitanum, & alia pleraque Italiae loca retinuerunt, & retinent. de quibus quidem guarantigiis & illarum priuilegiis abunde per Benedictum de Bargis & alios tractatum est.

3 Vrbs vero nostra vltiori cōpendio, vt fides & pacta vberius seruarentur, & lites celerius dirimerentur, statuit, & mandauit, quod non solum publica instrumenta testamenta, sententiae, arbitria, & arbitramenta, sed etiam priuatae scripturae, executioni demandarentur, legali termino praedicto dierum decem ad defendendum, & opponendum certas releuantes exceptiones dato, prout infra sigillatim prosequar.

4 Generaliter tamen sciendum est, quod executio instrumentorum, de qua in statuto nostro, non solum instrumentis in vrbe, & districtu celebratis, sed etiam illis quae extra districtum celebrata sint, conceditur. Bal. l. 1. q. 4 C. ne fil. pro pat. Castren. l. a diuo pio. §. sententiam. n. 4. & ibi Alex. n. 12. & las. nu. 24. ff. de

5 re iud. contra haec tamen instrumenta extra districtum celebrata, non solum exceptiones a statuto permissae, & aliae de quibus infra suo loco dicam, opponi poterunt, sed etiam omnes aliae, quae in loco celebrati contractus opponi possent, vt dicit Bald. d. l. 1. q. 5. cum quo pertranseunt. Castrenf. & Alex. loco praelleg.

De

De executione instrumentorum .

Cap. II.

- 1 Instrumenti executio peti potest iure isto, ubi facta est personarum mutatio actoris vel rei .
- 2 Instrumentum depositionis testium ad probandum mutuum an cadat sub dispositione de executione instrumentorum publicorum .
- 3 Instrumentorum publicorum appellatione quæ veniant .
- 4 Instrumentorum executio datur clericis contra laicos .
- 5 Forma petitionis executionis instrumenti .
- 6 Petitio executionis instrumenti , an sit formanda in scriptis .
- 7 Instrumenta, quorum petitur executio, produci debent insimul cum petitione .
- 8 Clausula secundum formam statutorum quid operetur .
- 9 Forma citationis pro habenda executione instrumenti .
- 10 Reus citatus in causa executiva quid facere debeat .
- 11 Exceptiones , quæ à statuto permittuntur , contra petitam instrumenti executionem opponi .
- 12 Exceptiones , quæ possunt opponi ultra permissa per statutum contra executionem instrumentorum petitam .
- 13 Exceptiones , quæ respiciunt solemnitatem instrumenti , contra illius petitam executionem opponi possunt .
- 14 Statutum dans executionem instrumentis intelligitur de validis & valida requisita habentibus .
- 15 Exceptio simulationis in executivis à statuto non excluditur .

- 16 Item & illæ, quæ ex corpore instrumenti eliciuntur.
- 17 Item & quæ executionem modificant.
- 18 Forma & terminus producendi exceptiones in executiuis.
- 19 Executionem instrumenti petens quo modo & infra quantum tempus suam intentionem liquidare debet.
- 20 Articuli quandocumque infra terminum in executiuis produci possunt, ad effectum vt altera pars respondere per verbum, credit, cogi possit.
- 21 Reus elapso termino, ac etiam elapsa instantia, absolutionem petere potest.
- 22 Actor in executiuis, infra biennium petere potest.
- 23 Instantia perempta in executiuis quid agendum remissiuè.
- 24 Testium publicatio quo modo petatur & detur in executiuis.
- 25 Forma citationis ad sententiam in executiuis.
- 26 Forma sententiæ in executiuis. & nu. 27.
- 28 Appellatio non debet omitti à succumbentis patrono in executiuis.
- 29 Sententia in executiuis an possit per Iudicem, qui eam tulit, reuocari.

- I** **Q** Vi alicuius publici instrumenti vulgaris causæ nā de dotalibus infra separatim dicam) executione ex statuto lib. 1. c. 82. habere cupit, sublata hodie antiqua difficultate num facta sit actoris, vel vel rei personarum mutatio, vel an hæredi & contra hæredem executio peti possit; hæc quæ infra dicentur diligenter animaduertere debet.
- 2** Sed quoniam statutum prædictum publicum instrumentum requirit, non congruè videndum erit, si de

si de confessione debiti, vel de mutuo, aut deposito, aut simili per testes ad perpetuam rei memoriā examinatos (in casu in quo id fieri posset, & nota in c. quoniam. frequenter. vt lite non conte.) constaret, eorundēque depositiones publicatæ fuissent, & desuper instrumentum confectum, nunquid & huius instrumēti executio peti posset, & posse tenuit Ang. l. fin. ex gloss. in verb. depositionibus. C. de edic. diui Adrian. tollen. Alex. cons. 93. vol. 6. Mathes nota. 5. nota quod contractus depoliti. Hyppol. sing. 484. si vera loqui. Tiraq. de retract. consanguinei. §. 2. in gloss. 1. nu. 14. in verb. monstres son contrait, quid, quid tenuerit las. d. l. fin.

3 Nam publicorum instrumētorum appellatione omnia, quæ per publicam Notarii manum sunt authenticata, ex stricta significatione cōtinentur, etiā si acta vel attestations, aut quid tale sint, vt dicit Ant. de Canario in tract. de executio. instr. q. 35.

4 Rursus etiam dubitatum vidi, nunquid clericis ex hoc statuto, cōtra laicos obligatos, hæc executio dari debeat, & dari verius est, dummodo ab ipso clerico requisita à statuto seruentur. Bene. de Barz. in tract. guaranti. post Bald & alios in 1. p. q. 4.

5 Personis igitur circumspectis, Actor suā petitionem in scriptis formare debet, in qua facti serie narrata, urbana requisitione allegata, vt supra in ordinariis dixi, ac instrumēti præcisa expressione facta, petere debet per Iudicē, pronuntiari, instrumentū, quod tunc exhibeat, fore & esse exequēdum, & debitæ executioni demandandum, contra debitorem & conuentum realiter & personaliter, pro summa in eo contenta dānis & interesse, iuxta formā iuris.

& statutorum & pro præmissis mandatum executionis iuxta eorundem statutorum formam decerni relaxari omni meliori modo.

- 6 Quod petitio in scriptis fieri debeat, iure isto municipali non cauetur: & licet nonnulli sine scriptis petant, contenti sola instantia, quam post citationis relaxationē penes acta Notarii faciunt: tamen frequentiori vſu petitio in scriptis formari consuevit, qui frequentior vſus à legibus fomentum recipit. nā cum hic actor, durante instantia istius executionis instrumentum non liquidum, si forte liquidum nō sit, vt multoties euenit, liquidare debeat, & liquidatio libelli oblationem requirat, vt dicit Bar. l. creditores in. 3. prin. q. nu. 15. C. de vgn. conſonum videtur, quod saltem petitio in scriptis formetur, postquam ſolemnitas iſta à ſtatuto noſtro petitio ſaltē per modum memorialis, in ſcriptis fieri debet, Car. clemen. ſæpe. §. non ſic. nu. 3. de verb. ſignific. vbi & hoc text. aperit

- 7 Productio autem instrumenti tunc fieri debet, cū executio petitur: quoniam, ſi produceretur poſt petitam executionem, videretur productū ad probationem, nō ad executionem, & propterea in iudicio executiuo, vt pote deficiente eo, quod exequi petitur, obtinere non poſſet; argumento notato per Bald. l. plane. ff. quod falſo tuto. Rom. cōſ. 300. in caſu propoſito prima fronte, circa med. qui docent diſſerre vtrum ad probationem, vel ad executionem instrumentum producat, & tenet expreſſe Firma in ſuo reper. verb. guarantigia. verſ. 3.

- 8 Clausula ſecundum formam ſtatutorum in petitione ideo adiici ſolet, vt, ſi quid minus in petitione con-

contineatur,quàm à statuto tribuatur, id etiã obtineat actor: quia paria sunt aliquid esse expressum verè, vel per relationem ad aliud. l. ait prætor. §. si iudex. vbi Bar. Alex. & Ias. ff. de re iud. l. pen. C. de sen. quæ sine cer. quant. profe. cum simil. sicut etiã sententia, quæ ad certum relationem habet, & tenet, & certa dicitur, vt late prosequitur Ias. d. §. si iudex. De expensis autem nulla ex necessitate fit mētio in petitione, ex quo per statutum debentur, à victo, vt supra dixi. & infra suo loco latius prosequar. ibi videbis, etiã si forte ex stipulatu debeantur.

- 9 Ea petitione formata citari debet Reus, & eius procurator; si procuratorem habeat, in scriptis pēsonaliter, aut domi copia dimissa vt supra, sub hac forma: Corā Mag. D. pri. Collaterali. Ro. executio. instrumēti, citetur Aufidius Lingo, ex aduerso principalis, & Tiberius Macro eius assertus procurator, ad videndum productionem publici instrumenti vna cum summaria petitione, dicendū contra, videndum admitti, & iurare testes super eiusdem instrumenti recognitione, quatenus opus sit, & ad primā diem, in stāte Pāpirio Peto principali: & contumacia accusata, actor instrumentum suū producat, cū sua petitione, & petat admitti, ac testes super recognitione inducat, & recognosci procuret, prout supra dixi de causis ordinariis in iurium productione quodd instrumentum & petitionem Iudex si & in quantum interloquendo admittet.

- 10 Reus ex aduerso comparere, excipere, copiam petere, contra testes protestari, & petitam copiam infra terminum recipere similiter debet; quemadmodum supra de productione iurium in causis ordina-

rius dixi, quæ hic breuitatis causa non repeto.

Habita copia, rei patronus diligenter animaduertat, num aliqua ex exceptionibus à statuto huic executioni opponi permissis, principali suo competat, nam statutum lib. I. c. 82. exceptionem falsitatis, simulationis vsurarum solutionis siue satisfactionis, pacti de non petendo perpetuo, vel ad tempus rei iudicatæ præscriptionis, & litis pendentia, dumtaxat opponi permittit. Has igitur rei procurator infra decem dies vtilis à die datæ copiae numerandos, si ea petita sit, vel à die productionis ipsius instrumenti, si ea petita non sit, opponat, & opposita probet: alioquin exclusus remaneret, nec vltius ad probandum admitteretur, etiam si infra terminum testes induxisset, & eorum iuramenta recipi fecisset, ex statuto prædicto iunctis his quæ supra dixi de tertia, dilatione in causis ordinariis danda.

12. Et quamuis statutum nostrum per dictionem duntaxat loquens, videatur alias exceptiones excludere, gloss. l. 2. C. de patri. qui fil. dist. Dyn. c. in argumentu. de reg. iur. in 6. l. a. in l. si constante. n. 86. ff. solut. mat. post Bal. l. ita nobis. C. de adulte. cū eius virtutis sit taxatiua, vt omnes casus non inclusos excludat, l. 1. & ibi Bar. ff. si quis ius dicen. non obtemp. notat Canon. c. cū ecclesia. de caus. posses. & propriæ. nihilominus adhuc etiā aliquæ opponi poterunt, vltra
- 13 enumeratas per statutum. nā in primis contra formam instrumenti si aliquæ solemnitates deficient, maxime à statuto requisitæ, vt si minor, vel mulier donasset rem, quæ petitur sine consensu proximorum, aut curatorum lib. I. c. 151. vel recepisse confessi fuissent, quæ à pari hoc casu procedunt, vt per Dec. cōfi.

332. nu. 1. & 2. Ruy. cōfi. 135. nu. 10. vol. 1. qui cumulant; Aut si ex duobus Notariis non insolidum rogatis alter se nō subscripsisset, lib. 1. c. 34. aut quid tale, huiusmodi exceptionis & opponi possūt & recipi debent infra terminū supra scriptum, nam statū intelligit de instrumentis validis, valida & solemnita requisiſta habentibus. Bar. l. non putauit. §. nō quēuis. ff. de contra. tab. & l. diuus. ff. de test. mili. Bal. l. 1. C. de iur. & fact. igno. Alex. conf. 3. nu. 7. vol. 2. Afflic. dec. 283. diu. est. in p. Rot. per Cassado. de relcrip. decis. 10. Quare in hoc diligēs patronus animaduertat, si quid contra solemnitates, aut contra Notarii personam excipere posset, quod ad inuoluntatem tendat instrumenti, quoniam ab his exceptionibus exclusus non est.
- 16 Ex hoc etiam apparet, quod simulationis exceptio etiā si non esset in statuto expressa non excluditur, quando vires instrumēti & cōtractus enervat; quoniam instrumentum non est, quod est simulate cōceptum, de quo late per Bald. l. vltima. §. in computatione. col. fi. C. de iur. deli. per Bart. l. 2. §. & parui. col. 2. ff. quod vi aut clam. per omnes. l. 1. C. plus ualeat quod agitur per Anto. de Cana. in tract. de execu. instr. q. 13. per Tiraquel. de retract. consanguinei. §. 1. in glo 2. n. 12. in verbo, à vend. Rota per Cassado. de relcrip. decis. 10. nu. 6.
- 16 Item & si quæ exceptiones ex instrumēti corpore colligi possēt, vt si ex illicita expressa causa facta fuerit promissio, vel per metū à carcerato, & de vinculis, vel carcere in instrumento mētio fiat, vel cōditio impleta nō esset, aut is, qui petit pretium, rem nō tradidisset, vel ex cōtrario, aut fideiussor cōuentus

tus sibi actiones cedi postulare, hæc etiam opponi possent, taxatiua non obstante, quia ex eodem fonte proueniunt, unde obligatio, & eam vulneratâ prosequuntur, & concomitantur. Bal. l. ex placito. q. vltima. C. de rer. perm. Alex. conf. 119. vol. 1. qui late prosequitur per plura exempla. las. l. iuris gentium. §. quod fere. n. 14 ff. de pact. Rot. per Cassa. dicta decil. 10. n. 6. & seq. de rescript.

- 17 Exceptionem quoque executionis modificatiuâ, ubi obligatus (si de illis est cui hoc beneficium cõpetit,) ultra quàm facere possit non conueniatur, opponere non prohibetur. Cast. post Bar. l. filius familias. ff. quod cum eo. Bal. l. plane. ff. quod fal. tuto. auet. Nec etiam cessionis bonorum. Bar. d. l. plane. i siq̃ enim exceptiones, quia instrumentum non impugnant, à statuto opponi non prohibentur.

Postremo & contra præsumptiones, ex instrumento cuius petitur executio, resultantes, stâte prædicto statuto excipi & probari poterit, gloss. & las. post alios d. l. iuris gentium. §. quod fere. ff. de pact.

- 18 Has igitur exceptiones rei procurator, vt dixi, diligenter examinet, & si quas cõpetere suo clienti putabit, eas in scriptis redigat, & infra decem dies utiles omnino opponat, & demû in fabricatione & productione illarû, ac testium inductione, & examine, respõsione aduersarii ad suas positiones, si quas exceptiones articulas dandas duxerit, ac termini dierum decem dierum utiliû prorogatione, per signaturam obtinenda obseruabit ea quæ supra dixi de exceptionibus in causis ordinariis dandis. nam elapsis decem diebus utilibus à facultate excipiendi & probandi erit exclusus, ex statuto prædicto.

Astor ;

19 Actor vero intra eosdem decem dies vtilis suum instrumentum si liquidatione indiget; vt puta quia mortem, aut superexistentiam alicuius, vel cōditionis purificationem, vel implemētum pro parte sua, aut quid tale probari oporteat, liquidare procuret, ex dicto statuto lib. 5. c. 5. nam vt in reo dixi supra ver. habita. non sufficeret testes induxisse, & iurasse, nisi plene infra terminum deposuissent. sed si probationem intra illos decem dies facere non poterit, ad signaturam pro prorogatione, seu termini noua præfixione recurrat, vt supra de lapsu tertiæ dilationis admonui.

In informandis autem articulis, attendet, quid sibi ad liquidationē sufficiat, & id deducat, in productione vero eorundem, partis citatione, testium inductione & examine, ac pro habenda responsione a reo principali, seruet quæ supra dixi in ordinariis depositionibus & articulis.

20 Vnum tamen sciat, quod pro rei responsione habenda, sufficiet quodcumque intra terminum probatorium illos producat, cum de iure in istis executiuis, quæ plusquam summariæ sunt, etiam post conclusionem interrogationes prædictæ super positionibus fieri possint. l. vbiunque ff. de interrog. actio. c. sæpe. ver. interrogabit vbi glo. & Car. de verb. sig. Felyn. c. cum Ioannes. nu. 11. vbi dicunt hanc communem, de fid. instru. licet hæc conclusio post dies probatorios a statuto nostro præfixos aliquam dubitationem recipiat, quo ad partis instantiā, quia pars ab omni probatione exclusa videtur. Spec. de positionibus. §. 4. vers. sed si ante conclusionem, quia per termini lapsum videtur actor exclusus ab omni probatio-

bationum genere dicto lib. 5. c. 5. vt dixi supra de dilationibus.

21. Elapsis istis decem diebus probatoriis, reus, si arbitrabitur actorem suam intentionem non probasse, instet se absolui: quod etiam post lapsum instantie fieri posse, supra de instantia in ordinariis docui: & aduersarium sibi in expensis condemnari properet.
22. Actor vero, si suam intentionem liquidauit, causae expeditionem petere poterit, quandocunque intra biennium a die litis habitae pro contestata, quae erit ipsa instrumenti admissio; quia tunc de meritis tractari coeptum est: nam hodie biennium est subrogatum in locum illorum quinque dierum, qui dabantur ab antiquo statuto ad expediendum maximo actoris dispendio & rei compendio, contra statuentium illorum mentem lib. 1. c. 81.

23. Quod si perimatur instantia, actor & reus ea attendere debent, quae supra de peremptione instantiae in ordinariis dixi.

24. Si quis ex litigatoribus sibi testium publicationem necessariam duxerit, eam petere poterit & seruabit omnia quae seruanda esse publicatione petita, supra in ordinariis dixi.

25. Dum igitur haec instantie tempora durant, (nam ea perempta, vt supra dixi, nihil ageretur) actor citari faciat reum, illiusque procuratorem, si quem habeat, vt supra de citatione ad sententiam dictum est, sub hac forma: Coram domino primo Collaterali Romana executionis instrumenti citetur Aufidius Lingo ex aduerso principalis, & Tiberius Macro illius assertus procurator, ad videndum pronuntiari instrumentum, in actis productum, fore & esse esse-

quen-

quendum, & debitę executioni demandandum, ac pro contentis in eo mandatum executium decerni & relaxari iuxta formam statutorum ad primam diem: & ea citatione Notario tradita, accusata contumacia instabit pro prædictis.

26 Tunc Iudex, sine alia solemnitate, pronuntiabit instrumentum fore exequendum, & debitę executioni demandandum, iuxta formam statutorum, & pro contentis in instrumento mandatum executium, iuxta eorundem statutorum formam concedet, & relaxabit, ex eodem statuto lib. 1. c. 82. ita ab usu frequentiori recepto.

27 Possit etiam Iudex ex eo statuto ulteriori cōpendio uti & relaxare mandatum, pro contentis in instrumento, iuxta eiusdem statuti formam, quo disponitur, ut Iudex sine alia solemnitate possit mandatum executium relaxare.

28 Ab hac sententia succumbentis procurator (si eā iniustam putet) appellationē non omittat, ut dixi in ordinariis, de cuius prosecutione infra separatim suo loco dicam. nam alia forma in istis, quā in ordinariis, seruanda est sciendū tamen quod Ang. cōf. 115. primo inquiramus. & Corn. conf. 221. in hac ad fi. vol. 4. & Fran. Ripa in Rub. de re iud. n. 13. tenuerunt Iudicem, qui pronuntiavit instrumentum exequendum, posse suam hanc sententiam causa cognita reuocare. quia interlocutoria dicitur.

De executione apocharū. Cap. III.

1 *Executio apocarum siue chirographorum eisdem modis petitur & regulatur quibus executio instrumentorum*

mentorum.

- 2 *Apocha scripta vel subscripta manu debitoris probat etiam sine causa & partis presentia.*
- 3 *Apocha sine die & sine loco etiam iure communi probat.*
- 4 *Apocha quomodo recognoscantur.*
- 5 *Reus ad recognoscendum suam apocham captis pignoribus cogi potest.*
- 6 *Negans apocham, sua manu scriptam iure isto & civili punitur.*
- 7 *Comparatio literarum pro apochis recognoscendis, quomodo fieri debeat.*
- 8 *Reus an possit ad scribendum cogi, & comparatio fiat.*
- 9 *Recognitio apocha per testes quo modo fiat.*

1 **F**orma eadem, quam dixi seruari in executione instrumentorum, idemque modus, per omnia seruari precipitur, in executione apocharum, lib. 1. c. 83. quas apochas iurisconsultus chirographos appellat. l. chirographis. ff. de admi. tut. quo fit vt cum per omnia sint adæquata & respectu exceptionum, & respectu instantiæ & reliquorum, omnia sint seruanda in earundem executione, quæ seruari debere admonui in instrumentorum executione. l. 1. vbi Bart. & omnes, de leg. 1.

- 2 Sed maius est apocharum, seu chirographorum priuilegium. nam quamuis obligatio instrumentalis sine causa, nec obligatoria, nec probatoria sit. l. cū de indebito. §. fin. cum concor. ff. de probatio. saltem quo ad plenā probationē, Spec. tit. de confes. §. nunc videndum nu. 7. vers. sed nunquid. Roma. cons. 373.

in

in casu proposito. vers. ceterum. Alex. cons. 4. n. 20. vol. 1. Hyppol. late in Rubr. C. de proba. n. 78. vers. scias. Item etiam quâvis partis præsentia sit de substantia obligationis. l. certum. §. si quis absente. ff. de confess. l. quæcunque. ff. de actio. oblig. l. nuda. ff. de dona. Bar. l. Generaliter. n. 5. C. de non nu. pec. nihilominus apocę, etsi causam obligationis, aut partis præsentiam non contineant, adhuc executioni contra scribentē, seu etiam solum subscribentē, demandabuntur, d. c. 83. Hoc tamen, quod de subscribente, dicitur, etiam si statuto expresse non caueretur, idē iuris censeretur, quod describente. Doct. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verbor. obligat. Alciat. l. procurator. verbo, prębendam. ad fin. C. de eden.

3 In eo autem quod statutum neque diem neque locum requirit, iuri communi se conformē reddit. l. cū tabernam. §. idem quæsiuit. vbi Doct. ff. de pig. Alex. cons. 42. in causa & lite. in fin. vol. 3. Mathesil. not. 45. nota, quod tempus. Canon c. inter dilectos. de fid. instr. nisi ageretur de tertii interesse. Alexan. cons. 103. nu. 4. vol. 3. Mathesil. d. not. 45.

4 Ad recognitionem apocharum, de quibus supra
5 triplici modo deuenitur, compellitur enim principalis (& erit primus modus) ad recognoscendum, captis pignoribus, & multa indicta, lib. 1 c. 84. Ro. cons. 373 in casu proposito. in princ. Dec. c. scripta. n. 25. extra de fid. instr. & si recognoscere cesset, & illi comminatum fuerit in citatione contra eum, illiusq; procuratorem executa pro recognita haberi poterit. d. c. 84.

6 Quo in loco sciendum est, quod, si reus neget apocham

châ sua manu scriptam, vel subscriptam, & de mendacio conuincatur, punitur certa pecuniaria pœna, cuius medietas parti, & alia fisco applicatur, in quibus condemnari per iudicem in executione debet ex prædicto statuto lib. 1. c. 83. licet iure communi propriam abnegans scripturam in duplū petitę siue solutę summę puniatur. auth. cōtra qui propriam, vbi Doct. C. de non nu. pec. igitur interrogati rei, vt pœnam, & notam fugiant, reconoscere eorum scripturam saluis exceptionibus consueuerunt.

- 7 Alius & secūdas modus traditur à statuto, vt per comparisonem literarum recognitio fiat. d. c. 84. sed hic modus difficilis admodum est, vt dicunt Doctor. l. comparationes. C. de fid. instr. Afflict. decis. 181. in quodam processu. nam ea priuata scriptura, quę ad comparisonem faciendam producitur, triū testium subscriptione notata esse debet, quorum testium subscriptio recognosci saltem per duos ex subscribentibus debet, vt text ibi aperit. & Doct. declarant, & literę ad literam, tractus ad tractum, syllabę ad syllabam, dictionis ad dictionem, non autem in vniuerso, comparatio fieri debet. igitur vltu eueniente, quę ibi notantur aëtoris & rei procurator aduertent: nam & ibi vtrum comparationis remissio ad aliud iudicem fieri possit, notatū inuenient, & vide quę dixi supra de productione iurium, verū, hæc de recognitione.

- 8 Illud non omittam, quod iudex, si ei videbitur, reū adscribendum cogere poterit, vt cōparatio fieri possit. Paul. de Castr. d. l. cōparationes. Ang. §. si quis igitur. in auth. de instr. caute. & fin. Abb. & Card. d. cap. scripta. vbi Dec. eos refert, nu. 25. extra de fid. instr.

instr. quamuis & hoc periculosum sit, tum propter malitiam scribentium, cum etiam propter ætatem, & alia quæ litteras & characteres diuersificare possunt, vt præfati Doct. & Afflict. d. decis. 181. nu. 5. aduertunt.

- 9 - Tertius est modus traditus per statutum, vt per tres testes, qui cognoscant manum & scripturam scribentis, recognoscatur: quod sufficere disponitur etiam si testes celebrationi scripturæ presentes non fuerint. d. c. 83 cum alias iure communi non sufficeret recognitio per testes, qui præsentibus non fuissent, etiam si affererent se notam habere manum, tractus & characteres litterarum scribentis. Aret. conf. 64. diligenter. Afflict. d. decis. 181. in quodam processu. Alex. conf. 150. num. 21. vol. 5. Gramma. qui prædictos & alios refert, decis. 84. fuit producta. in prin. & decis. 93. in causa illustris. ad fin.

In reliquis autem hic attendenda erunt quæ supra de executione instrumentorum dixi esse seruanda.

De executione instrumentorum in forma Camerae celebratorum.

Cap. IV.

- 1 *Obligationis in forma Camerae executio quo modo petatur.*
- 2 *Appellare non licet, ubi confessio in vim obligationis in forma Camerae facta fuit, nisi ad effectum deuolu.*
- 3 *De nullitate confessionis debiti dici potest, licet appellare non liceat.*
- 4 *Citationis forma in petenda executione obligationis*

K in

in forma Camere.

- 5 *Exceptiones quę contra petitam executionem obligationis in form Cam. opponi possunt.*
- 6 *Reo nihil contra petitam executionem obligationis in forma Camere opponente absque aliqua citatione post facienda, relaxatur mandatum, secus si opposuerit.*
- 7 *Instantia petita executionis obligationis in forma Camere annalis est.*

1 **S**I quis creditor debitorem vel ad factum vel ad dandum in forma Camere Apostolicę obligatum habeat, sciet sibi breuiori via succursum esse, quā per remediū executionis instrumenti, de quo supradictum est, nam hoc casu propter confessionē, quę fit in iudicio in vim dictę obligationis vel ab ipso reo, vel ab eius procuratore, de quo in dicta forma, statutum voluit nō solum exequi posse, sed etiā appellationem ad effectum impediendi executionē denegauit, licet quo ad effectum deuolutiuum appellare permiserit lib. I. c. 179.

3 De nullitate autem dici poterit, secundum Cast. l. fin. C. de edic. diui Adria. t. l. quem ibi sequitur Alex. n. 28. verū in ea. qui etiam remissiue dicit, an & quando liceat querelari.

4 Forma huius executionis petendę talis erit. preparato instrumento in publicam formam redacto, in quo clausula constitutionis procuratorū ad confitendum debitum sit extensa. citabitur reus sub hac forma; Corā magnifico primo Collaterali Romana consensus præstandi, citetur Cassius Longinus ex aduerso principalis ad videndum productionem publici

publici instrumenti in forma Camere celebrati, videndum admitti iurare testes super illius recognitione, quatenus opus sit, necnon faciendum consentire Macrinum ius habere prætendentē super agro, de quo in eodem instrumento iuxta eiusdem instrumenti formam & tenorem, aliās confitendum debitum & contra ipsum relaxari mādātum executiuū, ad primam diem quo factū, actor accusata contumacia rei, instrumentū producet, & illud recognoscere per testes idoneos procurabit, iuxta tradita supra de productione iurium in ordinariis : qua recognitione facta, & de molestiis siue prætentionibus docto, petat per Iudicem aliquem ex procuratoribus, siue Notariis quem propius habebit, ad id debitum confitendum cogi propter speciale irrevocabile mādātum in obligatione prædicta ad confitendum debitum in personam omnium procuratorum & Notariorum factum & oppositum, qua confessione facta ex tunc Iudex mādātum decernet, & relaxabit, nisi infra decem dies, siue currentes, siue vtilis, aut alium terminum sibi bene visum, reus vel soluerit vel aliquid releuanter opposuerit, & probauerit.

5 Releuāter opposuerit, & probauerit, intelligo ego de opponi permissis exceptionibus, de quibus per Cass. de mu. peti. deci. vnica. & de rescrip. decis. 10. nu. 6. quamuis crediderim in casu nostro non tantū illas tres exceptiones solutiones, falsitatis & simulationis, de quibus per Cassa. vbi supra, sed etiam omnes alias, quas supra de executione instrumentorum enumeravi, ver. habita, & sequen. opponi posse, causis & rationibus, de quibus ibi.

6 Si igitur infra eum terminum nil reus probabit,

K 2 vel

vel releuanter deducet, abique aliqua citatione contra ipsum mandatum executiuum relaxabitur, & realis & personalis executio fiet, est si quid deduxerit, vel probauerit, ex quo res in controuersiam deducatur, tunc noua citatione opus erit, & euacuatis oppositis pro parte rei, mandatum relaxabitur, & executio committetur.

- 7 Instantia huius causæ biennalis est: quia causa ciuilis est, lib. I. c. 81. vbi autem procuratoris cōstitutio non esset apposita, forma procedendi erit ad soluendum iuxta formam suæ obligationis cameralis: alias tradi mandatum & tunc procedetur vt supra.
- De stylo Curiae cum multis notabilibus quæstionibus circa hanc obligationē doctissime & egregie tractauit d. Ant. Massa, excellētis ingenii vir, & quē maxime dilexi, ibi quā amplius desiderabis, inueniet.

De executione instrumentorum dotalium. Cap. V.

- 1 Executio instrumentorum dotalium, petitur ea forma, quæ executio instrumenti vulgaris causæ.
- 2 Executio instrumenti dotalis peti potest ab vxore soluto matrimonio, tam à mariti heredibus, quàm à promissoribus dotis. & nu. 6. 10.
- 3 Maritus cui dos soluta non est, executionem dotalium instrumentorum petere potest.
- 4 Priuilegium executionis instrumenti dotalis, datur causæ.
- 5 Statutum in vno ex correlatiuis, etiā in alio statutum censetur.
- 6 Executio instrumenti dotalis contra quos petatur.

- 7 Executio instrumenti dotalis, an competat filię contra patrem vel illius heredes, si ipsa stipulationi presens non fuerit.
- 8 Actio de dote, communis est patris & filię, si filia sit in patris potestate.
- 9 Executio instrumenti dotalis, ab uxore matrimonio con-
stante, etiam si vir ad inopiam vergat, peti non
potest.
- 10 Viro vergente ad inopiam, quomodo dos ab uxore repe-
tatur.
- 11 Fideiussor prodote, in quibus casibus intervenire pos-
sit.
- 12 Executio instrumenti dotalis, peti potest contra tertios pos-
sessores, etiam principali non excusso.
- 13 Quod procedit si nulla sit specialis hypotheca. & nu-
mer. 14.
- 15 Lex generaliter loquens an causam dotis complectatur.
- 16 Hypotheca generali, magis consulitur mulieri, quàm spe-
ciali, aut utraque simul.
- 17 Nisi adsit cautela, de qua hic.
- 18 Cautela est, ut notarii post generalem & specialem hy-
pothecam, subiiciant clausulam, quod specialis gene-
rali non deroget, nec e contra.
- 19 Feudalia bona, iure isto, etiam sine domini assensu,
obligari possunt pro dote, si feudum sit annorum tri-
ginta.
- 20 Emphyteotica, iure isto pro dote obligari possunt.
- 21 Obligatio rei emphyteoticę, pro quantitate quę cum vero
valore concurrat, ut suspecta, facit rem incidere in
commissum.
- 22 Executionem dotalis privilegium, datur non solum in

- Instrumentis dotalibus, sed etiam quibuscunque scripturis ex quibus aliquid debeat, sub nomine dotis.
- 23 Chirographum dotale, an demandetur executioni, sicut & dotale instrumentum.
- 24 Instrumentorum appellatione, an veniat chirographum in statutis.
- 25 Dictio, alius, intelligitur de simili.
- 26 Executio dotalis instrumenti, peti potest per uxorem superstitem, etiam si maritus non promississet dotem expresse restituere.
- 27 Donatio propter nuptias quanta sit, tam marito, quam uxore cum liberis, & sine, precedentibus.
- 28 Lucrum dotale quod debetur marito, uxore, precedente sine liberis est quarta pars dotis, deducta funeris impensa.
- 29 Donatio propter nuptias, an debeat de dote promissa & cauta.
- 30 Donationis propter nuptias lucranda pactum, semper censetur a ppositum, nisi sit expresse remissum.
- 31 Sponsa premoriente, utrum donatio propter nuptias iure isto debeat.
- 32 Executio instrumenti dotalis, potest peti pro vestimentis lugubribus.
- Pro alimentis quoque ibidem, esse iure, etiam si dote non sit.
- 33 Alimenta & fructus dotis, utrum iure isto ad rationem septem cum dimidio, pro quolibet centenario.
- 34 Statutum taxans alimenta pro dote, in magna aequitate fundatum est.
- 35 Alimenta vidue, à quo tempore debeantur, remissive.
- 36 Actio ad repetendum dotem, mulieri competit statim soluto

solutio matrimonio, licet exercitium actionis differatur per sex menses.

37 Statutum quod dos non repetatur ante sex menses, non procedit, si dos consistit in immobilibus.

38 Exceptiones quæ possint contra petitam executionem instrumenti dotalis opponi.

39 Exceptio quæ opponitur contra liquidationem instrumenti dotalis, non dicitur opponi contra executionem.

40 Instantia petitionis executionis instrumenti dotalis biennalis est.

41 Terminus tam ad probandum quam ad excipiendum, petitæ executionis instrumenti dotalis, est dierum vtilium decem.

Qui dotalis instrumenti executionem habere cupit, eam formulam seruare debet, quam supra tradidit de executione instrumentorum, sicque actor, ut ibi dixi, infra decem dies vtilis suam intentionem iustificabit, & si quid liquidandum erit liquidabit, & reus suas exceptiones deducet ex statuto lib. 1. c. 85. angustior tamen excipiendi facultas reo datur, ut dicam infra proxime vers. duæ.

2. Ius petendi horum instrumentorum executionem, competit mulieri illiusque hæredibus & habentibus causam ab ea, ut dicit statutum. d. lib. 1. cap. 82. ad quod se refert statutum prædictum c. 85. & hoc, siue mulier repetat dotem pro eius parte marito aut socero, siue depositario traditam, siue etiã illam petat ab his, qui pro ea dotem promiserunt. ut dicit statutum prædictum ibi, contra debitores & eorundem hæredes, &c. de quo tamen infra latius, vers. contra debitores.

- 3 Maritus quoque si ei dos soluta non sit, huius statuti fauore uti poterit, in ea petenda a socero illiusq; heredibus, promissoribus dotis, & aliis de quibus paulo infra dicam, & hoc ex generalibus verbis ipsius statuti in principio, ex quibus datur priuilegiū in instrumento dotali, contra dotis debitores. cum igitur priuilegium detur causæ, & instrumēto dotali, ad omnes personas transire censendum est, ad quas ius dotem exigendi transit. In omnibus causis id obseruatur, vbi Dec. & Cagnol. & l. priuilegia. ff. de reg. iur. Maxime quia maritus & vxor sunt correlatiua, & statuto in vno non solum in fauorabilibus, ut est casus de quo loquimur, sed etiam in odiosis ad aliud ex correlatiuis extenditur. l. fin. in verb. æqua Lance vbi hoc Bal. not. C. de diuor l. non tantum. ff. de reg. iur. Cagno. qui prædictos refert, d. l. in omnibus. nu. 12. Et quod priuilegium summarii processus quod competit mulieri & eius parti, in repetendo dotem, competat marito, & eius parti illam petendo, tenuit Bal. nouell. in tract. dotis p. 9. priuileg. 12. & rursus par. 12. col. 2. & nu. 72. & quasi per totam illam partem, & ita vsu receptum est.

Contra debitores & hæredes eorum, & quoscumque possessores bonorū, tacite vel expresse obligatorum, depositarium dotis, & bona eius, instrumēta prædicta exequi posse statutum prædictū disponit, d. lib. 1. c. 85. Quod quidem quantum attinet ad extraneos, qui dotē pro muliere promiserunt, expeditum est. l. vnica. §. accedit, vbi Bald. & Saly. C. de rei vxo. actio. l. si extraneus. in fin. ff. de dot. promiss. etiā si mulier promissionis tempore absens fuerit, & nullus pro ea receperit, d. §. accedit, & l. si. in prin. C. de

iur.

iur. dot. Bart. consil. 123. factum sic se habet Titius, Alexan. consil. 4. nume. 29. volum. 2. Deci. consil. 35 in primo.

7 Sed quantum ad patrem promittentem illiusque heredes attinet, si mulier promissionis tempore absens fuerit, dubitatum scio. Videbatur enim quod matrimonio soluto, mulieri contra patrem & illius heredes ex propria persona, actio dari non deberet, sed requiri ut heredes mariti mulieri vel exactam dotem præstarent, vel actionem cederent, ex l. si forcer. §. Lutus. ff. sol. matr. & l. si pro te. C. de dot. promissio. quod semel Neapoli ex iussu Sacri Regii Concilii factum vidi; licet Decius d. consil. 35. contrarium sentire videatur.

8 Prædicta autem de muliere sui iuris intelligenda sunt. l. 2. in prin. ff. sol. matr. ceterum si in patris potestate sit mulier, matrimonio soluto, si dos repetatur, patris & filiae communis est actio, d. l. 2. §. quod si in patris. & §. voluntate, cum lege sequenti, ubi Doct. late de hoc. ff. sol. matr. sed si a patre, marito soluta non fuerit, quid dicendum erit. visendus erit Deci. cum relatis per ipsum d. consil. 35. per totum.

9 Rursus prædicta de executione petenda intelligenda sunt matrimonio soluto, per mortem mariti, secus autem si mulier matrimonio constante viro ad inopiam vergente dotem repetat, quoniam eo casu beneficio huius statuti de executione instrumentorum dotalium, non iuuabitur; sed agere debet dato libello & lite contestata prout in ordinariis, & secundum iuris regulas. l. si constante. in prin. ff. sol. matr. & l. ubi adhuc. & authen. donationem, C. de iur. doti. ita mandante statuto, d. lib. 1. c. 129.

Con-

10. Contra fideiussorem quoque qui pro dote intercessit, in casibus in quibus pro dote fideiussor dari potest, statutum extendi arbitror; nam fideiussor debitor est, quia ab eo invito debitum extorqueri potest. l. debitor ff. de verb. sign. præsertim concurrente statutorum nostrorum dispositione, secundum quam fideiussor beneficium discussionis, etsi illi non renuntiaverit, allegare non potest, lib. 1. c. 155. & sic ab initio pure debitor est.
11. Casus autem in quibus fideiussor pro dote intervenire possit, enumerat Lupus, c. per vestras. circa ff. vers. quinto, cum dicit tex. mandamus fol. 168. extra de don. inter vir. & vxor. & Rip. d. l. si constante. num. 12. ff. fol. mat.
12. Dixi supra ver. contra. executionem horum instrumentorum peti posse contra quoscunque possessores bonorum, tacite vel expresse pro dote hypothecatorum, quod quidem magnum videtur dotis privilegium, ut liceat mulieri potèti vel repetenti dotem, principali non excusso, & bonorum ab ipso principali debitore possessorum prosecutione, reiecta, tertium possessorem, contra iuris regulas, impetere. autem hoc si debitor. C. de pigno. tamen ab opinionibus multorum non discrepans; multi siquidem non parvæ auctoritatis viri tenuerunt de iure communi idem esse, quod statutum disponit, licet eorum opinio reprobetur a Bar. d. l. si constante. num. 72. quæ ibi sequitur Alex. nu. 25. ff. fol. mat. quorum Bart. & Alex. opinionem, magis communiter receptam testatur Negusan. in tracta. de pigno. in 1. memb. 8. par. prin. vers. nono fallit, nu. 23. cum quinque sequentibus, sed hodie per statutum, ita fieri posse disponitur, etiam

etiam si tertii possessores causam ab obligante non habuerint, dummodo probetur obligantem tempore obligationis, vel post ea bona possedisse. d. c. 85

- 13 Et si per specialem hypothecam mulieri prouisum non sit, stante statuto nostro, contra tertium possessorem rem generaliter hypothecatam occupantem, procedi absque dubio poterit, l. creditoris. ff. de distractio. pigno. vbi Bart. l. qui generaliter. in princ. ff. qui pot. in pig. hab.

- 14 Sed si quædam specialiter obligata habeat mulier, alia vero generaliter, vel itque relicta speciali hypotheca, contra tertium possidentem rem generaliter hypothecatam habere recursum, an ei licitum sit, dubitatum pluries vidi, & quidem pro parte negatiua est tex. in l. 2. C. de pigno. per quem prohibetur creditor relicta speciali hypotheca contra secundum creditorem rem generaliter hypothecatam possidentem venire; quem text. in dote etiam procedere intelligit Roma. consi. 187. in re presenti, circa med.

Sed qui contrarium sentiebant, ea potissimum conclusione innitebatur, quod lex generaliter loquens causam dotis non complectitur, & ex ea arguebant causam dotis sub dispositione. d. l. 2. non complecti.

- 15 Hæc conclusio, quod lex generaliter loquens non comprehendat causam dotis, etiã si eo casu, quo generalis lex emanauit, dos specialiter priuilegiata non reperiatur, fuit Saly in l. fin. in 4. not. C. de iur. dot. quam secutus fuit Ias. l. 1. in tertio not. in l. lectu. ff. sol. mat. & consi. 171 col. si. vol. 4. Bal. Nouell. in tracta. dotis in 6. par. priui. 47. nu. 11. Sozi. consi. 46. nu. 25. vol. 4. Lupus in repet. rub. extra de don. inter vir. conclu. 16. Barba. in addi. ad Bal. c. 1. §. donare. qua-

liter

inter feudum alienari possit. Negusan. qui dicit hanc
commu. in d. tract. de pignor. in 1. membr. 8. p. prin.
n. 23. vers. tamen. Franc. Bald. in tract. de præscript.
in 2. p. 5. part. princ. q. 8. vers. 11 limita.

16. Contrarium vero, quod lex generaliter loquens
causam dotis cōplectatur, nisi dos specialiter eo ca-
su privilegiata reperiatur, tenuerunt Bald. l. in frau-
dem. §. si. ff. de testa. muli. Afflict. super constit. regni
fol. 213. col. 3. Dec. cōf. 5. & 301. Paris. cōf. 17. col.
fi. vol. 1. Grat. cōf. 130. col. 2. vol. 2. Maria. lun. cōf.
12. col. 3. vol. 2. præceptor meus D. A. Ale. lib. 4. pa-
radox. c. 10. circa med. & l. 1. in verb. semper. ff. sol.
mat. Rip. l. 1. n. 14. ff. sol. mat. Cagnol. l. 1. n. 16. ff. de
reg. iur. latiss. Tiraquel. de retract. l. in agier. §. 1. in gl.
14. n. 195. vbi post subtilem & seriosam disputatio-
nem supra scriptam conclusionem firmat. ex quibus
concludendum videtur, vt mulier non possit relieta
speciali hypotheca cōtra tertios possidētes bona ge-
neraliter hypothecata venire, q̃a dos hoc casu nullū
privilegiū habet. & secundū hanc semel iudicatū vidi.
17. Ex his, vt arbitror, apparet consultius esse mulie-
ri generalem tantum hypothecam super omnibus
mariti bonis, quā generaliter quēdā, quēdam vero
specialiter hypothecata habere, siquidē virtute ge-
neralis, & contra secundos & cōtra quoslibet posses-
sores, ex statuto nostro nullo discrimine habito pro-
cedere poterit, & ita magis expedire asserit Cremes.
sing. suo 53. obligati. & Cassane. in consue. Rub. De-
scenses. §. 6. n. 10. ideoque cauti Notarii quando ge-
neralem & specialem hypothecam in obligationi-
bus deducunt, clausulam illam subnectere solent, ita
vt specialis hypotheca generali non deroget, nec ex

contrario, quod est vtilissimum.

Nunquid autem disposita in d.l. 2. C. de pign. locum sibi vendicent si possideat secundus creditor, vel etiam si possideat tertius non creditor, vel etiam ipse debitor, visendus erit Soz. cons. 198. pri. aspectu. col. pen. vers. 1. arbitror. vol. 2. & Negulan. d. tractat. de pign. in primo memb. 8. p. n. 20. statutum tamen nostrum omnem substulit difficultatem per illa verba, & quoscunque possessores etiam si tertii sint.

19 Sed quid si feudalicia bona sine assensu domini fuerint pro dote mulieri obligata, nunquid & super illis executio peti poterit, & constat iure isto posse, dummodo obligatus feudum illud spatio annorum triginta possederit, etiam si de inuestitura seu iure ipsius feudatarii non appareat, ex statuto d. lib. 1. c. 127. licet iure communi feudum pro dote sine domini voluntate obligari non possit, ut dicit Alexan. post Bald. & Rom. l. si constante. nu. 25. ff. sol. matr. quod est in iure clarissimum.

20 Res quoque emphyteotica iure isto municipali pro dote obligari poterit, lib. 1. c. 122. quod intelligendum arbitror etiam si pro integro ipsius rei valore obligetur, cum alias iure communi ex quacunque causa, dummodo verum rei valorem non attingat, obligari possit. l. si ab eo. ff. de pign. Azo. in summa. C. de seruitu. col. fi. l. tutor. §. etiam. vbi Castren. ff. de pign. actio. vbi quod etiam in generali hypotheca veniat, de quo etiam per las. l. fi. n. 107. C. de iur.

21 emphy. Nam si obligatio fieret pro concurrenti quantitate veri valoris ipsius rei, tunc ut suspecta sine domini consensu non admitteretur, quia talis obligatio alic.

alienatio censetur, & deuolutioni locum facit. Cast. l. si res obligata. ff. de leg. 1. glos. & Bar. l. qui habebat. ff. de lega. 3. quam deuolutionem cum statutum excludat, intelligo ego eo casu, quo deuolutioni locus esset.

22 Quibus instrumentis hæc executio concedatur, videndum est: Et quidem ex statuto nostro datur instrumentis dotium donationis propter nuptias, & quibusvis documentis, ex quibus aliquid debeatur sub nomine & occasione dotis, vt puta, si instrumentum contineret donationem pro dote, si instrumentum testamenti vel codicilli contineret legatum dotis, vel quid tale, dummodo instrumenta in publicam formam manu publici Notarii redacta essent, ex dicto lib. 1. c. 79.

23 Sed de chirographis dotalibus (nam plerunque dotes chirographis promittuntur) vtrum huius statuti priuilegio gaudeant, dubitatum vidi, non sine effectu: cum multum differat executio instrumentorum dotalium ab executione instrumentorum vulgarium causarum, quibus executiones apocharum æquiparatae sunt, lib. 1. c. 82. propter exceptiones, de quibus paulo infra dicam.

Pro parte negatiua, quod priuilegium instrumentis dotalibus concessum, ad apochas dotales non extendatur, allegabatur dictum Bart. & Bald. l. 1. c. de iuram. calum. vbi dicunt ipsi quod ex quo secundum communem usum loquendi, (qui in statutis communiter attenditur, vt dicit Bald. l. labeo. ff. de supel.

24 legata latè per Fely. in proce. decreta. col. 3. & 4.) instrumentorum appellatione non comprehenduntur chirographa, quod statutum loquens de instrumen-

to,

to chirographum non comprehendat, sequitur Roma. conf. 22. nescio quid. in 2. dubio. Aret. conf. 51. col. 1. in fi. vers. tunc succedit, præsertim cum statuētes in casu nostro vt diuersa considerauerint instrumenta & apochas, nam quia viderūt in c. de executione instrumentorum lib. 1. c. 82 apochas non comprehendendi, ideo aliud capitulum de executione apocharum post prædictum fecerunt, de apochis expressam mentionem fecerunt. Nec versiculus, & quæcunque alia, in statuto nostro positus, apochas comprehendere potest, cum dictio Alius, intelligatur de similibus. gl. 1. si fugitiui. vers. alia. C. de seru. fugit. la tiffi. Maria. lun. conf. 160. nu. 13. vol. 2. Erit igitur intelligendum de aliis instrumentis, vt puta donationis vel legati, ex quibus aliquid debetur pro dote, & per consequens ex hoc statuto executio dotalis chirographi peti non poterit.

In contrarium & pro parte affirmatiua arguebatur à maioritatem rationis, quòd argumentum est in iure validum, authen. multo magis. C. de sacrosan. eccl. & dicebatur, quòd si statutum priuilegium executionum instrumentorum vulgariū causarum ad apochas vulgariū causarum extendit, & eisdem apochis eandem executionem, quam publicis instrumentis concessit, multo magis credendum est sub illa generalitate verborum, & quæcunque alia, apochas dotales, quæ causam magis priuilegiatā continent, voluisse cōplecti, cū etiam dotalia instrumenta amplioribus prærogatiuis & fauoribus, quàm vulgariū causarum instrumenta, prosequatur. nam contra hæc septē vel octo exceptiones, cōtra illa tres tantū opponi posse permittit. itē & ab absurdo vitādo, quòd

quod & ipsum est in iure validum argumentum. l. cum absurdum. ff. de colla. boni. Absurdum enim esset, quod apochæ priuatarum & vulgariarum causarum, essent magis priuilegiatæ quàm apochæ dotales, & in hanc partem tanquam benigniorem Iudices descendebant. Ad hanc autem dubitationem tollendam in nouis reformationibus verba illa documenta post verbum alia connexa fuerunt quæ omnem ambiguitatem substulerunt.

- 26 Sed quid si maritus qui dotem recipit, aut recepisse confessus fuit, nihil de restituenda dote eo dotali instrumento cauisset? an & tunc illius instrumenti executio ex hoc statuto peti poterit? & posse tenuit Castr. l. exigere dotem. circa med. ff. de iudi.

Pro quibus rebus hæc executio peti possit, sciuisse non erit inutile. Et quidem pro dote donatione propter nuptias & alimentis dari, dubiū non est, ex prædicto statuto lib. 1. c. 79. in prin. quæ donatio ne erres, licet multis capitulis in antiquo statutorū volumine esset tractata, hodie in nouis dilucide posita est lib. 1. c. 131 cum quinque sequentibus.

- Sed nunquid tã dotis datæ quàm promissæ quar-
tam partem superstes lucretur, & ex veteri statuto, qui erat lib. 4. c. 21. quod mādāt donationem lucra-
29 ri, siue dos soluta fuerit in pecunia, siue pignore tradito, vel fundo dotali cōstituto, vel aliter satisfacta fuerit, diu contra versum vidi, & eadē iudicatum vidi per Rotam, & donationē debēri mulieri, eius dotis, quàm pater pro ea muliere ad certū terminū soluere promiserat, & fideiussorem de soluēdo præstiterat, nā dicebam ex fideiussoris præstatione, marito satisfactum videri per tex. ad hoc valde notandum.

- dum. §. venditę insti. de rerum diui. de quo per Boe. dec. 22. & seq. Gui. Pap. deci. 430. incipiente, Supra. & 565. in contractu matrimonii nu. 3. hodie vero multę quęstiones decise sunt ex statuto lib. 1. c. 132.
- 30 Sed & quamuis nihil de donatione propter nuptias lucranda inter contrahentes actum fuerit, si expresse cautum non sit donationem non deberi, adhuc donatio conditione ex statuto nostro peti poterit, d. lib. 1. c. 131.
- 31 Sponsa autem præmoriēte (quia statutū de vxore & marito loquitur, & in specie de matrimonio consummato, lib. 1. c. 132.) quid dicendum sit, circumscripto statuto, visendus est Abb. c. ex publico. col. pen. in fi. extra de conuers. coniuga. & in cōf. 1. Dec. conf. 540. per totum. la. l. si donaturus. §. fin. ad fi. ff. de condit. causa data. Hypp. sing. 106. qui de proximo. Rip. in rub. ff. sol. matr. n. 68.
- 32 Peti poterit hæc quoque executio pro ceteris iuribus dotalibus, vt sunt vestimēta lugubria, quę marito & vxoribus debentur, altero præmoriēte ex statuto lib. 1. c. 136. nā cum hæc accessoria doti sint, non male cum dote horū accessoriorum executio petetur, ex reg. accessorium. de reg. iur. in 6. & l. cū principalis. vbi Dec. & Cagnol. ff. co. tit. ideoque in statuto verba illa dotis occasione sunt addita. Pro alimētis quoque, hæc executio peti poterit, ex apertissimis statuti verbis, de quibus quādo aliter quām executiue petantur, infra separatim suo loco tradā.
- 33 Interim tamen sciendum erit, alimēta tam viro petenti dotem, quā vxori repetenti, ad rationem septem cū dimidio pro quolibet centenariio, taxata
- 34 & definita esse, lib. 1. c. 137. quod statutum in ma-
- L gna

gnā æquitate fundatum est, vt dicit Alex. conf. 31. n. 5. vol. 6. quæ quidem alimenta debentur ab eo, qui tenetur vel dotem soluere, vel restituere, à die morte d. c. 137. quo etiam loco traditur, quod ex pignore dotali percepti fructus, in sortem nō computantur.

35 Sed à quo die alimenta viduæ debeat, & utrū ab hæredibus dotē restitui oportere ignorantibus, ante certiorationem peti possint, & quid durantibus sex mensibus à statuto indultis, dicam infra titulo de alimentis.

36 Hæc actio ad repetendam dotem, mulieri soluto matrimonio statim competit ad prædicta, licet executio non detur, & actio intentari non possit, ante sex mensium lapsum à die obitus mariti, ex prædicto statuto lib. 1. c. 133. ex quo statuto, tempus anni datum à l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. actio. recisū est scire tamen actionem statim soluto matrimonio natam esse, prodesse poterit ad multa, de quibus per Negusan. in tract. de pigno. in tertio membr. 8. par. princ. in princ.

37 Quod dicit statutum prædictum lib. 1. c. 77. dotē ante sex menses repeti non posse, velim intelligas si dos in pecunia sit, sed si dos in re immobili constituta esset, arbitror statim & actionem & actionis exercitium soluto matrimonio natum esse, ex d. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxor. actio. nam statutum, tempus anni miserationis causa à lege indultum diuidere, voluit, non autem legis dispositionem in eo, quod statim restitui debet, & potest, corrigere. & ita iudicatum fuisse scio, & hodie per statutum prædictum lib. 1. c. 133. & decisum.

38 Excipiendi facultas contra hæc dotalia instrumenta

menta angustior est, quàm illa, quæ contra vulgarium causarum instrumenta concessa est. nam statutu d. lib. 1. c. 85. illas duas tantu, falsitatis, & solutionis, siue satisfactionis, opponi posse permittit, ceteris exclusis. Non tamẽ simulationis exceptionẽ exclusam esse arbitraber, neque illas quæ executionẽ modificant, vt dixi supra de executione instrumentorum veri. & quamuis, & veri. ex hoc. & sequenti.

- 39 Hęc autem vera esse arbitror. & procedere, si contra instrumentum exceptio opponatur: cæterum, si contra liquidationem ipsius instrumenti exciperetur, latior esset facultas, vt si quis agens matrimonium probare vellet vel mortem, pro instrumenti dotalis liquidatione, vt declarat multum notabiliter Bal. l. si causam. n. 11. veri. hoc modo. C. de exec. rei iud. & cum sequitur Hypp. sing. 168. æqualitas.
- 40 Instantia causę huius ex generali dispositione vt reliquæ ciuiles biennalis est.

Ceterum circa ea quæ hic remanent implenda, ea attendenda sunt, quę supra de executione instrumentorum dixi. Dum interim meminerimus terminum ad probandum & excipiendum esse dierum vtilium decem, d. lib. 1. c. 85. & similem illi de quo infra titulo proximi. veri. testes.

De executione vltimarum voluntatum. Cap. V I.

- 1 Testamentorum executio aut codicillorum quo modo petatur.
- 2 Exceptiones contra petitam executionem testamenti vel vltimę voluntatis intra octo dies opponi debent.

L 2

3 Exc-

- 3 Executio ultimarum voluntatum cognoscitur sola facti veritate inspecta.
- 4 Petitio executionis ultime voluntatis procedit quomocunque sola facti narratione formetur.
- 5 Testes qui iurauerunt in termino petita executione ultime voluntatis, poterunt etiam post terminum examinari.
- 6 Forma decreti in concedendo executionem ultimarum voluntatum. & nn. 9.
- 7 Beneficium inuentarij facit tutum heredem à captura personali, quæ à statuto conceditur.
- 8 Fideicommissarii possunt petere executionem fideicommissi remedio statuti.
- 10 Instantia petite executionis ultime voluntatis annalis est.

- 1 **Q**ui alicuius testamenti codicilli, aut alterius ultime voluntatis ex statuto, lib. r. c. 86. executionem habere vult, suam petitionem formabit, & concludet vt dixi supra de executione instrumentorū, quam petitionē vnā cū testamento producet, & in citatione, admissione, recognitione & reliquis, ea similiter obseruabit, quæ ibi seruari oportere dixi. Item & reus in exceptionibus & actor in liquidatione & replicationibus ab ea forma nō recedēt.
- 2 Latiores tamē excipiendi habenas habet hoc casu reus. nam statutum nullam exceptionibus metā ponit, nisi respectu tēporis, quia exceptiones opponi & probari præcipit intra dies vtilis decem, a tēpore productionis testamenti numerandos. & propterea & dilatorie & perēptorie, de quibus dixi supra titulo de causis ordinariis in principio ver. exceptiones,

- 3 ptiones, opponi poterunt, nam quamuis ab hoc statuto pro formula in hoc iudicio tradatur, vt simpliciter & de plano sine strepitu & figura iudicii, omni iuris solemnitate omiffa procedatur, non tamen defensiones reo competentes, & quæ ius illius tangunt, tolluntur, fed tantum quæ ordinem & solemnitatem iudiciorum; vt infra profequar in titulo de caufis fummariis, verf. tertium.
- 4 Item & aëtor pinguiori Minerua petitionem formare poterit. nam propter ftatuti noftri difpofitionem etiam fine conclufione legitima, fed cum fola narratione facti petitio fubftinebitur. Bart. d. extrauag. ad reprimen. verb. figura, ver. item an requiratur petitio, & eum videtur fequi Card. d. Cle. fæpe. q. 17. de quo latius infra de caufis fummariis. d. verf. tertium.
- 5 Teftes, qui intra terminum iurauerunt, poft lapfum illius examinari poterunt. nam in hoc ftatuto non fuerunt appofita illa verba, quæ illorū examen poft lapfum termini excludunt, de quibus fupra in tertia dilatione caufarum ordinariarū dixi; Iuramentum calumniæ (fi altera partiū petat) nulloatenus omittatur. glol. d. Clem. fæpe verb. non excludi, & ibi Card. & Imol. licet omiffum (fi non fit ab altera partium petitum) proceffum non vitiet, vt ibi dicitur & Bart. not. d. verb. figura.
- 6 Elapfis igitur decem diebus vtilibus, aëtor citari faciet reum, & inftabit pro executione, ficut dixi de executione instrumentorū, & iudex pronūtiabit testamentum fore exequendum, in bonis defuncti, & executio realis, & personalis fiet, vt dicit ftatutū in vltimis verbis. de qua re tamē latius infra de executione
- L 3

- cutione rei iudicatę, vers. testamentorũ. Hoc quod
 7 dixi de personali executione verũ est, nisi hæres beneficio legis & inuentarii tutaretur, ex Bar. l. fi. §. in computatione ad fin. C. de iure deli. & Dec. l. si debitori. n. 18. C. de pact. Alex. l. postulante. n. 4. ff. ad trebel. quod & statutum prædictum hodie declarauit.
 8 Remedio quoque huius statuti fideicommissarii pro fideicommissio consequendo vti poterunt. Ang. §. illud. in prin. vers. item nota ex isto principio. authen. de hæred. & falcii.
 9 Poterit quoque hoc etiam casu iudex pro contentis in vltima voluntate relaxare mandatum executionum. Bart. d. extrauag. verb. figura. ad fi. vbi quod hæc sententia in scriptis iure civili necessario nõ est proferenda. & de mandato in statuto prædicto.

Hoc in loco quæ supra dixi de publicatione testium, illorumque reprobatione, assettamēti voto, & appellatione, in tit de execut. instrumentorũ pro repetitis haberi volo, vt & illa, vt ibi dixi, seruētur.

- 10 Infantia autem biennelis erit, & ideo quæ de infantia supradicta sunt, hic diligenter attende: nam quamuis statutum præcipiat iudici, vt infra quindecim dies causam expediat, non propterea ex illorũ lapsu instātia peribit, quia id statutũ non declarat.

De executione sentētiarum arbitramentorũ & laudorum. Cap. VII.

- 1 Executio rei iudicata duplici via peti potest.
- 2 Iudex vnus sententiam alterius sine ipsius licentia iure communi exequi non potest.
- 3 Arbitria arbitramenta & lauda sicut sententia iure

re isto exequi peti possunt.

4 *Forma procedendi petita executione sententiae, vel laudi, remissive.*

Satis implicate de executione sententiarum & laudorum in antiquis statutis tractatur, per tria vel quatuor capitula. lib. 1. c. 91. 92. 93. & 171. in quibus promiscue de sententiarum, laudorum & arbitramentorum executione, & tam vnicæ quam confirmatæ sententiæ traditur. Ego quantum poterò materiam hanc explicare conabor partim hic, partim infra tit. de execut. rei iudicatæ, in principio.

1. Sciendum igitur est, quod iure communi, duplici via sententiæ, quæ transiit in rem iudicatam, executio peti potest, vna implorando iudicis, qui eam tulit, officium, vel alterius iudicis, cuius fori sit reus, cum literis tamen iudicis qui sententiam tulit, pro eiusdem sententiæ executione, & hoc casu summarie proceditur.

Alia via est, vt intemptetur actio iudicati, seu in factum, coram quocunque iudice ordinario: & tunc eodem iure communi, requiritur libellus litis cõtestatio, & alia solemnia iudiciorum: & hæc fuit distinctio Bar. post Spec. cõmuniter approbata. l. intra dies. ff. de re iud. vbi eam communiter receptam dicunt Imol. Comen. Ias. & Rip. licet ipse Ias. & nonnulli alii in aliam sententiam transire videantur. & cum Bar. transeunt fere omnes. l. à diuo pio. §. sententiã. ff. eo. tit. de re iud. ad quam quæstionem & distinctionem tollendam, statutum prædictum lib. 1. c. 91. & c. 92. voluit, vt omnes sententiæ, à quibus omnino non est appellatum, seu intra debitum tempus appella-

latio profecuta, debite executioni demandentur, speciali exequendi formula tradita eo lib. c. 93. quo fiebat, vt etiam in casibus in quibus actio iudicati intentanda erat, dato libello, & iuris ordine seruato; ex superscriptis statutis summarie & executiue procedi possit.

- 2 Et quia iure communi, vt prædixi, vnus iudex sententiam per alium latam exequi non potest, etiã si eiusdem ciuitatis sit, & potentiæ paris, sine voluntate & rescripto iudicis qui eam tulit, intelligo per viã officii implorati, vt dicit Bar. d. §. sententiam. in secunda quæst. quæ ibi sequuntur ceteri in hoc concordantes, igitur antiqui statuentes, vt facilius iudicatum exequi posset, sublata hac difficultate disposuerunt. d. lib. 1. c. 92. vt quilibet iudex Capitolinus, teneretur ad partis petentis instantiam, exequi sententias superscriptas.

- 3 Rursus quia dubitatum fuerat à Doctoribus, an arbitraria & lauda parerent actionem, vel iudicis officium, & nūquid executioni per quemlibet iudicem mitti debeant, aut possint; & an arbitri licentia, requiratur, de quibus late per Bar. Ang. Raph. Im. Alex. & la. d. l. a diuo. §. sententiã. in 6. quæst. de re iud. statutum antiquum vt iurgia compellerentur, inãdauit dictis. c. 91. & 92. vt arbitrium arbitramentum, siue laudum (nã hæc differunt inter se vt per Bar. l. societate. §. arbitrorum. ff. pro socio) quibus, infra tempus debitum, contradictum non est, seu quæ in rem transuerunt iudicatam, per quemlibet iudicem Cu. Cap. executioni demandarētur, & quod ex arbitriis & arbitramentis, & laudis ex cōpromissis, cum pœna vel sine, descendentibus, oriatur actio & exceptio,

ptio, sicut ex sententia, quæ in rem transiuit iudicata, quæ omnia planius, & plenius hodie sunt facta per statutum lib. I. c. 87.

- 4 Modus autem procedendi in his executionibus satis aperte traditur à statuto prædicto, de quo & reliquis quæ hic subnectenda essent videbis infra de executione rei iudicatæ, præsertim vers. qui igitur. ibi prosequar.

LIBER QVARTVS.

De causis summariis. Cap. I.

- 1 *Summariarum causarum iure antiquorum statutorum species quinque.*
- 2 *Causæ in quibus proceditur simpliciter summaria privilegium.*
- 3 *Causarum simpliciter summariarum privilegium. ibidem.*
- 4 *Causarum, in quibus proceditur iuris solemnitate omissa, privilegium.*
- 5 *Causarum in quibus sola facti veritate inspecta proceditur privilegium.*
- 6 *Causæ in quibus proceditur non solum sola facti veritate inspecta, sed etiam extraiudicialiter & omnibus horis, & diebus etiam festis.*
- 7 *Hodie causæ summaria sunt equatæ in privilegiis.*
- 8 *Miserabilium personarum appellatione an veniant viduæ & mercatores itinerantes remissive.*
- 9 *Citatio in causis quantumcūque summariis & cuiuscunque speciei nunquam remittitur.*

1 **M**ultipliciter summaria causa in antiquo
 statutorum volumine consideratae fuerunt.
 siquidem statuentes in aliquibus proceden-
 dum esse summarie tantum, tradiderunt;
 in aliquibus sine figura iudicii, in aliquibus etiam
 omni iuris solemnitate ommissa, in aliquibus quo-
 que sola facti veritate inspecta, & in aliquibus etiam
 ultra praedicta extraiudicialiter, omnibus horis e-
 tiam diebus festis. Quae species (prima excepta)
 parum aut nihil, quo ad modum procedendi & ex-
 ceptionum admissionum, & iuris quaesiti conserva-
 tionem differunt: quia quemadmodum iuris qua-
 siti exceptiones, & defensiones in summariis sim-
 plicibus, non auferuntur, ita nec in illis, in quibus
 sola facti veritate inspecta proceditur. Bart. in ex-
 traug. ad reprimendum. verb. videbitur, quo mo-
 do in cri. laes. male. proce. quem sequitur Mathesil.
 sing. 14. not. quod ubi, & Felyn. c. canonum statuta.
 n. 52. vers. 2. nota, de consti. & ex consequenti tanto
 minus tolluntur in ceteris minus priuilegiatis, licet
 quo ad modum decidendi, & in his quae dependent
 a mero iudicis arbitrio, plurimum differant, ut in-
 fra suo loco prosequar.

2 Prima igitur species causarum, quae summarium
 tantum habent processum, parum quidem ab ordi-
 nariis differt, quoniam in causis simpliciter summa-
 riis, nihil remittitur ordinarii processus, nisi quo ad
 dilationum amputationem. Papien. in forma libel.
 in actione reali, verb. summaria. n. 13. per iura ibi-
 dem per eum allegata, & voluit Card. d. Clem. sepe.
 n. 2. r. de verb. sign. Bar. in d. extraug. ad reprimen-
 in verb. summarie. cum cōcor. reliqua vero, quae in
 d. cap.

3 d.c.49. continentur, per alia statuta immutata sunt.
Secundæ speciei summariarum in qua proceditur summarie & de plano sine strepitu & figure iudicii priuilegiū traditur per tex.glo.& Doct. Clem. sepe. de verb. sign. siquidem expediētur sine libello; litis contestatione, ac ceteris solemnibus iudiciorū; vt ibidem prosequuntur Doct. maxime Inn. & Car. ac etiam Pap. in præalleg. libell. actio. real. vers. summarie. late per Bar. d. extrauag. ad reprimen. verb. figura, cum concor. Iuramentum tamen calūnię nō remittitur si petatur, vt notant Doct. præfati, & sequitur præfat. Pap. vbi proxime. nu. 7. per Bart. d. verb. figura. circa mēd.

4 Tertiæ causarum summariarum speciei: in quā proceditur iuris solemnitate ommissa: priuilegium est vltra superscriptarum priuilegium; quod est etiam istis commune; traditur per Bart. l. filiusfamilias ff. de dona. & ibi Imol. per eundem Bart. Bald. Alex. & Ias. l. milites. C. de mil. test. per Abb. Fely. Aret. & Dec. c. dilecti filii. extra de iud. Tollitur siquidē omnis solemnitas iuris ciuilis; & remanet quæ sunt de iure naturali, vel gentium. Bart. d. l. filius. n. 4. Felyn d.c. dilecti n. 3. Dec. ibid. n. 4. Et propterea poterit iudex testes sine iuramento recipere, & illis fidem adhibere. Bar. d. l. filius. n. 5. Ro. conf. 20. visō puncto. Anch. d. Cle. sepe. Alex. d. l. milites n. 6. & est communis secundū Felyn. d. c. dilecti. nu. 5. Non tamē parte absente, vt dicit Bar. ibi d. Nam citatio nō remittitur neque hoc neque sequenti casu, qui magis etiam priuilegiatus est. Felyn. d. c. 1. n. 52. de confit. Dec. d. c. dilecti. ante nu. 5. de iud. item & testes, qui iure ciuili sūt inhabiles, si iure naturali, vel gen

tium inhabiles non sint, hoc casu recipientur. Bart. d. l. filius. n. 6. Abb. & Felyn. d. c. dilecti. Vtrū autem festis diebus in honorem Dei introductis procedi posset. Bar. d. l. filius. n. 5. tenuit posse, quem sequitur Anch. d. Clem. sepe. Ang. d. l. milites. Rom. in repet. rub. ff. de arbi. q. 18. vers. an hoc casu. contrariam sententiam tenuit Rom. d. l. filius. & ibi Imol. & Alex. d. l. milites. n. 5. nisi statutum ulterius procederet, prout in sequentibus casibus factum fuisse demonstrabo. Hos sequitur Papien. in d. sua prati. in forma libelli realis, verb. summarie, tenens idem de feriis repentinis causa principis. n. 5. & 6. cum istis, Felyn. d. c. dilecti. nu. 4. & cum Alex. d. l. milites. videtur ibi Ias. in princ. & Dec. d. cap. dilecti. colum. 3. versic. 2. inferitur. & ita vñ quoque receptum est.

- 5 - Quartæ speciei causarum summariarum, in qua non solum præmissis priuilegiis, sed etiam sola facti veritate inspecta proceditur, maximum est priuilegium. nam vltra priuilegia tribus supra scriptis speciebus attributa, poterit condemnari reus, quamuis in petitione vna causa esset expressa, & alia probata. Dec. d. c. dilecti. ante n. 4. post Ant. de Butr. & Alex. vbi per per eum, item & in alio quàm sit petitū, condēnatio fieri poterit, Ias. l. vinū. col. 15. ff. si cert. pet. dūmodo aliquāliter petitio congruat. Gram. decif. 19. n. 6. Nam hoc casu latiores habet habenas Iudex, quàm superioribus haberet. Ant. de But. cap. 2. in 5. nota. de iur. calum. Rom. consil. 20. viso puncto. ad fin. Felyn. cap. olim. nu. 7. de accusa. & cap. 1. col. 17. vers. & si dicatur. de constit. poterit siquidē manu regia vti. Bar. in d. extrauag. ad reprimen. verbo,

bo, videbitur. prope fi. Iaf. l. certi. §. si nummos. n. 33. ff. si cert. pet. Itē ex persuasivis probationibus motū animi sui informare, & iudicare. Iaf. ibidem. n. 32. Deci. post Bal. & Aret. d. c. dilecti filii ante n. 4. item & poterit iudicare, sicut & Deus esset iudicaturus. Gramma. decis. 62. n. 31. & decis. 19. nu. 4. & seq. post Georg. Natā in repet. Cle. sæpe. de verb. sign. & Claudium de Scifello. l. beneficium. C. de constit. princ. & Bald. quem corrupte allegat Gramm. qui hoc tenuit. l. fin. in fin. prin. C. de iur. deliber. & est comm. opi. vt dicit Dec. d. c. dilecti. n. 3. circa med.

6 Quinta & vltima causarum summariarū species à statutis considerata erat, in qua non tantum sola facti veritate inspecta, sed etiam si iusta subsit causa extraiudicialiter, & omnibus horis etiam diebus festis, arbitrio iudicantium procedi potest. Harum autem causarum priuilegium vltra superscripta, est apertum vt procedatur singulis horis, extraiudicialiter, & diebus festis: quòd vltimum, vt dixi in tertia specie nisi expressum esset ex receptiori conclusione fieri non posset.

7 Hodie vero ex nouis reformationibus, aucta antiqua tassata summa ad summam scutorū auri 25. omnes summarie causę ad vnā consonantiam redactę sunt nempe, vt in eis procedatur sine libello litis contestatione, aut aliis solemnitatibus iudiciorū etiam substantialibus summarie simpliciter, & de plano sine strepitu, & figura iudicii sola facti veritate inspecta, omni iuris solēnitate omīssa, seruata in probationibus equalitate; in causis autē miserabiliū personarum à mercedis non solū modo predicto, sed etiā extraiudicialiter, omnibus diebus etiā festis,

festis, præterquam in honorem Dei, & omnibus horis iudicis arbitrio procedi potest lib. 1. c. 88.

§ Vtrum autem appellatione miserabilium personarum viduæ diuites & pupilli diuites veniant, (nā de pauperibus non dubitatur, vt tenent omnes. l. 1. C. quan. Imperator inter pupil. & vid.) videas per Alberi. in dicto verb. miserabilis, & late per Neuiz. in syl. nupti. §. in dubio. quo modo iudicandum, a n. 27. vsque ad 36. qui & de mercatoribus itinerantibus & de pauperibus differit.

9 In vnoquoque tamē actu ex superscriptis citatio & notificatio partis requiritur, nam hæc nullatenus reinititur, & vt supra dixi ex Felyn. d. c. 1. nu. 52. de constit. & Dec. d. c. dilecti. ante n. 5. de iud.

Generalis forma procedendi in sumuariis, Cap. II.

- 1 Citationis in sumuarijs forma.
- 2 Citationis executio in sumuariis quo modo fieri debeat.
- 3 Petitio in sumuariis sufficit verbalis, dummodo in actis redigatur.
- 4 Executio in sumuariis quo ordine fieri debeat.
- 5 Contumax in sumuariis quodocunque compareat reſectis expensis auditur.
- 6 Executio in contumaciam facta, reo etiam comparente & contumaciam purgante, non reſtituitur niſi reus caueat.
- 7 Actor ſi malit in ſumuariis iure iurando negotium diſimulare poteſt iure iſto etiam ſi nihil probauerit.
- 8 Eligens viam probatoriam ſi probare non potuit, an

ad iuris iurandi religionem deuenire possit .

- 9 Terminus ad probandum in summarijs altera partium petente prefigi debet .
- 10 Sententia in summarijs non fertur in scriptis, sed loco sententię relaxatur mandatum .
- 11 Procurator in summarijs in relaxatione mandati an vñd cum principali citari debeat .
- 12 Citari in intermedijs summariarum causarum tam principalis quàm procurator potest, licet secus in ordinarijs .
- 13 Juramentum calumpnię petitum in summarijs omitti non debet .
- 14 Publicatio testium in causis summarijs peti potest .
- 15 Appellatio à diffinitiva in summarijs regulariter datur .
- 16 Monitorii via quo modo procedatur in summarijs .
- 17 Monitorium resoluitur in simplicem citationem, reo comparente .
- 18 Consenti se debitorem datur terminus ad soluendum dic- rum octo vel decem .
- 19 Instantia causarum summariarum annalis est .

VT igitur procedendi modũ in summarijs generaliter tradam, qui hodie est explicite traditus in nouis lib. i. c. 89. (nā & singulariter de ali- quibus tractare propono) dico, quòd in primis citā-
 1 dus est reus ad respondendum petitioni primo pro prima, & nuntii relatione data contumaciaque ac- cusata, actor petat quæ sibi deberi prætendet, & ex tunc iudex mandabit aduersarium citari pro secun- da: quòd decretum . etiam quòd iudex non interlo- quatur, ab actuarijs apponi consuevit .

Cita-

- 2 Citatio hoc casu, quamuis in scriptis solemniter non redigatur sufficet; si modo, coram quo, in qua causa ad quem actum, & ad cuius instantiam continebit, & mandatarius si non personaliter reum apprehenderit, citationis copiam, vel in ostio affixam, vel in manibus domesticorum reliquisse attestetur, vt supra de citatione tradidit, & est expressum lib. 1. c. 51. nam non sufficeret si copiam non relinqueret, reo personaliter non apprehenso.
- 3 Verbalis petitio in actis per Notarium redacta, sufficit. Bar. d. extrauag. ad repri. verb. figura. vers. item an requiratur petitio. Doctor. omnes d. Clem. saepe. de verb. sign. & cauetur expresse dictis statutis, lib. 1. c. 89.
- 4 Si nec ad secundam, nec ad tertiam citationem compareat reus, iudex in tertia decernet, & relaxabit mandatum executiuum, cum quo fiet executio realis, vt prius tamen incipiat à mobilibus, & se mouentibus. l. à diuō pio. §. in venditione ff. de re iud. dummodo non capiat prohibita si alia sint. l. obligatione generali cum seq. ff. de pign. Negus. in tractat. de pign. in 2. memb. 2. par. vbi late, & ego inferius suo loco prosequar. & hodie data est forma dicto lib. 1. c. 95.
- 5 Et licet, executione nondum facta, quandocūq; reus comparuerit, & suam contumaciam per refectionem expensarum purgauerit, mandatum reuocari debeat, & res ad terminos litis contestatę reducatur, tamen si post factam executionem compareret, executio non reuocatur, nec bona ablata restituitur, nisi de iudicio sisti idonee caueret. c. quoniam frequenter §. in aliis, extra vt lite non cōtesta. l. as. l. sciens.

sciendum.col.2. vers.2. limita. ff. qui satis. cogan. & hodie ita disponit statutum d.lib. 1.c.89.

- 7 Quod si reus litem contestetur, Actor, si maluerit negotium iure iurando terminari, iusiurandum ipsi reo offerre poterit, qui aut iurare, aut referre, aut soluere cogetur, ex prædicto statuto lib. 1.c.83. quod & iuri consonum est. l. manifeste. cum nota. ff. de iure iuran.

Et ex hoc statuto tollitur questio, nunquid, si actor nihil de sua intentione probauerit, reum ad iurandum vel referendum cogere possit, aut eo casu omnino reus absolvendus sit, de qua d. l. manifeste. vbi Ias. latiss. & per Hypp. sing. 83. in ore vulgi.

- 8 Sed stat difficultas, quid si actor, sprete religione iurisiurandi, viam probatoriā elegerit, & in termino præfixo suam intentionē non iustificauerit, nunquid possit ad iurisiurandi religionem redire: & quidem pro vtraq; parte sunt magnæ auctoritatis viri, communior tamen conclusio videtur esse, vt nō liceat, per tex. qui vix cauillationem recipit. l. si quis iurisiurandum. in prin. C. de rebus credi. ibi, absurdū est enim cum desperauerit aliam probationem, ad religionem conuolare, de quibus abunde per Boc. dec. 95. vbi relatis Doctōribus vtramque opinionem tenentibus, dicit hanc esse comm. licet asserat per suum consiliū aliter fuisse iudicatū, & hoc satis etiam aperte innuit statutum nostrum d. lib. 1. c. 89. vbi post lapsum termini mandat iudici, vt causam per se ipsum expediat, contentus in principio & actori & reo electionem iurisiurandi dedisse.

- 9 Si vero actor suam intentionē per testes, vel aliūde quam per iusiurandum probare maluerit, iudex

M ter.

terminum vtrique parti (si altera partium petierit) dierum vtilium quinque præfigere debet ex eodem statuto lib. I. c. 89. intentione autem probata citabitur reus, illiusque procurator, si aliquis in ea causa
 10 fuerit constitutus, ad videndum relaxari mandatū: illiusque contumacia accusata, iudex mandatū relaxabit, neque hoc casu sententiam in scriptis requiritur, authen. nisi breuiiores. cum nota. C. de senten. ex breu. recitan. Alex. l. milites. num. 9. C. de milit. testamen.

11 Quòd dixi procuratorem citandum in relaxatione mādati, velim intelligas me dixisse, vt te tyronē admoneam, vt potius cautela abundes, dum res est integra. Ceterum putarem hoc casu vtriusque, scilicet procuratoris & domini citationem nō requiri: quia in istis summariis, vt dixi supra in tertia summariarū specie, omnis solemnitas iuris ciuilis sublata est, & remanent tantū, quæ iuris naturalis sunt ex senten. Bar. Fely. Decii & aliorum ibi relatorum: & tamen dubium non est iure nostro municipali adinuentum esse, vtrunq; citari debere, sumpto argumento. ex l. I. cum not. C. de sent. Cui conclusioni, vt vtriusque citatio nō requiratur, adstipulatur. quòd dicit Rip. post Alex. in rub. ff. de re iud. nu. 14. tradens omnem sententiam in causa summaria appellari interlocutoriam, & rursus quòd ibi traditur per omnes sub nomine sententiæ in statutis interlocutorias non contineri, hodie vero hoc est determinatum per statutum lib. I. c. 53. in quo casus in quibus procurator & dominus citandi sunt, exprimiuntur, inter quos tunc casus non enumeratur.

12 Ex his alia quoque oritur limitatio ad ea, quæ di-

xi supra de in ius voc. vers. quid si procurator. dū dixi in intermediis iudiciorum citandum esse procuratorem cum quo lis est contestata, & non dominū: quoniam illud intelligendum est in aliis, quam summariis causis, in quibus iuris solēnitate omīssa procedendum est, vt proxime dixi, quoniam in his sufficit, vel dominū, vel procuratorem citasse, vt dicit Bar. in extrauag. ad reprim. in verb. figura. prope fin. quem sequitur Comens. l. furioso. ff. de re iud. & Rom. l. stipulatio ista. §. si stipuler. ff. de verb. obligat. Et licet Bar. opin. videantur aliquāliter impugnare Alex. & Ias. d. l. furioso. quoad quæstionem, an non citato & absenti ius sententiæ fauorabilis quærat tamen in superscripta opinione cum Bart. transire videntur, quem in hoc non impugnat, & hodie ita disponit statutum lib. 1. c. 52.

13 Juramentum calumniæ si altera partium petierit, omittendū non est, vt dixi supra in secunda specie causarum summariarum, & hodie clare aperit statutum prædictum c. 89.

14 Publicatio testium peti poterit, & testes exaduerso inducti reprobari, vt infra de causis possessorii & interdictorum, vers. publicatio. & supra de testimoniorum publicatione in ordinariis, & ex statuto prædicto.

15 Ab ea relaxatione mandati nisi agatur de summa infra decem (de quo tamen infra) appellare licebit, & propterea, durante tempore ad appellandum, executio non fiet, quia facta, si postmodum appellaretur, per viam attentati veniret reuocanda. c. non solum. de appellat. in 6.

16 Via quoque monitorii prædicta expediri poterūt

ex statuto d. lib. I. c. 89. fiet enim in scriptis præceptum à iudice reo, vt infra triduum sub pœna soluat vel impleat, quæ per actorem prætenduntur, cû clausula tamen, quòd si quis se grauatu senserit, cõpareat iustitiæ complementum recepturus, quibus diebus elapsis citato reo ad videndum se declarari incidisse pœnas in monitorio contentas, & loco pœnarum decerni mandatum executiuum pro re, vel summa in ipso contenta, & illius contumacia accusata, iudex interloquendo, mandatum relaxabit cû intimatione, vel sine, prout ei magis ex causarû, & personarû qualitate videbitur expedire: in reliquis vero si actor neget, procedetur vt sup. proxime dixi.

- 17 Hoc in loco sciendum est, quòd reo comparente, monitorium resoluitur in simplicem citationem, & contenta in eo non sunt loco petitiones, sed articuli qui postea dantur (si via probatoria eligatur) erunt petitionis loco, & propterea deberet in eis clausula, quibus veris existentibus, apponi, vt dicit Paris. cõf. 113. monitorium. vol. 4 sed ipse de stylo Rom. Curie & in eo reo qui non negauerat cõtenta in monitorio loquitur: nos autem statuto innitimur qui formulam tradidit. d. lib. I. c. 89 vbi dicitur quòd si articuli non dentur, monitoriû pro petitione habeatur.
- 18 Prædicta de reo negãte dicta sunt: ceterum si reus compareat, & actoris intencionem confiteatur, si terminum ad soluendum petierit, dierum decem indulgetur ex statuto dicto lib. I. c. 89. & gloss. & Bar. l. si debitori. ff. de iud.
- 19 Meminisse autem oportebit instantiam causæ huius biennalem esse ex statuto lib. I. cap. 81. qui annus incipit ex eo die quo lis habetur pro cõtestata, is est

in istis summariis dies, in quo de meritis causæ tractari coeptum est, vt dixi supra lib. 2. de instantia. vers. dixi. ibi videas.

De causis possessorijs & interdictorum. Cap. III.

- 1 *Petitio in causis mere possessorijs & interdictorum quo modo formetur, & exhibeatur.*
- 2 *Petitorium concernentia nunquid possint deduci in possessorijs remissive.*
- 3 *Instantia causarum interdictorum & possessoriarum amialis est.*
- 4 *Publicatio testium potest peti in causis possessorijs & interdictorum.*
- 5 *Appellare non licet in causis mere possessorijs & interdictorum, nisi in casibus remissive notatis.*

1 **S**ed quoniā in causis mere possessorijs & interdictorum petitio in scriptis dari ex statuto lib. 1. c. 91. & causæ ipsę per sententiam decidi ex præscripto quodammodo curiæ stylo consueuerunt, ideo in causis præmissis formanda erit petitio secundum subiectam materiam, vt dixi supra de libello in causis ordinariis, crassiori tamen Minerua formata sustinebitur propter summariam naturā eidem à prædicto statuto attributam, vt dixi supra de causis summarijs, vers. tertium. qua formata citandus erit reus, iuxta formam citationis supra traditę in productione libelli in causa ordinaria, reproduetaque citatione & admissa petitione, absque alia litis cōtestatione dandi erūt articuli, & verificanda extrema, si qui-

dem ex statuto prædicto productio articulorum vel iurium, vel etiam materialium specificatio pro cōtestatione habetur quibus verificatis instabitur pro sententia, parte citata, iuxta formā citationis ad sententiam in ordinariis supra traditam dispositionē statut. lib. 1. c. 53. terminos autem dierū quinq; vtilium ad probandum vtrique parti, si altera partium petat, præfigetur ex statuto prædicto lib. 1. c. 89.

2 Nunquid aliqua petitorium concernentia deduci possint, videbis infra titulo, si plures eandem rem possidere contendant, vers. verba statuti.

3 Instantia tamen in istis cum in ceteris omnibus summariis, vt paulo ante dixi, biennalis est ex statuto d. lib. 1. c. 81.

4 Publicatio testiū peti poterit tū in ista, cū etiam in quibusvis summariis & quorumvis interdictorū: si enim dicta testium non publicarentur, impugnatio auferretur & defensio Bar. in extrauag. ad reprimendum. verb. figura. vers. & an requiratur publicatio, & ex consequenti testes ad reprobationem poterunt induci & examinari. iux. c. præsentium. §. testes de testi. in 6. quod in istis sine dubio procedit, vt colligi licet ex disputatis per Capitū. decis. 55. in causa magnifici. licet secus esset in causa retinendæ, de qua paulo infra vers. sub eadem tertia.

5 Appellare autem hoc casu non licet iure civili (quod in hoc foro, vt sæpius dixi, cessante dispositione statutaria attenditur) ex sententia Bar. & Bal. & aliorū. l. 1. C. si de momen. poss. fuerit appell. quod intelligūt aliqui ad effectum suspensiuum, id est, vt executio sententiæ impediatur, sed ad effectū deuolutiuum, vt scilicet facta executione possit cognosci

per

per iudicem ad quem, vtrum bene, vel male fuerit iudicatum, hoc non prohibetur. A ff. decis. 269. iudices. Paris. qui eum sequitur cons. 108. n. 20. vol. 1. sed hoc, an verum sit, videndus erit Dec. l. 1. nu. 6. C. de bono. poss. sec. tab. is enim attestatur magis commun. teneri, nullo modo appellari licere, dat tamen sex notabiles limitationes ad hanc conclusionem, quas ibi videbis, cui addes in prima limitatione de mixtura, quæ dixit Bald. cons. 141. col. fin. lib. 1. sæpius per dominos de Rota approbata, & quæ ipsemet Dec. dicit cons. 28. nu. 2.

Si plures contendant se eandem rem possidere. Cap. V.

- 1 Possidere si plures certent, quo modo procedendum sit.
- 2 Iudex altercantibus partibus super possessione seu retinenda interdicto, possessionem ad se auocare debet.
- 3 Terminus quinque dierum utilium auocata possessione præfigi debet.

Succumbens in iudicio retinende ad cauendum de non turbando iure isto cogi debet, ibidem.

Possidere altero ex altercantibus constituto, succumbenti terminus ad agendum præfigi debet. ibidem.

- 4 Appellare non licet à sententia in possessorio retinenda lata.
- 5 Publicatio testium in interdicto retinende peti potest, licet reprobari non possint.
- 6 Petitoriū concernentia in iudicio retinende iure isto & cōmuni probari possunt, & probasse multum refert.

I Vb eodem capite summariarum causarum continentur etiam causę possessorii quodāmodo retinendę, lib. 1. cap. 92. scilicet cum plures se certant eandē rem possidere. Dixi, quodāmodo, quia hoc interdictū proditum à statuto, differt in aliquibus ab interdicto retinendę, vt refert Capici. decis. 13. circa prin. Istud autem remedium principaliter adinuentum est, ne partes ad arma deueniāt, vt refert idem Capic. ibid. de men. Butrii, & Bal. Ias. & aliorum relatorum per ipsum in dicta decis. 13. & in decis. 55. in causa Magnifici. & tenuit Bal. l. ordinarii. n. 9. C. de rei vend. & quia civilis & naturalis ratio suadet, vt antequam de dominio, aut de possessione cognoscatur, terminetur vter ex colligatoribus partes actoris, & vter rei sustinere debeat. §. retinendę. instit. de interdict.

Cum igitur casus euenit, & altercando siue pręiis monitoriis de non turbando, sibi inhibitionibus de non accedendo ad possessionem, aut quouis
2 alio modo ad iudicem deuentū fuerit, iudex sequestrata, aut penes seipsum auocata possessione rei de qua litigatur, (in quo tamen actu requiritur causę cognitio & partis citatio. Ang. conf. 107. Iacobellus, & Lucas, in fi. Fran. Cur. in tract. sequest. p. 1.
3 n. 11. (iudex ipse terminum quinque dierum vtiliū ad probandum vtrique parti statuet, quo elapso, illū qui melius & aptius de actuali possessione & iure docuerit, in possessionē manuteneri mādabit, ac etiā manu militari adhibita, manutenebit, cogendo etiā aduersarium ad cauendū de non turbando, sub certa pœna, eoque possessore & reo cōstituto, terminum duorum mensium actori ad agendum possessorio

torio recuperandę, siue alio remedio, vel interdicto, sibi à iure, vel statuto prodito præfiget: quo elapso si agi cœptum nō fuerit, actori illi quo ad possessoriū, perpetuum silentium imponet: sin autem agi cœptū fuerit, causam intra dies viginti vtilis expediet, hæc ex prædicto statuto, lib. 1. c. 92. non tamen minor instantia erit quàm biennalis, vt supra pluries dixi, & ab hac sententia retinendę possessionis non licbit appellare, vt in dicto statuto exprimitur.

5 Publicatio testium peti poterit, licet eorū dicta reprobari non possint, quia iudicii natura hoc non patitur, vt dicit Capici. in causa Magnifici, dec. 55.

6 Verba statuti nostri ibi qui melius aptiusque de possessione & iure eius docuerit, non sine effectu appositae fuerunt, siquidem voluerunt, quòd in termino quinque dierū litigatores non solū probationes actualis possessionis, sed etiam iuris & proprietatis facere possent: de quo vidi alias iudices dubitantes, quod tamē etiam circumscripto statuto est iure cōmuni expeditū, & summopere prodesse posset, quādo in tempore, numero & auctoritate probationes possessionis essent ab vtraque parte pares. tūc enim probanti de dominio possessio restitueretur, vt dicit Bar. l. si. col. si. vers. si vero vterque probauit. C. vt i. possi. & l. si de eo. §. fin. vbi dat cautelā, quòd ille qui timet de dominio ex aduerso probari, det articulos, & probet aduersariū non solum clam, sed etiā clam ab ipso, possedisse. ff. de acqui. pos. Bal. d. l. ordinarii. nu. 10. C. de rei vend. Affl. deci. 7. per totum, vbi dicit prodesse in quocūque iudicio possessorio, per reum articulū dominii produci, & admitti debere, licet illius cognitio in fine causę reseruet, præ-

sertim

sertim si adhibeatur clausula, salvo iure impertinentium, de qua ibi in additione: quæ reservatio ex statutorum nostrorum dispositione necessaria non est, lib. 1. c. 70. neque hæc repugnant cum his quæ dixi supra de admissione articulorum. vers. qua in re. quoniam ibi de omnino impertinentibus, hic autem non esse omnino impertinentes ex sententia superscriptorum doctorum apparet.

Si fideiussor se eximi ab obligatione petat. Cap. I I I I.

- 1 Fideiussor si petat se ab obligatione eximi, vel sibi alium indemnitis fideiussorem dari, quomodo procedere debeat, & de citationis forma.
- 2 Fideiussor quibus casibus iure communi se à fideiussione liberari petere possit.
- 3 Fideiussor de evictione an possit petere se eximi à fideiussione iure isto antequam euenerit evictio.

1 **S**I fideiussor se à fideiussione eximi, vel alium indemnitis fideiussorem sibi dari petat, non solùm summariaè vt supra proxime est dictum, sed etiam alio breuiori modo sibi ex prædicto statuto lib. 1. c. 94. consulitur: siquidem habito instrumento in publicam formam, vbi de fideiussione constat, citari faciat reum ad videndum productionem certorùm iurium & actorum, dicendum contra, videndum admittere iurare testes super illorùm recognitione, quatenus opus sit, & ad eximendum infra scriptum instātem à fideiussione pro aduersario facta in fauorem

Sem-

Sempronii, seu dādum alium fideiufforem indemnitatis iuxta formam statutorum: alias ad videndū contra ipsum decerni & relatione per nuntiū facta, & contumacia accusata, producetur instrumētum, & testes qui recognosceant, inducētur, & iudex mandatum relaxabit, nisi ad primam, vel secundam, vel etiam si sibi videbitur, nisi infra decem cum intimatione, vel sine eius arbitrio, & ex tunc reo cessante, executio fiet realis siue personalis, donec reus impleuerit prædicta, ex præallegato statuto lib. 1. cap. 94. & cap. 157.

- 2 Istud statutum, quod est c. 157. exorbitat à iure communi: nam fideiussor talem exemptionem iure communi petere non potest, nisi vel ipse cōdemnatus fuerit, aut diu steterit in obligatione, vel si obtulit, consignauit vel deposuit debitum, aut quarto si hoc actum sit, seu quinto si debitor sua bona dilapidet, vt notatur. l. si pro ea. C. manda. & l. Lulius Titius. ff. manda. A ff. dec. 241. quidam Notarius. n. 3. ver. 2. quæritur, itē vel sexto nisi fideiussor pure forma guarantigiæ, vel alia quæ haberet executionē paratā, obligatus esset. Cyn. & Bal. l. certū C. fam. ercisc. Alex. cōf. 58. n. 6. vol. 6. & cōf. 72. visis. vol. 2. & l. frater à fratre. col. 2. vers. si esset cōdēnatus. ff. de cōdit. inde. Hypp. in rub. de fideiuss. n. 293. & 295. vers. 39. quæro. & nu. 216. vers. 31. quæro. Quamuis contrarium tenuerit Benedict. de Barzis in tractat. Guarantigiæ. in 6. part. 2. part. princip. quem sequi videtur Curt. Iun. l. si ego. nu. 4. ff. si cert. pet. Sed & si duo sint insolidum, vel æque principaliter obligati, dicentur inter se fideiussores, respectu commodi quod ad alium peruenit,

nit, vt voluit Bart. l. reos. in prin. ff. de duob. reis. quē
ibi ceteri sequuntur. Castren. conf. 331. in causa Syl-
uestri. vol. 2. in prin. qui dicit dici vere fideiussor: se-
quitur Alex. conf. 41. nu. 2. vol. 5. Ruy. conf. 142. ad
fin. vol. 1. Dec. conf. 7. in princ. & conf. 266. vbi vi-
detur distinguere inter statuta odiosa, vel fauo-
rabilia; de quo Roncaga. d. l. reos. in prin. n. 18.

- 3 Circa istud statutum dubitatum aliquādo vidi,
vtrum locum habeat in fideiussore, qui de euictione
promisit, idest, an is se eximi à fideiussione, vel aliū
sibi fideiussorem indemnitate præstari, petere pos-
sit? & non esse locum statuto nostro hoc casu tentū
fuit, ea ratione, quia fideiussor euictionis ante secu-
ram euictionem non dicitur in obligatione stetisse,
Bart. post Iac. de Aret. Cyn. & alios. l. facere. ad fi. ff.
sol. mat. & ibi sequitur Alex. qui alios cumulat in
prin. vbi etiā tractat quid in casu in quo fideiussor
loco fideiussoris dari debet per reum, si creditor aliū
recipere non velit, & opi. Bart. sequitur Affl. deci-
241. quidam Notarius. n. 3. vers. secundo quæritur.

De causis à decem scutatis infra; à
quibus appellare non licet.

Cap. VI.

- 1 Appellare non licet in causis à decem infra ex privilegio
Pauli Pape III.
Quod intellige in causis pauperum & miserabilium perso-
narum. ibid.
- 2 Annue præstationes etiam infra decem non compre-
henduntur in prohibitione de non appellando à de-
cem

cem infra, si questio sit an debeantur.

- 3 *Annua præstationis an ut mobiles vel immobiles iudicentur.*
- 4 *Summæ diuersæ si vna eademque actione debeantur, coaruantur ad effectum cognoscendi si appellare liceat, vel non.*

1 **C**ausæ à decem scutatis infra, licet comprehendantur sub summariis, & in illis procedatur quemadmodum in summariis procedi proxime dixi, nihilominus specialiter in earū fauorem introductum est, ut in eis appellare non liceat. per statutum lib. 1. c. 96. Quod statutum ut in eo expresse dicitur, locum habet in his causis, quæ coram Senatore & Collateralibus vertuntur tantum.

- 2 Rursusque dicti statuti dispositionē locum non habere credidi, in annuis præstationibus, scilicet quoties de solutione alicuius annui cūs ageretur, licet ipsa annua præstatio esset infra summā decem constituta, & hoc si in dubium reuocatum fuisset, utrum deberetur, vel si ageretur, ut quis ad eam soluendam singulis annis in futurum cōdemnaretur: quoniam eo casu hic redditus seu annua præstatio iudicaretur ut res immobilis, & quid perpetuum, ut latissime congerit Tiraquell. in tract. de retraiet, lignagier, in §. 1. in glōf. 6 à n. 3. vsque ad n. 11. etiam si adesset pactū de retrouendendo, ut ipse declarat ibidem, n. 8. & æstimari deberet ad rationem quinque pro centenario, vel ad summum decem: iecus autem si non refricaretur dominii questio, super dicta annua præstatione, sed reus vel solutionem vel quid tale allegaret, quoniam eo casu postquam dies
  - 3
- cesse-

cesserit, is redditus vt res mobilis censeretur, vt ipse Tiraquell. amplissime declarat, vbi supra, num. 10. vers. secundo principaliter limita, post Bald. Soz. Rip. & Alciat. vbi per eum, & ex consequenti sub dicta constitutione (si modo personæ essent de illis) comprehenderetur.

- 4 Sed quid si petantur octo ex causa venditionis vini, & sex pro pretio frumenti pariter venditi, & cōdemnatio sequatur, vtrum & hoc casu appellare liceat, & quamuis diuersæ sint summæ, quia tamen vnica actione exempto petūtur, appellari posse tenuit Io. de Ferra in tracta. de appella. n. 153 per l. si qui separatim. §. si quis cum vna actione. ff. de appell. facit quæ dicit Ruyn. cons. 12. n. 40. vol. 3.

De causis mercedum. Cap. VII.

- 1 *Mercedum causæ priuilegium.*
- 2 *Opere ad mensuram vel æstimationem proprijs calce & cementis facto, an dicatur causa mercedis.*
- 3 *Salaria artium quæ ingenio præficiuntur, remissive.*

- 1 **M**ercedum quoque causæ (quæ & ipsæ summarie sunt) aliud etiam speciale priuilegium ex statuto lib. 1. cap. 95. sibi vendicarunt, vt reus (si de summa a decem iucatis infra agatur) non nisi factō deposito audiatur, ad quod faciendum vnica citatione monitus, & intimatione secuta, captis pignoribus coercetur, nec ante audietur quàm depositum fecerit, vel, vt dictū est, realis executio facta fuerit. Si vero de summa maiori agatur, ad deponendum vel cauendū cogitur. Hoc autem adiunctum fuit,

vt causę huiusmodi, quę vt plurimum pauperū sunt personarum, & sudorem vultus vel ingenii solertiā habent annexam, celerius & facilius expediantur.

2 Sed circa hanc mercedis causam dubitatū quandoque vidi, quid si architector, siue faber, vt sæpissime euenit, domum siue illius partem suis calce, cementis, & operibus pro certa mercede siue auersione, siue ad mensuram, seu etiam ad æstimationem conduxerit, vtrum & illius causa mercedis censeri debeat? & quidem si in solo meo insulā tuis cementis & operibus edificandam locauero, vel vnico pretio, vel pretio certo in singulas mensuras, quas cannas hodie appellant, constituta; erit locatio & agatur locati, & merces dicetur, & depositū, vt dixi, fiet, quia hoc principaliter agitur vt factum præstetur, licet secundo veniat & cempta: at si de pretio æstimando actum fuerit, tunc non competet actio locati, sed præscriptis verbis & ex consequenti deposito locus non erit. hæc ex l. item si pretio. §. cum insulam. ff. loca. & ex Bart. & Cast. l. 2. §. adeo. eod. tit. locati. Bald. l. contractus. col. 3. vers. quero. de secunda perfectione. C. de fide instr. Alex. ad Bart. d. l. 2. §. adeo. ff. loc. ex quibus ad similia facile extensio fiet.

3 De salariis autem artium quæ ingenio perficiuntur, habetur. l. 1. §. ludi. vbi Bart. ff. de var. extraord. cogni. & per Alex. vbi prox. dixi.

De causis alimentorum. Cap. VIII.

1 *Alimentorum cause summarie sunt.*

2 *Alimenta quæ dotium occasione debentur, quomodo petantur.*

Alimenta

- 3 *Alimenta tam pro viduis matrimonio soluto, quam pro maritis onera ferentibus, ad septem cum dimidio pro centenario taxantur.*
- 4 *Alimenta pro aliis, quam vxore & viro à statuto taxata non sunt, ideo arbitraria*
- 5 *Alimenta à quo tempore viduæ debeantur.*
- 6 *Alimenta pro sex mensibus, datis heredibus mariti ad restituendam dotem, vbi & quomodo debeantur. & num. 8.*
- 7 *Vidua pro sex mensibus quibus stat in domo mariti, ea facere debet quæ constante matrimonio faciebat.*
- 9 *Vidua nolens pro sex mensibus cum heredibus mariti alimentari, deducere debet lacrum operarum.*
- 10 *Alimentorum priuilegium est personale, ideo cessante actione de dote cessionario, alimenta non debentur pro futuro.*

A Alimentorum causæ summarie sunt tum ex dispositione stat. lib. 1. cap. 38 cum etiam iure comm. Bart. l. Mela. ff. de alimen. & cibi. lega. Cas. ad. de mutuis petitio. decis. 1. in prin.

In istis igitur, vt supra in generali forma procedendi in suminariis tradidi, procedetur.

Hæc velim intelligas in aliis personis, quam in enumeratis, lib. 1. cap. 139. & 140. qui sunt maritus, vxor, pater, filius, nurus, & reliqui ibi nominati: quoniam in istis, procedendi modus satis apertus traditur ex eo statuto.

- 2 Sed et si alimenta dotium occasione debeantur, quantum dotium sint instrumenta celebrata, etiam via executiua peti poterunt, vt dixi supra de execu.

instrum.

- instru. dot. ver. pro alimentis, sic quoque si ex testamento debeantur, via executionis testamenti, de qua supra, si id magis expediens visum fuerit, petentem.
3. Hæc autem alimenta tam pro viduis, quam pro maritis, qui matrimonii onera sustinent, taxata sunt ad rationem septeni cum dimidio pro quolibet centenario, lib. 1. c. 138. Quod statutum, ut dixi supra de executione instrumentorum dotalium, ver. pro alimentis, & sequ. in magna equitate fundatum est, ut dicit Alex. cons. 31. nu. 5. vol. 6. Circumscripto autem statuto quid esset tenendum, quia sunt op. videnda erit deci. Affli. 284. ubi rationalibus & notabilis distinctione late per Plotum de in litem iurando. §. 11. nu. 14. & seq. Nunquid autem exposito statuto alimentata taxante inducatur actio siue condictio ad petendum, visendus Soci. quod non, cons. 126. vol. 1. in fi. & 188. colum. fin. volum. 2. (1. 1.) de quibus colum. 17. ff. de legi. l. 1. c. 2. 1206 non 111. colum.
4. Reliqui vero quibus alimenta debentur, taxata in summam à statuto non habent, ideo iudicis arbitrio utuntur.
5. Subnectam tamen circa alimenta, quæ dotis contemplatione debentur, aliquas quæstiones quas vidi de facto, & primo à quo tempore viduæ, hæc taxata alimenta debeantur, & quidem videbatur à die obitus mariti, vel saltem elapsis sex mensibus datis à statuto lib. 1. c. 163. ad dotem repetendam, de quibus statim dicam, qui miserationis gratia in locum anni de quo in l. unica §. exactio C. de rei vxor. actio à statuto subrogantur deberi cum eo termino elapso heredes mariti videantur in mora restituendi. argu. l. fin. §. pe. C. de iur. dot. sed tamen à die petitionis per

viduam faciendæ deberi resolutum vidi, ex verbis statuti antiqui ibi, si vero alimenta petantur per viduam, &c. quia statutum nō exprimebat nisi casum petitionis, & propterea omissus remanet in dispositione iuris communis. l. commodissime, cum concor. ff. de lib. & posthu. statutum si quidem qualitatem petitionis requirebat, & propterea illi loco aliter esse non poterat, nisi illa verificet. l. 1. §. ait prætor. ff. ne quid in flu. pub. vbi Bart. Deci. consi. 222. viso nu. 2. igitur antequam mulier petat, statuto locus non est. l. ita stipulatus. 2. §. 1. ff. de verb. oblig. hodie autem ex nouis refor. declaratum est Iudiciale interpellationem à vidua faciendam requiri, & ante non deberi, lib. 1. c. 137.

- 6 Pro sex mensibus quibus actio ad repetendum dorem non datur, alimenta in domo mariti præstari debent, di. 10 lib. 1. c. 133. quia sine dote & fructibus mulier esse non debet, & ita communiter receptum fuit, vt attestatur Castren. l. diuortio in prin. vers. in glos. 2. ff. sol. mat. in domo tamen mariti præstari debent vt dixi, & statutum prædictum disponit, si in ea concedenter mulier stare possit, & hæredes mariti petant, in qua mulier otiosa stare nō debet, sed ea facere quæ cōstante matrimonio faciebat, vt dicit Castren. d. l. diuortio. num. 9. & 10. quæ alimenta etiam consequi poterit mulier extra domum mariti, si nolit cum hæredibus habitare, dummodo deducat id quod in dōmo hæredum sua industria lucrari posset, si de illis est mulier quæ operari consuevit, vt dicit Capic. post Barl. Bal. & Ias. decis. 24. nu. 8. & 10. vel taxata summa a statuto, nempe septem cum dimidio pro quolibet centenariio contenta esse debet.

Et

- 8 Et prædicta alimenta, horum sex mensium à statuto ad dotem restituendam indultorum, si mulier non petat, post lapsum sex mensium, sibi non debentur, quia iam apparet alimentata: & propterea vidi nobilem quandam cautam mulierem, cum videret
- 9 sibi moram factam in alimentorum præstatione, mutuum sumpsisse, seu sumpsisse simulasse pecuniam, ex quo mutuo obtinuit alimentata præterita ex sententia eiusdem Cast. d. l. diuortio. nu. 6. & las. nu. 19. & 21 Cor. consi. 106. vol. 2. & Bologni. consi. 16. & Capici. d. decis. 24. nu. 9 quidquid dixerit Deci. l. de alimentis. C. de transac. in qua l. diuortio. reperies apud scribentes quid si dos sit in rebus stabilibus quæ statim redeunt ad uxorem matrimonio soluto, & quid si partim in stabilibus, partim in pecunia consistat, & quid si fructus dotis alimentata excederent, ibi Bart. nu. 1. Imol. & de immobilibus, & se mouentibus disponit statutum prædictum. c. 133.
- 10 Personale est priuilegium hoc fructuum, respectu viri & mulieris, & propterea si cedatur, actio de dote, etiam post moram non transibit cum priuilegio fructuum in cessionarium. Alex. l. insula. §. vsuras. ad ff. post Bar. Bald. Spec. Fed. & alios, de quibus ibi per eum. ff. sol. mat. Cauti igitur esse debent, & qui cedunt, & qui cessionem recipiunt, quia aliquos vidi aliquando deceptos remansisse.

De conuento pro re mobili non possidente immobilia. Cap. IX.

- 1 Conuentus pro re mobili si immobilia in districtu non possidet, de iudicio sibi cauere tenetur.

N 2

2 Con.

2. *Conuento pro re mobili cauere cessante, res petita sequestratur.*

1. **R** Estat circa summarias causas vnum animadu-
uertere, quòd si quis petat rem mobilem, siue
data petitione, vt in ordinariis (si rei valor summā
ducatorum auri vigintiquinque excedat) siue vt in
summariis (si infra summam præfatam res sit) siue
etiam ante iudicium cœptum actione ad exhibendū
agere intendat: quòd si timeat rem alienari vel rem
pro re supponi, & reus immobilia in vrbe, seu distri-
ctu vrbis non possideat, quòd citato reo ad cauendū
de iudicio sisti, & de nō baractando, & repræsentan-
do rem petitam seu petendam, & eo contumace exi-
2. stente Iudex sequestrum, nisi infra certos dies vel
etiam certum tempus suo arbitrio, ex rei & litigan-
tium qualitate decernet, & rē tertio tradet speciali
prouisione statuti lib. 1. c. 97. quod maximū actori
remedium est, tum propter exhibitiones, & recogni-
tiones testium in iudicio faciendas, de quibus toto
titulo ad exhibendū, tum etiam propter celere in
ea exhibitione facienda remedium, ab ipso statuto
proditum: causæ igitur summaria ita se habent.

LIBER QVINTVS.

De appellationib. & re iudica. Cap. I.

1. *Appellare à definitiua & viua voce, & in scriptis, quæque potest.*
2. *Appellatio in scriptis, infra octo dies à die late sententia,*

tie, interponi debet, & num. 11. & 12.

- 3 Appellans viua voce incontinenti appellare debet.
Appellans viua voce, quid exprimere debeat. ibid.
- 4 Appellare in continenti non videtur vtile, nisi in casu de quo hic, & num. 6.
- 5 Fatalia computantur a die interpositæ appellationis.
- 7 Incontinenti appellatum quando dicatur.
- 8 Appellans viua voce, saluo iure appellandi in scriptis, iterum poterit in scriptis infra legitima tempora appellare.
- 9 Fatalia appellationis interpositæ viua voce, & post in scriptis, computantur a die interpositæ appellationis in scriptis.
- 10 Appellans viua voce, saluo iure appellandi in scriptis, si Iudex præfixerit certum terminum ad redeundum pro apostolis, non poterit extra illum terminum in scriptis appellare.
- 11 Appellationum tempora, id est decendum, de momento ad momentum iure communi computantur.
- 12 Appellationum tempora, id est dies illi octo ad appellandum, computantur iure isto, excluso die latæ sententiæ.
- 13 A, præpositio diem celebrationis actus cui præponitur excludit.
- 14 Ficto contumaci, an liceat a die scientiæ iure isto appellare.
- 15 Forma appellationis in scriptis.
- 16 Appellans in scriptis quæ necessario in sua appellatione exprimere debeat.
- 17 Apostoli separatim ab appellatione peti possunt.
- 18 Apostoli sepius vnico contextu peti possunt, & si semel tantum fuerint petiti, sufficere possent.

- 19 Appellatio à sententia , plura capitula continente , in partibus facientibus contra , & non in alijs , interponi debet .
- 20 Cautella appellandi in partibus facientibus contra , unde eliciatur , & cuius sit utilitatis .
- 21 Appellatio limitata , limitatum parit effectum , tam respectu rei , quam persone .
- 22 Appellationis cedula non est necessario iudici legenda , sed sufficit dicere ; appello prout in ista cedula .
- 23 Appellationis interposita Notarius met rogari debet , qui & testes adhibere debet .
- 24 Notarius non debet recipere albam paginam loco cedule appellationis , etiam si de appellante confidat .
- 25 Appellare volens , iudicē non reperto , potest coram egregia persona protestari , & testimoniales recipere .
- 26 Diligentia reperiendi iudicem an sufficiat semel , & quandocunque facta .
- 27 Appellans à pluribus iudicibus , coram omnibus vel eorum maiori parte , coniunctim vel diuissim appellare debet .
- 28 Contumax fictus à vero , in appellatione à statuto , non distinguitur .

HACTENUS de causis in prima instantia dictum est, nunc de causis appellationū prosequar. In his igitur causis in quibus appellare permittitur, duplici modo à defini

- 1 tiua appellare licet. Viua voce scilicet, & in scriptis, & hoc est in appellātis electione. l. 1. in fi. cū l. seq. ff. de appel. l. litigatoribus. C. eo. tit. dummodo memi-
- 2 nerimus si in scriptis appelletur , appellandum esse
infra

infra octo dies à die latae sententiae ex statuto lib. 1. cap. 161. de quo infra.

3 Qui viua voce appellat in continenti appellare debet. l. 2. ff. de appella. l. litigatoribus. C. eo. Bart. l. 1. §. libelli. ff. de appel. Bal. d. l. litigatoribus, nec est necesse aliud exprimere quàm dicere; appello à tali sententia per te lata in fauorem aduersarii mei contra me, vt dicit d. l. 2. & Bart. & Bald. in locis præalleg.

4 Sed hæc in appellando incōtinenti diligētia, non minus nocere potest quàm prodesse: nam iure cautū non reperitur secundum Cassado. de appella. decis. 6. in prin. quòd quis debeat incontinenti à sententia appellare, nocere autem potest secundum Bald. l. litigatoribus quia ab eo die fatalia cōputari incipiunt, Fely. c. quod ad cōsultationem, col. pe. vers. decima conclusio, de re iudic. & sic tempora prosecutionis appellationis cum tali diligentia abbreviantur.

Nam aut sententia appellationem admittit, aut nō, si admittit, tam dicitur attentatum illud quod fiet pendente tempore ad appellandum, si post intra legitima tempora fuerit appellatum, quàm illud quod fiet appellatione interposita, & pendente. c. non solum, vbi omnes de appella. in 6. & propterea videtur cautela potius nocens, maxime si sententia plura capita contineret, à qua consulte vt infra dicam, appellandum esset.

6 Posset tamen aliquo casu prodesse, vt si dubitaretur si causa appellabilis esset nec ne, aut etiam si de executione timeretur, quæ dānum maxime propt. possessionis commodum afferre posset, vt cum ea appellatione iudex superior adiret, & inhibitio extorqueretur, vel etiam si iudex appellationi deferendo,

iurisdictionē à se abdicaret, vel quid tale, quod scias non successurum si iudex si & in quantū appellatio- nem admitteret, vt infra prosequar: quare diligens causę patronus quid magis expediat in suo negotio subtilissime perpendet.

- 7 Incontinenti autem appellatum fuisse dicitur, si antequam iudex ex tribunali recesserit, fuerit appel- latum, licet ad alios actus & ipse & appellans diuer- terint, Docto. l. 1. ff. de appel. Cast. l. 1. §. biduum. col. 2. ver. sed pone iudex. ff. quan. appellan. sit.
- 8 Si is qui viua voce appellandum duxerit, faculta- tem sibi appellandi in scriptis reseruauerit, iterum
- 9 appellare poterit infra tempus ad appellandum sibi vel à statuto vel a iure præfixum. & tunc fataliū cō- putatio à tempore secunde appellationis in scriptis interpositę fiet, vt voluit Paul. de Cast. l. cum procu- rator. §. si dominus. ff. de no ope. nun quidquid dixe- rint Bart. & nonnulli alii, & Cast. sequitur ibi Alex. nu. 16. dicens commu. & Ias. nu. 12. & ante eos tenuit Saly. l. si quis libellos. col. pen. & fin. C. de appel.
- 10 Sed hæc vera sunt & procedunt, nisi iudex eo tē- pore, quo viua voce appellatum fuit, præfixisset ap- pellanti certum terminum, ad redeundum pro apo- stolis, puta trium aut quinque dierum: quoniam si appellans intra illum terminum non rediret, vel an- te lapsum illius termini aliam appellationē in scri- ptis, quam sibi reseruauerat, nō interponeret; appel- lando post illum terminum nihil ageret, quia suę ap- pellationi renuntiasse censeretur. c. ab eo. de appe in 6. Cle. quāuis. eo. tit. ita notab. determinat. Saly. d. l. si quis libellos. ad fin. quem sequitur Philip. Fran. c. tua nobis, vbi pulchre de hoc in vlti. quæst. in fi. post Bald.

Bald.

Bald. & Floria. vbi per eum extra de appella.

Et propterea alias dicebam, quod is qui viva voce appellauerat, & iudex appellationem si & in quantum admiserat, quo casu tenebatur suæ appellationis instrumentum infra quinque dies a die appellationis, coram Capitaneo appellationum repræsentare, ex statuto lib. 1. c. 170. & iterum septimo die in scriptis appellauerat, & primæ appellationis instrumentum infra quinque primos dies coram Capitaneo non repræsentauerat, quod in hac secunda appellatione audiendus non erat, quia primam deliquerat, quia lapsus termini statuti ad repræsentandum præfixi, desertionem induxerat ex sententia proximæ retractorum doctorum.

- 11 In scriptis autem appellatio infra octo dies a dictæ sententiæ computādos interponi debet, ex statuto nostro, lib. 1. c. 168. licet iure communi proditum esset, deberi infra decem dierum spatium ex tempore sententiæ, & sic de momento ad momentum computādorū appellari. authen. hodie. vbi Doct. C. de appell. Fely. cap. quod 2d consultationem. nu. 26 extra de re iud. vbi dat cautelam quod qui appellat vltima die decendii, horam apponere debet, & idem tenet Alexand. cap. personas co. 2. de appell. & ante eos tenuit Paul. de Cast. l. 1. §. biduum. nu. 4. si. quan. appellandum sit, & hæc tempora potuerunt a statuto limitari, & restringi, vt dici Abb. cap. cum sit Romana. col. 3. de appell.

- 12 Sed licet iure communi tempora, vt dixi, de momento ad momentum computentur, in casu tamen statuti nostri exclusa die sententiæ, tota dies octaua
13 erit appellātis, quia A, præpositio excludit & separat

rat diem latæ sententiæ. l. à calligato. C. de nup. vbi Cyn. & glos. l. ratio. §. cum per venditorem. ff. de act. emp. Bal. Cast. Alex. & Ias. l. 1. in prin. si quis cautio. glos. cap. statutum, in glo. magna, vbi Imo. & alii de præb. in 6. laté per Tiraquel. de retract. lignagier. §. 1. in glos. an & Giorg. quæ est glos. 11. nu. 5 1. qui latissime congerit, & per Sarnen. in regu. de infirmis resignan. q. 37. num. 3.

14 An autem, fiæto contumaci liceat infra octo dies à die scientiæ non obstante statuto nostro appellare, vide Aymo. Craueta de antiqui. tempo. par. 11. num. 2. qui post Cornicum, confi. 17. colum. 4. vol. 1. tenet quod possit.

15 Forma appellationis de qua hætenus hæc est: A quadam prætenfa definitiua sententia, seu vim definitiue habente lata, vt dicitur, & promulgata per vos Magnificum dominum secundum Collateralem in causa & causis, quæ coram vobis verti dicebantur indecisæ, inter Lutium Titium reū conuentum ex vna, & Caium Mennium agentem ex alia, de & super prætenfa restitutione prætensi fideicommissi, rebusq; aliis, &c. Procurator & eo nomine præfati Lutii Titii ad sanctissimum dominum nostrum Paulum Papam III. eiusque sanctam Sedem Apostolicam D. Capitaneum appellationum Vrbis omnemque alium iudicem competentem in his scriptis prouocat & appellat, petens sibi de apostolis iustanter, & instantissime sæpius, & sæpissime responderi omni mleiiori modo.

16 Ex his quæ retuli, tria sunt necessario exprimenda. Primum quis appellat, secundum à quo Iudice, tertium à qua sententia, idest, in qua causa: & hæc tria

colliguntur ex dicta. l. i. §. libelli. ff. de appella. & ibi Bart. & cæteri qui etiam notant, quod etiam si non exprimatur nomen causę, dum tamen sententia per aliquam demonstrationem certam designetur, sufficit.

Addo & quartum, vt exprimatur ad quem appellatur: nam licet iure canonum per verba illa; ad Sanctissimū, &c. appellatio teneret, quia appellatio ad Papam omisso medio valet, & tenet. c. si duobus. extra de appel. cum concor. iure tamen civili, quod in hoc foro seruandum dixi, talis appellatio non tenetur, nisi id forte per errorē, vt dicit tex. l. i. §. si quis appellatione. ff. de appellat. ideoque in superscripta formula verba illa, omnemque alium iudicem competentē, adiecta sunt, vt omnem tollant ambiguitatem, & validam omnino appellationem reddant.

17. Requiritur & quinto, quod petantur apostoli, & licet hoc necessario non fiat cum appellatione, quia possūt separatim ab appellatione peti, glos. l. i. ff. de libel. dimisso. & i. iudicibus. C. de appella. tamen ex communi vsu, vt dicit Bart. d. §. apostoli. nu. 7. receptum est, vt in simul cum appellatione petantur.

18. Sexto requiritur quod apostoli instāter & sepius petantur, & quamuis hoc interpellatis seu renouatis vicibus iure antiquo faciendum esset. l. i. ff. de libel. dimisso. hodie tamen vnico contextu petiti sufficiunt, Clement. quamuis. de appellat.

Sed & si semel errore vt accidit petiti fuerint apostoli, & iudex detulerit, appellatio non vitatur, vt dicit Rota de appella. 46. si appelletur à definitiua. alias, 35 i. in nouis.

Tribus enim illis primis pro substantia requisitis,

ris, seruatis, in cæteris potius mens quàm verba appellantis consideratur, vt dici specul. de appella. §. qualiter, alias, sequitur videre in fi.

- 19 Quòd si forte sententia, vt sepiissime euenit, plura capitula, & ex his quædam fauorabilia, quædam vero cōtraria cōtineat, tunc in appellatione, ante verba illa; ad Sanctissimum, &c. hæc verba subnectende erunt, videlicet, in parte & partibus articulis, & capitulis contra præfatum principalem suum facientibus, & non alias, aliter, nec alio modo.
- 20 Effectus istorum verborum maximus est; & est optima praxis sec. Abb. in c. Raynaldus. in §. not. extra de testa. & c. cum Ioannes. col. po. extra de fid. instr. quem sequitur Fely. c. significauerunt. col. 2. n. 3. de excē. & Phil. Franc. c. si duobus. de appel. siquidem
- 21 limitata appellatio limitatum parit effectum tā respectu rei quàm persone, vt pulchre prosequitur Paris. consi. 66. videtur col. 3. per totum. Et propterea non poterit appellatus si ipse appellare omiserit ab his quæ contra eum fuerant. pronūtiata, appellationi taliter limitare interpositæ inhærere; cum si simpliciter fuisset appellatum, non posset appellans in præiudiciū appellati, appellationi renūtiare. Rota de re iud. 23. Iudex ad quem. alias incipit, si à definitiua. alias 365. in no. Deci. c. ex parte 2. n. 7. ff. de referip. & c. oblata. nu. 4. de appel. Anto de But. Abb. & Phil. Franc. c. si duobus extra de appel. Quinimo si simpliciter fuisset appellatum, is qui nō appellasset. posset appellationē prosequi. Rot. d. decis. 365. Abb. Phil. & Dec. d. c. si duobus. l. ampliorem, vbi Cyn. & Bald. C. de appel. licet idem Dec. d. c. si duobus. ad fi. tenere videatur nihil referre utrū qui.
- lini-

- limitare vel simpliciter appellet, quasi simpliciter appellans, quatenus contra appellasse videatur, & non à toto, cuius dictum non puto verum, tum ex superius dictis, cum etiam ex dictis per eundem Decium ibidem, nu. 18. & nu. 19. Quo in loco animaduertendum ad ea quæ notant ipse Decius & reliqui Doct. d. c. si duobus. respectu connexorum, & separatorum capitulorum, quæ consulto omitto, ne hoc in loco totâ appellationis materiâ transulisse velle videat. Quamuis aurem, vt dixi, in scriptis appellandum sit, nō tamen iudici necessario legenda aut recitanda est appellatio: sed sufficit vt iudici dicatur; appello prout in ista cedula, cap. appellatio. de appellatio. in 6. quæ cedula Notario vel actuario illius causæ vel alteri Notario, dummodo Notarius
- 23 sit, dari debet, qui ex eo actu instrumentum celebrare debet, vt notat Fontana in addi. ad gl. in ver. proponis. in d. c. appellatio. Et hoc in tātum verum est, quod testes etiam adhiberi. debent, de quo alias satis vidi in facti contingentia dubitatū, per nota. per dictam gl. & Doct. c. quoniam contra fallam. extra. de prob. sed tamen tentum fuit testes requiri, per dictum Phil. Fran. c. 1. col. 4. vers. in ea gl. de appella. in 6.
- 24 Conuenerunt Notarii, fidem appellantium sequendo, alba pagina clausa, quasi in ea appellatio sit scripta, recepta, sc. de appellationis interpositione rogare, quos grauiterrare dicit Bart. l. contractus. in princ. C. de fid. instrum. cum prius eam recipere debeant, quam instrumentum stipulari, vel in actis appellatum fuisse asserere.
- 25 Coram Iudice, vt prædixi, cum reuerentia debitoque

toque honore hæc appellatio est interponēda. I. om-
nem honorem. C. quan. prouo. non est neces. & c. vt
debitus. extra de appel. Quod verum si eius copia in
publico haberi possit, alioqui nec in domo, nec in
hortis, nec in suburbanis quærendus est, sed coram
honestâ persona, qui Notarius esse potest, protestari
debet appellare volens, se libenter appellaturum, &
apostolos petiturum, prout in cedula quam in mani-
bus habeat, si iudicis copiâ habere posset, & propte-
rea requirat Notarium, vt de eius diligētia fidem fa-
ciat, & ipse de apostolis respondeat, qui Notarius te-
stimoniales dare debet, idest de prædictis omnibus
instrumentū celebrare, & facti testimonium redde-
re, de hoc est tex. l. 1. §. dies. ff. quando appellandum
fit, & tenuit Ægid. decis. 381. si post sententiam. 20.

26 Sed stat difficultas, vtrum hæc diligentia fieri de-
beat in vltimo momento temporis ad appellandum,
an sufficiat medio tempore facta, absque eo quod in
momento repetatur: quam quæstionē subtilissime,
disputat Cassado. de appel. decis. 8. & refert. Rotam
tenuisse sufficere semel factam diligentiam, licet nō
in momento, & ita seruatum vidi, per rationes ap-
pellationi fauentes, in ambgiuo, per eum recitatas,
licet ipse dicat dubium, principis declarationem ex-
poscere.

27 Quod si plures fuerint Iudices, qui sententiam tu-
lerint, vt si capitolino aliquis ex rescripto principis
fuiſſet adiunctus, vel magistri viarum qui duo sunt.
Tunc ab omnibus aut à maiori eorum parte erit ap-
pellandum: appellatio tamen separatim poterit in-
terponi. Clemen. si à iudicibus. de appel. Rota, de ap-
pel. decis. 20. alias 222. nota quod vbi appellatur à
tribus,

tribus, in antiquis, & similiter eis vel eorum altero non reperto, quo ad singulos præscripta diligentia facienda est.

- 28 Statutum nostrum lib. 1. c. 168. postquam terminum octo dierum ad appellandum præscripsit, protestatur neminem ignorantiam allegantem, auditurum, cum satis sit citationem ad sententiam audientiam præcessisse, & ipsam sententiam, in loco publico fuisse promulgatam; nec verum à ficto contumace distinguit, cum aliàs ficto consumaci tempus ad appellandum non nisi à die notitiæ computetur. Rota de dolo, & contu. decis. 11. aliàs, 49. in nouis, de quo dixi supra eo. ver. an autem ficto.

De apostolis, Cap. II.

- 1 *Apostolorum species enumerantur.*
  - 2 *Iudex denegans respondere de apostolis, non potest ulterius in causa procedere.*
  - 3 *Iudex requisitus pro apostolis & tacens, habetur pro deferente.*
  - 4 *Iudex requisitus pro apostolis, qui dixit; dabo sine termini præfinitione, habetur pro deferente.*
  - 5 *Iudex qui dixit; do apostolos, intelligitur dedisse dimissorios, vel etiam detulisse. num. 6.*
  - 7 *Iudex dans acta pro apostolis, detulisse intelligitur.*
  - 8 *Iudex istius curiæ pro apostolis requisitus, si deferre appellationi vult, si & in quantum admittere appellationem consuevit.*
  - 9 *Appellationem admittens si & in quantum, desert quatenus ius deferat, & non aliter.*
- Clausula, si & in quantum, in decretis, quid operetur ibi.*
- 10 *Appel-*

10 *Appellationem* admittere si & in quantum, & non admittere nisi si & in quantum, in substantia & effectu non differt.

11 *Iudex* volens super apostolis deliberare, potest appellan-
tem ad iuris terminum monere.

- 1 **A** Postolorum, secundum Speculum in titulo de Appel. §. sequitur videre, Alii dicuntur cōventionales, scilicet cum pars appellata iudice refutāte vel tacente, vel in casibus in quibus extra iudicium appellatur, appellanti cōsensit, & vult vt de appella-
tione cognoscatur. circa quos videnda sunt quæ tan-
git Rota per Bisagnetum de appel. 18. a gravamine:
Alii sunt testimoniales, de quibus dixi supra proxime
ver. coram iudice Alii dimissorii, qui & rueren-
tiales dicuntur, de quibus d. l. vnica. de libellis dimis-
so, & 2. q. 6. post appellationē, & licet Speculus vbi
supra, videatur ponere dimissorios cum reuerentia-
libus vt diuersos, tamen inter eos differentia nō est,
vt dicit Io. Ferra. in tract. de appel. c. 6. num. 142. de
men. Butr. & Abb. nisi si iuxta stylum Ro. Cu. reue-
rentiales in forma dati fuissent, quia tūc ex præscri-
pto Curie stylo quædam subaudiuntur, idest quate-
nus procurator, quatenus in termino, & quatenus a
definitiva, quibus deficientibus cēsentur dati refuta-
torii, & sententia trāsit in iudicatū, vt dicit Cassado.
de appel. decisi. 7. num. 5. Alii vere dicuntur refuta-
torii, per quos apparet quod iudex appellationi nō
desert. l. quoniam. & l. a proconsulibus. C. de appell.
- 2 *Iudex* igitur requisitus alteros ex his apostolis dare
tenetur; alioqui si expresse negaret processus per ip-
sum postea factus irritus esset, vt dicitur ex. c. ab eo. &

ibi notant Docto. de appel. in 6. vel etiam si taceret
 3 idem esset, ex illo met tex. quinimo vt dicit Francus
 d. c. ab eo. col. pen. & si iudex habetur pro deferente,
 adeo quòd si post vellet dare refutatorios, & citaret
 appellantem ad recipiendum, nò valeret dare refu-
 4 dicit ibi Francus, quòd si iudex diceret; dabo, sine
 temporis determinatione, adhuc pro deferente ha-
 beretur, quæ omnia sunt diligēter animaduertēda.
 5 Sed & si reperiretur scriptum, Lutius Titius ap-
 pellauit, & iudex dedit apostolos, intelligitur de di-
 missoriis, vt dicit Abb. antiquus, & sequuntur ceteri.
 c. dilectus de appella. quos refert. Rom. sing. 151. di-
 cam tibi. Quia & is qui petit apostolos, dimissorios
 petisse intelligitur, vt dicit glos. c. 1. verb. petat apo-
 stolos de appella. in 6.

6 Si iudex etiam simpliciter appellanti responden-
 do dicat; do apostolos, nullo alio verbo adiecto, de-
 tulisse appellationi & reuerentiales dedisse intelli-
 getur. Bal. l. appellatione. nu. 14. C. de appella.

7 Quod etiam dicendum erit, si iudex se dare acta
 pro apostolis dixerit, Rota de appella. decis. 8. alias,
 70. si iudex in nouis.

8 Ex præscripto tamen quodammodo nostræ Cu-
 riæ stylo iudex pro apostolis requisitus, si appellatio-
 ni deferre velit, si & in quantum admittit, & tūc No-
 tarius ita annotare solet. Qui D. Iudex existens, &c.
 dictam appellationem admisit si & in quantum.

9 Et quamuis decretū istud conditionem in se con-
 tinere videatur, quæ vt plurimum in decretis lauda-
 bilis non est, de quibus conditionibus abunde per
 Fely. c. cum contingat, n. 11. de offi. deleg. tamē hoc

casu non solum valet, sed etiam producit egregium effectum: nā si appellatio est interposita in casu prohibito, habebitur pro non admissa, & iudicis ligatæ manus non erunt, nec parti appellatæ aliquod erit præiudicium paratum: si vero appellatio de iure admittenda venit, iudex sibi & appellanti prospexit, ita de hac clausula scribit Vitalis Gamba. in suo tractatu clausularum, in clausula, si & in quantum, & in specie Fely. e. cum cōtingat, n. 13. de offi. dele. post Angelum, Roma. & alios, de quibus ibi per eū, & hoc etiam tenuerunt Phil. Franc. & Alexan. c. sæpe contingit. ille col. 2. vers. si vero Iudex iste col. 5. vers. quid autē si Iudex dicat extra de appell. & per Roma. conf. 501. col. 2. vbi etiam de vi istius clausulæ fere in omnibus actibus remissive.

- 10 Vidi aliquos iudices erubescere amico refutatorios dare, vel dubitantes vtrum appellatio sit admittenda nec ne, decreta seu responsiones verbis cōcipere negatiuis, dicendo; non admitto nisi si & in quantum, qui omnino nihil agunt, quoniam aut habentur pro non respondentibus, cum verba ista nullam conformitatē cum petitione apostolorum habeant, & sic tanquam tacētes cēsentur appellationi detulisse, vt dicit Card. Clem. quamuis. §. si. vers. 3. quæro. de appell. vel faciunt idē, quod fecissent cum verbis affirmatiuis, secundum Fely. d. c. cum contingat, nu. 13. quod verius puto; debent igitur aut aperte refutatorios dare, si credunt appellationi locum non esse, vel si & in quantum, vt prædictum est, tute sine læsione iurium partium, admittere.
- 11 Quod si sibi satis apertum non sit quid respondere debeat, vel ex quavis rationabili causa, sibi videatur

tur

tur super responsione cogitandum , poterit appellan-
tem ad terminum iuris monere , vt pro apostolis redeat.

De termino iuris. Cap. III.

- 1 *Terminus iuris , qui iure communi est dierum triginta , iure isto est dierum quinque , qui computantur vt hic .*
- 2 *Iudex non potest petentem apostolos , iure isto ad longiorem quinque dierum terminum monere .*
- 3 *Terminus iuris iure isto , an sit ille idem numero , & substantia cum termino ad representandum appellationem .*
- 4 *Iudex pro apostolis requisitus , iure communi vsque ad vltimum momentum appellan-tem potest suspensum retinere .*
- 5 *Iudex non potest impetrari sine apostolis .*
- 6 *Apostoli sunt pars integralis appellationis .*
- 7 *Tempora interponende & prosequende appellationis , sunt à iure distincta , & vno pendente alterum non currit , & iudicis interim conquiescit officium .*
- 8 *Tempus vnum , & idem non potest operari circa diuersa .*
- 9 *Apostolos petisse , in quacunque parte quinti diei , an sufficiat , etiam si iudex illos non dederit .*
- 10 *Apostoli recipi seu peti , & appellatio Capitaneo cum illis representari , omnino infra quinque dies à die appellationis interpositæ debent*
- 11 *Apostoli an debeant necessario vltima die termini iure isto peti .*
- 12 *In termino & intra terminum quid differat .*

13 *Termino iuris pendente, iudici & parti intimare iure isto est inhibutum.*

1 **T**Erminos iste, licet de iure triginta continuorū dierum sit. l. iudicibus. C. de appella. cap. ab eo. eod. tit. lib. 6. qui hodie numerantur à tempore appellationis interpositæ, vt dicit Rota de appel. decis. 5 alias 29. fuit dubitatum, tamen a statuto antiquo lib. 5. c. 48. abbreviabatur, & reducebatur ad illa met tempora, quæ fuerant data per aliud statutū lib. 1. c. 162. ad repræsentandum appellationem iudici ad quem, qui sunt quinque dies à die appellationis interpositæ, voluitque statutum illud, quod iudici non liceat ad longiorem terminum monere, & quod sufficiat in dicto termino, & qualibet parte ipsius diei pro apostolis rediisse, seu illos petiisse, & in super mandabat quod termino iuris pendente, nec per iudicem, nec per partem intimatā, aliquid possit inuari.

3 Statutum istud nonnullas probabiles induxit difficultates, & primo in facti cōtingentia quidā monitus ad terminum iuris vltimā die termini rediit pro apostolis, cuius appellatio fuit admissa si & in quantum, hic infra alios quinque dies appellationem coram Capitaneo repræsentauit, pars appellata prætendebat appellationē desertam, quia dicebat debuisse repræsentari infra illos met quinque dies, infra quos apostoli peti possunt; & se fundabat in verbis statuti ibi; terminus iuris intelligatur ille idem terminus, qui datus est à statuto ad repræsentandum appellationem iudici ad quem, si ille idem, ergo in vno eodem que termino debebant omnia impleri.

Pars

Pars vero appellans dicebat statutum illud exorbitans, & odiosum debere interpretari secundum iuris communis regulas, & propterea, cum iudex possit tenere impeditum appellatē, antequam illi de apostolis respondeat, vsque ad vltimum momentū, vt dicit glo. Clem. quamuis. verbo, vel intra. de appel. Rota per Cassa. de appell. decis. 8. num. 5. & sine apostolis non possit Iudex impetrari, vt tenet Compiler in decis. Rotæ. 357. aliās de appella. 41. in no. & Feli. cap. personas, ante numerum quintū de appella. & seruat Curie stylus, & per cōsequens, nec iudici ad quem appellatio repræsentari. l. vna. ff. de libel. dīmisso. l. p̄ses. C. de appel. qui tex. est vnicus in iure ciuili secundum Bald. ibi. & quidem optima ratione, quia sine apostolis appellatio integra nō dicitur, quippe cū apostoli sint appellationis pars in tegralis secundum eundem Bald. l. eos. § apostolos. in prin. C. de appell. Rota decis. 366. aliās de appel. 50. si appelletur in no. si igitur idem numero & substantia esset terminus ad repræsentandum cum termino ad redeundū pro apostolis, sequeretur quod esset in potestate iudicis quemlibet appellantem opprimere, quia posset ipsum vsque ad vltimum momentū suspensum tenere, in quo momento non posset & responsum accipere, & Iudici ad quem repræsentare, & sic appellatio defereretur, quod non est verisimile statuentes voluisse, qui remedium appellationis non respuerunt, igitur non de eodem termino numero, & identitate dīcrum, sed numero tantum intelligendum est.

7 Secundo, quia de iure tempora appellationum feriatim reperiuntur à lege præstituta & distincta. Al-

terum enim est ad appellandum, alterum ad petendum apostolos alterum ad petitos præsentandum, alterum ad prosequendum, quos enumerat Alexand. c. personas. col. 2. de appella. & interim, aliquo prædictorum pendente, officium iudicis conquiescit, ut ipse ibidem dicit. col. 4. & ante eum tenuerat Bald. quem ipse non allegat in addi. ad Spec. in tit. de appella. in addi. magna. col. 13. ver. quæ differētia, quæ tempora & dilationes in materia de qua loquimur, non inculcantur, sed vna post aliam cedit. glōf. l. 2. verb. temporalem. c. de temp. appella. Bald in dicta addi. col. 14. vers. dilationes, facit dictum Bart. cons.

- 8 137. statuto communis Gualdi. nu. 2. qui dicit vnū, & idem tempus non posse operari circa diuersa; & dictum Bal. l. si paulo ante si. C. de executio rei iudi. qui dicit, quòd quando duæ dilationes proueniunt à diuersis dispositionibus, nunquam vna aliam absorbet, sed successiue intelliguntur.

Ex his & aliis quæ hinc inde tunc adducta fuerūt, animus Iudicis diu stetit suspensus, & tamen ut arbitror de negotio transactum fuit. Quidquid tamen tunc dictum fuerit, arbitrabar terminum intelligi debere idem numero & substantia, motus per tex. & glo. cap. ab eo. 2. q. 6. vbi terminus de quo in statuto, datur ad vtrunque, scilicet ad petendum apostolos & ad præsentandum, & glo. aduertit fuisse legē illā in Codice Theodosiano, & propterea cū statutum redeat ad ius antiquum, non dicitur odiosum, nec exorbitans.

- 9 Secundo, quia cessat ratio oppressionis appellantis ex dispositione eiusdē met statuti, si recte intueatur; nam disponebat statutum quòd in quacunque par-

parte diei sufficiat apostolos petiisse, & sic cessat ratio in contrarium adducta de momento, quia postquam Iudex semel in die termini, de quo statim loquemur, fuerit requisitus, siue apostolos dederit, siue non, appellatio poterit representari, quia petiti sufficiunt, ad hanc igitur difficultatē tollendam in nouis statutis lib. 1. c. 159. declaratum est terminum illum quinque dierum incipere à die interpositæ appellationis, & intra illos quinque dies instrumentū coram capitaneo repræsentandum.

11 Alia ex eiusdem antiqui statuti verbis ibi in quo termino, & quacunque parte illius diei, &c. tractata quæstio fuit: querebatur enim vtrum vltima die termini necessario apostoli peti deberent, vt statuto satisficeret, & an si secunda, vel tertia die petiti fuisset, sufficeret: litera enim statuti intelligere videtur de vltima die, quia ipsam vltimam diem terminum appellat, per verba illa & quacunque parte illius diei, & hoc est quod dicit glos. clem. quamuis. verb. intra di-

12 ctum. de appella. differunt enim hæc intra terminū & in termino: nam qui iussus est facere in termino, non potest ante vltimum diem facere: qui in tra terminum, potest quādocunque, dummodo aliās loco & tempore cōgruis, vt dicit glo prædicta. Et ideo dicebat Pau. de Cast. l. item illa. in prin. ff. de consti. pecu. quod citatus ad articulandum ad octauam, non potest ante vltimam diem articulos dare, & glo. prædictam sequuntur Car. d. Clem. quamuis. §. similiter vers. 3. quæro. de appella. Philip. Fran. cap. personas. col. 3. vers. & aduerte. & ibi Fely. colum. 2. in prin & Dec. nu. 12. extra de appella. facit dictum Cassado. de appella. decis. 8. num. 5. Quo in loco est animad-

uertendum, quòd id quod dicit Francus ibi de penultima die, non est intelligendum, vt quis comparando in penultima die satisfaciatur termino, nisi ad diem penultimam sit monitus. & ita loquitur glos. quam Francus allegat, licet ipsius verba cōtrarium innuere videantur.

In contrarium, quod petit sufficerent quacunque die ex quinque, videbatur innui per statutum antiquum lib. 1. cap. 162. in quo dicitur; appellatio debet repræsentari infra quinque: cum igitur ille idē terminus detur per statutum nostrum ad redeundū pro apostolis, & in illo statuto sit appositā dictio, intra, dicendum videbatur, quòd ille terminus cū sua dictione, intra, esset repetitus: & ex consequenti ex supra relatis sufficeret quodocunque fuerint petiti, quia terminus cum suis qualitatibus repperitus censetur.

Attamen prior sententia verior est, tum ex prædictis, tum ex eo quia statutū expresse declarat, quòd in termino & quacunque parte illius dici, & sic habet diem vltimam pro termino, & ideo in nouis reformationibus adiecta sunt illa verba, in quo quinto die a qualibet parte illius sufficiat pro apostolis rediisse, & Iudice non reperto aut respondere cessante sufficiat coram notario potest esse.

13. Insuper statutum prædictum lib. 3. c. 48. & nouū lib. 1. c. 169. vt tolleretur ambiguitatē Doctorum disputantium vtrum pendente termino iuris iudici manus ligatæ cēseantur, de quo per Rotam decis. 128. alias, de appell. 19. in no. & per Alexandrinum. c. vt debitus colum 27. ad fin. de appell. voluit quòd isto iuris termino pendente, nihil per ipsum iudicē, nec per

per partem deleta antiquo verbo intimatam, possit innouari.

De præsentatione appellationis coram iudice ad quem. Cap. IIII.

- 1 *Appellatio repræsentari coram Capitaneo intra quinque dies, à die qua fuit interposita, debet.*
- 2 *Appellatio potest repræsentari à quolibet, etiam sine mandato.*
- 3 *Sede Capitanei vacante, appellatio repræsentatur Conseruatoribus, per acta eiusdem Notarij appellationum.*
- 4 *Conseruatores, sede Capitanei vacante inibent.*
- 5 *Capitaneus recepto instrumento appellationis à definitiua, statim debet inibere.*
- 6 *Appellatus cauere debet, ne appellatione pendente, aut tempore ad appellandum aliquid innouet, quia attentaret.*

1 **A** Pellans igitur recepto appellationis & apostolorum instrumento, illud intra quinque dies à die appellationis interpositæ numerandos, & sic exclusa die appellationis, debet coram Capitaneo appellationum repræsentare, in quâ repræsentatione nulla alia solemnitas requiritur, nisi quod instrumentum Notario causæ tradatur, qui illius præsentationem in actis annotabit, nec iudicis aliter decretum requiritur, nam statutum nostrum quod est lib. 1. cap. 170. nihil aliud quàm repræsentationem intra dictum terminum fieri requirit.

- 2 *Controuersum vidi nunquid sufficeret huiusmodi*

di repræsentatio à quolibet facta, vel requireretur, vt de mandato repræsentantis constaret, & tentum fuit cuiusuis præsentationē sufficere, quia iudex à quo libet sine mandato potest impetrari, præsertim iure ciuili, quo hic vtimur. l. vniuersis. C. de præcib. impe. offe. & sufficit rati habitio. Spec. in titu. de appell. §. nunc breuiter. nu. 14. faciunt dicta per Cassado. de appella. decis. 4.

3 Sed quoniam sæpe contingit sedem Capitanei, tē pore repræsentandarum appellationum vacare, ideo statutum lib. 1. c. 189. voluit quòd loco Capitanei repræsententur Conseruatoribus, per acta tamē ipsius Capitanei notarii, qui Conseruatores appellationes

4 & querelas recipere & inhibere tantum possunt, reliqua vero acta futuro Capitaneo reseruantur ita vt interim sede hac vacante nulla tempora nullique termini currant.

5 Huiusmodi instrumento repræsentato, si cognouerit Iudex appellatum fuisse a definitiua (nam de interlocutoria paulo infra dicam) statim inhibere debet Iudici à quo, & parti appellatæ, ne contra appellantem & eius bona aliquid innouet, etiam sub pœna, eius arbitrio moderanda, lib. 1. c. 167.

6 Et in hoc animaduertet appellatus, siue actor & neque pendente termino ad appellandum, quod supra dixi esse octo dierum, neque pendente appellatione, aliquid contra appellantem innouet, quoniā ultra pœnam prædictam, adest & legalis quæ est, vt omnia tanquam attentata reuocentur. c. non solum. cum concor. & notatis de appella. in 6.

De deposito faciend. in executiuis.

Cap. V.

- 1 Appellans in executiuis, depositum infra triduum summæ indicatæ facere debet.
- 2 Condemnatus ad factum in executiuis tenetur deponere quantum aduersarius, Iudice taxante, sua interesse putauerit.
- 3 Appellatus in executiuis, si sit actum de re immobili, rem penes idoneum, infra triduum in sequestrum ponere sole.
- 4 Aequiparatorum ubi par est ratio, par esse decisio debet.
- 5 Depositum in re immobili, in defectum pecuniæ faciens rem liberam, non litigiosam, & plus valentem, etiam ad electionem appellati, deponere debet.
Deponens res immobiles, ad pecuniam condemnatus, si minus valentes deponat, appellationem deserit, ibidem.
- 6 Pauper, qui non potest summam iudicatam, nec in pignoribus, nec in immobilibus deponere, probata paupertate infra triduum, ad proseguendum appellationem, admitti debet.
- 7 Pauper in pecunia & pignoribus, etiam infra summam centum, deponere poterit immobilia, paupertate probata.
- 8 Forma cedula depositi.
- 9 Tertius appellans à sententia lata in executiuis, depositum facere non tenetur.
- 10 Terminus ad faciendum depositum, à statuto in executiuis præfixum, per iudicem suspendi non potest.

11 *Dilatio data à lege sine ministerio iudicantis per iudicem immutari non potest, & praesertim si pœnam iniungit, num. 13.*

12 *Quod limita dupliciter, vt & num. 15.*

1 **Q**ui appellat à sentētia, vel decreto, executionis instrumentorum, apocharum, testamentorū, sententiarū, laudorum & similū si qui sunt; aliquid aliud vltra appellationis repræsentationē facere tenentur, nam summam iudicatā, aut pignora equiuallētia infra tres dies, a die repræsentatæ per eū appellationis, apud aliquem idoneum cāpsorem, vel aliū fide & facultatibus idoneū (nam ita etiam receptū est) deponere tenetur, etā si appellatus depositū nō requisierit, quod si summa sit maior ducatis centū, (de carlenis,) & reus persona quæ verisimiliter tot pignora nō habeat, poterit res stabiles plus valētes ad electionē partis aduersæ infra tridū prædictum deponere, aliās appellatio remanebit deserta, & prima sententia firma erit ex statuto lib. i. c. 171.

2 Quod si appellans fuerit condemnatus ad factū, tenetur deponere, quantum appellatus iurauerit sua interesse, iudicis taxatione præcedente, ex eodē statu. infra triduum post iuramentum ab appellato præstitum, & taxationem à iudice factam, & denūtiationem factam appellato, nam ignorāti & agere non valenti præfinita tempora non currere sæpissime rescriptum est. l. i. in fin. C. de anna. excep. Bal. l. eos. §. apostolos, num. 6. C. de appella. Curt. Senior conf. 32. num. 11.

Circumscriptis enim verbis illis in statuto nouissimo, de quo supra, appositis, etiā si appellatus non
requi-

requisiverit, quæ non aderant, in antiquissimo statuto, ex lapsu dierum, sine requisitione & petitione appellati, non remanebat appellatio deserta, quia terminus præfixus sine partis requisitione de se nõ sufficit. l. 4. §. hoc autem iudicium, vbi Bart. in prin. ff. de dam. infec. Castren. l. peto. §. fratre, nu. 3. de leg. 2. Hyppo de Marfi. in sua praxi crimi. §. nunc videndum num. 5.

3 Quod si super re immobili exequendum esse pronunciatum esset, vt puta, si executio testamenti ad rem legatam, aut donationis ad rem donatam consequendum, vel quid tale, petita fuisset, tunc statuto prædicto pariter si appellatus non requirat res pene idoneam personam sequestrari debet.

4 Sed quoniam eo casu, quo depositum in re immobili fieri licet, electio est appellati: animadvertet ipse appellatus, vtrum depositum ab appellante factum sit in re libera nõ litigiosa, & quæ cito emptorem reperiat, quod si talis non sit, eligere debet aliam rem per appellantem deponendam, nec hoc statutum à iure communi exorbitans est, quoniam creditor qui generalem hypothecam habet, meliorem eligere potest. l. creditoris. vbi Bart. notat id esse cõtra opinionem Rusticorum. ff. de distrac. pig. Alexan. l. in quartam. nu. 6. ff. ad l. falcidiam, quam electionem creditor denunciare statim debet appellati, nam triiduum ad deponendam rem electam non ante appellanti currere incipiet, quàm ei electio fuerit denunciata, per ea quæ paulo ante notavi vbi. §. quod si appellans fuerit. Sciет quoque deponens ex verbis statuti prædicti quod si rem minus valentem deponet, appellatio deserta remanebit.

Sed

6 Sed si appellans ita pauper sit quod depositum summæ in qua fuerit. condemnatus, nec in pignori bus, nec in immobilibus facere possit, tunc studebit in tra triduum, si id fieri poterit, suam paupertatem probare, qua probata ad prosecutionem appellatio nis, sine deposito admittetur. l. 2. ff. de custo. reo. ver. vel qui per inopiam. Crem. sin. 121. statuto cauetur, Matheli. nota. vlt. nota quod licet. ex quorum ratio nibus idem puto dicendum si quis infra summam centum condemnatus in pecunia, vel bonis mobili bus depositum facere non valeret, vt probata pau pertate ad rei soli depositum admittatur, statutum tamen nostrum vult vt se in carceribus constituat, quod puto obseruandum.

8 Forma depositi, si de eo Notarius non rogetur, hæc est. Ego Sempronius Ruffus habeo penes me ducatos quinquaginta, quos deposuit Lutius Fla uius in causa prætensi legati inter ipsum Lutium ap pellatæm ex vna, & Quintium Furium appellatam ex alia, coram Magn. D. Capitaneo appellationum Urbis vertente, quos ad omne mandatum eiusdem D. Capitanei consignare promitto, & in fidem hæc scripsi & subscripsi. Datum, &c.

9 Dubitatum vidi quandoq; si tertius qui se ex sen tentia, siue decreto executionis, de qua tractamus, lædi putat, a sententia appellet, vtrum & ipse depo situm facere teneatur? & nō teneri conclusum fuisse scio, per nota per Barba. clem. vt calumniis nu. 28. de re iudic. per Fely. c. exceptionem, num. 25. de exceptio. per la. late. l. a diuo pio. §. si super rebus, num. 17. de re iudic.

10 Rurius etiam dubitatū vidi, de alia notabili quæ stione,

sione, quidam qui appellauerat in quadam causa in qua depositum fieri debebat, ad hoc ut depositum euitaret, causam attentatorum confinxit, & nactus Capitaneum iudicem propitium, decretum impetrauit, ut tempora ad faciendum depositum non current, donec attentata discuterentur. Cum autem in materia attentatorum succubisset, & exinde appellatio remansisset deserta, ut infra suo loco dicitur, quærebat appellans desertionem hanc ex termini suspensione per iudicem facta sustinere. dicebam non posse, quia licet terminus ad proseguendum appellationem qui est appellanti & appellato communis, suspendi possit per partes, ut infra de fatalibus dicitur, tamen quando terminus est datus vni parti, ad aliquid faciendum pro validitate appellationis, ut est in decendio dato ad appellandum, vel alio ad redeundum pro apostolis vel simili, illa tempora nec per compromissum, nec per expressum, aut tacitum consensum partium suspendi possunt, ut dicit Card. Clem. quandiu. nu. 6. & ibi Imo. nu. 3. de appel. Bald. auth. ei qui nu. 10. C. de tempo. & repa. appella. Alex. l. properandum nn. 16. C. de appella. duabus moti rationibus; prima, quia hic terminus datur vni parti ad implendum. secunda, quia impeditur iurisdictionis translatio, ut facit statutum in casu nostro: nam causa censetur deserta, deposito non facto, & sic non deuoluta, si non deuoluta Capitaneus nihil in ea statuere poterit, quia incompetens. Ancha. de mente Ioanis And. conf. 284. Et fere in propriis terminis est glossa cum sit. in glo. magna. in prin. vers. quedam tamen. Extra de appell. quare dicit, quod cum dilatio datur a lege sine mysterio iudicantis, quod tunc per iudicem
im-

immutari non potest, cuius glos. opi. dicit commu. Imo ibi, col. 2. vers. sed quantum, & sequitur ibi Frâcus, col. 3. vers. & ideo. quam etiam dicunt commu. Rapha, las, & Rip. qui alios cumulat. l. 2 ff de re iudic. & clarissime per Fely. in casu quando statutum
 12 pœnam iniungit, vt nostrum statutum facit, d. cap. cum sit. col. 2. vers. limita quarto.

13 Hæc tamen quæ dixi de termini suspensione limitantur, & non procedunt duobus casibus: primo, quando publica vtilitas suaderet supersedendum esse: secundo, si aliter agendo res esset scandalum paritura, vt dicit Panormi, d. c. cum sit, & Bart. l. 2. ff. de re iudi, vbi & Alex. & ita declarari obtinui. Quæ decisiones & auctoritates in statutis nostris menti tenendæ sunt, quoniam in eisdem multi à lege termini dantur, sine iudicantis ministerio, & multi frequenter in eorum suspensionibus errant.

De appellationibus ab interlocutoriis & deposito faciendo. Cap. VI.

- 1 Appellare ab interlocutorijs, & quibus casibus permittatur.
- 2 Appellatio ab interlocutorijs non viua voce, sed in scriptis fieri debet.
- 3 Appellatio ab interlocutoria, quæ continere necessario debeat.
- 4 Appellatio ab interlocutoria, quæ exprimit grauamen non nominatim, sed per relationem ad acta, non sustinetur.
- 5 Appellatio ab interlocutoria sustinetur, si vna ex pluribus expressis causis sit vera.

Appellatio ab interlocutoria, valet sine expressione causae, in septem casibus hic notatis. ibid.

- 6 *Causa omissa in appellatione ab interlocutoria, durante tempore ad appellandum potest addi.*
- 7 *Appellatio ab interlocutoria, cui iudex detulit etiam viva voce, & causa non expressa facta sustinetur, saltem in vim remissionis.*
- 8 *Appellatio ab interlocutoria, sine causa expressione, valet quando iudex sine strepitu & figura iudicii, vel iuris ordinibus, & solemnitatibus omissis, cognoscit.*
- 9 *Appellatio ab interlocutoria, per manus Notarii actus nullius cause interponi debet iure isto, iure communi secus.*
- 10 *Forma appellationis ab interlocutoria.*
- 11 *Iudex a quo ab interlocutoria appellatur, friuole appellanti refutatorios dare debet.*
- 12 *Notarius de appellatione ab interlocutoria rogatus, testes adhibere debet.*
- 13 *Iudices consueverunt quandoque appellantes ab aliis quam permissis interlocutoris reponere, ad effectum melius deliberandi, qui postea procedendo ad ulteriora, censentur actum confirmare.*
- 4 *Appellationes ab interlocutoris, regulantur in terminis ad appellandum, representandum, & prosequendum sicut ille à definitiuis.*
- 5 *Appellans ab interlocutoria in casu permissio, summam certam pro pena deponere tenetur, alias appellatio deseritur.*

Haec de appellationibus à definitiuis. cæterum si ab interlocutoria appelletur (nam quibus)

casibus litis ingressum impediētibus, & qui ad merita referuari non possunt tantum: statutum lib. 5. c. 62. ante definitiuam appellare permittit, vt sunt si de competentia, vel incompetencia iudicis agatur. si de litis pendentia, re iudicata, lite finita transactione litis pendentia, re iudicata, lite finita transactione, excommunicatione maiori pacto de non petendo ad tempus, excipiat; si iuramento litis decisiuo locus sit, nec ne queratur, si petatur, vel negetur cōpromissum fieri debere, si ordo substantialis præposteratus esse dicatur, si de causa præiudiciali obiciatur, si terminum ad perficiendum inuentarium iuxta l. si. C. de iure deli. pendere dicatur; & aliis forsan casibus, quibus per statuta prohibetur audientia, vel actio agenti denegatur expresse; si inquam a tali interlocutoria appelletur.

- 2 In primis animaduertendum erit, vt appellatio
- 3 interponatur in scriptis; nam hoc casu viua voce appellare non licet: secundo quod causa grauaminis in ipsa appellationis schedula inferatur, & exprimat, vt de vtroq. est text. & ibi Docto. c. cordi. de appel. in 6. tertio quod petantur apostoli, vt dicitur d. cap. cordi. & hæc tria tanquam de substantia obseruanda dicit Francus d. c. cordi. in princ. licet decem requisita adnotasset Rom. cons. 501. vt declarationem accipiat.
- 4 Et illud secundum, idest expressio causæ, adeo necessario requiritur, quod licet esset dictum ex causis ex actis colligibilibus, nisi certa pars actorum nominatim exprimeretur, appellatio sustineri nō posset; prout nec etiam vna, vel plures causæ expressæ essent, prosecutio ex causa non expressa admitteretur;
- 5 quamuis ex pluribus expressis vna vera sufficeret, vt hæc

hæc omnia nominatim prosequitur Phil. Fran. vbi
supra col. 1. & seq. Qui regulam prædictam quin-
que notabilibus limitationibus restringit. Prima si
esset appellatum ab habente vim definitiuæ: Secun-
da si appellaretur in maioribus casibus soli Papæ re-
seruatis: Tertia si ab ea interlocutoria appellaretur,
quæ habeat in se patentem iuris errorem, de quo cō-
stet, aut cōstare posset ex allegationibus iuris: Quar-
6 ta si in ea interlocutoria expressa sit causa à iure re-
probata: Quinta si durante tempore ad appellandū
dato, causa ommissa subneckeretur. Addo & ego sex-
7 tam, si iudex appellationi detulisset, quia tunc etiam
viua voce interposita appellatio, & causa grauami-
nis non expressa deuolueret, si non in vim appella-
tionis, saltem in vim remissionis factæ per iudicem,
vt dicit Rot. per Bisnet. de appella. decis. 18. à grau-
amine, vel interlocutoria. Fran. cap. vt debitus. in vlt.
quæst. extra de appella. & hæc si vera est, vt arbitror
magna est limi. ad d. c. cordi. quod intellige, vt in- 01
fra proxime verbo, iudex.

8 Item & septimam quando esset statutum, aut re-
scriptum quod in appellationibus procedatur solē-
nitatibus & iuris ordinibus non seruatis, vel sine
strepitu & figura iudicii, quoniam eo casu appella-
tio, & sine scriptis, & sine causæ infertione etiam ab
interlocutoria, sustineretur, sec. Phil. Franc. d. c. vt
debitus. in 7. quæst. vers. aduerte tamen ad vnam. de
appella. quæ etiam limitatio, si vera est & ipsa qui-
dem notabilis est; alias quoque limitationes tradidit
Alex. d. c. vt debitus. col. 22. vers. stat. ergo conclusio.
de appell. quas hinc transcribere non curavi, cum
etiam earum aliquæ sint reprobate.

9 *Idem* Ultra prædicta tria, est & quartum necessarium a statuto nostro requisitum, scilicet, ut hæc ab interlocutoria appellatio per manus Notarii actuarii interponatur. lib. 1. c. 174. nā licet appellatio a definitiua & hæc de qua tractamus, iuris dispositione, posset per quemcunque notarium scribi, & per testes probari, ut dicunt Docto. d. c. cordi. tamen hæc ab interlocutoria ex statuto nostro per actuarium & non alium interponi debet impedimento cessante, quo casu impedimenti parti aduersæ appellatio per appellantem insinuari debet d. c. 174.

Idem Cæterum si quis interlocutorias a definitiuis, & eas a mixtis, earumque reuocationes, approbationes & materias cognoscere volet, ultra notata per scribentes Iuristas & Canonistas in Rubricis de sententia & reiud. & l. quod iussit. ff. eod. tit. videat Alexan. c. cum cessante. a 6. col. vsque ad fi. extra de appella.

Forma appellationis de qua tractamus hæc erit.

10 Quamuis Illustris D. Senator opposita litis finitæ exceptione, non ante ad vltiora in negotio principali procedi posset, quam ea plenè & maturè discussa esset: nihilominus vestra Illustr. dominatio in causa & causis quæ coram ea verti dicuntur indecise inter Sempronium Attalum agentem pro prætenso fideicommissio ex vna, & Lutium Quintium reum conuentum ex alia, non animaduerso quod pro ipsius Lutii Quintii parte exceptio litis finitæ fuerat opposita, quæ processum etiam ex forma statutorum impediebat, ad importunam, ut creditur, partis aduersæ instantiam ad litis contestationem, pronuntiamque de habendo eam pro contestata, exceptionem præstatam tacitè reiiciendo, ut dicitur, deuenit; perperam tamen

tamen, & de facto cum reuerentia : qua de re Procurator eiusdem Luti Quintii sentiens ex præmissis, se partemque suam enormiter læsos, & grauatos, timensq. in futurum enormius lædi, & grauari posse, à dicta contestatione litis reiactioneque exceptionis litis finitæ, totoque vestro processu, omnibusque inde secutis, ad sanctissimum D. Nostrum Papam, eiusq. sanctam sedem Apostolicam, D. Capitaneum appellationum vrbis, omnemq. alium iudicem competentem, in his scriptis prouocat, & appellat, petens sibi de apostolis instanter, & instantissime sæpe & sæpius responderi, omni meliori modo.

11 Iudex tunc, si friuole, aut iniuste viderit appellatum, refutatorios dabit, sin minus ex præscripto curiæ stylo si & in quantum appellationem admittet. Quo casu meminisse oportebit quod si vel causa, vel scriptura esset omissa, hæc delatio conditionalis, ad limitationem supra proxime relatam. versi. & illud de mente Bisogneti non sufficeret, quia non plus iudex tribuisse velle apparet, quam ius deferat, de quo supra de apostolis versi & quamuis.

12 Notarius interpolatione huius appellationis testes adhibere & in publicatione eorundem nomina (si cut in ceteris instrumentis fieri consuevit) annotare debet, vt dicit Franc. d. c. cordi. column. 4. verrific. in ca. gl. in fin.

13 Sed quia non solum in prædictis casibus permittis, sed etiam in non permittis, vt a præiudiciis terminorum, ab admissionibus iurium, multisque similibus, appellationes sæpissime interponuntur, licet à statuto respuantur, d. c. 62. consueuerunt iudices, qui forsam plenam causæ cognitionem non adhibuerunt,

cupiuntque, vt nulli præiudicium inferatur, taliter appellantes reponere, quod est in pristinum statum, in quem appellans ipse erat, ante illatum grauamē animo melius cogitandi reponere, vt dicit Rota decis. 392. si auditor, alias, de probatio. 12. in no. & tunc vt dicit dicta decisio, si iudex ad vltiora procedit, censetur actum confirmare, ad quæ faciunt notata per Alexand. d. cap. cum cessante. col. pen. ver. 8. & est quæstio de appell.

14. Hæ autem appellationes eisdem modis, & temporibus quibus illæ a definitiuis ad Capitaneum repræsentabuntur, lib. 1. c. 168.

15. Cæterum statutum prædictum d. c. 62. quod ius canonicum, in istis appellationibus coarctauerat, & iuris ciuilis rigorem quodammodo relaxauerat, vt appellanti, & appellatio succurreret, voluit quod appellans coram Capitaneo non audiretur, nisi certe quantitatis pecuniarum pro litis estimatione, in pecunia numerata, vel pignoribus duplum valentibus, apud personam fide, & facultatibus idoneam per appellatum si voluerit eligendam intra triduum deponat, & de deposito constet in actis quo deposito intra prædicta tempora cessante censetur suæ appellationi renunciaſſe, ideoque caute agendum est, quas pecunias in euentum, quod appellans succumberet vltra expensas in quibus condemnaretur, consignari voluit appellato, vt appellantes non ita temere ad appellandum profilirent.

De reiectione appellationum, tam ab interlocut.
quàm a definitione, & pronuntia
desertionis.

C. A. P. V. I. I.

- 1) Capitaneus appellationum quæ attendere debeat, ante-
quam de meritis cognoscat.
- 2) Forma citationis in reiectione appellationis.
Reiectio appellationis quando fiat ibid.
- 3) Appellare non licebat à pronuntia desertionis, seu reie-
ctione appellationis: hodie secus nu. 5.
- 4) Instantia dicitur prima, fatalia secunda.
- 6) Sportule in reiectione appellationis & desertionis pronun-
tiatione debentur ex consuetudine.

ANtequàm iudex appellationum, de meritis cau-
sæ (siue à definitiua, siue ab interlocutoria
appellatum sit) cognoscere incipiat, trāsportatis, ve
infra dicam, vel etiam non transportatis actis, si id
partes petant, animaduertere debet, vtrum in casib
bas permissis, & an debito tēpore fuerit appellatū,
& an intra dies quos supra a statuto p̄finitos dixi-
mus, fuerit appellatio interposita & repræsentata,
& alia impleta, quæ supra circa depositum implenda
esse prædiximus, quæ si impleta non fuerint, vel
in casibus non permissis appellatio interposita sit,
2) Tūc appellante legitime citato ad videndū reici ap-
pellationem (& quatenus facta fuerit inhibitiō) mo-
derari inhibitionem, seu ad videndum pronuntiari
appellationis desertā, prout in quolibet actu in facti

contingentia statutum dictabit, iudex interloquendo pronuntiare debet appellationem reiiciendam, & inhibitionem (si ea ut prædixi emanaverit) moderandam esse, ex statuto lib. i. c. 167. vel causam, seu appellationem desertam dicto lib. i. c. 176.

- 3 Ab hac pronuntia appellare non licebit ex statuto lib. 5. c. 54. quod statutum licet loqueretur de instantia, seu verius de fatalibus, (nam instantia dicitur prima ad l. properandū C. de iudi. fatalia secunda, quia illi præstituti dies in fatum litem & causam transire faciunt, ex Bald. l. si. in prin. col. 3. C. de tempo. & re. pa. appel.) tamen cum ista fatalia regulariter computentur à die appellationis, Cle. sicut de appella. Abb. & cæteri, c. ex ratione. extra eo. tit. de appel. quidquid ex datis pro forma à statuto, vel à lege deseritur, fatallium desertionem inducit: & hæc in his quæ desertionem sapiunt, nullam dubitationem recipiunt.

- 5 Hodie verò ad multas disputationes tollendas, cautum est, licere appellare, ea tamen distinctione adhibita, quod si sit reiecta aut deserta pronuntiata, appellatio ab interlocutoria, a qua per præsentia statuta appellare permittitur, licebit appellato coram primo Iudice ad vltiora in negotio principali procedere, appellatione & inhibitione non obstantibus: & nihilominus interim de validitate appellationis à dictis desertione & reiectione, coram Iudice ad quæ fuerit appellatum, cognosci poterit. Basi aut non desertam, aut non reiiciendam, per duas conformes fuerit pronuntiata, omnia post primam appellationem sequuta in pristinum cum expensis reducentur; sed si à definitiva fuisset appellatum, tunc appellatione à desertione vel reiectione non obstante, ad vltiorē

executionem (si executio retractabilis sit) coram iudice a quo procedi poterit præstita tamen hoc cap. 1. prius cautione, per petentem executionem, de restituendo reo, omnia in executionem capta, cum expensis, in euentum quod sententia desertionis, aut reiectionis, per duas conformes reuocetur: hæc omnia dicto lib. 1. cap. 76.

6. Sportulæ quoque his casibus capit: ex consuetudine debentur, vt dixi infra, de senten. prolatio. vers. sportulæ, & propterea formiter, vt dicam infra, de senten. prolatio. vers. sportulæ. deponi debent etiam aduers. citato.

De prosecutione causæ appellationis.

Cap. VIII.

1. Acta prioris instantiæ coram Capitano per Notarium primæ instantiæ monitum, transportari debent.
2. Acta transportata coram iudice ad quem, debent per instantem, parte formiter citata repeti. § num. 4.
3. Productio realis, actorum prioris instantiæ, coram Capitano fieri debet.
4. Acta inter easdem personas in eadem causa, semper fidem faciunt.
5. Sententia quæ debeat cum actis transportari. Actorum appellatione an veniat sententia. ibid.
6. Appellationis causa, ex representatione instrumenti actorum transportantione & repetitione, iure isto licet in instrumentis.

Presentato coram Capitano, vt prædixi, appellationis instrumento, inhibitioneque, si id expedire

dire videbitur, consecuta, acta omnia prioris instantiæ coram Capitaneo representanda erunt: Sed quoniam appellantes, ut plurimum differunt, procurabit appellatus, ut monitorium à Capiteo decernatur, directum Notario prioris instantiæ, ut acta omnia satisfacto sibi de competenti mercede, transportet, & aduersæ parti, ut de sua ratâ satisfaciât, & sic regesto cõpleto, quæ extractum non malè appellât (nā regestum quasi iterum gessum dicitur, extractus quasi ab originali exemplatus) curabit is cuius intererit causam expediri, ut per Notarium prioris instantiæ ad Notarium Capitanei transportetur, quâ transportatione facta, ille idem qui expeditionem procurat, acta omnia in parte & partibus repeter, parte ad id legitime citata, ut supra in productione iurium in ordinariis dixi esse seruandum, in qua citatione non cessabit altera pars etiam pro se, & in parte & partibus repeterè, & quatenus contra impugnare.

3ª Productio actorum omnino requiritur, alioquin sententia per Capitaneum ferenda viribus non subsisteret, utpote lata non visis actis, ut notant Doct. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. de consti. c. tñ ex literis. de resti. in integr. Alex. ad Barl. l. prolatam. C. de senten. & inter. omni. iudi. & nouissime Rota per Casfado de appella. 2. n. 10. late per Deci. qui dat concord. l. is apud quem n. 3. 4. C. de eden. q. q. n. 10.

3^a Et quod productio realis requiratur, tenet Bar. l. naturaliter. §. nihil commun. in 7. combi. vers. fit tamen cautus. ff. de acquir. possessi sequitur Alexan. cons. 82. col. fi. vers. nec obstat. vol. 1. Mathesila no. 161. nota. singulare doct. vbi addit. plena per Fel. d. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. num. 16. ad fi. de consti. & Dec.

Dec. d. l. is apud quem. nu. 32. ad quæ magis declarandum, addita sunt in nouis. d. lib. i. c. 167. & c. 184. verba illa, actis transportatis, & illa per actorum in prima instantia factorum transportationem, & repetitionem.

4 Et licet in eadem causa semper fidē faciant acta, vt dicit Rota decis. 410. si post definitiuam alias, de re iud. 20. in no. & not. Spec. de confessionibus. §. nunc videndum. n. 3. tamen in reproductione in causa appellationis facienda, erit necessaria partis citatio, d. l. de vno quoque. ff. de re iud. Bal. l. si quando, q. vlt. C. de test. Ang. l. properandum. §. si autē reus. n. 2. C. de iudi. Rota decis. 10. fuit dubitatum. alias, de fide instru. prima. in no. Hyppo. sing. 30. tu scis, nam quod dicit Alex. d. l. is apud quem. nu. 7. quod non requiratur noua productio in successore, procedit eadem instantia durante: secus autem si alia sit instantia, vt ipse Alexand. aduertit in sequenti n. ad fin. & declarat Dec. d. l. is apud quem. n. 33.

5 Sententia quoque cū hisce actis transportari debet, tum quia actorum appellatione, & sententia continetur, vt dicit Abb. c. cum I. & A. n. 5. extra de re iud. Bar. l. in fraudē. §. neque. ad fi. ff. de iure fi. de quo per Lanfrancum de Oria. in c. quoniam contra nu. 9. extra de probatio. tum quia reus qui suam appellationem iustificat, sententiā transportare tenetur, vt dicit Bald. in addi. ad Specul. in tit. de appell. in 2. addi. col. 14. vers. ille qui appellat. de quo latissime per Barba. Cle. vt calumniis. n. 16. de re iud. His quidem reproductis causa dicetur instructa, nam ex statuti nostri dispositione, quod est lib. i. c. 184. instrumentū appellationis est pro libello & in-

tentione

tentione appellantis, nec alia litis contestatio, nec iuramentum calumniæ aut veritatis requiritur.

De suspitione Capitanei deque consultore eligendo. Cap. IX.

- 1 *Suspectus Capitaneus quomodo allegetur.*
Capitaneus in principio litis, aut aliàs tempore debito à quolibet suspectus allegari potest. ibid.
- 2 *Consultor eligitur, allegato suspecto Capitaneo, & quæ forma,*
- 3 *Forma citationum in electione consultoris.*
- 4 *Forma extractionis consultoris.*
- 5 *Consultore electo recusante, alius eligitur, ut hic.*
- 6 *Suspectorum allegatio in genere, ut omnes auditores, & c. non admittitur.*
- 7 *Cautela est ut tantum suspecti, non autem confidentes nominentur.*
- 8 *Tempora electionis, expectationis & acceptionis consultoris in fatalibus non computantur.*
- 9 *Tempus debitum ad allegandum Capitaneum suspectum quod sit.*
- 10 *Sententia lata per iudicem legitime recusatum est nulla.*

QVoniam autem frequenter evenit, quod appellantes aut appellati suspectum habent Capitaneum, ad quem ex forma statutorum supra appellandum esse diximus, ne litigatores cogerentur suspectam iudicem habere, utque ambages. l. apertissimi, cum aliis iuris canonicis disputationibus cessarent, voluit statutum lib. 1. c. 186. quod si quis noller iudicium

cium

cium Capitanei subire, posset in principio litis, aut ex rationabili causa in illius prosecutione, ipsum Capitaneum suspectum allegare, & consultorem petere, qua allegatione, & petitione secuta, is cuius interest, causam expediri, electionem Consultoris procurabit.

- 2 Sed quia statutum predictum lib. I. c. 187. disponunt, quod quatenus partes intra triduum de consultore non concordauerint, Capitaneus modo, ut infra dicitur, consultorem eligat, igitur inoleuerat
- 3 praxis, ut citaretur aduersarius, ad dandum darique videndum listam suspectorum & confidatorum pro pr. ad p. d. & deinde, secundo pro secunda, & subsequenter, tertio pro tertia, quod hodie statutum predictum dare disponit, in quibus diebus seu saltem tertia die, dari debent medio partium iuramento nomina suspectorum in vno folio, & confidatorum in alio, si id partibus placuerit. Quibus impletis altera
- 4 die citabitur aduersarius ad videndum extrahi consultorem, in quo termino Capitaneus appellationum, in primis animaduertet nomina confidatorum, si dabuntur, & si in illis aliquis erit quem fidum sibi ambe partes nominauerint, illum consultorem esse declarabit; si autem eliger decem iuris peritos, a partibus non nominatos, eorumque nomina separatim descripta & inuoluta, in vnam coniciet: forteque vnum extrahet, hucque consultor erit. Reliquorum autem nomina per Notarium, aliquo sacculo inclusa, & partium sigillis (si ad eis usum fuerit, sin autem aliorum) signata, conseruantur donec electus acceptauerit. Quae acceptatione secuta, aliorum nomina per Notarium describentur in actis; sin autem electus recusauerit

fauerit onus, significata parti recusatione, eandem-
que citata, alius extrahetur, & alius, donec vnus ac-
ceptauerit, quæ forma ex superscripto statuto cap.
187. clare colligitur.

6 Illud autem sciendum est, quod allegatio sus-
pectorum in genere, vt omnes auditores, omnes cano-
nich omnes Romani, & similia, non admittitur, ex
statuto prædicto c. 187. quod à iure communi non
abhorret. Ias. d. l. apertissimi n. 10. C. de iud.

7 Ex his quæ narrauimus apparet, patronum ani-
maquerere debere, & mature consulere clientem,
quos habeat suspectos, vt eorum nomina in scriptis
cedat, quodque cauere debet nomina confidatorum
dare, nam si aduersarius cum eo non concurret, in
aliquo ex illis, non poterunt eorum nomina in vr-
nam poni, qui à partibus nominati reperiuntur, ex
prædicto statuto, sicque illis omnino carebit.

8 Hæc autem intermedia tempora electionis, expe-
ctationis, & acceptationis, Consultoris in fatalibus
non computantur lib. 1. c. 167. lib. 4. c. 12. & expres-
sus lib. 1. c. 89. ver. tempus autem. quod & iure com-
muni cautum est, Ruyn. cons. 172. nu. 8. vol. 4. Hyp-
po. singu. 51. instantia. licet aliqui & malè contra-
rium senserint, quod hodie per dictum statutum
declaratum est.

9 Tempus debitum præponendæ suspicionis à sta-
tuto requisitum (nam in initio litis vnicuique lice-
re clarum est) erit vique ad sententiam exclusiue, si
(talis causa allegetur, quæ superuenerit post consen-
sum in iudicem, & sit legitima, ad Fely. c. insinuâte.
n. 8. de off. deleg. & Ias. l. apertissimi n. 12. C. de iud. &
clare aperit statutum prædictum, ideoque qui caute
pro-

procedunt, cum talis ab aduersario allegatur suspicio, si causa legitima vel probabilis allegatur, de facili eam admittunt, ne fugienti aduersario, ansam præbeant vltterius protelandi, vt sæpius factum vidi. Date autem regulam quando liceat, vel quando non liceat, nimis seriosum, & quodammodo extra propositum mihi esse videtur, cum multiformiter possit euenire.

- 10 Si quis autem, sprete aduersarii protestatione, per quam petierit consultorem debito tempore eligi, affertatam sententiam a Capitaneo reportauerit, nihil aget, quoniam sententia nulla est, ex præallegato statuto 186. quod & iure commu. est expeditum. Gemina rap. iudex ab apostolica. n. 12. de off. deleg. in 6. & ibidem Philip. Franc. n. 7. Abb. post alios, quos allegat. cum speciali. n. 12. in fi. de appell. Alex. post Bart. l. quia poterat. col. 4. sub num. 8. ff. ad Trebel. & consi. 89 vol. 1. Claudius Aquen. d. l. quia poterat. n. 13. qui dicit commu. & quo ad ius ciuile quod attendimus sine dubio procedit, & proprie in ordinario de quo loquimur tenuit Alex. consi. 183. num. 4. verum etiam prædictis obstat iuncto ver. nec obstat huic secundæ opinion. nu. 5. uol. 2. præpositus. d. c. cum speciali. in fi. in ult. quæst. n. 41. & præsertim in uerisolutio hic non allegatur, & c. de appell.

De officio consultoris. Cap. X.

- 1 Officium consultoris quod sit. C. nu. 5.
- 2 Consultor post acceptionem, consilium, intra decendium dare debet, alia mulctatur, & illius officium expirat.

C. n. 9.

- 3 Tempus datum consultori, poterit per signaturam prorogari.
  - 4 Prorogatio termini non potest esse longior termino.
  - 5 Consultore electo, Capitaneus super intermedijs providet, quia consultor iurisdictionem non habet.
  - 6 Consultor, votum sua manu scriptum, subscriptum & sigillatum, Notario tradere debet.
  - 7 Forma Consilij.
  - 8 Consilio semel Notario tradito, consultor illud amplius repetere non potest.
  - 10 Sportula consultoris sunt tantundem quantum Capitaneo pro illis debetur.
- 1 **C**onsultor intra decem dies post oneris acceptationem, consilium in scriptis dare tenetur: alioquin eius iurdictio expirat, & aliud iuxta traditum supra modum eligi debet, ex statuto predicto lib. 1. c. 188. & litem suam consultor faciet, vt infra. igitur consueverunt electi, acceptationem differre, vsquequo fuerint a partibus plenissime informati, biduoque aut triduo antequam consilium prebeant, acceptare. Quod si forte post acceptationem dubia aliqua emerferint, vel impedimenta, adeo quod non speretur, intra illud decendium consilium dari posse: tunc is qui eum consultorem sibi seruatum vult, ad signaturam recurrit, ab eaque Capitaneo committi petit, vt terminum Consultori datum proroget, qua deinde prorationem parte citata fieri procurabit, nec ad longiorem terminum decendii, quia prorogatio maior termino esse non debet. Bald. cap. fin. de consuetudine, quem sequitur Fely. in cap. de causis col. 2. versiculo, & limita. de offi. delega. Hypposing. y. 2. pro-

prorogatio. Blancus de compromis. par. 7. num. 54.
Soci. Iun. confi. 63. n. 6. vol. 2.

- 5 Quamuis autem sententia, huius electi iudicio, dari debeat; tamen Capitaneus in intermediis iudex remanet, omniaque acta, ut sunt iurium productiones, impugnationes, testium receptiones, publicationes, prorogationes, & similia, coram Capiteano facienda erunt. Quibus visis tandem Consultor ipse, principalis negotii decisionem dabit, ex statuto lib. 1. cap. 89.

- Consultor igitur, cum sciet se electum; acta sibi transportari expectet, quibus transportatis, beneque pensatis, partes non semel, sed pluries & ad plenum audiet, cumque pedes fixerit, intentione sua non aliter propalata, Notarium accersiri iubeat, coram quo & testibus onus acceptabit, subsequenter intra terminum decem dierum, non tamen ante biduum vel triduum, ut dixi, ne minus mature de negotio cognovisse dicatur, & litigatoribus scrupulum iniiciat ad Fely. c. Ecclesia sanctæ Mariæ. n. 16. de constitut.
- 6 per Deci. l. is apud quem. n. 36. C. de eden. iterum accersito Notario actuario, votum suum scriptum & subscriptum sua manu, ac clausum, & sigillo suo munitum. lib. 1. cap. 167. presentibus testibus, & hoc annotante ipso Notario, tradet, nec in hoc partis citatio requiritur, cum actus iudiciarius non sit.

- 7 Forma Consilii hæc erit.

Mag. D. Capiteano in causa vertente inter Anienum Milonem appellatum ex vna, & Titum Vulturium appellante ex alia, de & super prætensa legitima paterna, rebusque aliis, &c. mihi consulendam remissa, visis actis, iuribus, testibus, & attestationibus trans-

missis,

missis partibusque cum eorum procuratoribus, & aduocatis informantibus in iure & in facto sepe sepius auditis, sum in voto partes dominationis vestræ esse in pronuntiando malè appellatum per Titum Vulturium, & bene iudicatum in Anieni Milonis fauorem, & ita pronuntiet omni meliori modo, ex ædibus nostris die, &c. l. consultor.

Et quoniam eadem est facultas consultoris in corrigendo, supplendo, emendando, & confirmando sententiam, sicut & Capitanei: ideo quoque ea, quæ de Capitaneo inferius dicam, titulo de sententiæ prolatione, hic repetita esse volo.

8 Animaduertat igitur consultor, antequam consilium aëtuario tradat, vt rebus ritè recteque pensatis id faciat, nam post consilium traditum, non habebit facultatem illud vltius repetendi, quia functus officio dicitur Alexa. c. cum cessante. col. 17. vers. 19. fallit de appell. Qua in re multos grauiter errasse cognoui. ideoque in nouis statutis id explicite declarauimus. d. cap. 188.

9 Sciat etiam consultor, quòd si post acceptionē, consilium intra decendium non tradet, parti ad interesse tenebitur, & pœnam soluet, lib. 1. c. 89. & c. 167. vbi est pœna centum ducatorum, partim parti, partim fisco applicanda, & lib. 4. c. 12. vbi est pœna ducatorum vigintiquinque, nec vltius in causa illa eligi poterit, d. lib. 1. c. 89.

10 Sportulæ autem consultoris ex consuetudine sunt eædem quæ Capitanei, idest tantundem quantum pro Capitaneo taxatū esse dicemus. nam quod salarium ipsi Consultori debeatur, est expresse declaratum in nouis d. c. 188.

De

De iustificatione, & impugnatione
sententiæ . Cap. XI.

- 1 *Causa appellationis iustificari potest ex nouis testibus, & instrumentis, dummodo pars iuret de nouo reperisse.*
- 2 *Testes in prima instantia inducti, & iniuria iudicis non recepti, poterunt in secunda instantia examinari, quamuis non sint de nouo reperti.*
- 3 *Testes examinati in secunda instantia, etiam iurante producente de nouo reperisse, si apparent in prima instantia inducti, non probant.*
- 4 *Testes de nouo reperti in secunda instantia, an debeant recipi, non obstante publicatione in prima instantia facta.*
- 5 *Testes examinati in secunda instantia, producente non iurante, quia aduersarius iuramentum non requisit, probant.*
- 6 *Iurans de nouo testes aut iura reperisse, si aliàs de periurio conuictus sit, non admittitur.*
- 7 *Producens testes nouiter repertos, ultra duas vices non admittitur.*
- 8 *Appellare ab interlocutoriis latis per Capitaneum quomodo, & quando possit.*

1 **S**ed quia ex statuto antiquo causa appellationis per nouos testes iustificari, aut impugnari nō poterat, licet ex nouis instrumentis & priuatis scripturis iustificari, aut impugnari potuisset, ex lib. 5. antiquorum additū fuerat causam appellationis iustifi-

cari & impugnari posse, ex testibus de nouo reperi-
tis, qui tam super articulis in prima instantia datis,
quam super articulis in causa appellationis dandis,
induci possunt, dummodo pars iuret, de nouo reperi-
risse, & idem disponebatur in instrumentis, & aliis
scripturis, ideo in nouis prouisum est, vt testes tam
super articulis aliis datis quam de nouo dandis, &
iura quæcunq. in secunda instantia produci possint,
dummodo pars iuret de nouo reperisse d. lib. primo
capit. 185.

Plures autem adhuc ex his statutis quæstiones, de
quibus probabiliter dubitari posset, annotare libuit,
& primo quid si testes fuerunt in prima instātia in-
ducti & nominati, iudex tamen eos admittere no-
luit, vtrum in hoc iudicio, ita prohibente statuto (nā
clarum est non nuper, sed in prima instantia reperi-
tos fuisse) admitti debeant? & arbitror admitti debe-
re, per dictum Alexādrini. c. vt debitus. col. 28. vers.
tertio fallit. de appell. statutum enim negligentem,
aut differentem producere, ex præsumpta calumnia
olim excludebat, vt ideo per verba negatiua conce-
ptum erat, & propterea si purgata calumnia per iu-
ramentum, quod sint de nouo reperi, producentem
admittit, iure etiam admittere debet eum qui iudi-
cis iniuria à productione in priori instantia exclu-
sus fuit, cui nec negligentia, nec dolus aut calumnia
obiici potest.

- 3 Secundo dubitari potest, & dubitatum vidi, quid
si in prima instantia fuerint testes nominati, non ta-
men examinati: in secunda verò instantia iidem te-
stes medio iuramento producentis, quod essent de
nouo reperi, iterum inducti & examinati fuerint,
post-

postmodum vero detectum fuerit non fuisse nuper, sed iam in prima instantia repertos, vtrum illis esset fides adhibenda? & iustificatum scio, fidem adhiberi non debere, ex dicto Paul. de Cast. l. si cum patruo. C. commu. vtriusque iudi. quem laudat, & legitur Fely. c. pastoralis. n. 27. vers. limita tertio. de exceptio. & c. ex parte. n. 6. de rescrip. Hippo. sing. 297 testes de nouo.

4 Tertio dubitari probabiliter posset, quid si in prima instantia fuerint attestations publicatæ, vtrum in secunda instantia poterunt alii testes de nouo reperti induci & examinari? & videtur dicendū quod non, quia cum post publicationem traditum sit pro regula à iure, quod testes recipi non possint. authen. at qui semel. vbi Bart. C. de prob. c. fraternitatis. extra de test. Cle. 2. eod. tit. & quando statutum permittit recipi de nouo repertos in secunda instantia, intelligi debet nisi alia lex obstet. ad nota. per Bart. l. prætor. 2. §. eritq. differentia. vers. 2. casu. ff. vi bon. rap. Roma. conf. 379. in fin. Alex. conf. 50. in fi. vol. 2. Sozi. conf. 95. n. 3. vol. 1. in contrarium tamen facit, quia etiam post publicatum sicut & post conclusum, testes de nouo reperti admitti debent, vt dici Hyppo. post Bar. Bal. Ang. & alios per eum relatos. l. 1. §. si. n. 17. ff. de quæstio. quod etiam supra firmavi, dum de publicatione in prima instantia dixi.

5 Rursus dubitari posset: quid si testes per producentem simpliciter, idest, non expresse, quod essent de nouo reperti producti fuissent, aduersario, citato, qui nihil opposuisset, vtrum eorum testimoniū probaret? & probare dicit Fel. d. c. fraternitatis. n. 5. vers. sed in quantum. extra de testi. Ias. qui late examinat

in repeti. d. l. admonendi. n. 11. in fi. ff. de iure iuran. cautus erit igitur in hoc is contra quem testes in secunda instantia producuntur, vt exceptionem præsertim hanc opponere non omittat.

- 6 Sed si is qui novos testes, aut noua iura reperisse asserit & iurat, alias de periurio conuictus fuisset, non admitteretur, sicut nec ultra duas vices ad huiusmodi productionem admitti deberet, vt dicit Iacobin. de santo Georg. d. l. admonendi. num. 9. & Ias. ibidem in repeti. in 60. quæ tu patrone diligenter obserua, nam tunc iste qui exclusus est ex periurio, alia via de nouo reperire probare debet, vt statuto admittenti repertos de nouo locus sit, vt colligi licet tum ex ratione statuti, tum ex dictis Ias. & Iacobi. vbi supra.

- 3 Quoniam autem frequenter euenit, quod Capitaneus in processu interlocutorias secundum rei exigentiam præfert, ideo is qui ex interlocutoriis se grauari senserit, appellare poterit ad Senatorem ex statuto lib. 1. c. 181. quo casu seruanda erunt ea omnia, quæ seruanda esse dixi, supra de appellatione ab interlocutoria, tam de instantia, quam de temporibus, & deposito, ac de casibus, in quibus licet, vel non licet appellare.

De fatalibus siue temporibus appellationis prosequendæ. Cap. XII.

- 1 *Fatalia ex statuto sunt mensium sex.*
- 2 *Fatalia computantur à die appellationis interpositæ.*

Fata-

- 3 Fatalibus lapsis sententia remanet à iure confirmata .
- 4 Fatalium prerogatio à signatura petitur .
- 5 Fatalia secunda debent esse breuiora primis .
- 6 Fatalia , quando possint vltima die , sine partis citatione prorogari .
- 7 Rescriptum Papæ , ante citationem partis , fidem non facit .
- 8 Menses sex qui dantur à statuto pro fatalibus , computantur dierum triginta singuli , & non vt menses occurrunt .
- 9 Forma citationis , ad videndum pronunciari causam desertam .
- 10 Iudex coram quo appellatio deseritur , potest vel causam desertam pronuntiare , vel executionem concedere .
- 11 Iudex qui pronuntiauit appellationem desertam , potest appellantem & docentem non esse desertam , repone-
re in pristinum .
- 12 Fatalia non currunt , durante compromisso , vel impedi-
mentis , de quibus hic .
- 13 Attentatorum iudicio pendente non currunt fa-
talia .
- 14 Quod verum si pronuntietur extare attentata , aliàs
secus .

Fatalia siue tempora prosequendarum appella-
tionum , licet iure cōmuni varia sint , de quibus
per Iuristas in toto titulo C. de temp. & repara. ap-
pell. & latiss. per Canon. quorū hodie seruatur deci-
sio in c. ex ratione. extra de appell. statuto tamen no-
stro nouissime cū multipliciter dies quidā & diuersi
diuersarum causarum respectu , prestituti fuissent

- ad spatium sex mensium, vniiformiter præfinita fuerunt, lib. 1. c. 81. qui sex menses computari deberet, 2 vt supra dixi à die appellationis. Clemens. sicut. de appell. Abb. d. c. ex ratione. in prin. notabili, extra co. tit. de appella. tamen quia quidam aliter senserant, hodie, & prædicto statuto. c. 81. clare est decusum, 3 quo semestri elapso causa remanet deserta, & prima sententia remanet à iure confirmata, & facit transitum in re iudicatā authen. ei qui & ibi doct. C. de temp. & repa. appell. c. personas, & c. cum sit. & c. reprehensibilis. cum concor. & ibi. nota. per docto. extra de appell. Rota de appell. 14. alias, 98. in nou. & clarè disponit statutum prædictum.
- 4 Cautus igitur appellantis patronus, cum viderit propè esse vt tempora labātur, ad signaturam recurret, porrectaq. supplicatione impetrare conabitur, temporum siue fatalium prorogationem, quæ sine scrupulo iudicis arbitrio cōcedi solet, quia impetrata parte legitime citata. Capitaneus ad quatuor menses prorogare consuevit, & meritò, quia debent esse secūda fatalia breuiora primis, vt dicit Staphil. de literis Gra. & iust. in 7. par. vers. fatalia prorog.
- 6 Euenit quandoque vt patronorum vel etiā clientum negligentia tempora adeo angustentur, vt pars nec legitime nec etiam ad statim in prorogatione facienda citari possit, quo casu aliquibus visum fuit, quòd si vltima dies termini sit, quod iudex sine citatione prorogare possit. arg. not. per Bar. l. si de meis. §. si. ff. de arb. & l. item illa in princ. n. 5. ff. de consti. pecu. & per Sozi. l. si quis arbitrato. col. 10. num. 30. ver. 2. limi. ff. de verb. oblig. facit quod voluit Capic. decis. 165. in causa Domini Comitiss, vbi ipse videtur

tur

tur velle, quòd in restitutione instantiæ, quam in iustificationem spiritus vitæ appellat, partis citatio non requiratur per tex. l. 2. §. 1. vers. quod si ita. C. de tempo. & repa. appell.

- 7 Sed vereor contrariam sententiam in casu nostro veriorē esse, in quo prorogatio in vim rescripti principis fieri debet, quoniam rescriptum nō ante citationem partis fidem facit, vt in terminis dicit Cassad. post Bart. Aegid. & Rom. de appell. decis. 7. ad fi. vt cum rescriptum non probet, iudex in vim illius prorogare non possit, nec aliqua lege quod viderim cauetur, quòd hæc prorogatio fieri debeat, prout erat in casu d. l. 2. vers. quod si ita. vbi Imperator pollicetur se reparationem concessurum.

Crederem tamen quòd si semel parte citata fuisset præsentatum rescriptum, quòd daretur facultas prorogandi pluries, vt multoties euenit, quòd eo casu vltima die prorogatio fieri posset, sine citatione, quia cessat ratio Cassadori, & subintrat ratio d. l. 2. vers. quod si ita. præsertim ibi, cum non dubius, sed notus omnibus: dies fatalis appareat.

- 8 Sed dubitatum vidi circa horum sex mensium computationē, quomodo ea fieri debeat, an vt menses se offerunt, quorū aliqui sunt triginta vnus, vel etiā viginti octo dierū, an omniū spatium triginta dierum numero exæquaretur, & declaratū vidi singulos menses de quibus in statuto nostro, triginta dierum intelligendos & cōputandos esse. Dec. l. vbi lex. in 2. limita. ff. de reg. iur. Bal. l. eos. §. si autē circa fi. C. de tempo. & repa. appell. glo. l. fin. §. si autē dubius. in verb. sexag. C. de iure delib. Ant. & But. c. licet. in fi. de suppl. negl. præla. & ibi Abb. Alex. cōf.

114. col. fi. ad fi. vol. 5. & conf. 41. col. 1. vers. & sic videtur. volu. 3. & l. cum bissexto in apostill. ff. de ver. signi. Phi. Franc. c. quam sit col. 2. de electi. in 6. qui communē vsum loquendi attestatur. Saly. in l. fin. in princ. vers. in textualibus. ibi Ang. C. de temp. appellā. Soz. reg. 318. mensis. Alcia. d. l. cum bissexto. faciunt. l. miles. §. sexaginta ff. de adul. l. ediles aiunt. in prin. ff. de ædili. edic. & authen. iubemus. C. de iud. Tiraq. ad l. si vnquam. in verb. suscepit liberos. n. 159. C. de reuocan. dona. quod tandem aperuit statutum lib. 1. c. 197. versic. menses.

- 9 Si igitur appellati patronus cognouerit, ex die-rū supputatione & lapsu appellationem esse deser-tam, citato legitimē appellante (nā hoc casu citatio omninō requiritur, Alex. c. ex ratione col. 19. vers. circa secundam quæstionem. de appel.) ad videndū pronuntiari causam desertam, & fatalia perempta, iudex si sibi ita esse constiterit, iuxta petita pronun-tiabit, a qua etiam pronuntia appellare an & quo-modo liceat dixi supra de refectione appellationū.
- 10 Quamuis autem inter Iuristas & Canonistas con-trouertatur, vtrum iudex ad quem, possit post deser-tionem, primam sententiam cōfirmare vel exequi, aut executio ad primum iudicem omninō reuer-ti debeat, de quibus latissimē per Fely. qui alios cumu-lat. c. ex parte. col. 5. n. 9. de rescrip. & per ipsum & Fran. c. ex ratione. col. 28. vers. sexto quæro. de ap-pell. tamen statutum, de quo loquimur lib. 1. c. 176. executionem ad primum iudicem præstita cautio-ne remittit, vt proxime dixi.

- 11 Sed & illud animaduersione dignum puto, quod appellans doceret de sua diligentia, & appellationē

re vera non esse desertam ostēderet, quod iudex qui eam desertam pronuntiauerat, posset & deberet appellantem ab huiusmodi pronuntiatione in pristinum statum reponere, vt dicit Rot. de appellatio. 9. alias, 74 & eo tit. 12. alias, 86. in no. sequitur Phil. Franc. d. c. ex ratione. col. 23. vers. secundo quæritur, an sententia lata super desertione, per quas decisiones cum semel in facto contigisset id fieri obtinui.

12 Meminisse oportebit in d. e. in supputatione, si forte inter partes compromissum in hac secūda instantiā factum fuisset, vel conuentum quod per certa tempora lis suspenderetur, aut induciæ essent, tēpora per quæ compromissum, aut suspēso durauit, computanda nō esse. Clem. quando. de appell. Abb. c. ex ratione. col. 2. vers. sed circa. & ibi Fely. col. 1. vers. secundo, dum firmat. & Phil. Franc. qui latē prosequitur, col. 7. vers. sexto quæritur, an idem, extra de appella. penes quem Phil. ibi, cognoscere poteris, de aliis impedimentis quæ occurrere pendentibus fatalibus possunt, & quæ ipsi iure cursum fatalium impediunt, & quæ restitutioni in integrum locum esse faciant. nam de temporibus petitionis & electionis consultoris dixi supra de suspicione Capitanei, vers. hæc autem.

13 Sed & admonere libet, quod & multoties euenire vidi. quod multi appellantes qui appellatū diutius frustrare volunt, pendente appellatione causā attentatorum introducunt, putantes donec materia attentatorū discutiatur, in principali negotio supersedendū esse, & fatalium cursu in impediri, ad Fely. post Butr. Abb. & Ro. vbi per. cū. c. ex ratione col. 2.

14 n. 4. de appella. cap. non solum. eo. tit. in 6. quoniam
quidem,

quidem sententia ita demum procedit, si is qui de attentatis opposuit, in ipsa causa attentatorum obtinuerit, Rot. decis. 102. alias, de appell. 15. in no. Milis in suo reper. in verb. attētata. Alex. c. ex ratione. col. 6. vers. quarta principalis. & ibi Franc. col. 9. vers. circa tertium. & ibidem Fely. nu. 15. de appellat. & propterea caueant ne sibi interim fatalia labantur, ipſique suo gladio pereant.

De sententiæ prolatione.

Cap. XIII.

- 1 Capitaneus appellationum, potest sententiam primi iudicis confirmare & infirmare, & alia quæ hic dicuntur.
- 2 Appellatio, omnem causam, tam negotij quàm nullitatis, ad Capitaneum deuoluit.
- 3 Sportulæ Capitaneo pro definitiuis tantum ex statuto debentur, licet de consuetudine dentur etiam pro habentibus vim definitiue.
- 4 Reiectio appellationis, & desertionis pronuntiatio, definitiue non sunt.
- 5 Sportulæ pro Capitaneo debent deponi parte citata, & præ uia protestatione de qua hic remissiuè. & n. 7.
- 6 Sportulæ non debentur in causis mercedum & miserabilium personarum.
- 7 Forma citationis ad sententiam coram Capitaneo appellationum.
- 8 Forma sententiæ definitiue, per Capitaneum appellationum ferenda.
- 9 Appellare non licet à sententia Capitanei, in eo quod prius est conformis.

10 Capi-

- 10 *Capitaneo declarante nullam primam sententiam, etiã si iterato condemnnet in eisdem, appellatur ad Senatorem, coram quo erit in secunda instantia, & non in tertiam.*

- 1 **C**Ausa igitur instructa partibus plenè auditis iudex quid agendum sit mature circûspicere debet, nam si viderit sententiam bene latam, illam cõfirmabit, si male latam, infirmabit, concipiendo verba bene vel male fuisse iudicatum, vel appellatum, & ideo sententiam confirmandam vel infirmandã, ad Bart. l. si expressim. col. prima, de appell. & si prima sententiã, quæ reum appellantem condemnauit sit iniusta, pronuntiabit male iudicatum & bene appellatum & appellantem absoluet: si vero appellatũ absolutum iniuste cognouerit, male iudicatũ & bene appellatum pronuntiabit, & appellatum cõdẽnabit, in id in quo de iure veniet condemnandus. Poterit etiam partim confirmare, & partim infirmare sicut per diuersa sententiæ capitula viderit expedire. Necnon, & primam sententiam modificare poterit addendo, corrigendo, minuendo, & modificando, Quod si primam sententiam nullitatis vitio subiace re cognouerit, pronuntiare poterit super vacuo appellatum, quia sententia nulla, & insuper eodem cõtextu vel condemnare vel absolvere in negotio principali, prout sibi suadebit iustitia, quoniã per appellationem omnem causam ad Capitaneum deuolutã esse intelligitur. Hæc nuncupatim traduntur per statut. lib. 1. c. 167. quæ sēper inuiolata seruata fuerūt, & ita fere se habent de iure communi, ad Bartol. & Doctor. l. si expressim. ff. de appella. & l. prima. C quando .

quando prouoca. non est necesse.

- 3 Sportulæ in omnem casum, siue causæ sint commissariæ ab initio, siue non, Capitaneo debentur; cuius quantitas moderatur à statuto lib. 1. c. 46 & licet statutum illud prouideat, quòd sportulæ tatum pro definitiuis debeantur, tamen ex consuetudine, etiam in interlocutoriis vim definitiuæ habentibus
- 4 dari consueuerunt, ut in reiectionibus appellationû, & pronuntiis desertionum quæ definitiuæ nō sunt, ut dicit Rota de appell. 12. alias, 86. in no. & Francus; e. ex ratione. col. 23. vers. secundo quæritur, an sententia lata super desertione, extra de appell. & hæc consuetudo erit attendenda per ea, quæ supra dixi, in prima parte in titulo de sententiæ prolatione in ordinariis, vers. sportulas. Ultra quā præfinitā quātitatem, si iudex acceperit punitur, si pars dederit punitur, & sententia nulla remanet, ex superscripto statuto. Igitur in deposito faciendo adhibenda erit protestatio, de qua dixi dicto titulo de sententiæ prolatione in ordinariis, vers. eo igitur casu.
- 6 Causæ mercedum & miserabilium personarum ab hac sportularum solutione excipiuntur, ex dicto statuto. Igitur iudices ab illarum exactione caueant. quæ autem dicantur miserales personæ, dixi remissive supra titulo de causis summariis, vers. vtrum autem appellatione miserabilium personarum.
- 7 Sportulis igitur præparatis citabitur reus, illiusq; procurator sub hac forma; Coram D. Capitaneo appellationum Ro. Casalis citetur Titus Vulturus, ex aduerso principalis, & Aufidius Bollio eius procurator, ad deponendum deponique videndum sportulas, animo tamen repetendi, deferri iuramentum in
sup-

supplementum quatenus opus sit, concludendum & audiendum sententiam ad i. d. instante Nigidio Figulo prin. Quòd si causa de voto Consultoris cognoscetur, tunc hæc erit forma: Ad deponendum deponique videndum sportulas tam pro D. Capiteo quam pro D. Consultore, animo tamen repetendi, videndum iurare testes super recognitione manus, & sigilli D. Consultoris aperiri consiliũ, concludendum & audiendum sententiam ad i. d. Quo termino seruato, vt dixi supra, de sententiæ prolatione in ordinariis, iudex, vel iuxta suum iudicium vel Consultoris consiliũ (vt res erit) pronuntiabit. Forma sententiæ definitiue hæc erit.

8 Nos Caius Menius I. V. D. ad præsens Ro. Po. & Capitoline Curie appellationum & nullitatu Capitaneus, cognoscentes de lite & controuersia, quæ primo coram d. primo Collaterali, & nunc coram nobis in secunda instantia pendet indecisa, inter Aulũ Posthumium appellatẽ, & Mutium Scæuolam, eius procuratorẽ ex vna, & Publiũ Cornelium appellatũ, & Quintũ Tiberonẽ, eius procuratorem ex alia, de & super vendicatione agri Bouillæ nuncupati, rebusque aliis in actis causæ, & causarũ huiusmodi coram nobis introductis virtute instrumenti appellationis, cuius tenor talis est: In Dei nomine, &c. Vnde viso per nos dicto appellationis instrumento, ac actis & iuribus tum prioris instantiæ coram nobis transportatis: cum etiam coram nobis factis & celebratis, partibusque cum eorum procuratoribus & aduocatis informantibus, & allegantibus tam in iure, quam in facto, sæpe sæpius auditis, omnibusq. mature visis & consideratis, quæ videnda

&

& considerata fuerunt; visaq. postremò citatione (& illius diffusione si diffusa fuerit) ad hanc nostrā sententiam audiendam pro hac die & hora coram nobis legitime facta; talem in huiusmodi causa inter partes prædictas, (de voto Africani Consultoris, si votum dederit) sententiam damus, proferimus, & promulgamus in his scriptis & in hunc, qui sequitur, modum & formam videlicet.

Christi Benedicti, eiusq. Gloriosę Matris semper virginis Marię nominibus inuocatis, pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes per hanc nostram definitivam sententiam, quā (de voto Consultoris, si aderit) ferimus in his scriptis pronuntiamus, sententiā decernimus, & declaramus. 8
& hinc iudex sua manu verba sententię subnectet.

9 Ab hac sententia si fuerit primę sententię conformis, non licebit appellare, ex statuto lib. 1. c. 180. licet iure communi secus. l. vnica, C. ne liceat in vna eademq. causa tertio prouoc. de quo latè per Francum, cap. si recte. alias, directe. de appella. col. 3. vers. 2. conclusio. quod intelligitur à qualibet parte vt ibi ipse declarat. nam si is, qui in primā instantia obtinuit, in secunda succumberet, non esset propterea is, qui in prima instantia obtinuit, in secunda prohibitus appellare.

10 Et quoniam, vt prædixi, Capitaneus nulla declarata priori sententia, poterit iterato super negotio principali pronuntiare, animaduertendū erit, quod si ab ea sententia Capitanei, quę scilicet primā sententiam nullam declarauerit, & ipse iterato pronuntiāuit, appellari contingat, appellatio ad Senatorem interponenda & representanda, iustificanda & prosequenda

sequenda erit, eodem modo quo dixi faciendum coram Capitano ex statuto lib. 1. c. 180. & 181. & tunc omnia cum temporibus ita erunt seruanda, prout seruantur in secunda instantia, qui omnia ad ynam consonantiam redacta sunt lib. 1. c. 183.

De tertia, seu vltieriori instantia:

Cap. XIII.

- 1 Appellatur à Capitano ad Senatorem, si sententia Capitanei non sint primæ conformis.
- 2 Appellatur rursus ad Capitaneum, si tertia sententia Senatoris non sit nec cū prima, nec cum secūda conformis.
- 3 Appellationem cause, eodem modo instruuntur in tertia instantia, sicut in secunda.
- 4 Senator in tertia instantia est suspectus, si in prima ipse, vel sui officiales iudicauerint.
- 5 Persona dicitur eadem, quamuis dignitas, vel officium mutetur.
- 6 Fatalia tertiæ instantiæ sunt mensium quatuor.

1 **S**I igitur secunda sententia primæ sententiæ conformis in totum, vel in parte non fuerit, licebit pro ea parte pro qua conformis non fuerit, appellare, ex statuto lib. 1. c. 180. quæ appellatio ad Senatorem negotium deuoluit ex statuto prædicto.

Sed si Senator sit, aut illius collaterales, qui primam sententiam tulerint, consultor eligi debet, vt infra dicam, vers. si in prima. eo. c. 180.

- 2 Sic & si sententia in tertia instantia per Senatorem ferenda nec cum prima, nec cum secunda confor-

R mitatem

mitatem haberet, iterato ad Capitaneum appellandum esset: & si Capitaneus de aliis prioribus cognouisset, consultor omnino esset eligendus, eo modo quo supra de electione consultoris dictum est, ex stat. lib. 1. c. 182. & hic seruantur omnia cum suis terminis, & temporibus; prout in secunda inst. d. c. 183.

9 Appellatione repræsentata, quæ dixi obseruanda esse in secunda instantia, hic in tertia attendenda erunt cum circa reproductionem & repetitionem iurium, cum etiam obseruationem desertionum, iustificacionem & impugnationem appellationum, & reliqua quæ ibi notauimus.

4 Si in prima instantia Senator, aut illius officiales, qui primus & secundus Collaterales sunt, iudicauerint, consultor iuxta modum supra in secunda instantia traditum, eligi debet, lib. 1. c. 180. & 181. & 183. cuius consilio ipse Senator causam decidere debet, & quamuis disputari posset, vtrum eo casu quo Senator, aut illius officiales in prima instantia iudicauerint, Consultor petentibus tantum partibus, vel etiam non petentibus eligendus sit, per ea quæ dixi supra in ordinariis de præfixione dilationum, tamē admonéo patronum qui clienti suo consulere vult, vt Consultorem iuxta formam supra traditam eligi procuret, ex qua electione non solum disputationem, & dubium euitabit, sed etiam labori, quod in informando assettamentum subire posset, facillime parcet, & se vnus Consultoris voto liberabit; licet consultius sit in dubiis articulis quatuor quam vnus votum habere.

5 Dubitari posset circa hanc personarum identitatem, quid si ille, qui vt Capitaneus iudicauit, efficiatur

tur Senator, vel primus, vel secundus Collateralis, vel ex contrario, vtrum ille sit à facultate iudicandi exclusus, adeo quòd electioni Consultoris locus sit, & locum esse Consultori tenuit, Bart. l. eos. in prin. quæst. 2. C. de appella. faciunt dicta per eundem. l. nemini. C. de aduoc. diuer. iudicio.

- 6 Fatalia huius tertiæ instantiæ quatuor mensiū, sunt ex statuto lib. 1. cap. 81. & cap. 183. & propterea qui ea labi viderit, & sua interesse arbitrabitur, illorū prorogationem à signatura obtinebit, vt supra dixi de fatalibus causæ appellationis, quo in loco videre etiam licet quæ ibi circa impedimenta & restitutiones, & reliqua animaduertenda censui.

De reductione sententiæ arbitratorū, & appellatione à sententijs arbitratorum, deque illarum nullitate.

Cap. XV.

- 1 *Vir bonus lites detestatur.*
- 2 *Iudex potest partes ad compromissum cogere, remissive.*
- 3 *Compromissum inter consanguineos vsque ad certum gradum, certis casibus fieri præcipitur.*
- 4 *Reductionem sententiæ arbitri ad viri boni arbitrium petens, quid & intra quantum tempus facere debeat, & de forma petitionis.*
- 5 *Dies decem dati ad dicendum de nullitate sententiæ arbitri, vel petendam reductionem, computantur à die scientiæ, si citatio ad sententiam non præcessit.*

6 Iurans non petere reductionem, an excusetur si intra dies decem reductionem non petierit, quia absolutionem non impetrauerat.

7 Juramentum in compromisso appositum, intelligitur si eaque arbitretur.

8 Modica lesio, non facit esse locum reductioni, & propterea non est petenda.

9 Iudex super reductione aditus, poterit de nullitate cognoscere.

Et quid ex contrario remissive. ibidem.

10 Lesio & iniquitas sententiae arbitrorum, & ex nouis iustificari potest.

11 Arbitri ab arbitratoribus, & sententia laudo differunt, & quo modo cognoscantur remissive.

12 Causa reductionis laudi pendente, exequi non potest.

13 Sententia arbitrorum seu laudo arbitratorum confirmatis, an liceat ulterius appellare.

1 **Q**ui iudicia subire detestantur, quod virum bonum decet. l. item si res. §. fi. ff. de aliena. iudicii muta. causa facta. glo. l. illud §. quid tamē. ff. de trib. actio. eorum cōtrouersias & quæstiones in arbitros, siue arbitratōres compromittunt, de quibus multi,
2 & quidē egregii viri, plenissime tractarunt: multoties quoque à iudice partes compromittere coguntur, vt per Hely. extra de tregua & pace. in rub. & in c. pastoralis. de rescrip. latē per Marcum Ant. Blan.
3 in tracta. de arbi. quæst. quarta. Sed & statuta nostra inter cōsanguineos certi gradus, & affines primi gradus aīnitate durante compromissum in causis non liquidis certis modis & temporibus fieri præcipiūt, de quibus abunde lib. 1. c. 100. sed quia ex antiquis

statutis negotium hoc satis intricate & mutilate tractabatur, ut alias hoc in loco dixi, ideo in nouis prospectum est, ut à sententiis arbitratorum & laudis arbitratorum intra decem dies appellare, & respectiue reductionem petere, & utroque casu de nullitate sententiæ à laudi dici possit, utque appellationis, reductionis & nullitatis cognitio & determinatio intra trium mensium spatium fiat, quo termino elapso prima sententia arbitrium siue laudum firmum remaneat lib. I. c. 178.

- 4 Si igitur nulla arbitratorum sententia vel arbitratorum laudum prætendatur rei patronus coram Capitaneo appella. intra decem dies comparere debet, & quærelam seu appellationem repræsentare, & deinde suam causam instruere, ut infra de prosecutione appellationis est dictum.

Qui vero omissa nullitate, vel quia non adsit, vel quia eam prosequi nolit, sed grauamen illatum ad boni viri arbitrium reduci cupit, suam petitionem intra dictos decem dies offerre debet, in qua facti serie narrata, ac expressa læsione, ut melius potuerit, concludendo, petet sententiam ad boni viri arbitrium reduci, qua petitione oblata intra tres menses ut proxime dixi curabit causæ expositionem, nam si per iudicem intra dictum tempus non terminetur, prima sententia firma remanebit, qui igitur tempus labi dubitabit, prorogationibus a signatura impetrandis innitetur.

- 5 Sed quoniam hoc statutum principium dierum decem non aperit, ideo animaduertendum est, quod si pars fuerit in prolatione sententiæ, vel laudi citata, dies prolationis erit termini initium, id est ab eo die

dicendum computari incipet: si vero pars in probatione sententiæ non fuerit legitimè citata, non nisi à die scientiæ computabantur, vt dicit Aymo. Crauet. de antiquit. tempo. par. 2. num. 2. post Corn. consil. 17. col. 4. vol. 4.

- 6 Sed quid si quis iure iurando in compromissi celebratione affirmauerit, se reductionem sententiæ arbitri non petiturum, & intra decē dies non petierit, vtrum ex hoc excusari debeat, si post decem dies, iuramenti relaxatione impetrata, velit reductionē petere, quasi antea non potuerit, iuramenti vinculo obistente? & excusari non posse respondit Felyn. c. ex transmissa. col. 1. vers. pro tanto dixit Ludolicus, extra de præscriptio. post Ludou. Ro. vbi per eum quem sequitur apostilla. ad Lanfrancum in tracta. de arbi. in vlti. par. q. 14. in prin. ea ratione quia sibi imputandum est quod intra terminum iuramenti relaxationem non petierit. Sed hæc conclusio etiam ex alio capite vera est: nam iuramentum in compromisso appositum, recipit tacitam conditionem, si æquè arbiter fuerit arbitratus. l. si libertus iurauerit. ff. de ope. liber. Bart. l. si societatem. §. arbitratorū. n. 3. ff. pro socio. & l. fin. vbi las. latissi. ff. qui satisd. cog. per Canon. c. quinta uallis. extra de iure iur. donec igitur apparuerit arbitrum æquè arbitratum esse, altera partium interim reclamante, neque pœna committetur, neque periurium erit detestum, vt dicunt Doct. in locis præallegatis.
- 8 Vnum admonere volo patronū, vt se diligenter informet à Cliente in quota parte sit læsus, nā si læsio esset modica, tunc reclamandum non consulat, nam in modica quantitate arbitros lædere posse cōpertum

pertum est, Bart.d.l. societatem. §. arbitratorum. nu. 25. versic. quæro quæ dicatur magna. ff. pro soc. Soz. consil. 120. num. 7. volum. 2. Dec. consil. 39. iuridicum, in fine.

9 Sed nunquid iudex super reductione ad arbitriū boni viri aditus, possit de nullitate laudi cognoscere? & posse tenuit Franc. c. dilectio. in 15. quæst. prin. extra. de appell. post Archi. Butri. Panor. & Imol. ubi per eum, ea ratione quia reductio sapit naturam appellationis, & totum negotium deuoluit. Quid autem ex contrario, idest, nunquid iudex super nullitate aditus possit de læsione cognoscere per Franc. d. c. dilectio. qu. 30. qui idem tenet, & refert eos qui contrarium senserunt.

10 Et quamuis statutum in aliis prohiberet appellationem iustificari ex nouis, sine iuramento producentis, vt supra de iustificatione appellationis dixi, tamen hoc casu perimitur simpliciter de iniquitate & enormi læsione probari, quod & iure communi permittitur, Lanfranc. in d. tracta. de arbi. in ultim. par. q. 16. post Bart. d. §. arbitratorum. qui tantum loquuntur de arbitratore, vt infra dicam.

11 Hæc duo statuta, de quibus tractamus, vt ex corū lectura apparet, loquuntur de sententiis arbitratorū, & de laudis arbitratorum inter quos longa est differentia, si quidem arbitri appellantur qui ad litiū decisiones assumuntur. Arbitratores vero qui vt plurimum super contractibus & illorum perfectione, de quorum differentia & modo cognoscendi visendus est Bar. d. §. arbitratorum. q. 1. n. 7. cum quinque sequentibus. & Bald l. 1. colum. 1. versic. item oppo. C. eod. titul. Lanfranc. dict. tract. de arbitr. in ultima

parte quæst. 1. cum quatuor sequen.

Igitur cū grano salis de sententia & laudo meminerunt statuentes.

Sed postquam causa huiusmodi reductionis laudi fuerit in iudicio deducta, quantum tempus dabitur ad prosequendum reclamationem, siue petitam reductionem? & aliqui tenuerunt esse idem tempus quod datur causæ principali, quod tempus ex statuto erat vnus anni, alii vero quos refert Lanfranc. d. tracta. in vlti. par. quæst. 21. tenuerunt esse idem tempus quod est præfixum causæ appellationis, quod esset ex prædicto statuto sex mensium, inter quos longa est differentia? si quidem arbitri appellantur, qui ad litium decisiones assumuntur. Arbitratores vero, qui vt plurimum super contractibus & illorum perfectione, de quorum.

12. An autem pendente causa reductionis laudi ad viri boni arbitrium exequi posset, statutum nostrū, quod appellationem, & reductionem permittit videtur negare, & ita etiam circumscripto statuto tenet Panor. & Imol. d. cap. quinta uallis. extra de iure iur. quos refert Franc. d. c. dilecto. in decima princ. quæst. in quarta limita, & per consequens, si quid reclamatione pendente innouetur, per modum attentati veniet reuocandum ad c. non solum. cum nota. de appell. in 6.

13. Quid autem si arbitrorum sententia, siue arbitratorum laudum, fuerint à Iudice de appellatione, vel de reductione cognoscēte cōfirmata, an tūc vltcrius appellare, siue reclamare liceat? visendus erit Lanfranc. d. tracta. de arbi. par. vlt q. 22. & Philip. Franc. d. c. dilecto. in 10. princip. quæst. versic. 4. limita. &

om-

omnino Mar. Ant. Blanc. d. tracta. de compromissis, in vlti. par. nu. 19. qui latè differit recitando fundamenta octo, vel nouem Doctorum tenentium appellare non licere, & aliorum fere duodecim Doct. tenentium appellare licere, & nonnullorum distinguendum inter laudum arbitratorum, & sententiam arbitratorum, & alios qui propter dubium consulere noluerunt: magis communem tamen opinionem esse quod liceat appellare, dicit Paris. conf. 45. n. 93. votum. 1. post Alex. conf. 106. viso themate. vol. 3. licet Blanc. ipse aliter sentiat & distinguat, statutum tamen lib. 1. cap. 87. laudo seu arbitrio confirmatis dat executionem sicuti rei iudicatæ.

LIBER SEXTVS.

De causis nullitatum. Cap. I.

- 1 Nullitatum cause, quinque modis cognosci & deduci possunt.
- 2 Statutum de causis nullitatum lib. 1. c. 157. tractat de illis, quæ principaliter & de per se in iudicium deducuntur.
- 3 Forma petitionis exhibenda in causa nullitatis principaliter intentata.
- 4 Generalis petitio & libellus nullitatis sustinetur, parte non opponente, aliàs nullitates exprimere tenetur.
- 5 Causa nullitatis principaliter intentata, non requirit iure isto neque libellum neque litis contestationem, de iure communi secus.

- 6 Nullitas principaliter deducta, debet iustificari intra octo dies utiles, & intra alios septem expediri, aliàs lis ipsa & instantia perit.
- 7 Prorogatio termini tam probatorii quàm ad expediendum, in causa nullitatis, à sola signatura datur, & in ea vigilandum.
- 8 Signatura non dat restitutionem instantiæ si labatur, in causa nullitatum & datas reuocat, quia cum instantia ius perit.
- 9 Deposito quando in causis nullitatum principaliter intentorum fieri debeat.
- 10 Citatio partis in repetitione, seu productione actorum requiritur.
- 11 Instantiæ causæ nullitatis, est dierum utilium decem ad probandum & biennii ad expediendum.
- 12 Iudicis officium quod sit, nullitate principaliter intentata.
- 13 Appellare licet in causa nullitatis principaliter introducta, siue pro nullitate, siue contra pronuntietur.
- 14 Commissionem impetrata & presentata, pro causa nullitatis principaliter intentanda, an instantia computetur à die presentationis, vel citationis partis.
- 15 Commissio est loco libelli.
- 16 Citatio est initium cuiuslibet processus.
- 17 Desertio in dubio non est iudicanda.
- 18 Iudex aditus super nullitate sententiæ, an & quando possit merita tangere.
- 19 Executio sententiæ an & quando fieri possit, pendente causa nullitatis principaliter intentatæ, reg. cum limita. vt nu. 25. 26. & 28.
- 20 Sententia nulla, nec titulum præbet, nec bonam fidem

dem inducit.

- 21 Exceptio nullitatis executionem impedit.
- 22 Executio si sit irretractabilis per pendentiam nullitatis impedit.
- 22 Captura personalis an dicatur actus irretractabilis, itaut suspendat executionem, nullitate pendente.
- 24 Reus in causa nullitatis quod attendere debeat.
- 24 Interlocutoriam sententiarum, de nullitate an & coram quo iudice dici possit.
- 26 Attentata omnia sunt nulla, sed non ex contrario.
- 27 Statutum, quod de nullitate post annum agi non possit, an excludat post annum excipientem.
- 28 Remedia omnia temporalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.
- 29 Statutum prohibens de nullitate agi post annum, non excludit casus hic enumeratos.
- 30 Nullitas patens, sufficit quod iudici demonstretur, cuius partes erunt potius nihil agere, quam exequi, & si exequatur, appellabitur.
- 31 Replicare de nullitate, in terminis statuti nostri post annum non licet.
- 32 Replicans dicitur agere, ad effectum de quo hic.
- 33 Nullitas mixta cum spolio etiam post annum per viam replicationis opponi poterit.
- 34 Nullitate in simul cum appellatione deducta, si sententia fuerit confirmata, de nullitate ulterius dici non poterit, quod limita, vt num. 40.
- 35 Appellatione deserta, in qua nullitas etiam fuerat deducta, non erit facultas dicendi de nullitate preclusa.
- 36 Clausula, salvo iure dicendi de nullitate, in appellatione quid operetur, & an sit necessaria.

I

A V S A E nullitatū de mente Philippi Franchi, qui egregiè de illis tractauit in c. dilect. de appell. quinque modis cognosci possunt. primo per viā appellationis appellando à sententia nulla: secundo dicēdo de nullitate incidenter, & accessorie ad appellationem, quia in omni appellatione tacite nullitas includitur. tertio de nullitate expresse in simul cum appell. quarto principaliter & de per se, absque aliquo remedio appellationis principaliter iudicem adeundo. quinto per viā exceptionis, coram iudice exequente. inter quos modos maximum discrimen colligitur, vt ipse Francus latè prosequitur. d. c. dilecto. quæst. 54.

- 2 De quarto igitur modo loquitur statutū de quo tractare hic intendo, lib. 1. c. 191. quod facile dignoscitur non solū quia apertè dicit de ea quæ principaliter in iudicio deducitur, sed etiā quia præfigit terminū ad probandū, & dat instantiā ad expediendū, ex quibus hæc argui & demonstrari dicit Fran. d. q. 54. circa med. verū. his sic præmissis & rursus in q. 11. Et vere & proprie dicere de nullitate est adire iudicē per viam querelæ. c. concertationi. & ibi Archid. de appell. in 6. l. si expressim. ff. de appell. idem Lanfranc. d. cap. dilecto quæst. 27. verū. & præmitte.

- 3 Qui igitur nullitatem alicuius sententiæ diffinitivæ (nam de interlocutoriis infra dicam) corā Capitaneo appellationum, principaliter introducere vult, is suam petitionem formabit, in qua narrabit seriem facti, dicendo sententiā contra se latam per Labconē iudicē vitio nullitatis subiacuisse, & subiacere,

cere , causis & rationibus ex actis colligibilibus, & suis loco & tempore deducendis & allegandis , vel quia lata cōtra formam iuris & statutorum propterea concludendo petat dictam sententiam nullā declarari, irritari, & annullari , siue irritam & nullam declarari, & ad iersariū in expensis condēnari.

- 4 Hæc petitio ita generaliter iustinebitur reo non opponēte, sed si is peteret causas nullitatis, siue ipsas nullitates exprimere, tunc actor cogeretur exprimere, vt dicit Alexandrin. d. c. dilecto in 5. prin. q. ver. si. succedit quæstio. Franci. ibidem. q. 13. & 14. quo in loco tractant quid si libellus sit generalis, & prosecutio specialis, vtrum succumbēs ex speciali causa deducta, possit aliam deducere; & quid si libellus fuerit specialis, an & aliæ possint deduci, ad quem recurras, quia non intendo tam breui compendiolo totas materias, quas perfunctorie attingo, pertractare ad quas tamen dubitationes tollendas hodie est in statuto adiectum non nisi semel de nullitate agi posse, etiam si nullitas ex diuersis capitibus prætendatur.

- 5 Quamuis autem libellus & litis contestatio iure cōmuni in hac principaliter intentata nullitate requireretur; secundum relata per eundem Francum in d. cap. dilecto. in vndecima & duodecima quæst. & ex consequenti ordinarie procedendum esset, tamen statutum de quo loquimur, & libellum & litis contestationem excludit, sola petitione breui que termino ad probandum contentus .

- 6 Actor igitur post oblatam, parte legitime citata, petitionem, transportatis quā primum poterit actis & processu prioris instantiæ, intra decem dies vtilis suam intentionem iustificare conabitur, quam si nō iusti-

iustificabit, sciat se à facultate iustificandi exclusum etiam ex apertissimis verbis statuti, ibi, quibus elapsis ulterius ad illius iustificationem non admittatur.

- 7 Igitur antequam petitionem offerat, diligens patronus præparabit omnia quæ ad iustificationem nullitatis deducendæ nouerit opportuna, ad hoc ut quasi ex promptuario intra terminum probatione & intentionis iustificationem promere possit, quod si necessitas hæc, ut dico, fieri non permittat, tunc ad refugium signaturæ conuolabit, à qua nominatim prorogationem termini probatorii iudici committi obtinebit, & parte legitime citata ad dicendum contra commissionem in actis præsentatam, & videndum prorogari terminum, ad probandum, iuxta formam illius, prorogationem à iudice cuius arbitrio committi solet, impetrabit, quæ ad non maiorem terminum fieri debet, ut dixi supra de executione instrumentorum vers. hæc prorogatio.

- 8 Consueuerunt aliqui, vel versuti, vel etiã minus periti in supplicationibus prorogationum apponere verba illa; committere & mandare, ut terminum ad probandum in causa huiusmodi, qui metam dierum decem vtilium nõ excedit, quatenus duret proroget; quatenus vero lapsus sit, alium terminum illius loco præfigat, sub qua iustificatione à minus in tanta negotiorum copia animaduertentibus Referendaris commissiones quandoque extorserunt, quærentes exinde lapsum terminum reparare, quod negotium cum per reformationem ad signaturam deferretur, demonstrato statuto per quod declaratur quod perempta instantia non solum instantia, sed etiã lis ipsa perit. d. lib. I. c. 191. ex qua litis morte ius parti quæ-

quæsitum intelligitur, sicut ex peremptione fatali, cui iussu quæsito, obstante maxime Cancellariæ regula de iure quæsito non tollendo per signaturam derogatum non censetur, fuerunt per signaturam non semel, sed pluries commissiones restitutionis termini prædicti ad viam iuris reductæ. qua reductione stante, lis ipsa, & instātia, ac facultas vltcrius de nullitate dicendi, perempta declarata fuit igitur in prædicto termino aduigilandum censeo: quia ex negligentia maximum damnum clienti afferri posset.

9 Diligenter etiam animaduertendū est quod qui principaliter dicit de nullitate sententiarum latorū super executione instrumentorum etiam dotalium apocarum testamentorum, & vltimarum voluntatum sententiarum arbitror laudi arbitratorum, & quarumcunq; sententiarum depositum facere debet intra triduum iuxta formam traditam d. lib. 1. c. 171. & 172. alioqui etiam si Iudex inhibuisset, inhibito non præstaret iuris effectum, nec impediret, quo minus ad executionem, & ad vltcriora in causa principali procedatur, hoc enim nullitatis remediū adeo visum est statuentibus exorbitans, & odiosum vt non fuerint contenti, quod inhibeatur, & inhibito censeatur sine præiudicio legitimæ executionis, sed etiam depositum requisierunt.

10 In termino igitur probatorio, vt ad processum redeam, pars aduersa, vel in ipsa actorum transportatione, vel in repetitione ipsorum actorum omnino citanda est, vt dixi supra de prosecutione causæ appellationis, verbo & licet.

11 Elapsis diebus probatoriis, & iustificatione facta instabitur pro sentētia, quæ debet obtineri intra biennium

nium

- nium ex noua prouisione in statuto prædicto c. 19. quæ depositio iuri communi consona est, vt dicit Alexandrin. d. c. dilecto. in 3. quæst. principali vers. sed operæpretium. Salyc. l. fin. §. illud. in fin. C. de tempo. appella. ita vt intra biennium hic vbi litis contestatio non fit, computabitur a primo actu, quo de meritis tractari ceptum erit per ea quæ dixi, supra de instantia in summariis.
- 13 Iudex igitur si sententiam viderit nullam, eam nullam declarabit, sin minus, sententiam rite & recte latam nulloq. nullitatis vitio subiacere, & partem quæ nullitatem in iudicio deduxit, in expensis condemnabit, vel nullitatem reiciet, quod æquipollet.
- 14 Ab hac sententia vtriq. parti, videlicet, siue declaratur nulla, siue nullitas reiciatur, appellare licebit, quia est definitiua & ordinarie in ea proceditur, de iure siue ex statuto nostro summarie, vt supra demonstratum est. & hoc in terminis tenuit Alex. d. c. dilecto. q. 11. & Francus ibi. q. 15. vers. sed quando. & q. 47. & idem Franc. cap. si recte. quæst. 2. & 3. c. titi. & ideo ab attentatis cauendum.
- 15 Libet hoc in loco quod semel disputatū vidi referre, pars quæ sententiam nullam esse prætendebat, commissionem impetrauerat, per quam causa nullitatis certæ sententiæ Capitaneo comittebatur, parte aliter non citata, inde ad aliquot dies partem citari fecit & inhibere obtinuit, inde ad nonnullos alios dies reus in hoc iudicio, prætendebat terminū probationum expirasse, & dies à statuto præfixos numerabat à die præsentatæ commissionis in actis, quam loco libelli esse asserbat. l. 1. C. quan. libel. prin. datus, cum nota. Actor asserbat non esse desertam, & numc-

numerabat dies a citatione & inhibitione, fretus
verbis statuti à die oblatae petitionis. offerre enim
intelligit lex parte vocata. authen. offeratur. C. de li
tis cōtesta. secūdo, quia statutū requirit processū, in
iustificatione nullitatis, vt ex illius lectura patet, nā
requirit iustificationem, intra decendum à die pe
17 tionis oblatae, & tūc dicit Bal. l. i. in fi. C. quan. libel.
prin. datus, quod requiritur citatio, quæ est initiū
cuiuslibet processus, allegat. §. fi. insti. de perp. &
tem. actio. & c. vlti. vt lite penden. in Clemen. Ter
tio, quia non dicitur causa in iudiciū deducta ante
partis citationem. cap. forus. in principio. extra de
verb. sign. nec per solam rescripti impetrationē reus
vexari dicitur, vt dicit glo. in clemen. i. in verba,
vexare. de reuer. quā sequitur Staphi. de lit. iusti in
prin. ver. derogatur. Ex aduerso allegabatur eadem
clem. fi. vt lite pendēte. & l. i. C. quan. libel. prin. da
tus, in quib⁹ locis quo ad actōrē lis dicitur pēdere ex
rescripti impetratione, sed hoc verū arbitrōr quan
tum ad effectum reuocationis attentatorum, & vt
impetrans alium iudicem adire non possit, non autē
quo ad hoc, vt res in iudicium deducta credatur, &
instantia inchoata, neque etiā, vt pœnæ locus sit, nā
vt dicit Ias. d. l. i. quādo libellus princ. da. col. fin. in
prin. impetrans: contra patronū, non incidit in pœ
18 nam ante citationē. & hæc opinio mihi magis pla
cuit, præsertim quia in dubio pro non desertione iu
dicandum, Rota per Cassa. de appella. decis. 4. in fi.
9 Sed nunquid iudex aditus super nullitate possit me
rita tangerē & sententiam reformare, & Franc. d.
cap. dilecto. in 10. quæst. prin. de men. Bal. l. tale pa
ctum. §. qui prouocauit. q. 14. ff. de pac & Imo. l. si

expressim. ff. de appell. & Panor. in c. in literis. de offi. deleg. distinguit, quòd aut petítum est in libello declarari sentétiam, nullam, & in melius reformati, & iudex poterit si modo nullitas non resultaret, vel ex inepta actíone vel inepto libello vel processu: fecus autem si nullitas resultaret vel ex inepta actíone, aut inepto libello vel processu: quoniam eo casu non possent per iudicem super nullitate aditum, merita tangi, quia deducta non dicuntur, vt ipse dicit in dicta 10. q. vers. prostremo. & hoc etiam tenet Alexand. ibi, dicta. q. 10.

Subscripta conclusio, quòd sententia possit reformari per iudicem super nullitate aditum si petítum sit, vera est, si sententia si nulla & ante omnia declaretur nulla, quia non ante tangere poterit merita, iudex quàm nullitatem declarauerit, & hoc si pars opponat, quo etiam casu idest, parte opponente, processus super meritis erit nullus, alioqui si pars non opponit, poterit iudex, & nullitatis & reformationis negotiũ simul expedire, quinimmo & si sentétia esset aliqua, & pars quæ obtinuit pateretur in hoc iudicio, de meritis disputari, posset iudex aditus sentétia reformare, vt late prosequitur Frac. de mente aliorũ quos refert d. q. 10. vers. vltius aduerté.

Cautus igitur patronus qui partes succumbentis tutabitur, si viderit ex priori sententia ius sui principalis læsum, & speret hoc demonstrare posse, in petitione formanda super nullitate: deducet etiam iniquitatem, petendo illam sententiam in melius reformari.

Patronus autem obtinētis, inuigilās protestationibus merita tangi non permittet, ante negotium nulli-

nullitatis discussum, ne clientem etiam circa merita in periculum inducat.

- 20 Sed nunquid pendente discussione causæ nullitatis principaliter, vt statutum nostrum dicit intentatæ sententia exequi possit, aut interim executio suspēdatur donec quæstionis nullitatis exitus appareat? & hæc quidē est quotidiana & utilis quæstio, quā sæpiissime agitatam vidi, & breuiter ex his quæ colligere potui, communis conclusio est, quod executio non impediatur ex doct. Innoc. c. cū in iure. de offi. deleg. per tex. l. 1. in fi. C. quando prouo. non est necess. Ang. & Imol. l. 4. §. condemnatū. ff. de re iud. Rota. de excep. 3. alias, 280. in no. Vitalis Gamba. in tract. clausularum nil nouari nullitate pendēte. Alex. d. c. dilecto. in secunda princ. quæst. versic. stat. ergo conclusio. col. 34. Phil. Franc. ibidem in 10. princ. quæst. vers. circa tertium. Ruyn. consil. 59. n. 8. vol. 5. quidquid tenuerint Paul. Alex. & Rip. d. l. 4. §. condemnatum. de re iud. quorū rationes euacuantur ex dictis per Alex. & Franc. vbi supra, & ideo si pendente nullitatis principaliter intentatæ quæstione, executio fieret, non veniret in modum attentati reuocanda, nisi demum obtinuerit agens in causa nullitatis sententiā nullam declarari: quia eo casu executio vnā cum omnibus inde secutis, & 21 res ipsa cum fructibus restitueretur: sententiā enim nulla nec titulum nec bonam fidem præbet, vt dicit Rota, Alex. & Franc. vbi supra Alex. d. l. 4. §. condemnatum. col. 5. nu. 15. vers. & ista opinio.

Ego quidem à tantorum patrum sententia in prima praxis huius editionem discedere non audebā, sed vigentibus antiquis credebam, post deductam

principaliter in iudicio coram Capitaneo nullitatē, executionem impediri ex duobus. primo, quia statum terminum angustauit, & processum summariū fecit, & breuissimum; & tamen potissima ratio doctorum, tenentium executionem non suspendi, per iudicium principaliter intentatū, sed per exceptionem, quæ incontinenti probari potest, est illa, quia iudiciū est ordinariū, exceptio summaria, ita Bal. l. i. C. ne liceat, tertio prouoca. Franc. d. c. dilecto. q. 10. ver. circa tertium. Bar. Alexan. Paul. & cæteri, d. §. condemnatū. & illuc incontinenti, siue intelligamus de arbitrario termino, ut dicunt. d. §. condemnatū. in fi. & ibi Rip. refert. vix est, ut iudex recisus tempus dierum octo vtiliū arbitrari possit: siue igitur intelligamus de tempore, quod datur ad faciendum executionē in bonis pro pecunia, & tunc dico quod considerato statuto antiquo, quod est lib. primo cap. 79. & lib. quarto par. princip. cap. 24. in primis si exequatur super re mobili actor per dies quindecim, super immobili per dies per dies triginta, post executionē quiescere debebat, & successiue pro extimatione bonorum immobilium alii dies quindecim intercedebant, & ultra prædictos alii quindecim in reliquis adimplendis, respectu vero mobilium requiruntur ad minus ultra primos quindecim alii sex, & sic viginti vnum, in quibus vix est, quod non sint quindecim vtilis dies, adeo quod quilibet ex istis terminis excedit terminum probatorium causæ nullitatis: nam elapso termino probatorio, quod erat tunc dierum octo vtiliū, non est dubium, quod si nullitas non fuerit probata, possit iudex nullitatem reiicere. Nec me mouet, quod

De-

Doctores, d. §. condemnatum & præsertim Rip. in fi. cōsideret, quòd quando agitur rei vendicatione, non cadet istud tēpus subhastrationis, & propterea plenum consultum non esset, quia respondetur de mente eorundē sic tenentium, quòd datur terminus ad parendū sententię, qui terminus, erat dierū octo, licet non vtilium ex alio stat. lib. 1. c. 93. quòd ferè cōcurrit cum termino probationum nullitatum. Sed hodie vt omnis difficultas cesset, cautum est, in nouis d. c. 191. quòd per pendentiam nullitatis etiā si iudex inhibuisset executio non impediatur, quoniam nimmo quòd Iudicis inhibitiō intelligatur facta sine præiudicio legitime executionis nisi si executio esset irretractabilis vt si ageretur de fortalitiō cuius posset esse difficilis recuperatio, vel de iniuria personali, & similibus, ex quibus disputationes prædictæ nonnullę sequentes cessant, quas delere non curauimus, putans posse patronis causarum in aliquo prodesse posse.

- 22) Retenta igitur communi conclusionē pro verā, etiam in terminis statuti nostri, vt executio per pendentiam nullitatis non impediatur, limitatur non procedere nec locum habere quando pars, quę de nullitate principaliter coram iudice dixit, compareret coram iudice exequentē seu exequi volente, & de nullitate excipit, eamque nullitatē incontinenti demonstrat (nō enim est prohibitum eodē tempore, de nullitate coram vno iudice principaliter dicere, & coram alio excipere, vt dicit Franc. d. q. 10. verū sed aduerte, quòd sola. Alex. d. §. condemnatum. nu. 14. & 16. Vitalis Gamba in tract. clausularū nil in noua. nulli. penden. nu. 6.) tunc enim scilicet, quan-

do etiā excipiendo deducitur nullitas de mente
præfatorum doctorum, suspēderetur executio. Sed
hæc mihi non videtur limitatio ad regulam tradi-
tā, sed potius cautela ad executionem fugiendā, vt
de ea corā iudicē exequente excipiat, ex qua etiā
alia constituenda est regula ex dictis Bar. & Docto.
d. §. condemnatum. de quo infra aliquid attingam.

23. Secundo limitatur quando tractaretur de execu-
tione irretractabili, vt nuper in nouis est prouisum,
eo enim casu suspenditur executio etiā per nulli-
tatem principaliter intentatā, quia cessat ratio quid
nullitate detecta, & possit sententia & executio re-
tractari, & in hoc fere omnes consentiunt. Cast. d.
l. 4. §. condemnatum. l. si ibi, n. 22. & Rip. n. 21. Alex.
d. q. 2. vers. secundo fallit. col. 35. Franc. d. q. 10. vers.
secundo limita. Quod tamen sublimitatur per eos-
dem, quando constaret de euidenti calumnia oppo-
nentis, vt tunc executio non suspendatur, & ex præ-
dicta limitatione, quando executio est irretracta-
bilis inferebat Cast. d. §. condemnatum. col. fin. vers. si
autem petatur fieri. de mente Baldi. l. C. in integ.
rest. pos. nil noui fieri. quod hoc idem erit in capti-
24. 2. personali, cum iniuria qua persona afficitur, sit
irretractabilis, quem ibi sequitur Alex. n. 29. vers.
& per istam, sed l. d. §. condemnatum. verb. tertio
notabiliter. num. 21. & sequen. de hoc dubitat, quia
etiā in executione in bonis facienda, aliquas ini-
uria infertur, & tamen non suspenditur executio,
de mente omnium, cum quo expresse tenet Rip. ibi,
col. 3. vers. 1. vt non procedat, num. 22. Mihi si cal-
culum afferre liceret, plus placeret primā opinio, tū
quia seniorū & pluriū auctoritate est fuleita, tum
quia

quia nulli dubium credo maiorem esse injuriam personalem quam realem.

Et ex rationibus, & iuribus ac auctoritatibus prefatorum Castr. Ias. Alexan. Franc. & aliorum proximie relatorum, alias cum in facto contigisset, quod fuisset petita executio cuiusdam testamenti pro consecutione vnius vineæ, contra tertiū possessorē quī in illa plura fecerat melioramēta, quæ probata erant in processu, & contra possessorē fuisset lata sententia, quæ fecerat rem iudicatam, dictumque esset de nullitate principaliter, & inhibitorium, ac sibi iudice exequente exceptū de nullitatibus, quoniam ex actis constare dicebatur, & nihilominus festinans actor executionem fieri fecisset, obtinui eam executionem per viam attentatorum reuocari, quia huic reo pro melioramentorum recuperatione, nullo alio iure quam per retentionem, poterat esse consultum. *l. si in area, ybi docto, cum concor. ff. de conditio. indebi.* Dec. post Bar. cons. 28. n. 2. sic igitur quia executio damnum irreparabile afferebat respectu melioramentorum, executionem fieri non potuisse declaratum fuit, & ex consequenti reuocata.

Tertio limitatur iure communi, nō autem in terminis statuti nostri suprascripta regula nisi iudex de nullitate cognoscēs, iudici exequenti inhibuisse ne exequeretur, quia tunc omnino in executione superfedendum esset ad cap. non solum de appella. in 6. & c. tuā. de ordi. cognita Bald. l. 1. ff. de offi. cons. & Imo. c. ex insinuatione. extra de procura. Specu. in tit. de libelli cōceptione. §. nunc videndū. in fi. sed Inno. c. cum in iure. extra de offic. deleg. & Alexad. d. c. dilecto. in dicto secundo membro, vers. tertio

fallit. & Francus, d. q. 10. vers. tertio limitanda. tenent contrarium, videlicet, quod executio, etiā per inhibitionem factam iudici exequenti, non impediat, & si facta executio propterea reuocari non possit, quod etiā tenuit Rota, dicta decis. 296. alias, de exceptio. 3. in no. & Paul. de Cast. qui videtur distinguere, vtrum fuerit præuentam cum inhibitione, vel cum executione. d. §. condemnatū. col. 1. n. 3. ipse quoque concludit, quod si executio fiat, non retrahitur, & idem tenet Alex. ibi, nu. 15. Rip. autem, d. §. condemnatum. col. 4. nu. 28. pro omnium concordia dicit, quod concurrentibus his tribus executio non sustinebitur: primo, quod iudex nullitatis præueniret iudicē executionis: secundo, nullitas etiā per modū exceptionis coram iudice exequente fuerit proposita: tertio, quod iudex nullitatis ipsi iudici exequenti inhiberet, addo ego & quartum, quod allegetur de nullitate constare ex eisdem actis & resolutione chartarū, vel simus in aliquo ex casibus, de quibus per Alex. d. c. dilecto. in 9. q. princip. vers. facite regulam negative: per ea, quæ dixi supra in prima limitatione: alioqui cum de se exceptio non impediret, nisi probatio incontinenti offeretur, vel essemus in casibus superscriptis, nec etiā principalis petitio de per se suspenderet: nec etiā inhibitiō, vt dictū est, non video quomodo hæc omnia simul iuncta hoc efficere possent, cum virtus vnus hoc casu non augmentur ab alio.

- 85 Vt igitur ad præxim redeamus, is contra quem libellus nullitatis offertur, animaduertere debet quæ contra sententiā seu processum nullitates ex aduerso obiciantur, quas si veras aut probabiles esse vide-

rit,

rit, seu etiam tales quæ ipsum in ambiguum trahant, executionem nō procurabit, ne malum ex malo producat: scire enim debet, quod si succūbet, executio & inde secuta omnia maximo clientis dispendio, & sua ignominia, vt supra proxime dixi, reuocabuntur; igitur illarū defensionī, & quatenus vere existant sanationi, potius quā vltiori executioni incumbat: si vero friuolas minimeque releuantes esse viderit, ius ad executionem ex forma statuti nostri procedere poterit.

26. Hæc, quæ diximus de introductione & prosecutione causæ nullitatis principaliter corā Capitaneo faciendā, de sententiis definitiuis intelligi volo: nā quamuis etiam ab interlocutoria certo modo, de quo supra suo titulo dixi appellare permittatur, nō tamen de nullitate interlocutoria, corā alio iudice quā coram ipso, qui interlocutoriam tulit, cognosci poterit, vt dicit Franc. de mente relatorum per ipsum, d. cidilecto. quæst. 19. qui etiā dicit, quod appellatio ab interlocutoria non deuoluit causam nullitatis ad iudicē ad quē, nisi ipsa nullitas pro causa grauaminis, vt esset præposteratio ordinis, denegatio compromissi, vel quid tale, exprimeretur, & nisi attentata facta post illam appellationem per viam nullitatis reuocari peteretur, (nam attentata etiam per viam nullitatis reuocari possunt, quia omne attentatū est nullum, licet non ex contrario, Rota, de appella. prima. & secundum alium ordinem etiam
- 27 pri. in no. Franc. c. sepe. in glo. ratā. de appella. Decius. l. 1. C. de bo. poi. sec. tab.) his enim duobus casibus, iudex appellationis ab interlocutoria de nullitate cognoscere posset, alias si nullitas in interlocutoria

toriam prætenderetur, iudex qui de causa principali cognoscit, adiri debet, vt dicit Franc. de mente Innoc. Bald. Angel. & Imol. d. cap. dilecto. quæst. 27. vers. tertio limita. qui limitat in delegato, vt possit adiri superior super nullitate interlocutorie, ibi videas.

Hactenus de exercitio nullitatum in iudicio principaliter deductarum, sed quoniam statutum prædictum c. 191. in fine, per modum regulæ tradit de nullitate post annum à tēpore sententiæ numerandum, nec agi nec replicari posse, restringēdo tēpus, quod erat de iure cōmuni annorum triginta. Alex. d. dilecto col. 13. vers. tertia est. quæst. post Specu. Imol. & alios vbi per eum, vidēdum erit de duobus, primo nunquid statutum excludat excipere volentem, secundo nunquid omnes nullitates post annū sint exclusæ, aut adhuc aliquæ reservatæ cēseantur.

2810 Prima quæstio ex opinionibus difficilis redditur, nam Io. de Ferrā. in sua praxi tit. de forma excu. senten. diffi. ver. quid si statuto, num. 11. tenuit in terminis statuti dicentis, quod de nullitate sententiæ possit dici intra decem dies, a die sententiæ, quod lapsis decem diebus, neque agendo neque excipiendo dici possit, idem voluit Paul. de Castr. in simili statuto, consi. 288. ad primum respondetur, quod dicta pronuntia col. 2. ver. circa secundum, vol. 1. & hoc videtur comprobasse Alex. consi. 193. col. 2. volum. 5. & consi. 225. col. 3. volum. 6. & Corn. consi. 302. col. fi. vol. 1.

Contrariam vero sententiam in terminis statuti nostri doquentis per verbum agere, tenuit Franc. d. dilecto. q. 54. col. eius quæst. 3. vers. his sic præmis-

sis motus, quia verbo actionis, de quo in statuto nostro non continetur exceptio. l. verbum oportebit. cū nota. ff. de verb. sig. Bal. l. perēptorias, vers. quid si statutum n. 35. C. sententiam rescindi non posse. qui dicit, quod statutum excludens ab agendo, non intelligitur exclusisse ab excipiēdo, nisi de exceptione specifica & expressa mentio fiat, vt ibi in sequenti q. nu. 36. hoc idem voluit Bart. in materia odiosa & exorbitanti prout in casu nostro. l. 1. in princ. ff. de excep. Et quia generaliter traditum est, quod omnia remedia temporaria ad agēdum, sunt perpetua ad excipiendum. l. pure. in fi. cū concor. ff. de excep. doli. & Francum secutus est Card. Alexan. d. c. dilecto. quæst. 14. col. eius quæst. 3. cum tribus sequentibus. vers. sed nunquid si statutum assignet tempus, & hanc sententiam nuncupatim tenuit Corn. d. col. 302. col. 2. vers. præterea. vol. 1. & cum hac etiam transire videtur Bertrandus, conf. 127. versic. ad ostium. vol. 3. & Gozadi. conf. 72. col. fin. vers. non obstat. & verē in terminis statuti nostri si diligenter illius verba intueantur, hæc quæstio dubitationem non recipit.

Non obstat contraria recte per præfatos Franc. & Alex. euacuata, quia in terminis nostri responderi potest, & primo ad dictū Ioannis de Ferra. in dicta praxi, quod ipse loquitur in terminis statuti prohibētis dici posse, quod verbum cū sit generale cōprehēdens & actionem & exceptionem, vt ipse sentit, nimirum si secundum ipsum, casum exceptionis comprehendat, consilium vero Alex. 225. lib. 6. loquitur eo casu quo iam facta erat executio, & implorabatur iudicis officium, pro rescissione ex capi-

te nullitatis, quod diuersum est à casu nostro, vt ex se patet, & apparebit ex sequentibus, & tamen non constat ibi quæ essent statuti verba, vtrū talia quæ etiā exceptionem comprehendere possent. quo etiā modo respondetur ad cons. eiusdem 105. vol. 5. Sic etiam per verbum, dici, conceptum erat statutum, de quo loquitur Paul. de Cast. d. cons. 288. Corn. vero d. cons. 302. col. pen. vers. nec obstat. firmat eam conclusionem in casu suo, quia in eo duo concurrebant, quæ in casu nostro cessant, primum quod statutum loquebatur per verbum, dici: secundū quod statutum vltius progrediendo declarabat, quod elapso termino, sententia remaneret valida & firma, in quibus verbis se firmat, quibus circūscriptis ipse tenuerat opinionem secundam, ex quibus facile colligi licet, veram esse in casu nostro conclusionem, vt post annum de nullitate excipi possit. . . . .

- 300 Sequens quæstio est dubia, perplexa & intricata, nunquid per statutum nostrum per quod post annū de nullitate agi non posse cauetur, omnis nullitas cēseatur exclusa, & quidē arbitror magis communē sententiam esse, nō omnes exclusas esse. Phil. Frac. d. c. dilecto q. 54. col. eius q. 3. vers. si vero quæ-
ratur. & Alex. ibid. q. 14. col. eius. q. 3. vers. sed nunquid si statutum. qui quamuis inculcare videantur casum simplicem, cum casu quando statutum appellationem & nullitatem conculcauit, quod non est factū in statuto nostro, tamen illius rationes etiam ad simplicem casum statuti nostri adaptantur, corūque sententia benignior & humanior esse videtur, mentique statuentium propior. Nam nullitas quæ causatur ex alio statuto, vt puta in casu nostrorū statutorum,

tutorum, si non fuisset adhibitum in sententia votū
assettamenti, quod erat petitum, vel datę dilationes
statutarię, quę petitę fuissent, hęc non censebitur
sublata, quia verisimile non est, quod statuentes qui
decreuerāt in specie illam sententiam nullam esse,
voluerint se corrigere in generali hac traditione, &
ex termini lapsu illam sententiam validare, quam
nullā declarauerant, ita Alexand. d. c. dilectio. quęst.
14. ver. quinto fallit, & ibi Francus, q. 52. ver. quar-
to limi. sequitur Rip. licet non loquatur quando ter-
minus est pręfixus a statuto d. §. condemnatum. nu.
13. & quia generalis exclusio remediorum intelli-
gitur de competentibus iure communi, non autem de
iure speciali, vt dicunt omnes post gloss. fi. l. post quā
liti. C. de pac. sequitur Bald. de pręscrip. in quarta.
par. 4. par. quęst. 29. nu. 6. Simili quoque modo veri-
simile non est, quod nullitas illa, quę provenit ex
defectu omnimodę iurisdictionis, reiecta censeatur.
vt. dicit Alexand. vbi supra, & Sozi. conf. 274. col. fi.
vol. 2. & conf. 83. pro clariori. vol. 4. Decis. consil. 8.
col. fi. & conf. 35. col. pe. dixi omnimodę iurisdictionis,
vt intelligas me non sentire de omni iurisdictionis
defectu, vt declarat Paris. consil. 109. nu. 3. vol. 4.
Item nec illa, quę est notoria & patens per inspe-
ctionem actorum. Bertrandus consil. 127. versic. ad
octauum. vol. 3. Gozadi. conf. 72. col. fi. Item & non-
nullę alię notatę per Fran. d. q. 52. quas videtur re-
petere. q. 54. col. eius q. fi. & per Alexand. vbi supra,
& per Alex. l. pri. §. & parui. in addi. ad Bart. ff. quod
vi aut clam. quas diligens patronus in facti contin-
gentia videre poterit.

31. Et in omnem euentum, quando nullitas est pa-
tens,

tens, ceteris quidem cessantibus omnibus, remediū est vt dicta nullitas coram iudice exequente etiam post annū & quocumque deducatur, & illi demonstretur, illiusq; officium impleretur, ne sententiā, quæ sententia vere non est, exequatur, partesq; ipsius iudicis erunt in non exequendo, & in summa potius silere quàm exequi debet. Anch. conf. 208. iudex de iure. n. 6. & 7. Bal. conf. 119. statuto cautur, quòd turbans aliquem in sua possessione. vol. 2. vbi per l. si feriat. ff. de fer. & l. 2. ff. de pen. dicit, quòd quando nihil venit extrinsecus probandum, sufficit quòd nullitas demonstretur iudici, & ille iudex ex tali sententia ius reddere non potest, & ex se vidento nullam non confirmabit, nec infirmabit, sed nō exequetur, & idem tenuit conf. 225. visis prædictis actis diligēter inspectis. vol. 5 vbi dicit, quòd si iudex exqueretur, posset appellari, & idem quòd non debeat exequi, tenet Roma. conf. 42. col. pen. ver. quarto faciunt, quæ notant Doct. l. vbi pactum. C. de tract. vbi ipse Bal. n. 10. vers. expedita gloss. & ibi Ias. nu. 12. & Iacobi de S. Geor. nu. 14. & 15. erit igitur cautela, vt iudici exequi volenti demonstrantur nullitates patentes ex actis, & ipse exequi non poterit, & quatenus exequatur appellabitur, vt dicit Bald. vbi supra, sed patentes & releuantes nullitates esse debent,

- 32 Sed nunquid in terminis statuti nostri post annū replicare de nullitate liceat, vt puta Sēpronius, qui in iudicio petitorio succubuerat, petit à Caio rem à qua per iudicis sententiam fuerat eiectus, Caius excipit de sententiā, & eius auctoritate dicit se tutum, Sempronius replicat sententiā nullā, & causam pos-

sessio-

- sessionis illi nō prebuisse, nunquid huic Sempronio de nullitate post annū replicare liceat? & scio pluries per dominos de Rota tantum fuisse non licere:
- 33 quia is qui replicat dicitur agere, principaliter enim agit, & exceptionē remouet, iuxta doctr. Paul. de Cast. l. 1. in prin. C. de ordini. iudi. & tangit Frac. d. c. dilecto. nu. 4. vers. tertio quærere. extra de appel. Dec. c. a nobis. sub nu. 8. vers. secundo, & sequen. de excep. & est tex. l. quæsitum. in §. si. vbi Bart. in summa ff. de pecu. eque enim imputari potest aëtori cur in termino non egit, & cur non replicauit, quia vtrumque in eius fuit potestate.
- 34 Illud insuper notandum, quòd nullitas mixta cū spolio post lapsum anni etiam in modum explanationis proponi poterit, & ita pluries per DD. de Rota tentum fuit, vt per Achillem de constitutio. 9. & Puteum eo. tit. decis. 21. in fin. per ea quæ tradūt Doc. l. 2. in prin. ff. de verb. oblig. Sozi. cōf. 39. num. 12. volum. 4.

Haftenus tractatum est de casibus, quādo nullitas separatim ab appellatione aut agendo aut excipiendō deducitur, se quid si insimul cum appellatione de nullitate dictum fuerit, vt docent Doct. l. si expressim. ff. de appel. & prima sententia cōfirmata fuerit, & de nullitate doctum nō fuerit, vtrū de nullitate dictæ primæ sententiæ vltius dici possit? & hoc casu statutum nostrū dicit vltius non esse audiendum quod iuri communi consonum est per ea quæ notatur per Bart. d. l. si expressim. ff. de appe. & per Alexand. d. c. dilecto col. 39. vers. vndecimo: est quæstio. vbi quod appellās vltius super nullitate dictæ primæ sententiæ nō audiat, & sic exceptionem,

nem, & principalem petitionem excludit per ea quæ paulo ante dicta sunt.

36 Hæc ego intelligo vera nisi in prima sententia esset expressus iuris error, vel calculi, vel alia nullitas euidens ex actis, vel si in hac secunda continuaretur nullitas, quæ erat in prima, puta, ex defectu personæ tunc enim arbitror non solum non confirmari primam, sed etiam hanc secundam nullitatis vitio subiacere. Franc. d. c. dilecto. q. 41. Alexand. ibi, q. 10 vers. sed quæstio stat quid si expresse confirmat, Fely. c. ea quæ. col. 1. num. 2. extra de re iud. Dec. c. 1. colum. si. in fi. extra de confir. vti. vel inuti. Paris. consi. 109. vol. 4. qui restringit defectum iurisdictionis quando esset omnimodæ.

37 Sed qui si fatalia causæ appellationis in qua erat deducta nullitas deferatur, an & tunc videbitur hic qui nullitatem cum appellatione deduxerat, a facultate dicendi de nullitate exclusus, & de hoc statutum non loquitur, & propterea tanquam casum omisum remanere arbitror dispositioni iuris communis, l. si cum dotem. ff. sol. mat. c. 2. extra de transla. epis. Soz. consi. 9. num. 4. vol. 1. non enim plus disponit quam loquatur, Bal. l. si testamentum, C. de testa. lure igitur comuni sublata non censetur, Bald. l. si. expressim. col. 5. vers. quæro quando. nu. 10. Bal. l. qui testamento, in fin. ver. ultimo nota. ff. de excusa. tuto. post Inn. c. sæpe. extra de appel. tenuit etiam Francus, d. c. dilecto. q. 58. refert, & transit Ias. l. contra maiores. in fin. ver. C. de inoff. testa. addi. ad Bart. d. l. si expressim. in verb. quæro quando.

38 Aliqui vero appellantes, qui timent in statutum incidere, & volunt posse de nullitate ad librum docere,

cere, sibi ius dicendi de nullitate in appellatione expresse referuant, sed hos videtur redarguere Alex. consi. 59. col. 3. vers. sed quando nullitas. nu. 8. vol. 4. quia secundum ipsum, iudex tunc non poterat super nullitate pronuntiare, quia non est petitum, sed quidquid ipse dicat, veritas est, quod eo casu poterit pronuntiare superuacuo appellatum, quia sententia nulla, & dicunt Doct. d. l. si expressim. & d. c. dilecto. & sic quamuis expresse forte, si vera sunt quæ ipse dicit, non posset sententiam nullam declarare, tamē effectus erit idem. Consilium igitur meum est, ut appellans vel nihil de nullitate dicat, vel facultatem dicendi de ea sibi expresse referuet; & per hæc ad laudem omnipotentis Dei sit expeditus hic nullitatum compendiosus tractatus, qui mihi difficillimus fuit, nec mirum cum eximii ingenii Alex. in fin. d. c. dilecto, exclamauerit tunc sibi bibendum, & pede libero terram pulsandam.

LIBER SEPTIMVS.

De causis restitutionis in integrum.

Cap. I.

- 1 Restitutio in integrum est remedium extraordinarium, quod regulariter cum ordinario non concurrit.
- 2 Restitutio in integrum quid sit.
- 3 Restitutio in integrum principaliter coram iudice ordinario Rei, vel ad id specia'iter delegato, peti debet.
- 4 Restitutio incidenter petitur coram iudice, qui de prin-

T

cipali

cipali causa cognoscit.

- 5 Restitutio in integrum quando principaliter, & quando incidenter petita dicatur, & de modo cognoscendi differentias ipsarum.
- 6 Forma petitionis restitutionis in integrum, principaliter petite.
- 7 Forma petitionis restitutionis in integrum, incidenter petite.
- 8 Clausula apponenda, si restitutio in integrum pro maiore petatur.
- 9 Causa per quam restitutio petitur, est exprimenda in petitione: & an discutienda ante omnia. nu. 10. & quid iure isto. num. 11.
- 12 Restitutionem in integrum petens, se lesum enormissime allegare debet, quia pro levi latione non datur.
- 13 Restitutio in integrum principaliter non petitur à procuratore sine speciali mandato, secus si incidenter petatur.
- 14 Tutor, curator, syndicus & alij qui à lege habent administrationem, absque alio speciali mandato, restitutionem in integrum petere possunt.
- 15 Restitutio in integrum principaliter petita lis est intra biduum contestanda.
- 16 Terminus probatorius, in causa restitutionis in integrum principaliter petita, est dierum utilium decem.
- 17 Instantia causæ restitutionis in integrum principaliter intentate, est dierum utilium viginti quibus elapsis perimitur.
- 18 Restitutio incidenter petita, intra dies duodecim utiles terminari debet, aliàs habetur pro non petita.

- 19 Restitutio petita lex inhibet interim innouare, & iudex si ab eo parte citata petatur, inhibere debet, cessante manifesta calumnia.
- 20 Restitutio pendente regulariter exequi non potest. fal. lit. num. 21. 23. 25. 26. & 27.
- 24 Due conformes iure isto habent vim trium, & ideo omnes disputationes de iure communi in tribus, habent locum in duabus.
- 28 Pendente causa restitutionis in integrum, si executio fiat per modum attentati, reuocabitur.
- 29 Restitutio in integrum principaliter, intra quadriennium à die grauaminis, quod est ab initio utile, peti debet.
- 30 Restitutio in integrum aduersus omissam appellati one vel quid tale, an peti debeat intra tantundem tempus, vel intra quadriennium.
- 31 Ecclesia in quocunque casu & termino sit læsa, habet quadriennium ad restitutionem petendam.
- 32 Minor & ecclesia, quantum ad restitutionem in integrum, pari privilegio videntur honorati.
- 33 Instantia causæ restitutionis in integrum perempta, an & ins perimatur.
- 34 Instantia causæ restitutionis perempta, per signaturam datur restitutio.

Vi læsus ordinario auxilio destitutus est, is ad extraordinarium restitutionis in integrum remedium cōfugere debet; nā istud cū ordinario non cōcurrit, & vbi adest ordinariū, cessat. l. in causæ secūda. ff. de mino. vbi oēs nisi plenius forte p extraordinariū pvideretur, vt dicit

Bartol. l. fin. C. si aduers. rem iudi.

2 Est autem restitutio in integrum prioris status vel iuris vel audientiae reintegratio l. quod si minor. §. restitutio. ff. de min. cap. auditis. de resti. in integ. Alex. c. ex ratione. col. 29. vers. restat. de appell. Paris. cons. 105 n. 4. vol. 3.

3 Hic igitur qui se læsum sentit, & restitutionem in integrum postulat, ordinarium iudicem adire debet, qui reo competens sit l. si. C. vbi, & apud quem cognitio. c. cum ex literis, extra co. tit. Zabarel. Cle. 1. n. 13 co. tit. Vel iudicem delegatum à principe,

4 petat, & hoc si principaliter restitutionem petat: nā si incidenter petatur, quilibet iudex, qui de principali cognoscit, de hac incidenter cognoscere poterit. l. 1. C. de ordi. iudicio. glo. a. d. l. si. C. vbi & apud quē de quo omnino per Alex. l. nam postea, alias incipit, si is qui temporali. si minor. num. 5. & 6. & ibi las. n. 14. ff. de iure iur. qui declarant & limitant.

Ex hoc tu patrone facile cognosces, quod hoc remedium principaliter corā Capitaneo appellationum peti non poterit, quia ordinarius non est, nisi ad hoc specialiter delegaretur, quia limitatam appellationum & nullitatum habet iurisdictionem.

5 Prius igitur quā vltius progrediamur, opportunū erit cognoscere quando incidenter, quando principaliter restitutio petatur: nam nō solum hoc necessarium erit, vt sciamus quem iudicem adire debeamus, sed etiam vt modus procedendi sit nobis notus, si quidem, & à iure communi & à statuto diuersæ formę prescribuntur.

Riccardus de Sal. cuius opin. refert & sequi videtur Compil. decis. Ro. in decis. 9. alias, de resti. in integ.

teg. 3. in no. distinguebat hoc modo, Aut quis vult petere non solū vt sententia contra se lata rescindatur, vel aduersus præscriptionē restituatur, sed etiam vult quod sibi aliquid ab aduersario restituatur, quod ab ipso petente, vel per sententiam, vel per cōtractum, vel per præscriptionem est ablatum; & penes aduersarium reperitur; & tunc quia non solum intentat remedium rescindens, sed etiam rescissorium, debet principaliter restitutionem petere, & hoc casu litis contestatio requiritur: Aut vero intentat remedium rescindens tantum, vt quia petit se in integrum restitui aduersus omisam appellationē; aut aduersus rem iudicatam, per quam tamen nihil ab eo est ablatum, vel aduersus promissionem, seu obligationem per eundem in aduersarii fauorem factam, vel aduersus aditam hæreditatē, & tunc quia nihil abest ab eo quod sit penes aduersariam, dicitur incidenter petita restitutio, & litis contestatio non requiritur, & summarie proceditur: & hāc opinionem sequi videtur Anto. de Butr. in cap. 2. num. 19. & colum. final. extra de offic. iudi. & ibi Felyn. colum. penul. versic. limita. Alexandrin. cap. dilecto. in 4. quæst. princ. colum. eius quæst. 3. vers. in hac perplexitate, de appella. Hanc etiam distinctionem videtur sensisse Cyn. authen. si omnes. C. si minor ab hære. absti. licet in finalibus verbis videatur se remittere ad gloss. in dict. cap. 2. vel potius illam gloss. pro auctoritate allegare: & quod Cynus tenuerit hanc quam retuli opinionem, & non opin. dictæ glo. dicit expresse Bald. authen. si omnes. colum. 2. vers. breuiter.

Alia fuit opinio glo. d. c. 2. vt si quis petat se resti-

tui contra aliquem certum aduersarium, tunc requi-
ratur litis contestatio, si vero petat se restitui aduer-
sus proprium factum, vt est aduersus aditionem he-
reditatis, tunc non fiat litis contestatio, & per con-
sequens incidenter petita censeatur. d. cap. 2. & dicit
Imo. d. c. 2. n. 12. vers. in eadem, quod illam glo. se-
quuntur communiter legistæ in d. authen. si omnes.
& allegat Cyn. d. authen. si omnes. qui vt dixi hoc
non dicit, allegat etiam Bart. d. authen. si omnes & l.
ne quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon. qui
se remittit ad nota. per glos. & Cyn. vbi supra. Ipse
vero Imol. videtur se inuoluere, & tandem tenet,
quod si partes sint præsentibus quando agitur contra
certam personam, quod lis contestetur, & sic princi-
paliter intentatur: si absentes, debeat expectari in
actionibus personalibus, quod labatur terminus per
iudicem præfigendus, & in realibus fiat missio in
possessionem: & hæc dicit menti tenenda, quia legi-
stæ non perfecte declarant, & ipse fatetur non intel-
lexisse materiam nisi tunc: & cum hac opinione in-
effectum videtur transire Bald. d. authen. si omnes. col.
2. versic. breuiter. vbi dicit quod si sint aduersarii
certi & præsentibus, debet fieri contestatio; si absen-
tes, debet expectari vel prouideri, vt ipse dicit: si ve-
ro aduersarii sint incerti, & ipse aduersus suum fa-
ctum restitui petat, tunc non sit contestatio necessa-
ria, & hanc Bart. opin. dicit veriores, & eam sequi-
tur Abb. d. cap. 2. num. 9.

Rursus Bal. in add. ad Spe. in tit. de rest. in integ.
ver. restitutio in integrum. potest implorari, dicit,
quoties petitur restitutio ad fundandam originem
petitionis, dicitur principaliter petita, & contestatio
requi-

requiritur; quoties vero ad fundandam exceptionem, vel replicationem, tunc dicitur incidenter peti, & contestatio non requiritur: & hæc opinio, si recte aduertatur, est eadem in effectu cum illa Ricard. de Salyceto, quia primo casu petit sibi restitui & tolli impedimentum, secundo vult se tueri ab aduersario petente.

Abbas iterum in cap. suscitata. n. 5. extra de resti. in integr. tenet, quod principaliter dicatur intetari, quando quis principaliter illam in iudicio deducit, (intelligo suo proprio motu, non aduersario preuentus aut impullus) & tunc siue petat restitutionem aduersus sententiam, quæ transiit in rem iudicatam, siue contra contractum, censeatur principaliter petita, & non distinguit hoc casu vtrum hæc restitutio fiat ad recuperandum quod agens amiserat, & penes aduersarium erat, vel etiam quærat caute ne in futurum amittat, quando vero dicit ipse petitur super aliquo incidenti, lite tandem in iudicio deducta tunc censebitur incidenter petita, & contestatio non erit necessaria Videtur ergo innuere, quod si aduersarius meus peteret executionem sententiæ, quæ transiisset in rem iudicatam, ego vero peterem me restitui in integrum aduersus illam rem iudicatam ex aliquo capite legitimo, quod restitutio diceretur incidenter intentata eo casu, & hoc idem voluisse videtur Franc. c. ex ratione col. 14. vers. de secundo. extra de appell. presupponendo in terminis suis quod erant deserta fatalia. Bartol. vero d. l. nam postea. §. si minor in princip. vers. ego dico. post gloss. ibi videtur velle idem in effectu quod Abb. d. c. suscitata. dicit enim ipse quod dupliciter restitutionis in inte-

grum materia tractari potest; principaliter & incidenter, & vis est in modo proponendi: igitur in terminis. d. §. si minor. dicit ipse, si minor detulerit aduersario, à quo ipse pecuniam petebat iusiurandum, & aduersarius iurauerit se non debere, poterit minori duplici via succurri, vno modo, quia poterit ordinarium competentem iudicem adire, & petere se in integrum restitui, aduersus delatum iusiurandum, & tunc dicetur principaliter intentata: alio modo, quia si aduersarius qui iurauit, instabit pro absolutione, ipse replicabit se ex delatione iuramenti læsū, & sic petet se in integrum coram illo iudice restitui, vt aduersario silentium super exceptione imponatur, & hæc dicetur incidenter petita, & Barto. ibi sequitur Pau. de Cast. col. 1. ver. ex secunda parte nota. & Alex. col. 2. vers. 2. nota. n. 4. qui dicit secundam partem Bart. idest, illud quod dicit per modum replicationis, restitutionem peti posse quando etiam ab aduersario aliquid petitur, verum esse & procedere in casu illius. §. in quo remanserat obligatio naturalis. sed vbi fuisset extincta ipso iure actio. ipsi minori competens, puta per acceptilationem, aut usucapionem, tunc omnino esset principaliter restitutio intentanda, quia incidenter peti non posset, & Bart. sequitur ibidem las. colum. 2. vers. glo. 1. n. 9. qui dicit quod cū Bar. transeunt ceteri, & hanc opi. in effectu sequi videtur Cur. Iun. l. 1. n. 92. ff. de iuris. om. iud. licet per verba diuersa.

Ex hoc opi. conflictu duæ principales opiniones colliguntur, vna est Riccard. & sequacium, alia Bart. d. §. si minor, & sequaciū, & pro clariori intelligentia sunt considerandi tres casus, prout illos considerat

siderat. d. Ant. de But. d. c. fi. n. 19. Primus est, quando quis implorat iudicis officium super restitutione, contra aliquem aduersarium, ad hoc vt aliquid sibi detur, vel fiat ab ipso aduersario. Secundus casus est, quando quis implorat dictum officium etiam principaliter, vt vinculum, vel impedimentum remoueatur, non tamen vult aliquid sibi dari, vel fieri ab aduersario. Tertius est casus, quando quis incidenter in iudicio actione super alio principali pendente, se in integrum restitui petit. Vt igitur ad opiniones redeam, Riccardus & sequaces tenuerunt quod in primo tantum casu necessaria esset litis contestatio, in secundo vero & tertio casu non esset necessaria, & incidenter petita cēsetur. Bart. vero & sequaces tenuerant, tam in primo, quam in secundo casu necessariam esse litis contestationem, in tertio vero casu non esse necessariam, sicque respectu primi & tertii casu omnes concordant, respectu vero secundi casus est variatio, nam Riccardus, vt retuli, voluit in dicto secundo casu, litem non esse contestandam. Bart. vero & sui distinguunt, & dicunt quod isto secundo casu, & principaliter, & incidenter restitutio peti poterit, & vis erit in modo proponēdi: nam si is contra quem lata est sententia, vel qui se aduersario obligauit, vel hereditatē incōsulte adiuit, proprio motu, antequam ab aduersario pręueniatur iudicem adeat, & se integrum restitui aduersus pręmissa petat, tunc dicetur principaliter restitutio intentari, quod Anto. de But. d. c. fi. num. 19. non negat, & verba hoc sonant: nā hoc principaliter in iudicium deducitur, vt petens restituatur: si verò aduersarius pręuenierit, & executionē sententię, vel instrumenti-

strumēti, aut legati in testamento facti in iudicium petierit, & cōuentus restitutionem in integrum aduersus sententiam, vel rem iudicatam, aut aduersus obligationem, aut aditam hæreditatem petat, tunc dicetur incidenter petita, quia in litem incidit hæc restitutionis petitio, & hoc casu litis contestatiō nō requiratur. & hæc opinio ita distinguēs mihi magis arridet, & credo eam plurium auctoritate fulcitā, nam eam, vt supra retuli, tenuit Barto. d. §. si minor. Bald. in d. add. ad Spec. Abb. d. cap. suscitata. Pau. de Cast. Alex. & Ias. qui testantur commu. d. §. si minor. & Cur. Iun. d. l. 1. & ab ea, tanquam communi, arbitrator recedendum nō esse. tu igitur causarum patronē diligenter hæc recale, quia ego multum laboraui antequam intelligerem & in vnum congererem, & secundum hanc distinctionem statuere voluisse, satis aperte videtur compilatores statutorum nostrorum lib. 1. cap. 50.

His igitur cognitis, qui restitutionem principaliter petere vult, suam formabit petitionem, in qua narrabit læsionem, & causam, seu causas exprimet ex quibus restitutionem se mereri prætendit, & desuper iudicis officium implorabit, cuius forma hæc fere esse poterit.

6. Coram vobis Illustr. Senatorem comparet procurator & eo nomine Cassii Longini contra, & aduersus Titium Vulturium dicens, & exponens non in modum solemnīs libelli, nisi si & quateus opus sit, sed qualis qualis petitionis & facti narrationis, & alias de præterito anno ipse Cassius principalis suus, cum esset minor annorum viginti, conuentus in iudicio coram d. primo Collaterali à præfato Titio aduer-

aduersario, super vendicatione prædij Formiani, ipse minor sententiam contra se reportauit, quæ in re transiisse dicitur iudicatâ, cuius sententiæ vigore aduersarius præfatus in possessionem dicti prædij missus fuit in graue damnum & præiudicium dicti sui principalis, ad quem iure domini, vel quasi dictum prædium spectat, & pertinet, prout suis loco, & tempore docere paratus est. Quare procurator prædictus petit, dictum principalem suum minorem, & enormissime læsum, aduersus dictam rem iudicatâ in integrum restitui: & cognito de bono iure ipsius principalis sui super dicto prædio dictum aduersarium ad illius relaxationem, fructuumque indebite perceptorum, & percipiendorum, restitutionem, condemnandum fore & esse, & condemnari, condemnatumque iuris remediis opportunis ad id faciendum, cogi & compelli, dictoque suo principali ius & iustitiam ministrari, non solum prædicto, sed etiam omni alio meliori modo officium vestrum, misericorditer desuper implorando.

7 Si vero incidenter restitutionem petere voluerit, forma hæc erit.

Coram vobis, &c. narrans quod pendente lite inter præfatam principalem suam minorem ex vna, & prædictum aduersarium ex alia de & super, &c. dilationes statutarie præfixæ & lapsæ fuerunt, propter quas præfatus principalis suus a facultate probandi & iustificandi suam intentionem, siue exceptionem (si reus sit) exclusus dicitur, quare eum ex prædictis enormiter sit læsus, cum suas habeat in promptu probationes releuantes, suam intentionem iustificantes, petit dictum suum principalem aduersus lapsum

lapsus termini prædicti, & omittas probationes in integrum restitui, ad hoc ut suas probationes facere possit, dictoque sui principali, &c.

8 Sed si maiores sint qui in integrum se restitui petent post allegationem causarum, in conclusione adiciant clausulam illam, etiam ex clausula generali, si qua mihi iusta causa esse videbitur, de quibus in toto titulo. ff. ex quibus causis maiores in integrum restit. sicque ex variis causarum figuris libellum cautus patronus formare poterit.

9 Causam autem, per quam restitutionem in integrum clienti deberi putat, allegare non omittet, quoniam illa omnino requiritur, quæ etiam antequam ad ulteriora procedatur, præsertim si principaliter restitutio petatur, discutienda est: si quidem qui in-

10 colorate se restitui petit, audiendus non est. dict. l. nam postea. §. si minor. ff. de iure iuran. & ibi Bart. Paul. Alex. & Ias. Spec. de restit. in integr. §. qualiter n. 2. Ang. l. 1. nu. 3. ff. de integr. resti. Rota de rest. in integr. pri. alias, 2. & eo. tit. §. alias, 77. in no. de quo

11 tamen vide omnino Ias. d. §. si minor. n. 19. quia discrepantia est inter Iuristas & Canonistas, nam Iuristæ, ut ipse ibi dicit, tenent sufficere summarie docere de causa, ut quis admittatur, licet in concedenda maturior causæ cognitio adhibenda sit, ut dicit Zabarel. d. cle. pri. de resti. in integr. quæst. 20. quo in loco de mente Pauli de Eleazar. & Math. dicit, quod si incidenter pendente iudicio læsio causetur, tunc sufficit læsionem allegare, & hoc sequitur Afflict. decis. 114. in sententia quæ diligenter observa. de qua re infra verbo, ex his.

12 Est etiam enormis læsio alleganda, & deducenda, siqui-

si quidem pro leui, restitutio dari non debet. Abba. c. cum ex literis. in primo nota. extra eo. sit. de resti. in integr.

- 13 Illud quoque animaduertendū ante omnia erit, quòd in petenda in integrū restitutione incidenter, sufficit generale mādatum, quod habebat procurator in causā, est in principaliter intentanda, speciale mandatum requiritur. l. illud. §. fin. ff. de minor. vbi omnes. Ias. l. præs. nu. 7. C. de transact. Abb. & ceteri, d. c. suscitata. extra de resti. in integ. quem Abb. videas omnino, nu. 6. qui declarat prædicta procedere in procuratore, non autem in tutore, curatore, vel syndico, aut simili, qui à lege habent administrationem, quod nota.
- 15 Postquam igitur patronus libellum parte citata porrexit, si ordinaria erit causa, per ipsum intentata processum prosequetur, prout in causis ordinariis. d. lib. 1. cap. 50. nam illud quod olim erat statutum vt lis intra biduum contestetur, vt quid inutile sublatum est.
- 16 Ex his apparet quòd ex forma huius statuti erit adhibenda ea causæ cognitio præambula, quæ de iure adhiberi consuevit, de qua dixi supra prox. vers. causam, licet alias in terminis antiqui statuti crediderim adhibendum non fuisse, quia cum illa non adhibeatur post litis contestationem, vt dicit Rota de resti. in integ. 7. alias, 191. in no. & impossibile esset, vt intra biduum adhiberetur, imino intra vnum tantum diem, cum in biduo litis contestatio fieri debet ad l. 1. §. biduum. cum nota ff. quando appellandum sit censetur à statuto de necessitate exclusa.
- 17 Facta igitur litis cōtestatione, tã actor suā intētionem,

nem, quàm reus suam exceptionem, intra decē dies vtilēs probare tenetur, quibus elapsis iudex causam expedire tenetur, intra communem instantiam.

18. Ast si incidenter restitutio fuerit petita, procurabit petentis patronus, vt causa intra dies decem vtilēs terminetur; alioqui hoc remedio destitutus, iudex ad vltiora in causa principali, in qua restitutio est petita, procedet, ac si petita non fuisset, quem terminum iudex ad alios quinque diēs vtilēs prorogare poterit, & inhibere ne his temporibus pendens innoquetur.

Ex istis duobus statutis, clare colligitur statuentes in hac nona compilatione intellexisse principaliter, & incidenter restitutionem peti, iuxta distinctionem Barto. d. l. nam postea. §. si minor. quam supra dixi communem,

19. Qui libellum restitutionis producant parti aduersæ inhiberi, ne interim innouare audeat ipsa citata procurant, quæ inhibitio ad cautelam petita deneganda non est; quia ius inhibet nisi in manifesta calumnia si petens, vt statim prosequar.

20. Est igitur quæstionis, nunquid pendente causa restitutionis in integrum, sileat negotium principale, ita quod exequi non possit? & dicendum est regulariter executionem suspendi l. ynica. C. in integ. resti. postu. nihil no. Cano. cap. suscitata. & præsertim Abb. nu. 8. extra de resti. in integ. & est communis opinio legislatum, vt dicit Alex. l. 4. §. condemnatū, nu. 26. & ibi Ias. num. pariter 26. & Rip. n. 30. ff. de re iudi. Vitalis Gamba. in tract. clausu. in clausu. nil noui. in integ. resti. penden. Afflict. decis. 356. fuit dubitatum, Paris. consi. 300. nu. 80. & seq. vol. 1.

Quæ

21 Quæ regula limitatur primo, non habere locum, vbi latæ essent tres sententiæ conformes: quoniam eo casu per restitutionem in integrum petitam non impediretur executio. Bald. l. 1. ad fi. C. ne liceat ter. prouoca. Alex. d. l. 4. §. condemnatum. num. 27. Paris. consi. 109. nu. 17. vol. 4. & pro hac videtur esse Rotæ deci. 2. alias, de resti. in integr. 1. in no. Contrariam sententiam tenuit Lauden. Doctor. antiq. quem refert Zabba. d. cle. vt calum. quæst. 23. & hos sequitur Milis, qui late disputat in suo rep. in verb. executio trium sententiarum. Saly. qui reprobatur dictum Bald. in d. l. 1. C. ne liceat ter. prouoca. in fin. & cum hac videtur transire Ripus. d. §. condemnatū. nu. 31. Rota autem tempore Staphi. vt ipse dicit de resti. in integ. decif. 1. modo tenuit vnam, modo aliam opi. ipse tamen Staphi. tenet cum Saly. cum hoc temperamēto, videlicet quod vel ex antiquis, vel ex nouis aliquid demonstretur, per petentem restitutionem, quod excludat præsumptionem calumniæ, & hæc fuit etiam intentio Rotæ. d. decif. 1. in no. de resti. in integ. et ita etiam ex prædictis, ut arbitror, rationibus, Rota temporibus nostris diuersimode iudicauit, dicit Pauazzo. in addi. ad dictam dccif. primam, de restit. in integ. statutum uero. d. cap. 50. determinat, quod si restitutio petatur aduersus duas conformes executione iam cæpta, seu etiam petita inhibeatur, et inhibitam esse censeatur sine præiudicio duarum conformium & rei iudicatæ.

23 Hæc limitatio, ut executio etiam trium sententiarum impediatur, rursus sublimitatur circumscripto etiam statuto a iure comm. & declaratur procedere in restitutione in integrum principaliter petita, si
is qui

is qui eam petit, præuenerit executionem; alioqui si aduersarius prius executionem cepisset, quam restitutio fuisset petita, tunc non impediretur in executione. Alex. conf. 62. nu. 4. & 5. conf. 223. num. 6. vol. 6 allegat Bald. l. fin. in 2. col. C. si ex falsi. instr.

24 Et vnū notabis tu patrone, quod ea omnia quæ dicuntur de iure communi vendicare sibi locum in tribus conformibus, locum habet in statuto nostro, per quod duæ conformes, habent vim trium, vt dicit Paris. conf. 108. n. 15. vol. 4. post Bald. l. fin. col. fi. vers. sed nunquid. C. de senten. & inter. omni. iudi.

25 Secundo principaliter limitatur regula, vt nō habeat locum, si petatur restitutio aduersus sententiam principis, quia tunc executio non impedietur. Ias. d. l. 4 § condemnatum n. 28. & ibi Rip. num. 30. ff. de re iudi. Ruy. conf. 59. n. 9. vol. 5.

26 Tertio limitatur, vt executio nō impedietur quando esset præsumptio calūniæ contra petentē, iuxta clem. vt calum. de re iudi. quoniā eo casu data cautio re de restit. iuxta formā dictæ clem. executio fiet. Abb. d. c. suscitata. num. 8. Alex. d. c. ex rōne col. 30. vers. si autē manifeste de appella. Imol. d. c. suscitata. col. pen. vers. vel secundū, qui dicit cōmu. Ias. d. §. cōdemnatū. n. 27. & Rip. ibi. num. 30. Afflic. decis. 356. fuit dubitatū ad fi. & hoc casu nihil statuit. disponit.

27 Sed hos omnes casus in quibus executionem fieri posse non obstante petitione restitutionis in integrum dixi, sublimitantur, siue declarantur procedere, vbi executio esset retractabilis, & per cautionem posset esse consultū: ceterum aut vbi per cautionem iuocurri non posset, vt si de vita hominis, vel carceratione tractaretur, executio supersederetur. Abb. d. c.

fusci-

suscitata num. 8. Alexandrin. d. c. ex ratione col. 30. in fi. faciūt quæ supra dixi dum de nullitate tracta- rem in limitatione huic simili, versic. secundo li- mitatur quando.

- 28 Ceterum sciet patronus, quod si pendente restitu- tione exequatur, præsertim post à iudice emanatam inhibitionem, etiam si ea inhibitiō esset cum clausu- la prout de iure, antequam declaratur locū esse exe- cutioni, vel præstetur cautio, secundum causarum naturam & facti contingentiam, vt supra dixi, exe- cutio & inde secuta omnia per modum attentati re- uocabuntur. Abb. d. c. suscitata. num. 9. quem ibi se- quuntur ceteri. Alexandrin. d. cap. ex ratione. colum. 30. versic. & si pēdente. Quod est verum & procedit, si restitutio ante executionem esset petita, alioqui si cū restitutio petitur executio facta reperiretur, non retractabitur, vt dicit Abbas vbi supra, quod declaratur statutum prædictum. c. 50.

- 29 Hoc beneficium intra quadriennium, a die illati grauaminis, vel postquam minor factus est maior, impetrari, & expediri debet, alioqui petens exclude- tur ab eo. l. fi. C. de tempō. in integ. resti. cum ibi no. Clem. 1. & ibi glo. de rest. in integ. Quod quadriennium est ab initio vtile, idest non incipit nisi a die scienciæ, ignorantia, a die redditus absenti, a die quo maior factus fuerit minor, vt late prosequitur Dec. qui alios refert quos videre poteris consi. 436. nu. 9. Balb. in tracta. præscrip. in pri. par. 6. par. pri. num. 28. versic. notandum. Postquam autem cœptum est quadriennium, tunc est continuū, & currit sine in- termissione, vt dicunt Docto. in locis proxime re- latis.

20. Sed hæc de plano procedunt, quando læsio cau-
fatur, vel ex contractu, vel ex sententia, vel ex cursu
maioris temporis, quam sit quadriennium, difficul-
tas stat quid si quis sit læsius, ex cursu minoris tem-
poris, puta, vel quia non appellauit intra octo dies
statutarios, vel non repræsentauit appellationem in-
tra quinque, vel non fecit depositum intra triduum
aut intra sex menses causam appellationis expediri
non curauit, nunquid dabitur integrum quadrienn-
nium, vel tantundem temporis, à die cessantis impe-
dimenti, quantum est illud in quo actus expediri de-
buit? Et quidem in ecclesia est expeditum, vt sit qua-
driennium. d. clem. 1. ast. in ceteris res adhuc con-
troveritur. Balb. in d. tract. præscrip. in pri. par. 6.
par. princ. dicit commu. legistarum op. quod restitu-
tio peti debeat intra tantum tempus, quantum est
læsio, id est, si læsus est in tempore ad appellandum,
peti debeat intra octo dies, si ad repræsentandum,
intra quinque, & sic de reliquis, quibus elapsis post-
quam impedimentum vt dixi cessauit, amplius peti
non possit, licet, postquam restitutio est petita, facul-
tas prosequendi & expediendi quadriennio duret
de iure communi. Afflic. vero decis. 175. vniuersi-
tas, dicit quòd quadriennium est vniforme in omni-
bus causis, & enumerat Doct. qui hanc opi. tenuer-
unt, & dicit commu. & pro ea in consilio Neapo.
fuisse iudicatum, & quantum mihi videre licuit hæc
est magis cõmunis, præsertim cum minores & eccle-
siæ sint in hoc pari priuilegio honorati, adeo quod
dispositum in vno, in alio dispositum censeatur, &
quia cum effect. iure ciuili dubium, decisum fuit iure
canonico, & ex aliis rationibus, quæ per doct. allega-

tos per Afflictum deducuntur, quas hic referre non curavi. ne ultra mihi præscriptum finem vagaret.

- 33 Sed quid si instantia causæ restitutionis de qua tractamus principaliter, aut incidenter petita, perimatur, nunquid & ius petendi restitutionem peremptum esse censeatur? & quidem constat si iudex expresse restitutionem reiecit, ulterius peti non posse. l. 1. & si. C. si sæpius in integ resti. postu. cap. si. extra co. titulo de resti. in integ. quia appellare, debuit, is cui expresse denegata fuit. dicto cap. fin. & hoc de plano procedit, nisi minor se restitu. in integrum aduersus omissam appellationem ab ista denegata restitutione petat, ut d. l. 1. & si. & d. cap. fin. Vel nisi ex noua causa, quæ non fuisset in primo iudicio introducta, ut l. 2. C. si sæpius in integ. rest. postu. Dec. d.
- 34 consi. 436. nu. 6. Sed quando lapsa est instantia, tunc poterit iterum peti, ut ipsa instantia absque causæ cognitione restituatur per signaturam; quæ hoc passim concedere consuevit: quod quamuis sit gratiosum, ut patet ex allegatis per Capic. in decif. statim alleganda, tamen quia indistincte concedi solet, non est reputandum impossibile, Castren. l. continuus. §. cum quis. nu. 5 ff. de verb. obli. Alex. & ceteri. l. apud Iulianum. §. si. de leg. 1. Dec. l. ea quæ raro. ad fin. ff. de reg. iur. & ideo a principe non denegatur. Capi. in decif. Regni Neap. 165. in causa domini comitis, quinimo credo quod hoc casu posset peti incidenter restitutio, aduersus huius instantiæ lapsum, coram iudice, qui de causa cognoscit, & esset concedenda, arg. l. & si sine. §. restitutus. ff. de mino.

Hæc circa statutum nostrum dixisse sat est, ceterum si quis amplius de casibus restitutionem merenti-

bus, aut nō, & de libellandi excipiendi & articulan-
di forma scire cupit, videat Roffredum hoc eodem
titulo, & Spec. isto met titulo. in quarto libro per
Docto. c. tam ex literis. extra co. tit. per Alexandrin.
& alios d. c. ex ratione col. 29. de appella. per Rotam
co. tit. innouis & antiquis, ac antiquissimis Bisigneti
& per Ias. insti. de actio. §. rursus. in quibus locis de
materia abunde tractatur.

LIBER OCTAVVS.

De executione rei iudicatæ. Cap. I.

- 1 Sententias obtinere non proficeret, nisi debita executioni
demandarentur.
- 2 Res iudicata dicitur, quando amplius appellari non
potest.
- 3 Executio rei iudicatæ iure communi & isto, duplici via
peti potest.
- 4 Executionem rei iudicatæ habere cupiens, quid facere
debeat.
- 5 Executio sententia cuiusvis ordinarij etiam si extra vr-
bem sit lata, iure isto peti potest.
- 6 Sententia sine actis, an & quando sufficiat, pro petenda
illius executione.
- 7 Sententia quando dicatur antiqua.
- 8 Laudum meretur eandem executionem quam senten-
tia.
- 9 Executio rei iudicatæ, actione indicati intentata, habet
instantiam annalem.

Appel.

- 10 Appellare licet à decreto de exequendo sententiam, actione iudicata intentata.
- 11 Executio rei iudicatae, intentato iudicis officio, petitur coram eodem iudice, qui sententiam tulit, vel confirmavit.
- 12 Executio rei iudicatae iudicis officio, an & quando coram iudice à quo, vel ad quem, peti possit & debeat, & num. 13. & 14.
- 13 Appellatione deserta, quis iudex sententiam exequatur.
- 14 Appellatione deserta per lapsum fatalium, an requiratur iudicis ad quem declaratio.
- 15 Appellatione deserta per iudicem ad quem declarata fides coram iudice à quo & parte citata produci debet.
- 16 Appellationi si renunciatur coram iudice ad quem, quis iudex exequatur.

SED quoniam parum esset sententias obtinere nisi eae, debitae executioni demandarentur, ut dicitur glossa rub. C. de exec. rei iud. necessario de ea tractandum erit: dicitur autem res iudicata quando iam amplius appellari non potest. glossa l. i. ff. de rei iud.

2 Verum quia tres sunt modi per me supra traditi, quibus ex forma nostrorum statutorum, quod nostrum est, vel nobis debitum consequimur, videlicet ordinarie, executive, & summarie, igitur de modo exequendi singulis casibus tradere libet, ut ex distincta traditione res plenius intelligatur.

3 Ante tamen quam ad praedicta descendam, sciendum

dum est, quod & supra titulo de executione sententiarum explicui rei iudicatæ executionem iure communi duplici via peti posse: vna videlicet, vt a deatur iudex ordinarius & coram eo sententia exhibeatur & petatur, vt ipsa executioni demandetur, & hic actionem iudicat intentare dicitur: alia quod imploretur officium iudicis, qui sententiam tulit super sententiæ ab eo latæ executione.

De vtraque loquitur statutum lib. 1. cap. 87. & est iuri communi consonum ad Bar. Alex. Ias. & Rip. l. intra dies. ff. de rei iud. Alex. l. a duo pro in prin. nu. 21. illo eo tit. Fely. cap. pastoralis. §. præterea. vers. gl. in ver. discussa de offi. deleg.

- 4 **Q**ui igitur actione iudicati executionem sententiæ definitiue, vel laudi, aut arbitramenti, aut sententiæ arbitratorum habere vult, is ex supra scripto statuto & ex sententia Doctorum proxime relatorum, comparere debet coram iudice ordinario (& si sit idem qui sententiam tulit non coram eo tanquam is qui sententiam tulit, sed tanquam ordinario) debetque coram ipso ordinario suam sententiam parte ad id legitime citata. l. de vnoquoque cum concor. ff. de rei iud. exhibere, iuxta formam supra traditam in productione instrumenti, cuius petitur executio, illamque executioni debitæ demandari petere debet, & tunc iudex, ex statuto prædicto mādare debet victo, vt intra octo dies det, faciat soluat, & impleat, quod in ipsa sententia continetur, quod mandatum in scriptis fit, & de parendo appellatur, de quo infra tit. proximo. vers. commissum. quibus elapsis, si non impleuerit quæ in sententia continentur, vel legitimam exceptionem opposuerit, vt infra dicetur, relaxabitur

laxabitur ipso pariter citato contra eundem mandatum executiuum, reale & personale, vt statutum prædictum aperit, & ad executionem vt infra dicitur, procedetur.

Dies de quibus loquitur statutum prædictum, & qui in supràscripto mandato continentur, continui intelliguntur, ex statuto lib. 1. cap. 197. versicul. dierum.

Et secundum prædicta poterit peti executio cuiuscunque sententiæ late a quo vis ordinario, etiam extra urbem, vt late dicunt Doct. de l. a diuo. §. sententiā off. de re iud.

Sed hic dubitar. contingit, nunquid sufficiat sola sententiæ exhibitio absque actis, an etiam tractorem productio requiratur? & quidem communis conclusio est Doctorem, quod in antiquis acta non requirantur, & sola sententia plene probet, de qua per Grāma. decis. 24. Andréas de Maxo. & per Aymon. Grauetam, qui latissime disputat in tractu de antiquo temp. par. 2. a principio vsque ad finem. num. 8. post Canon. cap. quoniam contra. de proba. & aliis locis de quibus latissime per eos, & hoc siue in sententia enuntientur, acta, siue sollemnitates in specie, siue in genere, siue sententia sit dicta contra præsentem, vel absentem, siue contra contumacem verum vel fictum.

Solum stat difficultas quādo censeatur antiqua, nā aliqui tenere de decennio, alii de biennio, quos refert Grāma. dicta decis. ann. 5. alii de viginti annis, alii de triginta, cōmunis opinio est quod relinquatur arbitrio iudicis, qui pensata negotii & partium, ac iudicis qui sententiam tulit, qualitate, quāta fue-

rit fides adhibenda, & vtrum factum esse antiquum sibi videatur, statuet, præterquam in annis triginta, in quibus omnes citra distinctionem concurrunt, vt idem Aymo dicit d. par. 2. num. 20. quos omnes refert Menoch. de arbitrio iudic. lib. 11. in 4. casu ad hos igitur recurret, quia multas & quidem notabiles quaestiones disputant, & Aymo limitationes conclusionibus adaptat, quas hic breuitatis causa referre omitto: vnum tamen admoheo, vt si sententia antiqua quæ sine actis, vt dixi, probat, producat. Patronus rei procuret acta repetiri, ad hoc vt eis rimatis perspicere possit si aliquod vitium in sententia sit: sciet enim quod tunc præsumptio pro sententia cessabit, si acta contra præsumptionem ex sententia resultantem apparebunt, vt ipse Aymo dicit, vbi supra.

- 8 ¹⁰⁰ Hæc quæ de sententiis dicta sunt, & de laudis intelligenda erunt, vt dicit & late prosequitur Fely. d. c. quoniam contra. versic. sexta conclu. num. 37. & clare disponit statutum prædictum.
- 9 ²¹⁰ Qui hac via sententiæ executionem petit, animaduertere debet ad instantiam, nam licet hoc sequenti casu nulla instantia per statutum detur, quod tamen erit instantia eadem quæ est causarum civilium, nempe biennalis, vt dicit Papien. de for. executio. senten. in re ali. versic. faciundo cum ire. num. 3.
- 10 ²¹¹ Ab hoc decreto de exequendo, seu mandati relaxatione appellari poterit. Bart. & Saly. l. ab executione. C. quorum app. non reci. & ex statuto lib. 1. cap. 171. licet ab executionibus facti appellari non possit, vt dicitur, d. l. ab executione, & in statuto prædicto ideo procurator appellationem non omittet, quam
- icit

sest formari oportere in scriptis; & cum causæ expressione, aliàs iudex posset eam non admittere, ita putauit Salycetus, d. l. ab executione, nu. 3. ad fi. quod arbitror valde notandum, nec obliuiscatur causę patronus, quòd his casibus depositum est faciendum intra triduum iuxta formulam præscriptam a statuto lib. 1. cap. 171.

11. Alius & magis frequens est modus petendi executionem sententię iudicis officio, coram ipso iudice qui eam protulit, vel confirmauit, & tunc vt sciamus quis sit iudex competens huic executioni faciendę, distinguendi sunt quatuor casus, primus est quando non est a sententia appellatũ: secundus est quando est appellatum, & prima sententiã fuit cõfirmata, vel infirmata: tertius quãdo fuit appellatio deserta, vel ipsa appellatio reiecta: quartus quando renuntiatum fuit appellationi per appellantem.
12. De primo igitur casu, quando non est appellatũ, iudex qui sententiã tulit ipse suam sententiã exequetur, ex mente statuti d. lib. 1. cap. 87. cap. Romana 9. contrahentes. de foro compe. lib. 6. per Alex. d. l. a diuo pio. in prin. nu. 21. nec hic cadere potest aliqua difficultas, cum ista statutarii iudices sint ordinarii, ceterum si essent delegati, recurrendum est ad nota. per Doct. d. l. a diuo pio. in prin. & c. pastoralis 9. præterea. de offi. deleg.
13. Secundo casu, quando est appellatum, & sententiã confirmata, vel infirmata, aut reformata, iudex qui de appellatione cognouit, ipse exequi potest, ex dicto statuto lib. 1. cap. 87. præcipimus, & ibi Barto. C. de appella. per Barto. d. l. a diuo pio. in prin. num. 15. & hæc est communis opinio, vt ibi dicit Alexan. nu.

num. 20. & ibi sequuntur ceteri per Francum. c. ex
ratione. col. 28. versic. 6. quæro de appell. per Fely. d.
cap. pastoralis. §. præterea circa med. de offi. deleg. &
hæc est, vt dixi, communis opinio, quidquid teneat
Zabarel. in cle. vt calumniis. in fin. prin. de re iud.
& Staphi. de literis iusti. cap. 148. secundum primā
impress. vers. præterea qui confirmat.

14. - Tertio casu, quando appellatio fuit deserta, vel à
iudice ex causa rationabili reiecta, iure cōmuni exe-
cutio spectat ad primum iudicē, quia ex prima sen-
tentia oritur actio. l. si. §. illud. ibi tanquam scilicet
ab initio C. de temp. appella. & l. si contra C. de ap-
pella. Bart. d. l. à diuo pio. in princ. num. 15. Alex. ibi
nu. 22. Ias. nu. 26. Philipp. Franc. d. cap. ex ratione.
column. 28. vers. 6. quæro de appel. Fely. d. cap. pa-
storalis §. præterea. de offi. deleg. Quinimo Præcius
vbi supra, ampliatur hoc etiā procedere, si iudex pro-
nūtiasset appellationem desertam, & sententiam
expresse confirmasset, quia postquam appellatio est
deserta, superuacuo confirmatur à iudice, cum sit à
lege confirmata, allegat Bal. hoc singulariter tenē-
tem in l. penul. in. fi. C. quorum appell. non recipiū-
tur, sed contra hoc tenere videtur Fely. cap. ex par-
te. li. 2. column. 5. vers. addatis multa. extra de rescrip-
t. qui nullam, nec de Baldo, nec de Franco facit men-
tionem.

16. - Sed hic cadit dubitatio nunquid, eo casu quo ap-
pellatio per lapsum fatalium remanet deserta, requi-
ratur iudicis ad quem declaratio, ad hoc vt iudex à
quo iurisdictionem reassumat, an ipse iudex a quo
sine aliqua declaratione, & certioratione iudicis ad
quem, ad executionem procedere possit, & hæc est
quidem

quidem satis intricata quæstio, tamen communis opinio est quod nõ requiritur necessario declaratio iudicis ad quem, sed iudex a quo, lapsis fatalibus, parte tamen citata, suam sententiam exequi potest. Philip. Franc. d. cap. ex ratione. col. antepenul. versi. septimo & ultimo, & ibi Alexandri. colum. 18. versi. circa primam, & colum. 21. verlic. 6. est quæstio. de appell. quidquid tenuerit Barto. l. eos num. 8. C. de appella. Fely. latiss. c. ex parte. secundo col. 5. versi. & ideo petens. extra de rescrip. quod etiam aliquialiter innuere videtur statutum prædictum. 87. consilium tamen est, cum maxime hodie permittatur appellatio certo modo per statutum cap. 176. vt pronütietur deserta per iudicem ad quem, tum propter inhibitionem ab eo emanatum, vt dicit Francus, vbi supra, tum etiam quia appellans citatus posset comparere coram iudice ad quem; & petere coram eo restitutionem in integrum, aduersus lapsum fatalium si aliqua sibi iusta competeret excusatio, & si illam obtineret, non posset procedi in negotio principali, vt supra de restitutione in integrum dixi, & executio si fieret per modum attentati reuocaretur, vt aduertunt prædicti Docto. qui prædicta diffuse tractant, præsertim Felyn. qui examinat per tres columnas: ideo minime immutandum censeo, quod certam interpretationem in hoc foro recepit, idest, vt instatia deserta pronütietur per iudicem ad quem, vt supra dixi dum de appellatione tractavi.

Scio etiam aliquando fuisse tentatum citari appellantem coram iudice a quo, ad docendum de appellatione, & illius legitima prosecutione, vel dicendum causam quare sententia contra ipsum lata, quæ
in rem

in rem trāsit iudicatam, propter lapsum fatalium
exequi nō debeat. iuxta tradita per Fely. ybi supra.
sed hæc cautela sola iudicis appellationis inhibiti-
one tollitur, vt dicit Franc. d.c. ex ratione. col. pen. &
maior fit circuitus, sed vtraque praxis bona est.

- 17 Hoc igitur casu postquā fuerit desertio per iu-
dicem ad quem. iuxta frequentiorē curiæ stylum
declarata, si ab hac pronuntia non fuerit appellatū,
quod permittitur certo modo vt paulo ante dixi, pa-
tronus sibi fidem fieri a Notario iudicis ad quem,
curabit, quam citato aduersario, vt in productione
iurium dixi in ordinariis, coram primo iudice pro-
ducat, qui ex tunc ad executionem, vt infra dicetur,
deueniet: citatio autem in hac productione erit ne-
cessaria, tum ex regula generali. l. de vnoquoque. ff.
de re iud. cum ex dictis Fely. d. cap. ex parte, colum.
5. versi. declara & col. 6. versi. concludendum.
- 18 Quarto casu, quando est appellationi renuncia tū,
quamuis Bart d. l. a diuo. in princ. ff. de re iud. tenuit
per vtrumque iudicem exequi posse, tamen commu-
nis opinio est in contrarium, vt solus iudex primus
exequi possit. Alex. d. l. a diuo. in princ. num. 22. l. as.
num. 25. versi. tertius casus. Fely. d. cap. pastoralis §.
præterea. versi. tertius casus. de offi. deleg. & hoc ve-
rum, si simpliciter appellationi renuntietur, sed si is
qui appellationi renuntiauit, promississet vel senten-
tiæ parere vel certam pœnā soluere, coram iudice
ad quem, tunc etiam iudex ad quem, illam con-
fessionem exequi posset, & hoc casu opin. Bartol.
procedere posset, vt declarāt Alexan. l. as. & Felya.
vbi supra.

Ex præmissis cognitum restat, vt arbitror quis iu-
dex

de quoquo casu pro sententiæ executione adun-
dus sit, nunc de forma tractandum erit.

De executione rei iudicatæ in ordi- narijs. Cap. II.

- 1 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, iudicis officio peti-
tur, ut hic.*
- 2 *Forma mandati de parendo sententiæ in ordinarijs.*
- 3 *Inter sententiam & executionem, aliquod temporis spa-
tium intercedere debet.*
- 4 *Exceptiones quæ per reum contra sententiam cuius exe-
cutio petitur, opponi possunt in ordinarijs. & nume. 7.*
- 5 *Exceptiones quæ ante sententiam fuerunt cognitæ & re-
iectæ, executioni opponi non possunt.*
- 6 *Cautela ad excludendum rerum, ut in executione
non possit, etiam proponi permissas exceptiones, op-
ponere.*
- 7 *Forma citationis in relaxatione mandati, pro executione
sententiæ in ordinarijs.*
- 8 *Citatio an & quando in relaxatione mandati pro senten-
tiæ executione necessaria sit.*
- 9 *Executio iuris ordine servato quo modo fieri debeat.*
- 10 *Ordo iuris in executione si confundatur, an detur ap-
pellatio.*
- 11 *Captura personalis quo in loco, secundum iuris ordi-
nem fieri debeat.*
- 12 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, ex statuto fieri
potest iuris ordine non servato, & est electio cre-
ditoris.*
- 13 *Forma mandati executivi, virtute rei iudicatæ, &
man.*

mandato de parendo prauio, relaxati.

- 15 Appellare non licet ab executionibus facti & capturis personalibus.
- 16 Mandatum relaxatum à iudice, officio vel vita functo, an exequi possit.
- 17 Mandatum relaxatum contra viuētem, an exequi possit eo defuncto, contra heredes non citatos.
- 18 Executio rei iudicatę in quibus bonis fieri non possit.
- 19 Executio rei iudicatę contra minores, eodem modo sit quo contra maiores, præterquam in casu de quo hic.
- 20 Executio si facta sit super bonis, quę non sint debitoris, quid illorum dominus facere debeat, vt illa recuperet.
- 21 Onus probandi bona non esse debitoris incumbit dicenti.
- 22 Executori volenti facere executionem in bonis per tertium possessis, cum generali mandato tertius resistere potest.
- 23 Executor potest exequi super bonis per debitorem possessis, licet tertius illa sua esse asserat.
Fallit si ex facie bonorum appareat, non esse debitoris vt hic. nu. 23.
Mulier dans bona sua pignori pro alio, non minus iunatur velleiano, quàm si fideiubeat, modò non decipiat. ibid.
- 24 Venditio pignorum tam mobilium quam immobilium, quo ordine fieri debeat.
- 25 Pignora in causam iudicati capta, venduntur vt hic.
- 26 Immobilia executioni capta, debent vendi seruata forma de qua hic, qua non seruata ad vnguem, irrita remanet. C. nu. 27. & 28.

- 30 Estimari debet res subhaſtanda, ut ſciatur an licitatores iuſſi ſint. num. 32. 33. 48.
- 31 Periti non debent ad eſtimandum accedere, niſi parte pro illa die & hora vocata.
- 33 Forma ediſti promulgandi per praconem, ante licitationem immobilium.
- 34 Terminus ad offerendum licitatoribus, eſt dierum octo in bonis maiorum, in bonis vero minorum dierum viginti. & num. 35.
- 36 Minor & ſimiles, aduerſus lapſum termini in licitationis praconio appoſiti, ſi eorum interſit, reſtitui debent.
- 37 Actus nullus non impedit quo minus fieri poſſit validus.
- 38 Termino ad licitandum lapſo, ſi nullus compareat, an & alius dari poſſit.
- 39 Secundo plus licitante, an primus liberetur.
- 40 Licitatore ſecundo non apparente, ſeu ceſſante, an primus in obligationem reincidat.
- 41 Licitator ſuppoſitus, ut alium ad carius licitandum incitet, punitur crimine ſtellionatus.
- 42 Licitatoribus pluribus in idem concurrentibus primus praefertur.
- 43 Licitator primus à ſecundo excluſus, poterit & ipſe plus licitando. illum ſuperare.
- 44 Creditor ad licitandum admittitur.
- 45 Emptorem non reperiri, & iniuſtum roperire, à pari procedunt.
- 47 Iuſſum pretium in licitationibus, quod eſſe dicatur inter communi, & quod iure iſto.
- 48 Debitor de eviſtione pignoris aut hypotheca licitatus, perinde ac ſi ipſe vendidiſſet, tenetur.

dum est, quòd & supra titulo de executione sententiarum explicui rei iudicatæ executionem iure communi duplici via peti posse: vna videlicet, vt a deatur iudex ordinarius & coram eo sententia exhibeatur & petatur, vt ipsa executioni demandetur, & hic actionem iudicat intentare dicitur: alia quòd imploretur officium iudicis, qui sententiam tulit super sententiæ ab eo latæ executione.

De vtraque loquitur statutum lib. i. cap. 87. & est iuri communi consonum ad Bar. Alex. Ias. & Rip. l. intra dies. ff. de rei iud. Alex. l. a duo pro in prin. nu. 21. illo co tit. Pely. cap. pastoralis. §. præterea. vers. gl. in ver. discussa de offi. deleg.

4. Qui igitur actione iudicati executionem sententiæ definitiue, vel laudi, aut arbitramenti, aut sententiæ arbitratorum habere vult, is ex superscripto statuto & ex sententia Doctorum proxime relatorum, comparere debet coram iudice ordinario (& si sit idem qui sententiam tulit non coram eo tanquam is qui sententiam tulit, sed tanquam ordinario) debetque coram ipso ordinario suam sententiam parte ad id legitime citata. l. de vnoquoque cum concor. ff. de rei iud. exhibere, iuxta formam supra traditam in productione instrumenti, cuius petitur executio, illamque executioni debitæ demandari petere debet, & tunc iudex, ex statuto prædicto mādare debet visito, vt intra octo dies det, faciat soluat, & impleat, quod in ipsa sententia continetur, quod mandatum in scriptis fit, & de parendo appellatur, de quo infra tit. proximo. vers. commissum. quibus elapsis, si non impleuerit quæ in sententia continentur, vel legitimam exceptionem opposuerit, vt infra dicetur, relaxabitur

laxabitur ipso pariter citato contra eundem mandatum executiuum, reale & personale, vt statutum prædictum aperit, & ad executionem vt infra dicitur, procedetur.

Dies de quibus loquitur statutum prædictum, & qui in superscripto mandato continentur, continui intelliguntur, ex statuto lib. 1. cap. 197. verticuli dierum.

Et secundum prædicta poterit peti executio cuiuscunque sententiæ late à quo vis ordinario, etiam extra urbem, vt late dicunt Doct. d. l. à diuo. §. sententiā in ff. de re iud.

Sed hic dubitari contingit, nunquid sufficiat sola sententiæ exhibitio absque actis, an etiam tractorem productio requiratur? & quidem communis conclusio est Doctorum, quod in antiquis acta non requirantur, & sola sententia plene probet, de qua per

Grāma. decis. 24. Andreas de Maxo & per Aymon. Grauetam, qui latissime disputat in tract. de antiquo temp. par. 2. a principio vsque ad finem. num. 8. post

Canon. cap. quoniam contra. de proba. & aliis locis de quibus latissime per eos, & hoc siue in sententia enuntientur acta, siue solemnitates in specie, siue in genere, siue sententia sit dicta contra præsentem,

vel absentem, siue contra contumacem verum vel fictum.

Solum stat difficultas quādo censeatur antiqua, nā aliqui tenere de decennio, alii de biennio, quos refert Grāma dicta decis. in. §. alii de viginti annis, alii de triginta, cōmunis opinio est quod relinquatur arbitrio iudicis, qui pensata negotii & partium, ac iudicis qui sententiam tulit, qualitate, quāta fue-

rit fides adhibenda, & vtrum factum esse antiquum sibi videatur, statuet, præterquam in annis triginta, in quibus omnes citra distinctionem concurrunt, vt idem Aymo dicit d. par. 2. num. 20. quos omnes refert Menoch. de arbitrio iudi. lib. 11. in 4. casu ad hos igitur recurret, quia multas & quidem notabiles quaestiones disputant, & Aymo limitationes conclusionibus adaptat, quas hic breuitatis causa referre omitto: vnum tamen admoheo, vt si sententia antiqua quæ sine actis, vt dixi, probat, producat. Patronus rei procuret acta repetiri, ad hoc vt eis rimatis perspicere possit si aliquod vitium in sententia sit: sciet enim quod tunc præsumptio pro sententia cessabit, si acta contra præsumptionem ex sententia resultantem apparebunt, vt ipse Aymo dicit, vbi supra.

8 ¹⁰⁰ Hæc quæ de sententiis dicta sunt, & de laudis intelligenda erunt, vt dicit & late prosequitur Fely. d. c. quoniam contra. versic. sexta conclu. num. 37. & clare disponit statutum prædictum.

9 ¹¹⁰ Qui hac via sententiæ executionem petit, animaduertere debet ad instantiam, nam licet hoc sequenti casu nulla instantia per statutum detur, quod tamen erit instantia eadem quæ est causarum civilium, nempe biennalis, vt dicit Papien. de for. executio. senten. in re ali. versic. faciundo eum ire. num. 3.

10 ¹²⁰ Ab hoc decreto de exequendo, seu mandati relaxatione appellari poterit. Bart. & Saly. l. ab executione. C. quorum app. non reci. & ex statuto lib. 1. cap. 171. licet ab executionibus facti appellari non possit, vt dicitur, d. l. ab executione, & in statuto prædicto ideo procurator appellationem non omittet, quam

seut formari oportere in scriptis, & cum causæ expressione, aliàs iudex posset eam non admittere, ita putauit Salycetus, d.l. ab executione, nu. 3. ad fi. quod arbitror valde notandum, nec obliuiscatur causę patronus, quòd his casibus depositum est faciendum intra triduum iuxta formulam præscriptam a statuto lib. 1. cap. 171.

- 11 Alius & magis frequens est modus petendi executionem sententię iudicis officio, coram ipso iudice qui eam protulit, vel confirmauit, & tunc vt sciamus quis sit iudex competens huic executioni faciendę, distinguendi sunt quatuor casus, primus est quando non est a sententia appellatũ: secundus est quando est appellatum, & prima sententiã fuit cõfirmata, vel infirmata: tertius quando fuit appellatio deserta, vel ipsa appellatio reiecta: quartus quando renuntiatum fuit appellationi per appellantem.
- 12 De primo igitur casu, quando non est appellatũ, iudex qui sententiã tulit ipse suam sententiã exequetur, ex mente statuti d. lib. 1. cap. 87. cap. Romana §. contrahentes. de foro compe. lib. 6. per Alex. d. l. a diuo pio. in prin. nu. 21. nec hic cadere potest aliqua difficultas, cum ista statutarii iudices sint ordinarii, ceterum si essent delegati, recurrendum est ad nota. per Doct. d. l. a diuo pio. in prin. & c. pastoralis §. præterea. de offi. deleg.
- 13 Secundo casu, quando est appellatum, & sententiã confirmata, vel infirmata, aut reformata, iudex qui de appellatione cognouit, ipse exequi potest, ex dicto statuto lib. 1. cap. 87. præcipimus, & ibi Barto. C. de appella. per Barto. d. l. a diuo pio. in prin. num. 15. & hæc est communis opinio, vt ibi dicit Alexan. nu.

num. 20. & ibi sequuntur ceteri per Francum. c. ex
ratione. col. 28. versic. 6. quæro de appell. per Fely. d.
cap. pastoralis. §. præterea circa med. de offi. deleg. &
hæc est, vt dixi, communis opinio, quidquid tenuerit
Zabarel. in cle. vt calumniis. in fia. prin. de re iud.
& Staphi. de literis iusti. cap. 148. secundum primam
impress. vers. præterea qui confirmat.

14 - Tertio casu, quando appellatio fuit deserta, vel à
iudice ex causa rationabili reiecta, iure cōmuni exe-
cutio spectat ad primum iudicē, quia ex prima sen-
tentia oritur actio. l. si. §. illud. ibi tanquam scilicet
ab initio C. de temp. appella. & l. si contra C. de ap-
pella. Bart. d. l. à diuo pio. in princ. num. 15. Alex. ibi,
nu. 22. Ias. nu. 26. Philipp. Franc. d. cap. ex ratione.
column. 18. vers. 6. quæro de appel. Fely. d. cap. pa-
storalis §. præterea. de offi. deleg. Quinimo Fracusy
vbi supra, ampliat hoc etiā procedere, si iudex pro-
nūntiasset appellationem desertam, & sententiam
expresse confirmasset, quia postquam appellatio est
deserta, superuacuo confirmatur à iudice, cum sit à
lege confirmata, allegat Bal. hoc singulariter tenē-
tē in l. penul. in. fi. C. quorum appell. non recipiū-
tur. sed contra hoc tenere videtur Fely. cap. ex par-
te. li. 2. column. 5. vers. addatis multa. extra de rescrip-
t. qui nullam, nec de Baldo, nec de Franco facit men-
tionem.

16 - Sed hic cadit dubitatio nunquid eo casu, quo ap-
pellatio per lapsum fatalium remanet deserta, requi-
ratur iudicis ad quem declaratio, ad hoc vt iudex a
quo iurisdictionem reassumat, an ipse iudex a quo
sine aliqua declaratione, & certioratione iudicis ad
quem, ad executionem procedere possit, & hæc est
quidem

quidem satis intricata quæstio, tamen communis opinio est quod nõ requiritur necessario declaratio iudicis ad quem, sed iudex a quo, lapsis fatalibus, parte tamen citata, suam sententiam exequi potest. Philip. Franc. d. cap. ex ratione. col. antepenul. vers. septimo & ultimo, & ibi Alexandri. colum. 13. vers. circa primam, & colum. 21. vers. 6. est quæstio. de appell. quidquid tenuerit Barto. l. eos num. 8. C. de appella. Fely. latiss. c. ex parte, secundo col. 5. vers. & ideo petens. extra de rescrip. quod etiam aliququaliter innuere videtur statutum prædictum. 87. consilium tamen est, cum maxime hodie permittatur appellatio certo modo per statutum cap. 176. vt pronütietur deserta per iudicem ad quem, tum propter inhibitionem ab eo emanatum, vt dicit Francus, vbi supra, tum etiam quia appellans citatus posset comparere coram iudice ad quem; & petere coram eo restitutionem in integrum, aduersus lapsum fatalium si aliqua sibi iusta competeret excusatio, & si illam obtineret, non posset procedi in negotio principali, vt supra de restitutione in integrum dixi, & executio si fieret per modum attentati reuocaretur, vt aduertunt prædicti Docto. qui prædicta diffuse tractant, præsertim Felyn. qui examinat per tres columnas: ideo minime immutandum censeo, quod certam interpretationem in hoc foro recepit, idest, vt in ista deserta pronuntietur per iudicem ad quem, vt supra dixi dum de appellatione tractavi.

Scio etiam aliquando fuisse tentatum citari appellantem coram iudice a quo, ad docendum de appellatione, & illius legitima prosecutione, vel dicendum causam quare sententia contra ipsum lata, quæ

in rem

in rem trāſiit iudicatam, propter lapſum fatalium
exequi nō debeat. iuxta tradita per Fely. vbi ſupra.
ſed hæc cautela ſola iudicis appellationis inhibitione
tollitur, vt dicit Franc. d. c. ex ratione. col. pen. &
maior fit circuitus, ſed vtrāque praxis bona eſt.

- 17 Hoc igitur caſu poſtquam fuerit deſertio per iu-
dicem ad quem. iuxta frequentiore curiæ ſtylum
declarata, ſi ab hac pronuntia non fuerit appellatō,
quod permittitur certo modo vt paulo ante dixi, pa-
tronus ſibi fidem fieri à Notario iudicis ad quem,
curabit, quam citato aduerſario, vt in productione
iurium dixi in ordinariis, coram primo iudice pro-
ducat, qui ex tunc ad executionem, vt infra dicitur,
deueniet: citatio autem in hac productione erit ne-
ceſſaria, tum ex regula generali. l. de vnoquoque. ff.
de re iud. cum ex dictis Fely. d. cap. ex parte, colum.
5. verſi. declara & col. 6. verſi. concludendum.
- 18 Quarto caſu, quando eſt appellationi renuucia tū,
quamuis Bart d. l. a diuo. in princ. ff. de re iud. tenuit
per vtrumque iudicem exequi poſſe, tamen commu-
nis opinio eſt in contrarium, vt ſolus iudex primus
exequi poſſit. Alex. d. l. a diuo. in princ. num. 22. Iaſ.
num. 25. verſi. tertius caſus. Fely. d. cap. paſtoralis §.
præterea. verſi. tertius caſus. de offi. deleg. & hoc ve-
rum, ſi ſimpliciter appellationi renuntietur, ſed ſi is
qui appellationi renuntiauit, promiſſet vel ſenten-
tiæ parere vel certam pœnā ſoluere, coram iudice
ad quem, tunc etiam iudex ad quem, illam con-
feſſionem exequi poſſet, & hoc caſu opin. Bartol.
proceſſere poſſet, vt declarāt Alexan. Iaſ. & Felya.
vbi ſupra.

Ex præmiſſis cognitum reſtat, vt arbitror quis iu-
dex

de quoquo casu pro sententiæ executione aduendus sit, nunc de forma tractandum erit.

De executione rei iudicatæ in ordinarijs. Cap. II.

- 1 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, iudicis officio petitur, ut hic.*
- 2 *Forma mandati de parendo sententiæ in ordinarijs.*
- 3 *Inter sententiam & executionem, aliquod temporis spatium intercedere debet.*
- 4 *Exceptiones quæ per reum contra sententiam cuius executio petitur, opponi possunt in ordinarijs. & nume. 7.*
- 5 *Exceptiones quæ ante sententiam fuerunt cognitæ & reiectæ, executioni opponi non possunt.*
- 6 *Cautela ad excludendum rerum, ut in executione non possit, etiam eponi permissas exceptiones, opponere.*
- 7 *Forma citationis in relaxatione mandati, pro executione sententiæ in ordinarijs.*
- 8 *Citatio an & quando in relaxatione mandati pro sententiæ executione necessaria sit.*
- 9 *Executio iuris ordine seruato quo modo fieri debeat.*
- 10 *Ordo iuris in executione si confundatur, an detur appellatio.*
- 11 *Captura personalis quo in loco, secundum iuris ordinem fieri debeat.*
- 12 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, ex statuto fieri potest iuris ordine non seruato, & est electio creditoris.*
- 13 *Forma mandati executiui, virtute rei iudicatæ, & man.*

mandato de parendo praeiudicium, relaxati.

- 15 Appellare non licet ab executionibus facti & capturis personalibus.
- 16 Mandatum relaxatum à iudice, officio vel vita functo, an exequi possit.
- 17 Mandatum relaxatum contra viventem, an exequi possit eo defuncto, contra heredes non citatos.
- 18 Executio rei iudicatae in quibus bonis fieri non possit.
- 19 Executio rei iudicatae contra minores, eodem modo sit quo contra maiores, praeterquam in casu de quo hic.
- 20 Executio si facta sit super bonis, quae non sint debitoris, quid illorum dominus facere debeat, ut illa recuperet.
- 21 Onus probandi bona non esse debitoris incumbit dicenti.
- 22 Executori volenti facere executionem in bonis per tertium possessis, cum generali mandato tertius resistere potest.
- 23 Executor potest exequi super bonis per debitorem possessis, licet tertius illa sua esse asserat.
Fallit si ex facie bonorum appareat, non esse debitoris ut hic. nu. 23.
Mulier dans bona sua pignori pro alio, non minus iunatur velleiano, quam si fideiubeat, modo non decipiat. ibid.
- 24 Venditio pignorum tam mobilium quam immobilium, quo ordine fieri debeat.
- 25 Pignora in causam iudicati capta, venduntur ut hic.
- 26 Immobilia executioni capta, debent vendi servata forma de qua hic, qua non servata ad vnguem, irrita remanet. § nu. 27. & 28.

- 30 Estimari debet res subhaſtanda, vt ſciatur an licitator exiſti ſint. num. 32. 33. 48.
- 31 Periti non debent ad aſtimandum accedere, niſi parte pro illa die & hora vocata.
- 33 Forma edicti promulgandi per praconem, ante licitationem immobilium.
- 34 Terminus ad offerendum licitatoribus, eſt dierum octo in bonis maiorum, in bonis vero minorum dierum viginti. & num. 35.
- 36 Minor & ſimiles, aduerſus lapſum termini in licitationis praconio appoſiti, ſi eorum interſit, reſtitui debent.
- 37 Actus nullus non impedit quo minus fieri poſſit validus.
- 38 Terminus ad licitandum lapſo, ſi nullus compareat, an & alius dari poſſit.
- 39 Secundo plus licitante, an primus liberetur.
- 40 Licitatore ſecundo non apparente, ſeu ceſſante, an primus in obligationem reincidat.
- 41 Licitator ſuppoſitus, vt alium ad carius licitandum incitet, punitur crimine ſtellionatus.
- 42 Licitatoribus pluribus in idem concurrentibus primus praefertur.
- 43 Licitator primus a ſecundo excluſus, poterit & ipſe plus licitando. illum ſuperare.
- 44 Creditor ad licitandum admittitur.
- 45 Emptorem non reperiri, & iniuſtum reperire, a pari procedunt.
- 47 Iuſtum pretium in licitationibus, quod eſſe dicatur iure communi, & quod iure iſto.
- 48 Debitor de euictione pignoris aut hypothecae licitatoris, perinde ac ſi ipſe vendidiſſet, tenetur.

dum est, quod & supra titulo de executione sententiarum explicui rei iudicatæ executionem iure communi duplici via peti posse: vna videlicet, vt a deatur iudex ordinarius & coram eo sententia exhibeatur & petatur, vt ipsa executioni demandetur, & hic actionem iudicat intentare dicitur: alia quod imploretur officium iudicis, qui sententiam tulit super sententiæ ab eo latæ executione.

De vtraque loquitur statutum lib. 1. cap. 87. & est iuri communi consonum ad Bar. Alex. Ias. & Rip. l. intra dies. ff. de re iud. Alex. l. a duo pro in prin. nu. 21. illo eo tit. Fely. cap. pastoralis. §. præterea. vers. gl. in ver. discussa de offi. deleg.

4. Qui igitur actione iudicati executionem sententiæ definitiue, vel laudi, aut arbitramenti, aut sententiæ arbitratorum habere vult, is ex supra scripto statuto & ex sententia Doctorum proxime relatorum, comparere debet coram iudice ordinario (& si sit idem qui sententiam tulit non coram eo tanquam is qui sententiam tulit, sed tanquam ordinario) debetque coram ipso ordinario suam sententiam parte ad id legitime citata. l. de vnoquoque cum concor. ff. de re iud. exhibere, iuxta formam supra traditam in productione instrumenti, cuius petitur executio, illamque executioni debitæ demandari petere debet, & tunc iudex, ex statuto prædicto mādare debet visito, vt intra octo dies det, faciat soluat, & impleat, quod in ipsa sententia continetur, quod mandatum in scriptis fit, & de parendo appellatur, de quo infra tit. proximo. vers. commissum. quibus elapsis, si non impleuerit quæ in sententia continentur, vel legitimam exceptionem opposuerit, vt infra dicitur, relaxabitur

laxabitur ipso pariter citato contra eundem mandatum executiuum, reale & personale, vt statutum prædictum aperit, & ad executionem vt infra dicitur, procedetur.

Dies de quibus loquitur statutum prædictum, & qui in superscripto mandato continentur, continui intelliguntur, ex statuto lib. 1. cap. 197. verficul. dierum.

Et secundum prædicta poterit peti executio cuiuscunque sententiæ late a quo vis ordinario, etiam extra urbem, vt late dicunt Doct. d. l. a diuo. §. sententia in ff. de rei iud. l. dupilis in de p. l. quoniam, c.

Sed hic dubitari contingit, nunquid sufficiat sola sententiæ exhibitio absque actis, an etiam tractorum productio requiratur? & quidem communis conclusio est Doctorum, quod in antiquis acta non requirantur, & sola sententia plene probet, de qua per Grāma. decis. 24. Andréas de Mayo. & per Aymon. Grauetam, qui satissime disputat in tract. de antiq. temp. par. 2. a principio vsque ad finem. num. 8. post Canon. cap. quoniam contra. de proba. & aliis locis de quibus satissime per eos, & hoc siue in sententia enuntientur acta, siue solennitates in specie, siue in genere, siue sententia sit dicta contra præsentem, vel absentem, siue contra contumacem verum vel fictum.

Solum stat difficultas quādo censeatur antiqua, nā aliqui tenere de decennio, alii de biennio, quos refert Grāma dicta decis. num. 5. alii de viginti annis, alii de triginta, cōmunis opinio est quod relinquatur arbitrio iudicis, qui pensata negotii & partium, ac iudicis qui sententiam tulit, qualitate, quāta fue-

sit fides adhibenda, & vtrum factum esse antiquum sibi videatur, statuet, præterquam in annis triginta, in quibus omnes citra distinctionem concurrunt, vt idem Aymo dicit d. par. 2. num. 20. quos omnes refert Menoch. de arbitrio iudi. lib. 11. in 4. casu ad hos igitur recurret, quia multas & quidem notabiles quæstiones disputant, & Aymo limitationes conclusionibus adaptat, quas hic breuitatis causa referre omitto: vnum tamen admotheo, vt si sententia antiqua quæ sine actis, vt dixi, probat, producat. Patronus rei procuret acta repetiri, ad hoc vt eis rimatis perspicere possit si aliquod vitium in sententia sit: sciet enim quod tunc præsumptio pro sententia cessabit, si acta contra præsumptionem ex sententia resultantem apparebunt, vt ipse Aymo dicit, vbi supra.

- 8 ¹⁰⁰ Hac quæ de sententiis dicta sunt, & de laudis intelligenda erunt, vt dicit & late prosequitur Fely. d. c. quoniam contra. versic. sexta conclu. num. 37. & clare disponit statutum prædictum.
- 9 ²¹⁰ Qui hac via sententiæ executionem petit, animaduertere debet ad instantiam, nam licet hoc sequenti casu nulla instantia per statutum detur, quod tamen erit instantia eadem quæ est causarum ciuiliū, nempe biennalis, vt dicit Papien. de for. executio. senten. in re ali. versic. faciundo cum ire. num. 3.
- 10 ²²⁰ Ab hoc decreto de exequendo, seu mandati relaxatione appellari poterit. Bart. & Saly. l. ab executione. C. quorum app. non reci. & ex statuto lib. 1. cap. 171. licet ab executionibus facti appellari non possit, vt dicitur, d. l. ab executione, & in statuto prædicto ideo procurator appellationem non omittet, quam
scit

seis formari oportere in scriptis; & cum causæ expressione, aliàs iudex posset eam non admittere, ita putauit Salycetus, d.l. ab executione, nu. 3. ad fi. quod arbitror valde notandum, nec obliuiscatur causę patronus, quod his casibus depositum est faciendum intra triduum iuxta formulam præscriptam a statuto lib. 1. cap. 171.

11 Alius & magis frequens est modus petendi executionem sententię iudicis officio, coram ipso iudice qui eam protulit, vel confirmauit, & tunc ut sciamus quis sit iudex competens huic executioni faciendę, distinguendi sunt quatuor casus, primus est quando non est a sententia appellatũ: secundus est quando est appellatum, & prima sententia fuit cõfirmata, vel infirmata: tertius quādo fuit appellatio deserta, vel ipsa appellatio reiecta: quartus quando renuntiatum fuit appellationi per appellantem.

12 De primo igitur casu, quando non est appellatũ, iudex qui sententiam tulit ipse suam sententiam exequetur, ex mente statuti d. lib. 1. cap. 87. cap. Romana §. contrahentes. de foro compe. lib. 6. per Alex. d. l. a diuo pio. in prin. nu. 21. nec hic cadere potest aliqua difficultas, cum ista statutarii iudices sint ordinarii, ceterum si essent delegati, recurrendum est ad nota. per Doct. d. l. a diuo pio. in prin. & c. pastoralis §. præterea. de offi. deleg.

13 Secundo casu, quando est appellatum, & sententia confirmata, vel infirmata, aut reformata, iudex qui de appellatione cognouit, ipse exequi potest, ex dicto statuto lib. 1. cap. 87. præcipimus, & ibi Barto. C. de appella. per Barto. d. l. a diuo pio. in prin. num. 15. & hæc est communis opinio, ut ibi dicit Alexan. nu.

num. 20. & ibi sequuntur ceteri per Francum. c. ex
ratione. col. 28. versic. 6. quæro de appell. per Fely. d.
cap. pastoralis. §. præterea circa med. de offi. deleg. &
hæc est, vt dixi, communis opinio, quidquid tene-
rat Zabarel. in cle. vt calumniis. in fin. prin. de re iud.
& Staphi. de literis iusti. cap. 148. secundum primā
impress. vers. præterea qui confirmat.

14. Tercio casu, quando appellatio fuit deserta, vel à
iudice ex causa rationabili reiecta, iure cōmuni exe-
cutio spectat ad primum iudicē, quia ex prima sen-
tentia oritur actio. l. si. §. illud. ibi tanquam scilicet
ab initio C. de temp. appella. & l. si contra C. de ap-
pella. Bart. d. l. à diuo pio. in princ. num. 15. Alex. ibi,
nu. 22. Ias. nu. 26. Philipp. Franc. d. cap. ex ratione.
column. 28. vers. 6. quæro de appel. Fely. d. cap. pa-
storalis §. præterea. de offi. deleg. Quinimo Frācus,
vbi supra, ampliāt hoc etiā procedere, si iudex pro-
nūntiasset appellationem desertam, & sententiā
expressē confirmasset, quia postquam appellatio est
deserta, superuacuo confirmatur à iudice, cum sit à
lege confirmata, allegat Bal. hoc singulariter tenē-
tē in l. penul. in. fi. C. quorum appell. non recipiū-
tur. sed contra hoc tenere videtur Fely. cap. ex par-
te. li. 2. column. 5. vers. addatis multa. extra de rescrip-
qui nullam, nec de Baldo, nec de Franco facit men-
tionem.

16. Sed hic cadit dubitatio nunquid, eo casu quo ap-
pellatio per lapsum fatalium remanet deserta, requi-
ratur iudicis ad quem declaratio, ad hoc vt iudex a
quo iurisdictionem reassumat, an ipse iudex a quo
sine aliqua declaratione, & certioratione iudicis ad
quem, ad executionem procedere possit, & hæc est
quidem

quidem satis intricata quæstio, tamen communis opinio est quod nõ requiritur necessario declaratio iudicis ad quem, sed iudex a quo, lapsis fatalibus, parte tamen citata, suam sententiam exequi potest. Philip. Franc. d. cap. ex ratione. col. antepenul. versi. septimo & ultimo, & ibi Alexandri. colum. 13. versi. circa primam, & colum. 21. versic. 6. est quæstio. de appell. quidquid tenuerit Barto. l. eos num. 8. C. de appella. Fely. latiss. c. ex parte. secundo col. 5. versi. & ideo petens. extra de rescrip. quod etiam aliquialiter innuere videtur statutum prædictum. 87. consilium tamen est, cum maxime hodie permittatur appellatio certo modo per statutum cap. 176. vt pronuntietur deserta per iudicem ad quem, tam propter inhibitionem ab eo emanatum, vt dicit Francus, vbi supra, tum etiam quia appellans citatus posset comparere coram iudice ad quem; & petere coram eo restitutionem in integrum, aduersus lapsum fatalium si aliqua sibi iusta competeret excusatio, & si illam obtineret, non posset procedi in negotio principali, vt supra de restitutione in integrum dixi, & executio si fieret per modum attentati reuocaretur, vt aduertunt prædicti Docto. qui prædicta diffuse tractant, præsertim Felyn. qui examinat per tres columnas: ideo minime immutandum censeo quod certam interpretationem in hoc foro recepit, idest, vt inflata deserta pronuntietur per iudicem ad quem, vt supra dixi dum de appellatione tractaui.

Scio etiam aliquando fuisse tentatum citari appellantem coram iudice a quo, ad docendum de appellatione, & illius legitima prosecutione, vel dicendum causam quare sententia contra ipsum lata, que
in rem

in rem trāiuit iudicatam, propter lapsum fatalium
exequi nō debeat. iuxta tradita per Fely. vbi supra.
sed hæc cautela sola iudicis appellationis inhibiti-
one tollitur, vt dicit Franc. d. c. ex ratione. col. pen. &
maior fit circuitus, sed vtraque praxis bona est.

- 17 Hoc igitur casu postquam fuerit desertio per iu-
dicem ad quem. iuxta frequentiore curiæ stylum
declarata, si ab hac pronuntia non fuerit appellatū,
quod permittitur certo modo vt paulo ante dixi, pa-
tronus sibi fidem fieri à Notario iudicis ad quem,
curabit, quam citato aduersario, vt in productione
iurium dixi in ordinariis, coram primo iudice pro-
ducat, qui ex tunc ad executionem, vt infra dicetur,
deueniet: citatio autem in hac productione erit ne-
cessaria, tum ex regula generali. l. de vnoquoque. ff.
de re iud. cum ex dictis Fely. d. cap. ex parte, colum.
5. versi. declara & col. 6. versi. concludendum.

- 18 Quarto casu, quando est appellationi renuucia tū,
quamuis Bart d. l. a diuo. in princ. ff. de re iud. tenuit
per vtrumque iudicem exequi posse, tamen commu-
nis opinio est in contrarium, vt solus iudex primus
exequi possit. Alex. d. l. a diuo. in princ. num. 22. Ias.
num. 25. versi. tertius casus. Fely. d. cap. pastoralis §.
præterea. versi. tertius casus. de offi. deleg. & hoc ve-
rum, si simpliciter appellationi renuntiatur, sed si is
qui appellationi renuntiavit, promississet vel senten-
tiæ parere vel certam pœnā soluere, coram iudice
ad quem, tunc etiam iudex ad quem, illam con-
fessionem exequi posset, & hoc casu opin. Bartol.
procedere posset, vt declarāt Alexan. Ias. & Fely.
vbi supra.

Ex præmissis cognitum restat, vt arbitror quis iu-
dex

de quoquo casu pro sententiæ executione aduendus sit, nunc de forma tractandum erit.

De executione rei iudicatæ in ordinarijs. Cap. II.

- 1 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, iudicis officio petitur, ut hic.*
- 2 *Forma mandati de parendo sententiæ in ordinarijs.*
- 3 *Inter sententiam & executionem, aliquod temporis spatium intercedere debet.*
- 4 *Exceptiones quæ per reum contra sententiam cuius executio petitur, opponi possunt in ordinarijs. & nume. 7.*
- 5 *Exceptiones quæ ante sententiam fuerunt cognitæ & reiectæ, executioni opponi non possunt.*
- 6 *Cantela ad excludendum rerum, ut in executione non possit, etiam eponi permissas exceptiones, opponere.*
- 7 *Forma citationis in relaxatione mandati, pro executione sententiæ in ordinarijs.*
- 8 *Citatio an & quando in relaxatione mandati pro sententiæ executione necessaria sit.*
- 9 *Executio iuris ordine seruato quo modo fieri debeat.*
- 10 *Ordo iuris in executione si confundatur, an detur appellatio.*
- 11 *Captura personalis quo in loco, secundum iuris ordinem fieri debeat.*
- 12 *Executio rei iudicatæ in ordinarijs, ex statuto fieri potest iuris ordine non seruato, & est electio creditoris.*
- 13 *Forma mandati executiui, virtute rei iudicatæ, & man.*

- 30 Estimari debet res subhaſtanda, vt ſciatur an licitator ex-
iufſi ſint. num. 32. 33. 48.
- 31 Periti non debent ad eſtimandum accedere, niſi parte
pro illa die & hora vocata.
- 33 Forma edicti promulgandi per praconem, ante licitatio-
nem immobilium.
- 34 Terminus ad offerendum licitatoribus, eſt dierum octo in
bonis maiorum, in bonis vero minorum dierum viginti.
& num. 35.
- 36 Minor & ſimiles, aduerſus lapſum termini in licita-
tionis praconio appoſiti, ſi eorum interſit, reſtitui de-
bent.
- 37 Actus nullus non impedit quo minus fieri poſſit va-
lidus.
- 38 Termino ad licitandum lapſo, ſi nullus compareat, an
& alius dari poſſit.
- 39 Secundo plus licitante, an primus liberetur.
- 40 Licitatore ſecundo non apparente, ſeu ceſſante, an primus
in obligationem reincidat.
- 41 Licitator ſuppoſitus, vt alium ad carius licitandum inci-
tet, punitur crimine ſtellionatus.
- 42 Licitatoribus pluribus in idem concurrentibus primus
praefertur.
- 43 Licitator primus à ſecundo excluſus, poterit & ipſe plus
licitando. illum ſuperare.
- 44 Creditor ad licitandum admittitur.
- 45 Emptorem non reperiri, & iniuſtum roperire, à pari pro-
cedunt.
- 47 Inſum pretium in licitationibus, quod eſſe dicatur iure
communi, & quod iure iſto.
- 48 Debitor de euictione pignoris aut hypothecae licitante
perinde ac ſi ipſe vendidiſſet, tenetur.

- 49 Emptore non apparente, bona dantur insolutum creditori cum augmento tertie partis pluris, eaque debitor intra sex menses redimere potest.
- 50 Forma citationis pro dandis bonis insolutum creditori.
- 51 Appellare an liceat à decreto dedandis bonis insolutum creditori.
- 52 Augmentum tertie partis, quod datur creditori, non est iure communi incognitum.
- 53 Menses sex dati debitori ad reliendum bona creditori insolutum data, computantur dierum triginta singuli.
- 54 Inquilinus & colonus rei data insolutum, non possunt per creditorem, & si ipse sit singularis successor, expelli.
- 55 Statutum loquens de datione insolutum, non habet locum in hac quæ sit creditori, quæ vere est pignoris addictio.
- 56 Nomina creditorum in causam iudicati, cessantibus alijs bonis, capi possunt.
- 57 Forma procedendi contra nomen debitoris, pro executione rei iudicate, quando nomen non erat obligatum, quando vero erat obligatum. nu. 59.

ET quidem in ordinariis causis, de quibus primo loco dixi, quia in illis mandatum executionis in sententia relaxari non solet, iudex requisitus à parte super executione, mandatum de parendo faciet Victo & illius procuratori, cuius forma ex præscripto Curiae stylo est quæ sequitur.

Committum est per nobilem D. Iulium Paulum, I. V. C. R. O. Po. appellationum & nullitatum Capitaneum,

neum, ad petitionem & instantiam Venulei Căpăni principalis, & Sceuolæ eius procuratoris, Parmenoni iurato nuntio Cur. Cap. quatenus ad dictorum dominorum instantiam eat, citet, moneat & requiratur, præcipiat atque mandet personaliter, si reperiri poterint: sin autem ad domum eorum solitæ habitationis dimissa copia, alta & intelligibili voce vicinis audientibus, & iuxta formam statutorum Urbis. Quantum Ciceronē ex aduerso principalem & Marium Verutum eius procuratorem, quatenus intra octo dies proximos iuxta formam statutorum Urbis, pareant & paruisse debeant cum effectu sententiæ alias latę per excellentem Iure con. Tribunianū Victoriū, Urbis Senatorem Illustrē & per præfatū D. Capitaneum confirmatę, quę sententia secundū eorundem statutorum formam, in rem transiit iudicatam, & intra eundem terminum veniant & cōpareant coram præfato D. Capitaneo ad videndum productionem & repetitionem certorum iurium & actorum & dictę sententię, & relucendum copiam si voluerint, necnon ad informandum, dicendum & allegandū quidquid voluerint, & potuerint, & causam quare ad prædicta non teneantur, & illa fieri non debeant, de qua causa patet ex actis Notarii infrascripti: ideo, &c. alias, &c. Dat. in Palatio Illustris. DD. Conseruatorum Camerę Almę Urbis ad Tribunal præfati D. Capitanei, die, &c.

3 Hęc forma, vt ex se patet, sumpta est ex statuto lib. I. cap. 87. & quantum attinet ad terminum octo dierum iuri communi conformis est: nam inter sententiam & executionem aliquod spatium intercedere debet, vt notat Alexan. post alios d. l. a diuo. §.

X

in ven-

in venditione. num. 31. ff. de rei iudi.

Sed quia in mandato de quo proxime, inter cetera datur facultas reo comparendi, & allegandi quare ad contenta in mandato non teneatur, & illa fieri non debeant, quod & iure ciuili fieri debet. Bartol. & post eum alii d. l. a diuo § in venditione. num. 2. non erit ab re cognoscere quæ exceptiones hoc casu opponi possint.

4 Et quidē ultra duas illas nullitatis scilicet, & restitutionis in integrum, de quibus supra tractatum est, generaliter omnis exceptio, quæ non impugnat sententiam, sed eam modificat, executioni opponi potest l. si fideiussores. §. si. vbi Bar. ff. de fideiuss. l. ex diuerso §. fin. vbi & Bart. & Pau. ff. sol. mat. l. Neseñius. §. si. ff. de rei iudi. l. pri. & ibi Docto. C. de iuris & fact. ign. vt est beneficium siue priuilegium, quod habent maritus & alii, ne conueniatur ultra quam facere possunt, & quod habet fideiussor, vt sibi cedatur actiones, nisi huic beneficio renuntiatum esset, & in aliis casibus notatis per Vber. de Bonaccur. in tracta. de exceptio, & bene, quæ post diffi. senten. oppos. possunt, & ibi etiam notatur in addi. per Anto. de Tremolis, qui de mente docto. in locis proxime relatis, extendit regulam beneficium inuentarii, quod comperit hæredi, & possessori pro deductione impensarum in re factarum, & ad compensationis exceptionem.

5 Quæ quidem vera sunt & procedunt nisi iudex ante sententiam cognouisset de hac exceptione, & illam reiecisset, quia tunc executioni opponi non posset, vt dicunt Bart. Bald. & Alex. d. l. ex diuerso. §. fin. ff. sol. mat. De quo an & quando dicatur cognitum, & cen-

& censetur reiecta, per Caſt. l. quod in diem. ff. de compenſ. per Fely. late, cap. ſuborta. num. 4. & 5. in 8. limit. extra de re iudi.

- 6 Alia etiam traditur limitatio, ſcilicet quando iudex ante ſententiã præfixiſſet terminum peremptorium ad opponendũ omnes exceptiones peremptorias, dilatorias, & anomalas, vt dicit Bald. l. ab executione. colum. pen. verſ. ſed dubitatur. C. quorum appell. non recipi. cuius dictum, vt ſingulare laudat Alex. d. l. ex diuorſo. §. ſi in 2. col. ver. prædictis adde. quem ſequitur Ant. in addi. ad Vbert. vbi ſupra, hæc tamen limitatio vix eſt, vt cadere poſſit in ſtatuto noſtro, quia dilationes quæ ex eo præfigũtur, immutari non poſſunt, niſi cautus patronus per reſcuſum ad ſignaturam futuræ cautelæ rei obuiaret.
- 7 Poterunt etiam & Macedoniani & Velleiani exceptiones opponi, & nonnullæ alię quas proſequuntur Ant. & Vbert. vbi ſupra, ibi eas videbis, longum enim eſſet hic omnia transferre.
- 8 Si igitur reus intra terminum ſibi præfixum, quæ in ſententia cõtinentur non impleuerit, vel ſe aliqua releuanti exceptione non tutaucrit, tunc citato reo illuſque procuratore ad videndum relaxari, mandatum iuxta formam rei iudicatæ, iudex mandatum executiuum relaxabit.
- 9 De citatione in hac mandati executiui relaxatione faciendã, Bart. diſtinguendo dicit, quod duobus tantum caſibus neceſſaria non eſt, videlicet quando exequendum eſt in ea re, in qua eſt facta condemnatio, puta in rei vendicatione, ſi res extat, vel perſonali, ſi extat ſpecies petita, Bart. d. l. a diuo §. in venditione. num. 2. idem voluit Saly. ab executore col. 3.
- X 2
- verſ.

ver. quæro secundo. & quorum appel. non reci. Alex. vero d. §. in venditione. num. 31. vers. vltima fuit, dicit quod verior videtur opi. quæ & ipsa fuit Bart. quod in omnibus casibus citatio fieri debeat, & hoc idem sequitur Ias. ibi. num. 9. qui dat cautelam, vt pars citetur in omni casu, à qua in caute patrone non discedes.

Si igitur iudicium rei vendicationis erit vel species petita extet, tunc res erit expedita, quia cum commadato possessionem actor consequetur. l. qui restituere ff. de rei vendi. ad Barto. d. l. a diuo. §. in venditionem num. 3. & ibidem Alex. num. 31. & Ias. num. 9.

Sed si actio personalis sit, vel res petita non extet, tunc mandatum relaxabitur pro executione faciendâ.

10 Iuris ordo est, vt prius capiantur mobilia & se mouentia, & si illa non sint, aut non sufficiant, capiantur immobilia, deinde nomina debitorum, & in hoc omnes concordant. d. l. a diuo §. in venditione cum his duobus temperamentis, primo vt capiantur mobilia minus reo damnosa, secundo vt pro modico debito non capiatur res immobilis magni valoris. gloss. d. §. in venditione & ibi Bartol. num. 5. & Alex. qui dicit opi. gloss. & Barto. esse commu. nu. 4. licet ipse cogitandum relinquat, & gloss. sequitur Ias. ibi. num. 10. qui testatur commu.

11 Et licet si ordo prædictus confunderetur, vt primo res soli caperentur quam mobilia, non propterea executio nulla esset, nihilominus ab ea posset appellari, & per viâ iniquitatis vel grauaminis executio reuocaretur, vt dicit Bart. d. §. in venditione. nu.

6. & Ias. nu. 19. qui dicit opi. Bart. magis communiter teneri, licet ipse post Alex. nu. 5. sentiat contra Bar. & quidem non leuibus argumentis: quia forma non seruata, actus fit nullus: communis tamen opinio, ut ipsi dicunt, est cum Bart. ut possit appellari, & nulla non fit.

- 12 Dixi supra quod ex iuris ordine primo loco capiuntur mobilia, & se mouentia, secundo res soli, tertio nomina, quid dicendum de persona, utrum hæc quarto loco capi debeat, an secundo, vel interim quodlibet? Et quidem in hoc variae sunt opiniones, nam glossa reputata singularis. l. 3. §. tutores ff. de suspect. tut. tenuit expresse quod non possit capi persona nisi facta excussione bonorum, & glo. opi. sequuntur Bart. & Bal. l. r. C. qui bon. ced. poss. & nonnulli alii, quos refert Alex. d. §. in venditione. nu. 7. Bald. vero l. si. §. & si præfatam. C. de iur. deliber. & Sal. l. cum filii. C. qui bon. ced. poss. tenent opin. contra gl. ut possit etiam incipi à persona: ipse vero Alex. dicit quod verior sibi videtur opinio. Bal. & Sal. sed quod opinio glo. est communior, & quod in practica esset periculosum recedere ab opin. glossa. Paul. de Castr. d. l. 4. in princip. num. 4. dicit quod illa glossa non seruatur de consuetudine, & ex forma statutorum Italiae, quia est in electione creditoris incipere vel à persona vel à rebus. Ias. d. §. in venditione. num. 1. videtur se remittere ad dicta per Alexand. ubi supra. Papien. de forma exec. sent. num. 22. sequitur glossa. Fely. ca. quod ad consultationem nu. 10. vers. non deuenitur. refert opiniones & nihil concludit, nisi quod ultimo loco dicit quod Alex. dixit quod in practica esset periculosum recedere ab opi. glossa.

si tot patres ambigerunt, quid ego?

13 Ad has igitur ambiguitates tollendas, factum est statutum lib. I. cap. 87. in quo dicitur, quod si is qui iussus est sententiæ parere, intra octo dies, ut supra dixi non paruerit, contra eum relaxetur mandatum executium realiter, & personaliter exequendum, & per electionem vnius remedii ex præfatis alteri præiudicetur, hincque factum est, ut mandata executiua huiusmodi sub tenore relaxentur.

14 De mandato Illustr. Senatoris, & ad instantiam Pauli Æmilii principalis auferantur de domo vel aliunde de bonis Publii Scipionis bona valentia summam ducatorum centum, & expensas, in quibus eisdem tenetur occasione, prout in actis, & ablata deponuntur subhaſtanda, & deliberanda iuxta formam statutorum, vel capiatur idem & ad carceres ducatur, ex quibus non relaxetur donec eidem instanti de dicta summa & expensis satisfactum fuerit, vel alias fuerit cõcordatum, vel inuestiatur idem inſtās siue eius legitimus procurator in bonis stabilibus dicti Publii Scipionis, æquivalentibus summam prædictam, & expen. subhaſtandis & deliberandis iuxta formam statutorū, & immiſſus manuteneatur, ita quod electa vna via nō præiudicet sibi in alia: iuxta formam eorundem statutorum, & hoc attento quod, & quæ sequuntur.

15 Hæc etiam electio iuuatur alio statuto lib. I. cap. 171. quo cauetur, quod ab executionibus facti & capturis personalibus nulla recipiatur appellatio: cū igitur supra proxime ver. & licet, cõcluserim ex cõmuni opinione executionem ordine iuris non seruato factam, irritam non esse, sed remedio appellatio-
nis

nis reuocari posse, & ex prædicto statuto appellatio prohibeatur, remanet quod executio præpostero iuris ordine facta retractari non possit, sicque ex necessario quodammodo consequenti electio creditori concessa est.

Hinc igitur cessant multe difficultates, de quibus per Doct. & præsertim Alex. d. l. 2 diuo. 9. in venditione, vt est excussio mobilium, fides executoris, ordo in immobilibus, excussio stabilium, & captura personæ, & aliæ, quæ ibi copiose tractantur.

- 16 Sed quid si is Senator vel Collateralis aut Capitaneus, qui mandatum executiuum contra reum relaxauit, officio sit functus, nunquid eodem mandato fieri poterit executio, an nouus iussus successoris haberi debeat? & credo quod possit sine nouo mandato executio fieri. c. si super gratia. de offi. deleg. lib. 6. Bart. l. fundi emptor. ad fin. ff. de acqui. poss. quod maxime procedit in casu nostro in quo idem officium durat, licet homines, qui illud exercent mutantur l. proponebatur cum simi. ff. de iudi. quid autem si iudex pendente processu moreretur. vel ei daretur surrogatus? vide per Bely. cap. quia Gu. nu. 4. vers. quid autem, si moritur iudex extra de iudi.

Nec huic conclusioni contradicunt, quæ notat Bald. l. ordo. nu. 12. vers. nota in hac C. de executio. rei iudi. & Alex. d. l. 2 diuo. 9. in venditione num. 34. quia ipsi loquuntur in relaxatione mandati faciendâ in realibus a successore quo casu supra dixi, cautellam esse omni casu, patrem esse citandam, quæstio autem hæc est postquam mandatum relaxatum fuit.

- 17 Rursum videndum est, quid si is qui condemnatus fuit fuerat, & contra quem mandatum de exequendo

fuerat relaxatum, defunctus sit, nunquid contra hæredem & an absque aliqua alia citatione executio fieri possit? & verius est exequi posse. l. ex contractu. ff. de re iudi. Bart. l. creditores. C. de pigno. Papien. de forma execut. senten. realis in prin. n. 26. Paris. cōsi. 19. nu. 22. volum. 1. Sed citatio omnino requiritur. Fely. cap. quia Gu. nu. 4. qui late probat, extra de iudi. & ita iudicatum vidi, & executio, quæ facta fuerat in bonis defuncti, hærede non citato, reuocata fuit.

13 Verum quia non in omnibus bonis executio rei iudicatæ fieri potest, non erit ab re, hoc in loco animaduertere quod stipendia militaria, in causam iudicatæ pignori capi non possunt. l. stipendia. C. de executio. rei. iudi. nisi demum in subsidium, quando alia bona non extant. Item nec Boues aratorii, nec instrumenta aratoria. l. executores. & l. pignorum. cum auth. agricultores. C. quæ res pignori. quod etiam intellige nisi in subsidium, vt notant Docto. in locis prædictis. Item nec arma militum nec libri scholasticorum aut doctorum actu studentium. gloss. est not. in. l. nepos proculo. ff. de verb. sign. quam sequitur Balin rub. C. qui bon. ced. pos. l. 6. item Seruiana. num. 65. insti. de act. c. Alciat d. l. nepos Proculo in vlti. glo. Marcus Mantuan. in tracta. de priuileg. mil. quæst. 46. nu. 276. neque hoc casu distinguam, extet aut non alia bona, sicut in præcedentibus distinxim, quoniam isti quos vltimo loco retuli, non nisi in quantum facere possunt, condemnantur. l. miles. & ibi Docto. ff. de re iudi. Bart. l. medicos. C. de profess. & med. lib. 10 Canon. c. Odoardus. extra de solut.

19 Sed & si minores sint qui condemnati fuerunt, siue in realibus siue in personalibus, eadem forma

quæ

quæ de maioribus dicta sunt & infra dicentur seruanda erunt. Bart. & cæteri. d. l. à diuo. §. exequuntur. ff. de re iudi. Alex. d. l. à diuo. §. in venditione nu. 28. præterquam in diebus subhastationis, vt infra suo loco notabo.

20 Aliena bona pignori capi non possunt, vt dicit text. l. à diuo. §. si super rebus. ff. de re iudi. & naturalis ratio suadet, nec etiam curatoris pro debito pupilli sui. l. pri. C. quand. fiscus vel priua. Igitur tertius cuius bona quasi debitoris pignori capta sunt, comparere debet coram iudice exequente, & docere summarie, & etiam semiplene, secundum Bart. vbi infra pignora capta sua esse, quod ostendit, sibi restituentur, vt dicit text. d. l. à diuo. §. si super rebus. & ibi Bart. &

21 omnes: incumbit autem onus probandi huic tertio, quia præsumitur pro executione, & nuntio creditur. Alex. d. §. si super rebus. num. 17. Alcia. de præsump. reg. 3. præsump. 14. nu. 4. de quo & in versu. item alterum: & hæc cognitio erit summaria, quæ etiam plenario iudicio non præiudicabit. Nam quamuis huic tertio pignora capta vt sua restituerentur, si tamen debitor alio iudicio contendat sua esse, & non tertii, hæc summaria cognitio & pronuntiatio tertio non proderit, sed ordinario iudicio cuius sit cognoscetur, vt ibi dicit text. ad litteram, ad hunc igitur locum pro casuum contingentia recurras, quia multæ & pulchræ inibi quæstiones, præsertim per Alex. examinantur, aliquæ etiam tanguntur per Salyc. l. fin. C. de execu. rei iudi. & per doct. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito.

22 Vnū te animaduerrere volo, quod si nuntius haberet in mandatis immittendi in possessionem Lælium

lium, in bonis Fabii & accederet ad fundum Lentuli seu per Lētulum possessum, quod poterit a Lentulo iuste arceri & prohiberi, vt dicit Alex. d. 6. si super rebus nu. 15. quem videas.

23 Item & alterum, quod frequenter euenire scio, quod si executores repererint bona possideri per debitorem; quod quamuis tertius asserat esse sua, non propterea abstinere debent ab executione, quia possessio est penes debitorem, & cognitio iudici reſerua-

24 bitur, vt prædixi. Sal. l. 2. num. 6. C. quan. fiscus vel priua. Quod verum puto nisi essent talia bona, quæ ex ipsarum inspectione, debitoris non esse apparent, vt si fieret executio in domo mariti debitoris, & ibi vestēs vxoris reperirentur, vel ipsius vxoris iocalia: tunc enim ex hac alia & vehementiori præſumptione, elideretur prior illa præſumptio, quæ oritur ex possessione. Bald. & post eum Saly. l. ob maritorū. nu. 4. vers. quid si res istæ C. ne vx. pro mari. & propterea vidi multoties absquæ aliqua probatione de super ab vxore facienda per peritissimos iudices vestimenta & similia muliebria a proteruis executoribus capta, ipsis mulieribus, absque alia desuper probatione facienda, restitui mandari.

25 Quinimmo cum semel & iterū contigisset, quod mater & vxor propria eorū iocalia & vestes executoribus filium, & maritum ad carceres ducentes tradidissent, vt pignora retinerent, debitores relaxarēt & ea mulieres paulo post in iudicio contenderent, pignora per eas data, eis restitui deberē, tandem pignora restituta fuisse scio, quia non minus iuuantur Senatusconsulto Velleiano mulieres, quæ pro aliena obligatione pignus dant, quam quæ fideiubent. l. Senatus-

- natus consultum & l. si qua mulier. & ibi Do^o C.
ad Velle. nisi deciperent. l. si sine C. eo cum igitur ex
mulieres altera aureum torquem de suo collo detra
ctum, altera vestem muliebrem dedisset, & mulie
res esse apparerent, non deceperunt executores, qui
homo est, & quidem forensis, cui iuris ignorantia
non permittitur, & merito irrita executio remanet.
- 26 In venditione pignorum, ut res ad unam consonan
tiam quoad fieri posset in tanta temporum & statu
torum varietate reduceretur, statutum antiquum vo
luit, quod si immobilia pignori capta essent. servare
tur aliud antiquum statutum de executione instru
mentorum dotalium: & quamvis longa sit differen
tia inter pignus prætorium & iudiciale, de quo lo
quimur, ut per Alex. d. l. a diuo. §. in venditione nu.
37. & Ias. ibi num. 4. & per Ant. Negusan. in tract. de
pigno. in secundo & tercio membro tertie par. prin.
tamen illud statutum tam in prætorio quam in iu
diciali servandum erat: hodie autem hæc clare, &
dilucide sunt terminata per statutum lib. 1. c. 194.
- 27 Si igitur mobilia sint, quæ pignori per executores
capta sint, inquit statutum prædictum, ut citetur reus
ad videndum fieri mandatum de consignandis pi
gnoribus mandatario siue nuntio ad effectum sub
nastandi, quo mandato per iudicem decreto, ipse nū
tius illud asserre debet executori, qui tenetur ipsi nū
tius bona per ipsum executorem pignori capta, con
signare, ex tunc nuntius facta sibi consignatione, &
citato reo ad videndum mandari subnastari bona
pignori per executores capta, & iudicis decreto sub
secuto, nuntius ipse bona illa in foro ter facit diuer
sis diebus eo modo quo fieri potest, producat quod
iuri

iuri communi cōsonum est: nam non semel, sed pluries & diu producenda sunt pignora & præconizanda. Bald. l. ordo. nu. 5. vers. item nota. C. de execut. rei iudi. Si verò commodè portari non possent debet mandataris per schedulam ad valuas Curia affigendam qualitatem & quantitatem bonorum & nomen notarii significare, vt volētes offerre possint debentq; per notarium diligenter annotari nomina oblatoꝝ, & quantitas oblata: quibus per actis, citetur reus ad videndum deliberari pignora plus offerenti, & Iudex interloquendo pronuntiabit pignora deliberanda esse plus offerenti, nisi intra decem dies illa debitor reluerit ex statuto prædicto c. 183. vers. si vero mobilis.

De aliquibus, quæ hic cadere possent quæstionibus, visum est dicere in casu sequenti.

28 Sed si immobilia sint, in quibus executio fieri debet, tunc diligenter attende causarum patrone, ad formam à statuto prædicto cap. 194. traditam: quoniam scire debes, quòd est ad vnguem cum suis temporibus seruanda, alioqui processus remanebit irritus, vt dicit Bald. l. ordo. nu. 8. vers. notandum quòd si statuta C. de exec. rei iud. per cuius doctri. vidi sub hastationem vineæ notabilis valoris reuocari, & Bal. sequitur Fabian. in d. tracta. de emptio. & vendi. in 5. part. princ. ver. in super nota. nu. 88.

29 In primis igitur ponendus est creditor siue illius legitimus procurator, per executorem, siue etiam per mandatarium Curia in possessionem rei immobilis, qua affecta, debet filere per triginta dies continuos.

Et isti triginta dies sunt subrogati secundum Ale.
l. a diuo

l. a diuo pio. §. in venditione. nu. 10. in locum quadri-
mestris, quod dabatur iudicatis. l. intra dies. ff. de re
iudi. l. 1. & 2. C. de vsur. rei iudi. vel etiam in locum
duorum mensium, de quibus. l. debitoribus. ff. de re
iudic.

30 Secundo elapsis diebus triginta debent citari ad-
uersarii, ad videndum adiudicari instanti bona, in
cuius possessione instans ipse immixtus fuit, pro qua
tate in sententia contenta, iuxta formam statuto-
rum, sicque iudex pronuntiabit & adiudicabit.

31 Tertio debet citari reus ad videndum eligi peri-
tos pro æstimandis bonis, in quorum possessione in-
stans immixtus fuit, & quæ ipsi instanti adiudicata
fuerunt, iuxta formam statutorum, quos iudex ipse
eliget: quod intelligo si partes in eligendo vel cõtu-
maces, vel discordes fuerint, qui periti intra quindẽ-
cim dies continuos, bona æstimare debent, parte le-
gitime vocata ad diem & locũ æstimationis facien-
dę: quia cognitio etiam extraiudicialis sine partium
præsentia haberi non potest. l. fin. C. si per vim. vel
alio modo. Bar. d. l. qui bona. §. si. ff. de damn. infect.
Fel. c. veniens. in fi. vers. 4. in quantum. de testi. & est
magis commu. Sozi. l. si quis arbitrari. nu. 30. ff. de
verb. oblig. Cagn. l. 2. n. 260. vers. 2. C. de rescit.
vendi. & de hac visione loci instrumentum confici
debet per causæ notarium, & in actis æstimationem
per eos factam referre, in qua etiam relatione erit
pars citanda, ad deponendum salarium peritorum,
ad æstimandum electorum, alias videndum deponi
animo repetendi, & ad videndum fieri relationem,
& admitti, quæ relatio vt plurimum consuevit dari
per peritos in scriptis, & aliquando clausa & sigilla-
ta,

ta, cum protestatione quod non aperiatur nisi eis satisfacta mercede.

- 32 Hic vt vides estimatio subhastationem præcedere debet, quod etiam iure communi cautum est l. si quos C. de rescin. vend. qui text. licet loquatur in subhastationibus faciendis pro publicis debitis, contra priuatos, tamen locum habere debet multo magis in priuatis ad instantiã priuati, præsertim ex generali ratione posita in textu ibi, ne plus ex gratia emptor, &c. Item & quia ita demum deuenitur ad dationem insolutum, si vel iustus emptor siue nullus omnino reperiatur l. secunda C. si in cau. indi. pignus & infra latius prosequar; non igitur scire possumus virum licitator iustum pretium obtulerit, & sic vtrum dationi insolutum locus sit, si æstimatio rei subhastandæ facta non sit.

Quarto fit proclama per præconem, de mandato iudicis in scriptis habito, in foro hora iuridica, & plateis Vrbs, cuius libet formam ascribere.

- 33 De mandato & commissione dello Eceellente Iuriconsulto Triboniano dell' Alma Citta di Roma. Senatore Illustre, & a petitione & instantia del Magnifico Marcello Mauro per lo presente si commette a te Parmenone publico banditore, che vitta la presente, bandischi per Roma nelli luoghi soliti & consueti di essa, & specialmente ne la Corte di Campidoglio, essendo la publica audientia, se alcuna persona di qual si voglia stato, gradb & conditione si sia, volesse comprare vn Casale chiamato Tusculo, posto ne le parti del Latio vicino le robbe da vna banda di Sempronio Attalo, & dall'altra di Quinto Cicerone, qual spetaua a Lutio Sceuola, & al presente per

per virtù dell' inuestimento per noi concesso si ritiene dal detto instante, venga & comparisca dauanti il detto Illustre Senatore sedente nel suo solito & iuridico Tribunale, tra termine di otto giorni, ad offerire sopra detto Casale, & quella offerta nelli atti pubblici di Licinio notario di detta causa far scriuere, & che passato detto termine, detto Casale si delibererà al più offerente; secondo la forma delli statuti di Roma, & farà il compratore mantenuto nella pacifica possessione di esso: Et hoc quia seruatis seruandis, prout in actis notarii præfati, &c. Ideo, &c. Datum Romæ in Curia Capitolii, die, &c.

34 Terminus ad offerendum datur dierum octo, vt vides de quo termino in statuto nihil dicitur Bar. tamen. l. licitatio. nu. 3. ff. de publ. & l. si tempora, in prin. C. de fid. instr. & iure hastæ fiscal. lib. 10. & Bal. l. ordo. nu. 7. vers. quæro istud diu. C. de execu. rei iudi. dicunt quòd iste terminus est arbitrarius, & potest minui & augeri iudicis arbitrio & Bart. in forma quam tradit. d. leg. licitatio. octo dierum meminit.

35 Sed quamuis hæc vera sint in maioribus, tamen si res minorum subhastentur, non poterit apponi minor terminus quàm dierum viginti authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccle. ita notabiliter concludit Bar. per illum text. quem locum habere in rebus minorum & reipublicæ tenet, d. l. licitatio. & d. l. si tempora. & Bar. opi. cõmuniter tenetur; vt dicit Fabian. de Monte in d. tract. de emptio. & vendi. in 4. par. princin. 83. & per hæc cum dicatur de nullitate subhastationis cuiusdam casualis quorundam minorum, quia terminus dierum octo in præ-

conio fuerat appositus, iterum Præconizari feci eū termino dierum viginti, præuio decreto iudicis, per quod fuit mandatum iterum subhastari casale, tanquam nulliter subhastarum, ex regula, quòd actus nullus non impedit, quo minus possit fieri validus. l. non putauit. §. non quæuis ff. de contra tab. Bart. au then atqui semel. co. 5. & fi. C. de prob. Canon. late c. in literis. extra de offic. deleg. sicque iterum subhastatione facta denuo licitatores admisit fuerunt.

37 Hoc vnum admoneo, quòd si res minoris, aut eius qui æquale priuilegium habet, fuisset subhastata, & terminus lapsus ad licitandum, si ex eo lapsu minor læsus esset, restitueretur, & iterum subhastari posset. Bar. d. l. si tempora. n. 7. per l. et si sine §. quæsitum ff. de min. sequitur Fabian. vbi supra. nu. 87.

38 Sed quid si in termino per iudicem in edicto appposito & Præconizato, nullus ad licitandum compareat, vtrum possit aliud, & sic secundum præconium postulante creditore emitte? & posse dicit Bar. d. l. si tēpora n. 5. C. de fid. instr. & iure hastæ fisca. licet secus esset quando in primo termino aliquis comparuisset: quia tunc ex verbis in edicto apposis, ibi: quibus elapsis plus offerenti deliberabitur, ius est oblatori quæsitum. Bar. d. l. si tempora. nu. 4. & propterea non debet in eius præiudicium aliud admitti, sed de hoc infra videndum est. quid enim si hic vnus licitator minimum pretium offerret? an ex hoc quia solus, rem magni pretii occupabit? ceterum opin. Bar. de iterum subhastando, quādo nullus obtulit, vereor ne non vera sit in casu statuti nostri, in quo dicitur, & banno vnico præcedēte. &c. igitur si

tus, ita Rom. sing. 567. ostendens. quem sequitur Fabian. de Monte d. tract. de emptio. in quinta part. princ. nu. 89.

42 Quo in loco ipse Fabia. dicit vnum, quod non putauit prætermittendum, quod si plures successiue, idem pretium offerant, primus præferri debet, sed si omnes eodem temporis momento concurrant, aut fiet inter eos diuisio, aut gratificationi locus erit, quæ sunt notanda.

43 Et hoc etiam aliud non omittendum est, quod si is qui exclusus est a secundo oblato, velit iterum offerre, & secundum superare, si in termino est, admitti debet. Bar. post glo. d. l. si tempora. nu. 9. Fabia. vbi supra, veri. de forma. nu. 92.

44 Ipse quoque creditor ad licitandum admitti debet l. 2. vbi Sal. C. si in ca. iud. pig. Bal. d. l. ordo. in prin. C. de execu. rei iudi. glo. l. a diuo. §. si pignora. quam ibi sequitur Bar. & Alex. nu. 11. ff. de rei iud.

Sed quid si res fuerit per peritos æstimata mille, & fuerint à licitatoribus oblata quingenta, nunquid ex eo quia iudex in Præconio obtulit plus offerenti daturum, huic licitatori dari debeat? & magis puto non debere: nam emptorem non reperiri, & indigne licitantem reperiri à l. æquiparantur. l. 2. C. si in cau. iudi. pign. & ibi Bal. & Saly. l. illo eo tit. l. a cob. Butr. l. ordo. C. de execu. rei iudi. glo. d. l. a diuo. §. si pignora. an verb. non inueniât. & ibi Ale. nu. 6. Afflēt. decil. 358. in causa inter nobilem. nu. 6. eo igitur casu creditori dabitur iusolutum, vt infra dicam.

45 Sed stat difficultas, quod dicatur iustum pretium esse, de quo late differunt Doct. l. 2. C. de rescin. v. d.

Tira-

Tiraquel. in tract. de reu. aret lignagier. §. 1. in gloti. 18. in princ. post multos, tenet iustum pretium esse quanti res vendi posset in loco publico. Ego in terminis, in quibus loquimur cum esset in ciuitate Neapolis audiui sæpe virum doctissimum Ioannem Martialem. tunc consiliu Neapolitana Regentem, dicentem iustum pretium appellari, si verus rei valor in sexta parte non lædatur, ex sententia Bart. si societatem. §. arbitratorum. verū. quæro, quæ dicatur parua nu. 25. ff. pro iocio, ubi inquit ipse Bart. quod in taxatione pretii facta ab alio quam a domino, testis ultra sextam partem rescissionem parat, & hoc idem voluit Gem. cons. quarto quæritur consilia Caderini, tit. de arbitris. statutum vero nostrum, ut paulo inferius deducam. videtur de tertia parte veri valoris, siue æstimationis factæ a peritis considerasse: nam quando dat creditori insolutum, ut infra dicā, dat cum augmento tertiæ partis, ut si creditum sit trecentorum, extinguatur cum re valoris quadringentorum. iustum igitur oblatores cum crederem in terminis statuti nostri, qui tres partes ex quatuor æstimationis offerret: nam debitor ex re proportionabiliter ad debitum, nisi reuerit, tantum omnino est consecuturus, me tamen tum in hoc, cum etiam in cæteris omnium iudicio melius sentientium, remitto.

Verba igitur statuti de quo loquimur, ibi, si aliquis apparuerit emptor, dentur & vendantur per iudicem plus offerenti, declarata remeant ex præmissis, si is oblatores iniustus non sit.

47 Quinto igitur loco si oblatores iustus apparuerit. citabitur reus ad videndum deliberari bona subha-

statum Sempronio. plus offerenti, iuxta formam statutorum, & tunc Iudex deliberabit plus offerenti nisi intra menſem debitor ſoluierit ex noua dicti ſtatuti promiſſione. Quo mēſe elapſo iterum citabitur reus ad videndum fieri inſtrumentum venditionis eorūdem bonorum, eidem Sempronio, & pretium pro concurrenti quantitate crediti inſcripti inſtantis ipſo inſtanti ſolui, & reſiduum (ſi plus erit) deponi penes acta Notarii, & decerni mandatum de inuentione in poſſeſſionem dictum Sempronium oblatorem, iuxta formam iuris & ſtatutorum ad pr. di. Qua citatione executā, præuio iudicis decreto, omnia implebuntur, prout in citatione continentur.

48. Mandat ſtatutum, de quo loquimur, vt debitor & illius hæredes perinde de euictione & deſenſione rei ſubhaſtaræ teneantur, ac ſi ipſe debitor vēdidifſet, quod & in ſequēti caſu dationis inſolutum proredit, quod quidem circumſcripto ſtatuto, iure communi verum eſt, l. ſi ob cauſam C. de euicti. l. ſi plus ver. & ſi iuſſu. eo. tit. quo in loco tex. declarat debitorem euictione ſecuta non ad duplum, ſed tantum ad pretium, & uſuras teneri, de quo per Alex. d. l. a diuo. §. ſi poſt, ad dictum nu. 7. ff. de rei iudi.

49. Sed ſi aut nullus emptor aut iniuſtus apparebit, qđ idē eſt, vt prædixi, tunc ſexto loco ad dationē inſolutum deueniendum erit, ex eodem de quo loquimur ſtatuto: & licet hoc caſu multæ quidem & notabiles quæſtiones traſtentur a Docto. la. diuo. §. ſi pignora ff. de rei iudi. vnde ſtatutum noſtrum ſumptum eſſe videtur, & per Bald. & alios l. ordo. C. de execu. rei iudi. tamē ſtatutum noſtrum clare aperit dationem inſolutam eſſe faciendam pro quantitate

te debiti, & tertia parte pluri, ita ut si res sit valores mille, cred. tum sit trecentorum, assignabitur creditori tanta pars rei subhastatae, quae ascendat ad quantitatem quadringentorum (trecenta enim extenuant debitum, & centum cedunt in augmentum) per quædationem insolutum vult statutum, quod ipse creditor efficiatur dominus, & vendat cui vult, debitor tamen poterit bona intra sex menses à die dictæ dationis insolutum numerandos reluere, soluendo quantitatem debitam, pro qua fuit facta missio & executio.

50. Hoc igitur casu citabitur reus ad videndum infra scripto instanti dari insolutum bona, super quibus executio facta fuit; pro concurrenti quantitate & augmento tertiæ partis pluris, iuxta formam statutorum, & iudex interloquendo assignabit creditori tantum de bonis subhastatis, quod ascendat ad quantitatem creditori debitam, & tertiam partem ultra, iuxta formam statutorum.

51. Sed nunquid ab hoc secundo decreto dationis insolutum liceat appellare? & quidem tot videntur esse opiniones quot capita. Alex. tamen l. si finita. §. Iulianus n. 20. ff. de damno infe. post relatas multorum opin. dicit magis communem, non posse, præsertim in casu nostro, in quo præcedit sententia definitiva, de mente Saly. authen. ei qui. in penult. quæst. C. de bon. aucto iudi. poss. & hanc credo verissimam, & propterea statuentes indulserunt semestre spatium ad reluendum.

52. Augmentum hoc tertiæ partis quod à statuto datur, non est iure communi incognitum, authen. hoc ius porrectum C. de sac. lau. eccle. ubi glo. in verb.

decima. licet ibi augeatur decima rei, hic tertia crediti: & hoc quidem rationabile est, cum inuitus creditor rem pro pecunia accipere cogatur contra iuris regulas, ut ibi glo. aduertit.

- 53 In hoc semestri computando, menses triginta dierum singuli erunt computandi, ut dixi supra de fatalibus, audiui tamen Reuerendiss. D. Iacobum Cardinalem de Puteo, tunc Rotæ Auditorem, (in vna Cardellana bonorum, in qua d. Iulia de Marganis, triduo post lapsum termini sex mensium, de quibus loquimur, ut prædixi computatum depositum fecerat) dicentem, Rotam sensisse, quod si terminus non fuisset lapsus nisi per vnum tantum diem, quod debitor deberet audiri ex benignitate. l. vbi lex. ff. de reg. iur. sed quia triduum intercesserat, ipsa fuit exclusa, de cuius diei computatione per Tiraq. de retrahet. lignagier. §. 1. in glo. 11. n. 18 sed hodie omnis hæc difficultas est sublata ex statuto lib. 1. c. 197. versiculo menses.

- 54 Quamuis creditor ex hac datione insolutum efficiatur Dominus, & regula sit quod singularis successor non teneatur stare colono lemporem. C. loca. cum concor. tamen hic creditor non poterit inquilinum, aut colonum expellere, nisi fraus debitoris conuinceretur, ut si locasset modico pretio, imminente iam sententia vel datione insolutum, ut dicit Tiraquel. de retrahet. conuention. §. 3. numer. 17. & 18. post Bald. Alexand. Ias. & alios, de quibus ibi per eum.

- 55 Vnum etiam admoneo de mente eiusdem Andreæ Tiraquelli, quod hæc non est proprie datio insolutum, neque comprehenderetur sub statutis loquentibus

tibus de datione in solutam, cum hæc dicatur addi-
ctio pignoris, ut ipse late prosequitur, in tit. de re-
tract. lignagiet § 1. in glo. 4. n. 8.

56. Cæterum si nec mobilia nec immobilia reperi-
antur, nec debitor ipse capi possit, nomina debitorum
pignori capienda erunt, ad quæ tandem in subsidium
non existentibus aliis in casu, de quo loquimur deue-
niendum erit: nam hoc casu neque statutum anti-
quum providebat, neque consuetudo aliqua erat, ut
apparet ex forma mandat. supra annotata, igitur sta-
tutum novum ius commu. sequens d. cap. 194. ver-
ficulo sin autem super nominibus formam etiam in
hoc tradidit: liquidem, si facta excussione per nuntium
aut executorem neque mobilia neque immobilia re-
periantur, in quibus executio fieri possit. Bart. l. 2. C.
quan. fis. vel priua. in secunda lectura, in princ. & ibi
Bald. in prin. & nu. 1. & ibi etiam Saly. in prin. n. 5.
qui expresse tenet excussorem mobiliū & immo-
biliū præcedere debere, & hoc videntur præsup-
ponere omnes Docto. d. l. a diuo. §. sic quoque. ff. de
rei iudi. ad nomen deueniatur.

57. De cuius excussione forma videbis per Bald. d.
l. 1. in m. 9. & per Saly. ab eodem. fin. verficu. hoc at-
tende.

Hoc igitur casu, quo ad nomen deueniendū erit,
vocabitur nomen, id est, debitor debitoris in iudicio,
ibique per iudicem interrogabitur, si debitor sit cō-
demnari, qui si confitebitur, tunc iudex iubebit, illud
nomen pignori penes creditorem esse, ita dicit glos.
l. pri. C. de præto. pign. quam ibi Bald. approbat, &
sequuntur Bart. & idem Bal. ac Saly. l. 2. C. quan. fis.
vel priu. omnes sub num. 4. & Alex. d. l. a diuo. §. sic

quoque.

quoque num. 12. & ibi lat. versi. capio, gló. ff. de re
iudi. & est communis, vt dicit lat. ibi, *et c.*

Forma autem procedendi hæc erit, citabitur de-
bitor debitoris ad videndum productionem præ-
paratoriorum, & respondendū illis sub grauamini
comminatione, in quibus interrogabitur nomen si
sit debitor illius condemnati, & pro qua quantitate
eoque contumace existente, procedetur ad grauam-
en, vt tædio affectus veniat ad respondendum, &
hanc praxim suo no ex dictis Bald. d. l. 2. col. pe. nu.
10. vers. quæro quid igitur si venit aduersarius. C.
quan. sis vel priua. vbi dicit, quod debitor debitoris
non erit audiendus si petat ibi, dari libellum super
hac materia, quia quando præparatorum ordina-
tur etiam ad iudicium, in quo libellus requiritur,
non datur in præparatorio libellus, sicque hanc in-
terrogationem in modum præparatorii faciendam
esse senti e videtur.

Credo etiam quod poterit moneri iste debitor, quatenus intra triduum debeat in actis declarasse, si sit debitor illius condemnati sub certa pœna, quo existente contumace procedetur ad pœnam, & executionem captis pignoribus, ut fit in cæteris casibus in quibus moniti contumaces existunt.

Si igitur confitebatur se debitorem, tunc quia confessus pro iudicato habetur l. i. si de confess. cum concor. fiat per iudicem præceptum de soluendo, intra octo dies ad instar mandati de parendo, & eo cessante ad executionem, ut supra dixi denotetur, & mandatum contra reum relaxatum quæ ipsi excusetur.

Sed si neget, se delictorem, tunc maior est questio
de

de qua per Doct. d. l. 2. C. quan. fil. vel priu. & d. l. a diuo. §. sic quoque si de re iud. vbi est tex. nota ex quibus in effectu colligitur regula, quod si debitor negat, executio fieri non potest. Quæ regula de mente Alex. d. §. sic quoque num. 2. & 3. post relatos, & ipsam, qui late dissent, limitatur primo non procedere, si confitetur aperte, puta per publicum instrumentum, de debito negantis, quia tunc non obstante negatione, ut pote manifeste calumnia, proceditur ad executionem, idest, præceptum de soluendo, & demum ad relaxationem in mandat, & executionem, ut dixi. Secundo limitatur quando incontinenti posset occurrere de calumnia & debito, quia res non requireret altiorē indaginē, doct. n. de præmissis, executio fiet, ut supra. Tertio quando debitor cilet annuæ præstationis, in cuius quæ possessione exigendi condemnatus reperiretur, quia tunc etiam executio non impediretur, sed hodie statuto modo cautur ut citato reo addendum nomen iudicis debitoris, & cessante iudex loco debitoris cedat & credetur contra debitorem debitoris iuxta causæ naturam procedat.

Absente autem condemnato, deputabitur curator bonis absentis, qui poterit etiam esse ipse idem creditor, ut dicit Bald. d. h. 2. num. 3. vers. secundo quæro. & ibi Saly col. 1. vers. quæro igitur, quid si de malitia, qui curator dato libello & lite contestata vel alias, secundum naturam causarum procedendo illum debitorem convincet, & demum ad executionem, ut infra procedet ita Bart. & Bald. d. h. 2. C. quan. fil. ille in prin. hic num. 3. Alex. d. §. sic quoque nu. 5. & rursus nu. 10. & ibi lat. nu. 3.

conio fuerat appositus, iterum Præconizari feci cū termino dierum viginti, præuio decreto iudicis, per quod fuit mandatum iterum subhastari casale, tanquam nulliter subhastarum; ex regula, quòd actus nullus non impedit, quo minus possit fieri validus. l. non putauit. §. non quæuis ff. de contra tab. Bart. au then atqui semel. co. 5. & fi. C. de prob. Canon. late c. in literis. extra de offic. deleg. sicque iterum subhastatione facta denuo licitatores admisit fuerunt.

37 Hoc vnum admoneo, quòd si res minoris, aut eius qui æquale priuilegium habet, fuisset subhastata, & terminus lapsus ad licitandum, si ex eo lapsu minor læsus esset, restitueretur, & iterum subhastari posset. Bar. d. l. si tempora. n. 7. per l. et si sine §. quæsitum ff. de min. sequitur Fabian. vbi supra. nu. 87.

38 Sed quid si in termino per iudicem in edicto appposito & Præconizato, nullus ad licitandum compareat, vtrum possit aliud, & sic secundum præconium postulante creditore emitte? & posse dicit Bar. d. l. si tēpora n. 5. C. de fid. instr. & iure hastæ fisca. licet secus esset quando in primo termino aliquis comparuisset: quia tunc ex verbis in edicto apposis, ibi: quibus elapsis plus offerenti deliberabitur, ius est oblatori quæsitum. Bar. d. l. si tempora. nu. 4. & propterea non debet in eius præiudicium alius admitti, sed de hoc infra videndum est. quid enim si hic vnus licitator minimum pretium offerret? an ex hoc quia solus, rem magni pretii occupabit? ceterum opin. Bar. de iterum subhastando, quādo nullus obtulit, vereor ne non vera sit in casu statuti nostri, in quo dicitur, & banno vnico præcedēte. &c. igitur si

tus, ita Romaling. 567. ostendens. quem sequitur Fabian. de Monte d. tract. de emptio. in quinta part. princ. nu. 89.

42 Quo in loco ipse Fabia. dicit vnum, quod non putauit prætermittendum, quod si plures successiue, idem pretium offerant, primus præferri debet, sed si omnes eodem temporis momento concurrant, aut fiet inter eos diuisio, aut gratificationi locus erit, quæ sunt notanda.

43 Et hoc etiam aliud non omittendum est, quod si is qui exclusus est a secundo oblato, velit iterum offerre, & secundum superare, si in termino est, admitti debet. Bar. post glo. d. l. si tempora. nu. 9. Fabia. vbi supra, ver. de forma. nu. 92.

44 Ipse quoque creditor ad licitandum admitti debet l. 2. vbi Sal. C. si in ca. iud. pig. Bal. d. l. ordo. in prin. C. de execu. rei iudi. glo. l. a diu. §. si pignora. quam ibi sequitur Bar. & Alex. nu. 11. ff. de rei iud. nu. 15.

Sed quid si res fuerit per peritos æstimata mille, & fuerint a licitatoribus oblata quingenta, nunquid ex eo quia iudex in Præconio obtulit plus offerenti daturum, huic licitatori dari debeat? & magis puto non debere: nam emptorem non reperiri, & indigne licitantem reperiri a læquiparantur l. 2. C. si in cau. iud. pign. & ibi Bal. & Saly. l. illo co. tit. l. a cob. Butr. l. ordo. C. de execu. rei iudi. glo. d. l. a diu. §. si pignora. an verb. non inueniât. & ibi Ale. nu. 6. Afflēt. decil. 358. in causa inter nobilem. nu. 6. eo igitur casu creditori dabitur insolutum, vt infra dicam.

45 Sed stat difficultas, quod dicatur iustum pretium esse, de quo late differunt Doct. l. 2. C. de rescin. vñ.

Tira.

Tiraquet in tract. de reu. auct. lignagier. §. 1. in gloss. 18. in princ. post multos, tenet iustum pretium esse quanti res vendi posset in loco publico. Ego in terminis, in quibus loquimur cum esset in ciuitate Neapolis audiui saepe virum doctissimum Ioannem Martialem. tunc consiliu Neapolitani Regentem, dicentem iustum pretium appellari, si verus rei valor in sexta parte non lædatur, ex sententia Bart. si locietatem. §. arbitratorum. vbi. quaro, quæ dicatur parua nu. 25. ff. pro locio, vbi inquit ipse Bart. quod in taxatione pretii facta ab alio quam a domino, lesio ultra sextam partem rescissionem parat, & hoc idem voluit Gem. cons. quarto inter consilia Calderini, tit. de arbitris. statutum vero nostrum, vt paulo inferius deducam. videtur de tertia parte veri valoris, siue æstimationis factæ a peritis considerasse: nam quando dat creditori insolutum, vt infra dicam, dat cum augmento tertiæ partis, vt si creditum sit trecentorum, extinguatur cum re valoris quadringentorum. iustum igitur oblatores cum crederem in terminis statuti nostri, qui tres partes ex quatuor æstimationis offerret: nam debitor ex re proportionabiliter ad debitum, nisi reluerit, tantum omnino est consecuturus, me tamen tum in hoc, cum etiam in cæteris omnium iudicio melius sentientium, remitto.

Verba igitur statuti de quo loquimur, ibi, si aliquis apparuerit emptor, dentur & vendantur per iudicem plus offerenti, declarata remeant ex præmissis, si is oblatores iniustus non sit.

47 Quinto igitur loco si oblatores iustus apparuerit, citabitur reus ad videndum deliberari bona subha-

stat. Sempronio. plus offerenti, iuxta formam statutorum, & tunc Iudex deliberabit plus offerenti nisi intra menſem debitor ſoluerit ex noua dicti ſtatuti prouiſione. Quo mēſe elapſo iterum citabitur reus ad videndum fieri inſtrumentum venditionis eorūdem bonorum, eidem Sempronio, & pretium pro concurrenti quantitate crediti inſcripti inſtantis ipſo inſtanti ſolui, & reliquum (ſi plus erit) deponi penes acta Notarii, & decerni mandatum de inuentione in poſſeſſionem dictum Sempronium obligatorem, iuxta formam iuris & ſtatutorum ad pr. di. Qua citatione executā, præuio iudicis decreto, omnia implebuntur, prout in citatione continentur.

48. Mandat ſtatutum, de quo loquimur, vt debitor & illius hæredes perinde de euictione & deſenſione rei ſubhaſtaræ teneantur, ac ſi ipſe debitor vēdidifſet, quod & in ſequēti caſu dationis inſolutum proredit, quod quidem circumſcriptum ſtatuto, iure communi verum eſt, l. ſi ob cauſam C. de euicti. l. ſi plus ver. & ſi iuſſu. eo. tit. quo in loco tex. declarat debitorem euictione ſecuta non ad duplum, ſed tantum ad pretium, & uſuras teneri, de quo per Alex. d. l. adiuto. §. ſi poſt, ad dictum nu. 7. ff. de rei iudi.

40. Sed ſi aut nullus emptor aut iniuſtus apparebit, qd idē eſt, vt prædixi, tunc ſexto loco ad dationē inſolutum deueniendum erit, ex eodem de quo loquimur ſtatuto: & licet hoc caſu multæ quidem & notabiles quæſtiones traſſentur a Docto. la. diuo. §. ſi pignora ff. de rei iudi. vnde ſtatutum noſtrum ſumptum eſſe videtur, & per Bald. & alios l. ordo. C. de execu. rei iudi. tamē ſtatutum noſtrum clare aperit dationem inſolutam eſſe faciendam pro quantitate

te debiti, & tertia parte pluri, ita ut si res sit valores mille, cred. tum sit trecentorum, assignabitur creditori tanta pars rei subhastata, quae ascendat ad quantitatem quadringentorum (trecenta enim extenuant debitum, & centum cedunt in augmentum) per quæ dationem insolutum vult statutum, quod ipse creditor efficiatur dominus, & vendat cui vult, debitor tamen poterit bona intra sex menses à die dictæ dationis insolutum numerandos reluere, soluendo quantitatem debitam, pro qua fuit facta missio & executio.

50 Hoc igitur casu citabitur reus ad videndum infra scripto instanti dari insolutum bona, super quibus executio facta fuit, pro concurrenti quantitate & augmento tertiæ partis pluris, iuxta formam statutorum, & iudex interloquendo assignabit creditori tantum de bonis subhastatis, quod ascendat ad quantitatem creditori debitam, & tertiam partem ultra, iuxta formam statutorum.

51 Sed nunquid ab hoc secundo decreto dationis insolutum liceat appellare? & quidem tot videntur esse opiniones quot capita. Alex. tamen l. si finita. §. Iulianus n. 20. ff. de damno inf. post relatas multorum opin. dicit magis communem, non posse, præsertim in casu nostro, in quo præcedit sententia definitiva, de mente Saly. authen. ei qui. in penult. quæst. C. de bon. aucto iudi. poss. & hanc credo verissimam, & propterea statuentes indulserunt semestri spatium ad reluendum.

52 Augmentum hoc tertiæ partis quod à statuto datur, non est iure communi incognitum, authen. hoc ius porrectum C. de sacertan. eccle. vbi glo. in verb.

decima. licet ibi augeatur decima rei, hic tertia crediti: & hoc quidem rationabile est, cum inuitus creditor rem pro pecunia accipere cogatur contra iuris regulas, vt ibi glo. aduertit.

- 53 In hoc semestri computando, menses triginta dierum singuli erunt computandi, vt dixi supra de fatalibus, audiui tamen Reuerendiss. D. Iacobum Cardinalem de Puteo, tunc Rotæ Aud. torem, (in vna Cardellana bonorum, in qua d. Iulia de Marganis, triduo post lapsum termini sex mensium, de quibus loquimur, vt prædixi computatum depositum fecerat) dicentem, Rotam sensisse, quòd si terminus non fuisset lapsus nisi per vnum tantum diem, quòd debitor deberet audiri ex benignitate. l. vbi lex. ff. de reg. iur. sed quia triduum intercesserat, ipsa fuit exclusa, de cuius diei computatione per Tiraq. de retrahet. lignagier. §. 1. in glo. 11. n. 18 sed hodie omnis hæc difficultas est sublata ex statuto lib. 1. c. 197. versiculo menses.

- 54 Quamuis creditor ex hac datione insolutum efficiatur Dominus, & regula sit quod singularis successor non teneatur stare colono leemptorem. C. loca. cum concor. tamen hic creditor non poterit inquilinum, aut colonum expellere, nisi fraus debitoris conuinceretur, vt si locasset modico pretio, imminente iam sententia vel datione insolutum, vt dicit Tiraquel. de retrahet. conuention. §. 3. numer. 17. & 18. post Bald. Alexand. Ias. & alios, de quibus ibi per eum.

- 55 Vnum etiam admonco de mente eiusdem Andreæ Tiraquelli, quòd hæc non est proprie datio insolutum, neque comprehenderetur sub statutis loquentibus

tibus de datione inolutam, cum hac dicatur addi-
ctio pignoris, ut ipse late prosequitur, in tit. de re-
tract. lignagier § 1. in glo. 4. n. 8.

36. Cæterum si nec mobilia nec immobilia reperi-
antur, nec debitor ipse capi possit, nomina debitorum
pignori capienda erunt, ad quæ tandem in subditi
non existentibus aliis in casu, de quo loquimur deue-
niendum erit: nam hoc casu neque statutum anti-
quum providebat, neque consuetudo aliqua erat, ut
apparet ex forma mandat. supra annotata, igitur sta-
tutum nouum ius commu. sequens d. cap. 194. ver-
ficulo si autem super nominibus formam etiam in
hoc tradidit: liquidem, si facta excussione per nuntiu
aut executorem neque mobilia neque immobilia re-
periantur, in quibus executio fieri possit. Bart. l. 2. C.
quan. fis. vel priua. in secunda lectura, in princ. & ibi
Bald. in prin. & nu. 1. & ibi etiam Saly. in prin. n. 5.
qui expresse tenet excussorem mobilia & immo-
bilium præcedere debere, & hoc videntur præsup-
ponere omnes Docto. d. l. a diuo. §. sic quoque. ff. de
rei iudi. ad nomen deueniatur.

37. De cuius excussione forma videbis per Bald. d.
l. 1. in m. 9. & per Salyabiolum. fin. versicu. hoc at-
tendo.

Hoc igitur casu, quo ad nomen deueniendū erit,
vocabitur nomen, id est, debitor debitoris in iudicio,
ibique per iudicem interrogabitur, si debitor sit cō-
demnari, qui si confitebitur, tunc iudex iubebit, illud
nomen pignori penes creditorem esse, ita dicit glos.
l. pri. C. de præto. pign. quam ibi Bald. approbat, &
sequuntur Bart. & idem Bal. ac Saly. l. 2. C. quan. fis.
vel priu. omnes sub num. 4. & Alex. d. l. a diuo. §. sic

quoque num. 12. & ibi lat. vers. capio, gló. ff. de re iudi. & est communis, vt dicit lat. ibi, *an. 118. 119.*

Forma autem procedendi hæc erit, citabitur debitor debitoris ad videndum productionem præparatoriorum, & respondendū illis sub grauaminis comminatione, in quibus interrogabitur nomen si sit debitor illius condemnati, & pro qua quantitate eoque contumace existente, procedetur ad grauamen, vt radio affectus veniat ad respondendum, & hanc praxim sumo ex dictis Bald. d. 1. col. pe. nu. 10. vers. quare quid igitur si venit aduersarius. Et quan. ff. vel priua. vbi dicit, quod debitor debitoris non erit audiendus si petat ibi dari libellum super hac materia, quia quando præparatorium ordinatur etiam ad iudiciū, in quo libellus requiritur, non datur in præparatorio libellus, sicque hanc interrogationem in modum præparatorii faciendam esse sentiri videtur.

Credo etiam quod poterit moneri iste debitor, quatenus intra triduum debeat in actis declarasse, si sit debitor illius condemnati sub certa pœna, quo existente contumace procedetur ad pœnam, & executionem captis pignoribus, vt fit in cæteris casibus in quibus moniti contumaces existunt.

Si igitur confiteatur se debitorem, tunc quia confessus pro iudicato habetur l. 1. ff. de confess. cum concor. fiat per iudicem præceptum de soluendo, intra octo dies ad instar mandati de pædendo, & eo cessante ad executionem, vt supra dixi deuenietur, & mandatum contra reum relaxatum quæ ipsū exequetur.

Sed si neget se debitorem, tunc maior est questio de

de qua per Doct. d. l. 2. C. quan. fil. vel priu. & d. l. a
 diuo. §. sic quoque si de re iud. vbi est rex. nota ex
 quibus in effectu colligitur regula, quod si debitor
 negat, executio fieri non potest. Quæ regula de men-
 te Alex. d. §. sic quoque num. 2. & 3. post relatos, &
 ipsum, qui late dissentit, limitatur primo non procé-
 dere, si esset aperte, puta per publicum missum. Et
 tum, de debito negantis, quia tunc non obstante ne-
 gatione, vt pote manifeste calumniola, proceditur
 ad executionem, idest, præceptum de soluendo, &
 demum ad relaxationem mandati, & executionem,
 vt dixi. Secundo limitatur quando incontinenti pos-
 set noceri de calumnia & debito, quia res non requi-
 reret altiore inuigilantia, doct. n. de præmissis, exe-
 cutio fiet, vt supra. Tertio quando debitor esset an-
 nuæ præstationis, in casibus quoque possessione exigendi
 condemnatus reperiretur, quia tunc etiam executio
 non impediretur, sed hodie statuto hodo cautur
 vt citato reo adcedendum nomen sui debitoris, & eo
 cessante iudex loco debitoris cedat & credetur con-
 tra debitorem debitoris iuxta causam naturam præ-
 cedat.

Absente autem condemnato, deputabitur cura-
 tor bonis absentis, qui poterit etiam esse ipse idem
 creditor, vt dicit Bald. d. h. 2. num. 3. vers. secundo
 quæro. & ibi Saly. col. 2. vers. quæro igitur, quid si
 de malitia, qui curator dato libello & lite contestata
 vel alias, secundum naturam causarum proceden-
 do illum debitorem conuincet, & demum ad exe-
 cutioem, vt infra procedet ita Bart. & Bald. d. h. 2. &
 C. quan. fil. ille in prin. hic num. 3. Alex. d. §. sic quo-
 que nu. 5. & rursus nu. 10. & ibi lat. nu. 3.

Declarat autem statutum nostrum quod cessio prædicta per Iudicem vel reum facta ita demum liberet debitorem quatenus creditor exigere poterit, & insuper mandat quod ex præmissis interim præiudicium creditori non intelligatur quo minus executionem realem & personalem contra debitorem facere possit, & quod postquàm debitori debitoris per creditorem cessio denunciata fuerit, aut fuerit per primum creditorem iudicialiter interpellatus, quod solutio facta sup creditor, ipsi creditori debitoris non noceat, nec soluentem liberet.

- 59 Et hæc quando nomen non erat obligatum ipsi creditori, ceterum quando & nomen debitoris erat victori, seu creditori obligatum, siue in genere siue in specie, alia est materia, de qua per Saly, d. l. 2. & per Alex d. 9. sic quoque, cum aliis locis per eum adductis, ibi videbis: de quo etiam per Staph. de lit. iust. fol. 150. secundum primam impressionem, versi. constat autem, qui loquitur circumscriptis statutis.

De executione rei iudicatæ in executiuis. Cap. III.

1. Executio rei iudicatæ, in executiuis instrumentorum, & apocharum, fit ut hic.
2. Executio iudicati dotalium instrumentorum, datur in mobilibus, & immobilibus, & contra nomina debitorum, ut actor eligit citra personalem.
3. Testamentorum executio iudicati, etiam personalis fieri potest nisi hæres inventario inuenitur.

1 **H**AEC de executione facienda in causis ordinariis. Cæterum si tractetur de executione instrumentorum siue apocharum vulgarium causarum, tunc si sententia confirmata sit quia in prima sententia mandatū executiuum relaxatum erit, vt dixi in prima instantia, iudex confirmans mandatum prædictum relaxabit, & cū eo executio fiet, tã realis quam personalis, & in bonis mobilibus & immobilibus, ad electionem creditoris, & electio vnus viæ non præiudicabit aliæ, vt dicit statutum lib. 1. cap. 82. si verò non fuerit appellatum, elapso termino ad appellandum, habebitur mandatum à iudice, qui illud decreuit siue relaxauit, & fiet executio, vt proxime dixi, sed si fuerit appellatum & appellatio deferatur aliquo casu, vt dixi supra de appellatione in executiuis, tunc habita fide iudicis ad quē, & ea producta, coram iudice à quo mandatum in prima sententia decretum relaxabitur, & ad executionem, vt dixi, procedetur.

Vtrum autem hæres debitoris capi possit, dicam infra hoc co. tit. vers. testamentorum. Et idem modus & forma seruabitur si sit petita apocę priuatę executio, eodem lib. 1. cap. 83.

2 Hæc eadem seruanda erunt in executione dotalem instrumentorū, & fiet executio realiter & personaliter quo ad obligatos, & eorum hæredes prout actor elegerit, & per electionem vnus viæ alteri nō erit obligatum, & contra hæredes debitoris si priuilegio inuentarii non sint tuti & ad instantiam hæredum creditoris vt lib. 1. cap. 82. 485.

3 Testamentorum quoque executio si sit petita, hæc eadem attendenda erunt, in quibus etiam persona-

lis executio fieri poterit, nisi hic hæres contra quem executio petitur, beneficio inuentarii iuuetur, lib. 1. cap. 86. & est de iure, vt dicit Alexand. post Imol. l. postulante in prin. col. 3. vers. item in quantum dixit hic Imo. ff. ad Trebelli. de qua re supra de executio. resta. vers. elapsis.

De executione rei iudicatæ in sum- marijs. Cap. IIII.

- I** Executio rei iudicata in summarijs fit iuris ordine seruato, vt scilicet primo capiantur mobilia: Secundo immobilia; Tertio persona: Quarto nomina debitorum. nec in hoc ordo perueri potest, quia limitatum datur mandatum. & numero 2.

- I** Summariarum causarum executionis alius sane, modus est: ideo siue iudex primus, siue iudex appellationum exequatur, debet iuris formam in executione seruari, quæ est (vt supra pluries dixi) & nunc aperit statutum d. lib. 1. cap. 95. vt primo capiantur mobilia, & si illa non sint immobilia, deinde persona, & demum nomina debitorum, vt dixi supra hoc eodem lib. vers. iuris ordo est: nam vt dixi supra suo titulo, vers. si nec ad secundam loco sententiæ in istis per iudices mandata executiua relaxantur, quæ vel postquam sunt confirmata, vel non sunt suspensa, executioni demandantur, iuris ordine seruato, vt dicit Bartol. in extrauag. ad reprimen. in verb. executionem in si dum loquitur de executione in summarijs, & allegat

allegat l. à duo. §. in venditione. vbi est iurisordo expressus. ff. de rei iudi. & ita etiam ante noua statuta vlu receptum erat: nam postquam sunt tradita in mandata executori, si is faciat fidem, mobilia non reperi-ri, quod fieri consuevit a te go cedulae mandati, tunc ex iudicis commissione notarius annotat in calce eiusdem mandati, quod d. Iudex attenta fide man- dat exequi in immobilibus, si summa in mandato contenta & personae qualitas patiantur: nam si esset modica summa, & persona vilis, tunc quia immobi- lia incutiter, & maxima cum iactura caperentur, ex glo. l. ab execute. C. quomo. & quand. iud. anno- tatur quod capiatur debitor, quod & fieri consuevit omni casu, quando executor attestatur neque mobi- lia neque immobilia reperisse: & hæc est excussio, de qua loquuntur Doct. d. l. à duo. §. in venditione. & ibi Bart. nu. 7. quem ibi sequuntur cæteri. ff. de re. iud. per Bald. & Sall. 2. C. quan. sis. vel priua. ille. nu. 9. iste, col. si. veri. hoc attende.

In quibus autem executio fieri non possit, dixi supra de executione in ordinariis, hic non re- peto.

- 2 Nec est dubitandum quod executio hoc casu præ- posteretur, id est, quod relictis mobilibus, deuenia- tur per executori em ante factam executionem ad im- mobilia, vel ad personam, quia in mandatis execu- tori datur vt auferat de bonis: igitur non poterit in possessionem immittere, neque personam capere, & si ad o. lupinus esset executor, quod ordinem per- uerteret, tunc reuocari per iudicem omnino debe- ret, quia est contra formam mandati. d. l. diligenter. ff. mandati. ac etiam liceret ab hoc, tanquam excei- su, ap-

tu, appellare per ea quæ notant Doct. l. ab executore ff. de appellatio & l. ab executione C. quorū appel- non recipi. Nec hoc casu obstatet statutum quod prohibet ab executionibus facti & capturis persona- libus appellari, quod est lib. I. c. 171. quia statutum illud non loquitur si ab excellu appelletur, sed sim- pliciter appelletur, inter quæ longa est differentia ut ex infra dicendis in appellatione a taxatione ex- pensarum apparebit.

LIBER NONVS.

De expensis litium. Cap. I.

- 1 *Expensa post rem iudicatam, triplici via deberi & exigi possunt.*
- 2 *Expense, si in stipulationem sunt deductæ, si in sententia nihil de illis dictum sit iure actionis peti possunt.*
- 3 *Iusta causa litigandi ab expensis non excusat, quando expensa iure actionis debentur.*
- 4 *Damnorum & interesse appellatione, veniunt expensa, non ex contrario.*
- 5 *Absolutio ab expensis per Iudicem facta, non intelligitur de illis, quæ iure actionis debentur, & num. 27.*
- 6 *Quod limita, ut hic. & num. 7.*
- 7 *Sortem recipiens & quietans, an intelligitur expensas iure actionis debitas, remisisse.*
- 8 *Expensa iure actionis debita, petuntur coram ordinario, & ordaine, de quo hic.*
- 9 *Expensa quæ in condemnationem sunt deductæ, repetuntur officio iudicis rem iudicatam exequentis, & ordi-*

ordine quo hic, & num. 11.

12. Ordinarius taxationem expensarum sibi reservando, successori reservasse videtur, secus in delegato arbitro & arbitratore.
13. Forma procedendi in repetitione expensarum, quæ officio iudicis rem iudicatam exquentis debentur.
14. Expensa debent examinari per Notarium, & in unam summam redigi, absque salariis Procuratoris & Advocati.
15. Forma citationis, in taxatione expensarum.
16. Scriptura an requiratur in expensarum taxatione.
17. Actor in taxatione expensarum, iure iurando asserere debet tantundem erogasse, & hoc est de forma & num. 35.
18. Appellare licet à taxatione expensarum, idest ab excessu, expresso excessu ut hic, numero 19. & 37.
19. Appellans à taxatione expensarum, depositum facere debet iure isto, & num. 26.
20. Taxatione expensarum semel confirmata, amplius etiam iure communi appellare non licet.
21. Iudex expensas taxans, post iuramentum à parte praestitum, adhuc illas moderare potest ex causa.
22. Forma citationis, in relaxatione mandati pro expensis taxatis.
23. Expensa quarum condemnatio nec absolutio in sententia facta est, conditione ex statuto, p. r. victorem à victo petuntur.
24. Iuramentum calumnie ab nō expensis excusat.
25. Iusta causa litigandi an ab expensis excuset.
26. Iudex an possit iure isto, cum ab expensis absolvere.
28. Iusta causa litigandi quæ dicatur, & quando, & à qui.

quibus expense non debentur, remissive. Et nu. 29.

30. Expense quæ conditione ex statuto debentur, coram quo iudice peti debent.

31. Forma procedendi in taxatione expensarum, quæ condi-

tionem ex statuto debentur, remissive.

32. Forma procedendi in taxatione expensarum.

33. Salarii advocatorum et procuratorum taxantur per statutum, de quo hic, à quo non receditur.

34. Iuramentum præstandum ab actore post expensarum taxationem.

35. Appellans à taxatione expensarum depositum facere debet.

36. Excessus in casu nostri statuti an sit exprimendus.

37. Ambabus partibus succumbentibus, quomodo expense debeantur.

38. Negare an liceat totum, ratione partis indebitæ petite, ad hoc ut ab expensis excusetur.

39. Actor petens plus debito, an reo in expensis condemnari debeat.

40. Expense quando debeantur pro rata victorie.

41. Expense primo liquide non compensantur cum liquidis, quando utraque pars succubuit.

42. Clausula, pro rata victorie, quid operetur in sententia, quæ ambo succumbunt, et victus victori condemnatur in expensis.

43. Expense quæ fiunt in reassumendis publicis instrumentis, et an et quando debentur.

44. Interpellatio, ad eff. tam aliquem constituendi in mora, quas debeat quæ litantes habere.

45. Consulendum est iniuste litigantibus, ut cedant.

46. De evitandis expensis, quando quis novit malam causam suam.

- 46 *Expensarum materia plenius remissive.*
 47 *Iudex secundæ instantiæ condemnans in expensis, etiam in illis primæ instantiæ condemnasse intelligitur.*
 48 *Succumbens ex iuramento in supplementum aduersario delato, ad expensas non tenetur, secus in eo qui ex iuramento decisorio succumbit.*
 49 *Auctor submittit se iudicio melius sentientium, & rogat eos ut communi vtilitati consulentes corrigant, deleant, addant, & suppleant.*

1 **S** Equens tractatus est expensarum in lite factarum, quæ triplici modo deberi & exigi poterunt à victo. Aut enim debentur iure actionis, aut officio iudicis rem iudicatam exequentis, si earum est in sententia condemnatio facta, aut conditione ex statuto nostro, si sit in sententia condemnatio omissa.

2 Si igitur vñ ad primum redeam in instrumento vel obligatione ex qua succubuit reus, sint in stipulationem expensæ deductæ, quod plerumq; fit, quia reus debendi promittit certo tempore aut loco soluere, aliàs vult teneri ad expensas, & damna, & tunc licet in sententia nihil sit dictum de expensis, adhuc peti poterunt iure actionis. glo. est reputata fin. in §. oportet. in fi. gl. magnæ. & ibi Ange. authen. de iudicibus. Saly. l. properandum. §. fin autem alterutra. num. 37. C. de iudic. & ibi Alex. post Bald. Butr. & alios, vbi per eum, nu. 2. & seq. Ang. §. hæc autem omnia. insti. de pœna teme. liti. la. f. d. §. fin autem. nu. 3. vers. istam primam. vbi etiam nu. 4. ampliat, & probat procedere omni casu, quo debentur iure actionis.

quoque num. 12. & ibi lat. versi. capio, glo. ff. de re iudi. & est communis, vt dicit lat. ibi, *et c.*

Forma autem procedendi hæc erit, citabitur debitor debitoris ad videndum productionem præparatoriorum, & respondendū illis in ob grauaminis comminatione, in quibus interrogabitur nomen si sit debitor illius condemnati, & pro qua quantitate eoque contumace existente, procedetur ad grauamen, vt tædio affectus veniat ad respondendum, & hanc praxim sumo ex dictis Bald. ad l. 2. col. pc. nu. 10. versi. *quæro* quid igitur si veniat aduersarius. Et quan. ff. vel priua. vbi dicit, quod debitor debitoris non erit audiendus si petat ibi dari libellum super hac materia, quia quando præparatorium ordinatur etiam ad iudicium, in quo libellus requiritur, non datur in præparatorio libellus, sicque hanc interrogationem in modum præparatorii faciendam esse sentiri videtur.

Credo etiam quod poterit moneri iste debitor, quatenus intra triduum debeat in actis declarasse, si sit debitor illius condemnati sub certa pœna, quo existente contumace procedetur ad pœnam, & executionem capitis pignoris, vt fit in cæteris casibus in quibus moniti contumaces existunt.

Si igitur confiteatur se debitorem, tunc quia confessus pro iudicato habetur l. 1. ff. de confess. cum concor. fiat per iudicem præceptum de soluendo, intra octo dies ad instar mandati de pædendo, & eo cessante ad executionem, vt supra dixi deuenietur, & mandatum contra reum relaxatum quæ ipsi exequetur.

Sed si neget se debitorem, tunc maior est questio de

de qua per Doct. d. l. 2. C. quan. fil. vel priu. & d. l. a
 diuo. §. sic quoque si de rerud. vbi est tex. nota ex
 quibus in effectum colligitur regula, quod si debitor
 negat, executio fieri non potest. Quæ regula de men-
 te Alex. d. §. sic quoque num. 2. & 3. post relatos per
 ipsum, qui late dissent, limitatur primo non procé-
 dere, si constet aperte, puta per publicum instum. &
 tum, de debito negantis, quia tunc non obstante ne-
 gatione, & pote manifeste calumniosa, proceditur
 ad executionem, idest, præceptum de soluendo, &
 demum ad relaxationem mandati, & executionem,
 vt dixi. Secundo limitatur quando incontinenti pos-
 set occurrere de calumnia & debito, quia res non requi-
 reret altiorē indagatōē, docto. n. de pramissis, exe-
 cutio fiet, vt supra. Tercio quando debitor ciet an-
 nuæ præstationis, in casus quæ in possessione exigi di-
 condemnatus reperiretur, quia tunc etiam executio
 non impediretur, sed hodie statuto h. odo cautur
 vt citato reo addecidendum nomen illi debitoris, & eo
 cessante Iudex loco debitoris cedat & credetur con-
 tra debitorem debitoris iuxta causam naturalem pro-
 cedat.

Absente autem condemnato, deputabitur cura-
 tor bonis absentis, qui poterit etiam etiam ipse idem
 creditor, vt dicit Bald. d. h. l. num. 3. vers. secundo
 quæro. & ibi Saly. col. 1. vers. quæro igitur, quid si
 de malitia, qui curator dato libello & lite contestata
 vel alias, secundum naturam causarum proceden-
 do illum debitorem conuincet, & demum ad exe-
 cutiōem, vt infra procedet ita Bart. & Bald. d. h. l. &
 C. quan. fil. ille in prin. hic num. 3. Alex. d. §. sic quo-
 que nu. 5. & rursus nu. 10. & ibi lat. nu. 3.

Declarat autem statutum nostrum quod cessio prædicta per Iudicem vel reum facta ita demum liberet debitorem quatenus creditor exigere poterit, & insuper mandat quod ex præmissis interim præiudicium creditori non intelligatur quo minus executionem realem & personalem contra debitorem facere possit, & quod postquàm debitori debitoris per creditorem cessio denunciata fuerit, aut fuerit per primum creditorem iudicialiter interpellatus, quod solutio facta sup creditori, ipsi creditori debitoris non noceat, nec soluentem liberet.

- 59 Et hæc quando nomen non erat obligatum ipsi creditori, ceterum quando & nomen debitoris erat victori, seu creditori obligatum, siue in genere siue in specie, alia est materia, de qua per Saly, d. l. 2. & per Alex d. 9. sic quoque, cum aliis locis per eum adductis, ibi videbis: de quo etiam per Staph. de lit. iust. fol. 150. secundum primam impressionem, vers. constat autem, qui loquitur circumscriptis statutis.

De executione rei iudicatæ in executiuis. Cap. III.

- 1 Executio rei iudicatæ, in executiuis instrumentorum, & apocharum, fit ut hic.
- 2 Executio iudicati dotalium instrumentorum, datur in mobilibus, & immobilibus, & contra nomina debitorum, ut actor eligit citra personalem.
- 3 Testamentorum executio iudicati, etiam personalis fieri potest nisi heres inuentario inuetur.

1 **H**AEC de executione facienda in causis ordinariis. Caterum si tractetur de executione instrumentorum siue apocharum vulgarium causarum, tunc si sententia confirmata sit quia in prima sententia mandatū executiuū relaxatum erit, vt dixi in prima instantia, iudex confirmans mandatū prædictum relaxabit, & cū eo executio fiet, tā realis quam personalis, & in bonis mobilibus & immobilibus, ad electionem creditoris, & electio vnus viæ non præiudicabit aliæ, vt dicit statutum lib. 1. cap. 82. si verò non fuerit appellatum, elapso termino ad appellandum, habebitur mandatū à iudice, qui illud decreuit siue relaxauit, & fiet executio, vt proxime dixi, sed si fuerit appellatum & appellatio deferatur aliquo casu, vt dixi supra de appellatione in executiuis, tunc habita fide iudicis ad quē, & ea producta, coram iudice à quo mandatū in prima sententia decretum relaxabitur, & ad executionem, vt dixi, procedetur.

Vtrum autem hæres debitoris capi possit, dicam infra hoc co. tit. vers. testamentorum. Et idem modus & forma seruabitur si sit petita apocę priuatę executio, eodem lib. 1. cap. 83.

2 Hæc eadem seruanda erunt in executione dotalem instrumentorū, & fiet executio realiter & personaliter quo ad obligatos, & eorum hæredes prout actor elegerit, & per electionem vnus viæ alteri nō erit obligatum, & contra hæredes debitoris si priuilegio inuentarii non sint tuti & ad instantiam hæredum creditoris vt lib. 1. cap. 82. 485.

3 Testamentorum quoque executio si sit petita, hæc eadem attendenda erunt, in quibus etiam persona-

lis executio fieri poterit, nisi hic hæres contra quem executio petitur, beneficio inuentarii iuuetur, lib. 1. cap. 86. & est de iure, vt dicit Alexand. post Imol. l. postulante in prin. col. 3. vers. item in quantum dixit hic Imo. ff. ad Trebelli. de qua re supra de executio, resta. vers. elapsis.

De executione rei iudicatæ in sum- marijs. Cap. IIII.

- I** Executio rei iudicata in summarijs fit iuris ordine seruato, vt scilicet primo capiantur mobilia: Secundo immobilia; Tertio persona: Quarto nomina debitorum. nec in hoc ordo peruerit potest, quia limitatum datur mandatum. & numero 2.

- I** Summariarum causarum executionis alius sane, modus est: ideo siue iudex primus, siue iudex appellationum exequatur, debet iuris formam in executione seruari, quæ est (vt supra pluries dixi) & nunc aperit statutum d. lib. 1. cap. 95. vt primo capiantur mobilia, & si illa non sint immobilia, deinde persona, & demum nomina debitorum, vt dixi supra hoc eodem lib. vers. iuris ordo est: nam vt dixi supra suo titulo, vers. si nec ad secundam loco sententiæ in istis per iudices mandata executiua relaxantur, quæ vel postquam sunt confirmata, vel non sunt suspensa, executioni demandantur, iuris ordine seruato, vt dicit Bartol. in extrauag. ad reprimen. in verb. executionem in si. dum loquitur de executione in summarijs, & allegat

allegat. l. a diuo. §. in venditione. vbi est iurisordo expressus. ff. de re iudi. & ita etiam ante noua statuta vlu receptum erat: nam postquam sunt tradita mandata executori, si is faciat fidem, mobilia non reperi-ri, quod fieri consuevit a te go cedulæ mandati, tunc ex iudicis commissione notarius annotat in calce eiudem mandati, quod d. Iudex attenta fide man- dat exequi in a. in mobilibus, si summa in mandato contenta & personæ qualitas patiantur: nam si esset modica summa, & personæ vilis, tunc quia immobi- lia incutititer, & maxima cum iactura caperentur, ex glo. l. ab exectore. C. quomo. & quand. iudi. anno- tatur quod capiatur debitor, quod & fieri consuevit omni casu, quando executor attestatur neque mobi- lia neque immobilia reperisse: & hæc est excussio, de qua loquuntur Doct. d. l. a diuo. §. in venditione. & ibi Bart. nu. 7. quem ibi sequuntur cæteri. ff. de re. iud. per Bald. & Sal. l. 2. C. quan. sis. vel priua. ille. nu. 9. iste, col. si. veri. hoc attende.

In quibus autem executio fieri non possit, di- xi supra de executione in ordinariis, hic non re- peto.

- 2 Nec est dubitandum quod executio hoc casu præ- posteretur, id est, quod relictis mobilibus, deuenia- tur per executorem ante factam executionem ad im- mobilia, vel ad personam, quia in mandatis execu- tori datur vt auferat de bonis: igitur non poterit in possessionem immittere, neque personam capere, & si ad o. supinus esset executor, quod ordinem per- uerteret, tunc reuocari per iudicem omnino debe- ret, quia est contra formam mandati. d. l. diligenter. ff. mandati. ac etiam liceret ab hoc, tanquam exce- su, ap-

10, appellare per ea quæ notant Doct. l. ab executore ff. de appellatio & l. ab executione C. quorū appell. non recipi. Nec hoc casu obstat statutum quod prohibet ab executionibus facti & capturis personarum appellari, quod est lib. i. c. 171. quia statutum illud non loquitur si ab excellu appelletur, sed simpliciter appelletur, inter quæ longa est differentia ut ex infra dicendis in appellatione a taxatione expensarum apparebit.

LIBER NONVS.

De expensis litium. Cap. I.

- 1 *Expensa post rem iudicatam, triplici via deberi & exigi possunt.*
- 2 *Expense, si in stipulationem sunt deductæ, si in sententia nihil de illis dictum sit iure actionis peti possunt.*
- 3 *Iusta causa litigandi ab expensis non excusat, quando expensa iure actionis debentur.*
- 4 *Damnorum & interesse appellatione, veniunt expensæ, non ex contrario.*
- 5 *Absolutio ab expensis per Iudicem facta, non intelligitur de illis, quæ iure actionis debentur, & num. 27.*
- 6 *Quod limita, ut hic. & num. 7.*
- 8 *Sortem recipiens & quietans, an intelligitur expensas iure actionis debitas, remississe.*
- 9 *Expense iure actionis debite, petuntur coram ordinario, & ordine, de quo hic.*
- 10 *Expensa quæ in condemnationem sunt deductæ, repetuntur officio iudicis rem iudicatam exequentis, & ordi-*

ordine quo hic, & num. 11.

12. Ordinarius taxationem expensarum sibi reservando, successori reservasse videtur, secus in delegato arbitro & arbitratore.
13. Forma procedendi in repetitione expensarum, quæ officio iudicis rem iudicatam exequentis debentur.
14. Expense debent examinari per Notarium, & in unam summam redigi, absque salariis Procuratoris & Advocati.
15. Forma citationis, in taxatione expensarum.
16. Scriptura an requiratur in expensarum taxatione.
17. Actor in taxatione expensarum, iure iurando asserere debet tantundem erogasse, & hoc est de forma.
18. Appellare licet à taxatione expensarum, idest ab excessu, expresso excessu ut hic, numero 19.
- 37.
19. Appellans à taxatione expensarum, depositum facere debet iure isto, & num. 26.
20. Taxatione expensarum semel confirmata, amplius etiam iure communi appellare non licet.
21. Iudex expensas taxans, post iuramentum à parte præstitum, adhuc illas moderare potest ex causa.
22. Forma citationis, in relaxatione mandati pro expensis taxatis.
23. Expense quarum condemnation nec absolutio in sententia facta est, conditione ex statuto, p. r. victorem à victo petuntur.
24. Iuramentum calumnie ab nō expensis excusat.
25. Iusta causa litigandi an ab expensis excuset.
26. Iudex an possit iure isto, cum ab expensis absolvere.
28. Iusta causa litigandi quæ dicatur, & quando, & à qui.

- 46 *Expensarum materia plenius remissive.*
 47 *Iudex secunda instantie condemnans in expensis, etiam in illis primæ instantie condemnasse intelligitur.*
 48 *Succumbens ex iuramento in supplementum aduersario delato, ad expensas non tenetur, secus in eo qui ex iuramento decisorio succumbit.*
 49 *Auctor submittit se iudicio melius sentientium, & rogat eos ut communi utilitati consulentes corrigant, deleant, addant, & suppleant.*

1 **S** Equens tractatus est expensarum in lite factarum, quæ triplici modo deberi & exigi poterunt à victo. Aut enim debentur iure actionis, aut officio iudicis rem iudicatam exequentis, si earum est in sententia condemnatio facta, aut condictione ex statuto nostro, si sit in sententia condemnatio omissa.

2 Si igitur ut ad primum redeam in instrumento vel obligatione ex qua succubuit reus, sint in stipulationem expensæ deductæ, quod plerumq; fit, quia reus debendi promittit certo tempore aut loco soluere, alias vult teneri ad expensas, & damna, & tunc licet in sententia nihil sit dictum de expensis, adhuc peti poterunt iure actionis. glo. est reputata fin. in §. oportet. in fi. gl. magnæ. & ibi Ange. authen. de iudicibus. Saly. l. properandum. §. fin autem alterutra. num. 37. C. de iudic. & ibi Alex. post Bald. Butr. & alios, vbi per eum, nu. 2. & seq. Ang. §. hæc autem omnia. insti. de pœna teme. liti. laf. d. §. fin autem. nu. 3. versi. istam primam. vbi etiam nu. 4. ampliat, & probat procedere omni casu, quo debentur iure actio-

nis, & vtrumque ibi tenuit Iacob. & sequitur Hyp. l. parte vel marito, num. 25. & 27. ff. de quaestio. per Papien. de for. actionis realis. vericulus. & expensis. numero 9.

3 Nec hoc casu iusta causa litigandi prodesset ad condemnationem & solutionem effugiendam, vt late prosequitur Ias. vbi supra, nu. 3.

4 Et hæc procedunt, & est tertia ampliatio etiam si in instrumento non essent expressæ promissæ expensæ, sed tantum damna & interesse, quia ex communi stylo Notariorum, vt dicit Ale. in illis verbis, damna & interesse intelliguntur etiam expensæ. Alex. consil. 34. in fin. vol. 3. licet non ex contrario, quia appellatione expensarum, non veniunt damna & interesse, vt dicit Bald. l. terminato. num. 19. C. de fructu. & litium expen.

5 Quarto ampliatur regula vt procedat, & expensæ quæ iure actionis debentur, peti possint per actore, non solum quando iudex omisit condemnationem, sed etiam quando expresse absoluit reum ab expensis, quia non intelligitur illum absoluisse ab istis, quæ debentur iure actionis, sed tantum ab illis quæ debentur officio iudicis mercenario. Salycet. d. 6. fin. autem alterutra, num. 37. Alexand. ibi num. 6. & Ias. numero 4.

6 Limita primo hanc quartam ampliationem, vt procedat quando promissio esset facta voluntarie, secus quando coacte & in iudicio, vt dicunt Alex. & Ias. vbi supra, qui ponunt exemplum in auth. generaliter. l. 1. C. de epis. & cle. quando actor cogitur satisfacere de lite prosequendo, ex quorum ratione ego amplio hanc limitationem ad cautiones iudiciarias, quas

quas præstare coguntur suspecti de fuga, & alii qui necessario in iudicio promittere coguntur, ut si absolvantur ab expensis, ex eorum tali promissione amplius pro illis conveniri non possunt, licet ille ex stipulatu debeantur.

- 7 Secundo limita dictam quartam ampliationem quando expensæ, quæ iure actionis debentur, fuissent in simul cum principali debito petitæ, ut promissæ & debitæ iure actionis, quia si talis petitio præcessisset, & iudex absolvisset reum ab expensis, & non fuisset a tali absolutione per actorem appellatum, non posset ulterius iure actionis peti. ita Alex. & Ias. d. §. *sin autem*. alterutra ille. nu. 6. hic, nu. 4. versi. sed fortius, quia sententiâ eo casu refertur ad libellum, quo ut dixi sunt petitiæ iure actionis, & propterea exceptio rei iudicatæ obstat petiti: secus autem quando hoc casu iudex condemnationem expensarum omisisset, quia tunc adhuc peti possent, quia sunt ut duo solida siue integralia in iudicio deducta, in quibus omissio condemnationis unius alterum non vitiat. ita not. Bald. terminato. col. 3. versi. nam si quidem C. de fructu. & litium expens. quod arbitror valde notandum.

- 8 His consequenter si quis fortem sibi debitam receperit, & de ea aduersario quietantiam fecerit, si non adeo sit generalis quod etiam expensas completatur, adhuc expensæ iure actionis debitæ peti poterunt, quia æque principaliter & iure actionis debentur expensæ, ut patet ex supra proxime relatis: quod secus esset si officio iudicis mercenario deberentur, quoniam sublato principali (intelligo iure communi, & quando condemnatio facta non esset) expensæ

nō remanerent. l. terminato. vbi Odofrē. & Cyn. in secunda oppo. C. de fruct. & liti. expens. l. centum Capuē. & l. fina. ff. de eo quod cert. loco vbi Bart. Bald. post Petrum de Bes. l. fi. §. preterea colum. 2. vers. ibi etiam C. de iur. dot. & cum hac Guido Papæ decis. 35. licet referat parlamentum cōtra tenuisse; & hāc sequitur additio ad dic. decis. Guido. sublato enim principali, accessorium non remanet. l. cum principalis ff. de regu. iur. cap. accessorium extra cod. ritu. lib. sexto.

9 Qui igitur secundum prædicta repetere voluerit expensas iure actionis debitas, aut procedet summarie, si summa patietur: aut ordinarie, si summa sit maior, & in terminis probatoriis suam intētionem liquidabit, iuxta superius suo loco tradita: aut si debeantur in instrumento habente executionem paratam, via executiua illa reperet, & intra terminum probatorium illas liquidabit, vt de exec. instrum. supra dixi.

10 Et hæc petitio omnino coram ordinario facienda erit.

Sed si in sententia fuerit facta expensarū cōdemnatio, & erit secundus casus principalis, tunc in primis sciendum est, quod si sententia transiit in rem iudicatam, vel per cōfirmationem iudicis ad quem, vel per tacitum siue expressum consensum partis, quod tunc non poterit condemnatus vltcrius à condemnatione appellare, licet à taxatione, si modus excedatur, appellare posset, ita Bald. d. l. terminato. C. de fruct. & litium expens. col. 4. vers. pone, quod videtur Ang. d. §. hæc autem omnia. nu. 16. in fin. de petem. liti. qui dicit tempora computari à die taxationis,

nis Philip. Franc. cap. sæpe contingit. col. 16. ver. decimo quæritur & ibi Alexan. col. 15. ver. sed quid si pronuntiavit, extra de appella. & hoc est planum, quia & ipsa condemnatio abiit in iudicatum.

- 11 Eo igitur casu, quo earum in sententia est condemnatio facta, expensæ recuperabuntur officio iudicis, rem iudicatam exequentis Abb. cap. 1. nu. 26. de sequestra poss. & fruc. Philipp. Franc. d. cap. sæpe contingit. in fi. verb. extra de appel. sed si appellatio fuerit deserta, tam iudex qui pronuntiavit eam desertam, quam iudex a quo in illis condemnare poterit. cap. reprehensibilis, & ibi Doct. de appel. quia expensæ huius temere appellationis, debentur ex dicta decretali reprehensibilis, vt ibi notant Canoni. & late prosequitur Franc. d. c. ex ratione in septima quæst. princ. ver. circa quartum post Cyn. Feder. Bar. Bal. & alios vbi per eum. Quinimmo ipse iudex, qui appellationem desertam pronuntiavit vel reiecit, etiã ex intervallo poterit in expensis condemnare, vt per eundem Franc. in d. cap. sæpe contingit. colum. 14. ver. sic. secundo quæritur, & ver. sic. tertio quæritur, de appella.

- 12 Scias tamen quod licet iudex ordinarius possit facta expensarum condemnatione, sibi illarum taxationem reservare, quæ reservatio etiam successori in officio facta intelligetur, ad Barto. in d. l. terminato. nu. 2. & ibi per Bald. C. de fruct. & litiū expens. per Bart. Bald. Saly. & Ang. l. fin. co. tit. C. de fructi. & litiū expens. tamen Delegati, Arbitri, & Arbitratores & similes, non sibi, sed deleganti vel cui de iure reservationem facere debent. Areti. §. hæc autē om. num. 17. institut. de poena teme. litigan. post Bald.

d.l. terminato. num. 11. & alios vbi per eum.

13 Hoc inquam casu, quo iudicis officio rem iudicatam exequentis petuntur, talis in procedendo forma seruabitur: citabitur reus ad videndum productionem listæ siue cedulæ expensarū, dicendum contra videndum admitti, & committi Notario illarū examen in forma, quo existente contumace, iudex admittet si & in quantum, & examen expensarū notario aëtuario committet, quod facere potest, secundum Bald. l. 1. ante nu. 3. C. de calumniis.

14 Notarius igitur tam per acta coram ipso facta, quam per regeſta, si etiam alibi expensæ factæ fuerint, illas diligenter examinabit, & in calce illius cedulæ attestabitur ad quam summam illas ascendere repererit, absq; procuratoris & aduocati salario.

Hoc peracto, citabitur reus ad videndum taxari & moderari expensas, quo non comparente, iudex taxabit expensas, prout in folio, & deinde annotabit in ipsius eiusdem folii calce ad quam summam dictas expensas taxauerit, inclusis salariis procuratoris & aduocati, eritque hoc casu citatio necessaria. Francus. d. cap. sæpe. col. 16. vers. decimo tertio quæritur. de appel.

16 Scriptura tamen quamuis de stylo cōsueuerit adhiberi necessario non requiritur, Bald. d. l. terminato. nu. 12. vers. quæro nunquid dicta taxatio. C. de fructi. & litium exp.

17 Debet autem actor post eā taxationem iuramento affirmare, se tantum erogasse quantum in taxatione continetur, & de hoc est tex. in d. §. si autem alterutra. & in auth. post iusiur. C. de iud. late prosequitur Ias. d. §. si autem alterutra. nu. 25. quod parum

rum obseruatur. & male, quia taxatio sine iuramento est nulla, vt dicit Franc. d. cap. sæpe. col. 16. versic. decimo quarto quæritur, quod iuramentum ex statuit quoque forma olim requirebatur, de quo tamen in nouis instru.

18. Ab hac taxatione expensarum, si debitum modum iudex exceßerit, poterit reus iure communi appellare. Inno. c. si. extra de his, quæ vi metusue causa. Bald. d. l. terminato. num. 17. C. de fructi. & litium expen. Franc. cap. sæpe. col. 16. ver. decimo quæritur. & ibi Alex. col. 15. versic. sed quid si pronuntiavit. de appell. Papien. in for. actio. realis. ver. & expen. nu. 18. Quod & regulariter in quolibet excessu, in articulo executiuo traditum est à Docto. l. ab executore. ff. de appell. l. ab executione. C. quorum appell. non reci. intellige tu, vt possit ab excessu & eo expresso appellare, per ea quæ dicit Bald. d. l. terminato. & sequitur Lanfr. in repeti. cap. quoniam contra. in ver. expensæ. n. 11. extra de prob. & ita videtur sentire Philip. Frac. vbi supra, qui Bald. allegat, & hoc etiam tenuit Abb. d. c. quod ad consultationem. nu. 33. de re iudi. cuius opinionem sequitur, vt veriore & amplissime comprobatur, confutatis contrariis Fely. ibi nu. 18. 19. & 20. & ab hac praxi non est recedendum.

19. Et hæc vt dixi iure communi: sed municipali iure, de quo loquimur, cauetur vt is qui appellat à taxatione expensarum, debet facere depositum in pecunia vel pignoribus plus valentibus intra triduum: & si appellatus non requisierit, & de eodem deposito constet in actis, talioqui suæ appellationi renuntiasse censeatur & prima taxatio firma maneat. lib. 1. cap. 175.

- 20 Vnum tamen admoueo, quod si hæc taxatio semel fuerit confirmata, nō dabitur vltcrius appellatio, non solū ex statuto nostro, ex quo non permittitur secundo prouocare, sed etiam iure communi. Alexandri. cap. nouit. ad fi. extra de appel. Fely. d. ca. quod ad consulationem post Nicolaum & Angel. ante nu. 20. vers. scias. quod vbi de re iudi.
- 21 Sed & ipse iudex qui expensas taxauit, etiā postquam ipsa taxatio ab actore iure iurando quod præstandū dixi, fuerit confirmata, poterit ex rationabili causa illam moderare. Inno. cap. fin. nume. 5. extra de his, quæ vi metusue causa. Francus, d. cap. sæpe. col. 16. vers. quarto decimo quæritur, de appel. qui limitare videtur in delegato. Ias. post Bal. & Spec. d. §. si autem nu. 26. ver. adde etiam quod taxatio. & hoc idem voluit, accedente tamen magna causa. Alexand. d. cap. cum cessante. col. 15. vers. quarto decimo fallit. de appell. sequitur Hyppo. in praxi. crimi. §. superest. nu. 22.
- 22 Si vero reus ab hac expensarum taxatione non appellauerit vnica citatione præcedente ad soluendum expensas taxatas & moderatas, aliàs tradi mādātum, iudex mādātum executiuū relaxabit, iuris ordine seruato exequendum. lib. 1. cap. 194.
- 23 Tertius principalis est casus quando expensæ, quæ debentur officio iudicis mercenario non sunt in sententia deductæ, sed omissæ. Quo casu licet iure communi reus centeretur ab illis absolutus. l. terminato, C. de fruct. & litium expens. & l. 1. C. depositi. & vtroque Doct. Ias. d. l. properandum. §. si autem alterutra. nu. 7. (licet eam omissionem iudex facere non debeat, nisi cum causæ expressione, vt dicit

cit Alex. d. §. fin autem. nu. 17. & Ias. ibi num. 10. & late prosequuntur. d. l. properandum. §. illo procul. vbi omnes. C. de iud. per tex. in §. oportet. auth. de iudiciis, & c. calumniam. extra de pœnis.) tamen ex statuto lib. 1. cap. 96. victus victori tenetur reficere expensas, & sic licet expensæ, quæ debentur iudicis officio mercenario, in sententia non sint deductæ, adhuc tamen condictione existo statuto per victorem a victo peti poterunt Bald. l. terminato. col. fin. vers. pone dicit statutum. C. de fruct. & litū expen. Alex. ad Bart. d. l. non solum. ff. de rei vend. in verb. statuto. vbi multæ concor. sentit. Imo. l. si tertius. §. Celsus. in fin. ver. ff. de aqua plu. arcen. Mathe. nota. 81. vbi additio plena. & in casu nostro, nulla cadere potest dubitatio, in quo verba statuti diriguntur ad victum: dicit enim statutū, in qualibet causa victus victori reficiat expensas, exceptis casibus in quibus aliter per aliqua statuta disponitur, nō obstat quod de calumnia sit iuratum, & quod in sententia non sit facta condemnatio in expensis, in quo statuto verba partibus & non iudici diriguntur, & propterea absque dubio cōdictione ex eo statuto petuntur, per nota. per Bart. l. 1. ff. de cōdictio. ex legē & per Felv. cap. significauerunt. col. 3. vers. scias etiam quod licet. de exceptio. quidquid sit in casibus. Bart. d. l. non solum. ff. de rei vend. & l. 3. fin. ff. de leg. 3. quando verba iudici, & non parti diriguntur.

- 24 Cessat igitur ex hoc statuto quæstio, vtrum iuramentum calumniæ ab expensis excuset, de qua late per Doct. d. l. properandum. §. fin autem alterutra. C. de iudi. licet hodie communis opinio sit, quod non excuset, vt dicit ibi Alex. nu. 21.

Sed

25 Sed nunquid iusta causa litigandi ab expensis excuset? & quidem in statuto à nostro non multum ab simili, Doctorum variæ sunt sententiæ, nam Bal. d. l. terminato. nu. 12. vers. pone dicit statutum tenet succumbentem ex iusta causa litigandi ab expensis excusari, & opinionem Bal. secutus est Alex. d. l. properandum. §. sin autem alterutra. num. 7. qui dicit hanc opinionem esse veriore & æquiore, cum Alex. videtur potius transire ias. ibi nu. 5. & sequens. & hanc opinionem sequitur Iacobi. ibidem num. 3. vers. secundo fallit, qui testatur ita teneri per Canonistas. cap. finem litibus. de dolo & contu. sed Imo. d. cap. finem litibus col. fi. ver. sed d. Floria. dicit, quòd licet opinio Bald. & sequacium sit æquior, tamē opinio glo. reputata singula. in auth. de exhiben. reis. in §. sancimus. verior est: & hoc idem tenuit Ang. in d. authen. de exhiben. reis. in princ. Clem. sing. 120. habens. & Hyp. de Marfi. l. patre vel marito. nu. 19. vers. limita. 2. ff. de quæstio. dicens ita pluries Alex. consultuisse, & attestetur hanc esse communem opin. & hoc idem voluit Alberi. de Rosa. d. §. sin autem. & Oldr. in secunda parte statuto. q. 192. quid si statuto caueatur, quòd victus victori, & ratio eorum est nō solum illa quòd statutum aliquid ultra ius commune operari debet, ex sentē. Bar. l. quarta. §. prætor ait. ver. quæro, quid si statuto. ff. de damn. inf. sed etiam ut dicit Cremen. quia per statutum inducitur actio, & quando expensæ debentur iure actionis, supra conclusum est in ver. nec hoc casu, iustam litigandi causam ab expensis, quæ iure actionis debentur, non excusare, sed etiam deberi si iudex reum ab expensis absoluisse, nisi eadem expensæ ut debite iure actionis

nis petitæ fuissent, & propterea inferebat Hyppo. d. l. patre num 30. quòd si iudex in terminis statuti sui expresse absoluisse reum ab expensis, sententia non valeret, vtpote contraria sententiæ illius statuti, de quo tamen infra.

Mihi videtur quòd communis opinio sit cum gl. d. auth. de exhiben. rejs. §. sancinus, & quòd ab ea in casu præsertim nostro recedendum non sit, tum ex ratione supra allegata per Cremen. quia expensæ cōditione ex statuto debentur, tum etiam per verba statuti, quæ excipiunt tantum illos casus, in quibus per statuta prouidetur, vt expensæ à victo non debeantur: clarum est autem quòd exceptio firmat regulam in contrarium. Alexand. consi. 126. num. 6. & consi. 259. nu. 5. vol. 2. Decius. l. 1. nu. 27. & ibi Cagn. ff. de reg. iur. credo tamen quòd iudex possit ex iusta causa ab expensis absolvere victum, per ea quæ infra proxime dicam.

26. Et quamuis supra pro ime in vers. sed nunquid. dixerim, Hyppo. tenere d. l. patre. nu. 30. reum absolui non posse, hoc tamen in casu nostro arbitror verū non esse, quia Saly. per eum allegatus, in l. pri. col. 4. vers. quæro ab extra. statutum est Ferrariæ. C. quan. prouoca. non est neces. & Fely. in cap. inter monasterium. in vers. si. extra de re iudi. loquuntur, in terminis statuti Ferrariensis, quo cauetur quòd succumbens habeatur pro condemnato, & ideo absolutio iudicis in casu suo non valeret, tanquam contra sententiā statuti, quibus verbis circumscriptis aliter dicendum esse ibidem asserit Saly. & propterea prædicta ampliatio Hyppo in casu nostro admittenda nō est, & concludendum ex rationabili causa, iudicem

ab

ab expensis succumbentem absolueri posse, & statutum intelligi eo casu, quādo condēnatio est omīssa.

- 27 Nec huic sententiæ refragatur, quod supra dixi verſ. quarto amplia. sententiam iudicis absoluentis ab expensis non trahi ad expensas iure actionis debitas, quoniam illud procedit eo casu, quo expensę debentur duplici via, vna actionis, alia officio iudicis mercenario, & propterea iudex absolvens ab expensis, intelligitur absoluisse ab illis, quæ mercenario officio debentur: est in casu statuti expensę ante sententiam non debentur, nisi iudicis officio, & propterea absoluendo, censetur absoluisse ab illis, quæ per suū mercenarium officium debebantur, quæ sunt eadē cum illis de quibus loquitur statutum: igitur si post absolutionem victor vellet a victo expensas repetere, sibi obſtaret rei iudicatę exceptio. sicque vltius peti non possent sicut etiam videmus, quod si expensę, quæ debentur iure actionis, sint expresse peritę, & absolutio sequatur, vltius peti non poterunt, ex sententia Alexan. & Ias. supra relata, verſ. secundo limita: verum est tamen quod actor ab ista absolutione appellare posset, per ea, quæ supradicta sunt: sed si non appelletur absolutio tenet, quæ statutum hoc casu non repugnat.

- 28 Quæ autem dicatur iusta causa litigandi, & quis censeatur eam habere, plene per Alex. d. 6. sin autē nu. 9. & per Ias. ibi nu. 8. qui ponit nouem casus, & prosequitur Iacobi ibidem nu. 6. ibi videbis, quoniā hic transferre non expedit.

- 29 Et penes Ias. d. 6. sin autē nu. 10. verſ. secundo principaliter limita. an notatū reperiēs, quæ personę, & quibus casibus nō debeant in expensis condemnari.

His

30 His cognitis videndum erit hoc casu quando expensarum conditione ex statuto repetuntur, coram quo iudice peti debeant? & quidem non coram Capitaneo appellationum, etiam si is sententiam exequatur, sed coram ordinario peti debent, quia principaliter & de per se iure actionis, siue conditione ex statuto, debetur, ut dixi supra, vers. tertius est casus, quod licet alias controuerteretur hodie per statutum est decusum d. c. 96.

31 Hoc igitur casu, quia statutum dicto c. 169. aperit, quod in expensarum repetitione nullus iuris ordo, vel solemnitas seruari debeat, sed solum listę productionis notarii examen & iudicis taxatio ac assertio actoris iure iurando facta quod tamen erogauerit, procedetur eodem modo, quo dixi supra vers. hoc inquam casu. ibi videbis, & eam formam seruabis, pręmium tamen cedulę expensarum quam Victor producet, tale fere erit.

32 Infrascriptam cedulam expensarum dat, & facit procurator Menii contra Aurelium, in causa Ro. pecuniaria, quę inter dictas partes coram primo Col. laterali versā fuit, quā per vos D. Iudicem recipi, & illas examinari & taxari, & pro illis mandatum executium relaxari iuxta formam statutorum petit, & instat, omni meliori modo.

Sed exhibita expensarum cedula cautus succumbentis patronus, diligenter quę mihi annotata sunt, pensabit, & penes actuarium & penes iudicem, queret omni industria clientem subleuare, pręsertim in salariis procuratorum & aduocatorum, quę a statu
31 to lib. 3. c. 92. satis leuiter taxantur, & cuius statuti forma etiam in taxatione expensarum seruanda est,

vt dicit statutum prædictum in fine, sicque curabit quantum poterit clientem exonerare.

- 34 Aëtor vero non cessabit, post taxationem iudicis, suo iuramento affirmare tatum expēdisse, quia hoc statutum requirit pro forma, vltra quod de iure cōmuni requiritur, vt dixi supra, vers. debet autem vbi admonui ex sentētia Philippi Franchi, taxationem iuramento omisso, nullam esse.
- 35 Si quis ab hac expensarum taxatione appellare volet, summam taxatam aut pignora plus valentia deponere debet, eisdem modo, forma, temporibus, quibus deponere tenentur, vt dixi supra versiculo & nec.
- 36 Et ex statuto prædicto quod est lib. 1. cap. 196. crederem, non esse necesse quod exprimatur exēsus in appellatione, vt supra dixi, vers. & hæc quia depositum purgat omnem præsumptam calumniā appellantis, & statutum simpliciter appellare permittit, depelito facto.
- 37 Sed quid si ambæ partes succumbant aut vineāt, quo modo hoc casu ex hoc statuto repetentur expēse? nam si id cognoscemus, pariter & nobis notum erit quid agendum sit, quando iudex victum victori, pro rata victoriæ condemnabit, & in hoc casu Milis in suo reper. in verb. expensæ compensantur. tenuit quod mutuis factis petitionibus, si vterque reus & aëtor, absoluantur in negotio principali, vel vnus pro parte vineit, pro parte succumbit, compensatio fiat. Saly. vero l. generaliter. §. his de præsentibus ad fin. C. de rebus credi. tenet quod vnusquisq; teneatur pro rata, in qua succubuit: idem vero Saly. l. in d. l. properandum §. si autem alterutra num. 20. aliter

aliter & melius sentit, distinguendo: Aut enim actor
petit plus debito, quia sibi debebantur centum, &
ipse petit centum quinquaginta, & tunc quia ratio.
38 ne partis licitum fuit totum negare, hoc casu reus
succumbens in parte, non tenebitur ad expensas: &
hec fuit opinio Bar. l. qui solidum. in prin. de leg. 2.
quam dicit communiter teneri in hoc, licet aliter sit
in respondendo positionibus. Alex. l. 1. §. si stipulan-
ti. nu. 8. & ibi Alcia. in fi. de verb. oblig. & Saly. in eo-
dem §. sin autem alterutra. sequuntur Alex. num. 24.
& Ias. nu. 17 & Iacobi. nu. 18. Cagno. l. non potest vi-
deri improbus. nu. 7. ff. de reg. iur. qua in re animadu-
uertendum est, quod Saly. Alex. & Iacobi. d. §. sin au-
tem. dicunt, quod actor hoc casu, quia plus debito
39 petit, condemnabitur reo in expensis in illo pluri,
quod plus debito petit, reus vero actori non condē-
nabitur in aliquo, de quibus omnino per Spec. tit. de
expen. §. penul. in fin. qui pulchre has taxationes &
ratas distinguit.

40 Sed si in diuersis capitulis, victoria vni & alteri
contingat, tunc pro rata victoriae expensae debebun-
tur, vel pro medietate, & erit compensatio, vel pro
tertia aut pro quarta, & tunc pro rata victoriae, repe-
tet vnusquisque, vt dicit Bald. d. l. terminato. num.
16. Imo d. l. qui solidum. & Iacobi. d. §. sin autem al-
terutra. & Cagno. c. finem litibus. de dolo & contu.

41 Et aduerte tu qui vidisti pro parte, vt procures
quanto citius taxationem: nam si aduersarius te pre-
ueniret, non fieret sui liquidi cum tuo illiquido cō-
pensatio. Bald. d. l. terminato. nu. 16. vers. modo pro-
ponamus.

42 Et notabis vnum, quod si iudex in sentētia, in qua
ambo

ambo actor & reus sunt victores, simpliciter victū victori condemnaret in expensis; talis sententia esset nulla, vt dicit Ias. post Bart. d. §. sin autem nu. 16. & hoc ratione incertitudinis, licet Iacobi ibi nu. 26. dicat, se post Bald. contrarium sepe consuluisse, & propterea hodie à peritis iudicibus adiiciuntur illa verba, pro rata victoriæ, quæ distribuunt secundum victoriam, & omnem ambiguitatem tollunt.

- 43 Quoniam autem frequenter in controuersiam veniunt expensæ, quæ sunt in reassumendis publicis instrumentis; sciendum est, quod si illa ante moram rei fuerint sine requisitione reassumpta, intelligo etiā de mora per interpellationem diei, in ipso met obligato, quod tales expensæ non debebuntur, secundum Bal. l. non ignorat. nu. 4. vers. modo ego quæro. C. de fructi. & liti. expr. & ideo inoleuit praxis, præfertim si reus sit persona, quæ in ius alterius successerit, interpellandi, reum pro implemēto eius quod in instrumento cōtinetur, protestando velle reluere instrumentum sumptibus rei, in qua protestatione fit cautus protestās, vt personam suam legitimet, ad Bart. l. si quis inficiatus ff. depo. per Alex. consi. 78. col. 2. vers. nec obstat quod maritus vol. 5. per Rip. in repeti. c. cum M. Ferrariensis. nu. 137. ad fi. de cōf. latē per Tiraquel. de retract. lignagier. §. 36. in glo. 2. nu. 5. quidquid tenuit Cersettus, in singularibus suis, in verb. procurator.

- 44 Et nota q̄ prædicta denūtiatio & interpellatio debet esset plena, cū suis qualitatibus ex quibus certiorari possit reus, alias in mora non constitueretur, vt plene per Tiraquel. d. §. 36. nu. 32. & per Cagno. d. regu. qui in alterius nu. 18. & hæc si fiat illi qui cer-

tus non sit, aliàs certus certiorari non debet. l. præff. de actio. emp. cum simi. vt idem Cagno. dicit ibidè. num. 20.

Et scias, quòd quis potest habere certo tempore iustam causam litigandi, & certo tempore non, & ideo cauti patroni, qui Deum timent, cum primum ex productione iurium actoris, vel testium apertu-
45 ra, cognoscunt clientem iniustam causam fouere, consulunt vt liti cedatur, & sic expensas cedens eu-
tabit, ex dicta doct. Bart. l. si quis inficiatus. ff. depo. de quo late per Deci. & Cagno. in d. regu. qui in alte-
rius ff. de reg. iur. & aliqua etiam per Docto. d. l. pro-
perandum. §. fin. autem alterutra. C. de iudi. vbi vi-
debis.

46 Cæterum si quis plenius expensarum materiam attingere voluerit (nam hæc quantum ad institutū opus mihi sufficere visa sunt) videat Canon. c. finē litibus de dolo & contu. Doct. d. l. properandum. §. fin. autem alterutra. & §. illo procul. C. de iudi. per Philip. Franc. c. sepe contingit. ad fi. qui ponit decē & octo notabiles quæstiones, & ibi aliqua per Alex. extra de appella.

47 Scias etiam, quòd si iudex in prima instantia cō-
demnationem expensarum omiserit, & iudex appel-
lationum simpliciter in illis condemnauerit, quòd
censetur condemnasse in expensis tam primi quam
secundi iudicii. Fely. c. significauerunt. nu. 7. ver.
demum. extra de exceptio.

48 Vnum tamen non omittam, quod succumbens
ex iuramento suppletorio, aduersario delato, expen-
sas non reficiet. Bald. l. generaliter. col. 4 C. de epis.
& cle. Alex. consi. 122. in fi. vol. 2. & d. l. properandū.

§. sin autem alterutra nu. 17. vers. subdit. licet secus
 sit in eo qui ex iuramento decisorio succumbit, vt
 dixi supra allegando las. hoc tenentem in d. l. prope
 randum §. sin autem alterutra. nu. 10. vers. tu autem
 aduerte. C. de iudi. quod intellige de iure: sed ex sta-
 tuto nostro, si iudex non absoluisset, tunc is qui ex iu-
 ramento suppletorio succubuit, ab expensis non ex-
 cusaretur ex supra scripto statuto, retenta communi
 conclusionem pro vera, quod iusta causa litigandi in
 statuto ab expensis non excuset: Et per hec ad laudē
 49 Omnipotentis Dei Trini & vni Gloriosæ semper
 Virginis Mariæ sit hic tractatus expeditus, in quo
 me correctioni omnium melius sentientium libent-
 issime subiicio: quā nimmo rogo & obtestor melius
 sentientes, vt ad communem vtilitatem corrigant,
 & deleant, addant, & suppleant.

F. I. N. I. S.

MA-

MATERIÆ QUÆ IN VOLUMINE STATVTORVM CONTINENTVR.

ORDINE ALPHABETICO IN VNO QVO-
que trium Librorum separatim cum ad ipsorum Statuto-
rum, tum ad huius Praxis commodiorem
vsu digestæ.

PRIMI LIBRI.

Absens extra distri-
ctu non est ad sen-
tentiam citandus,
sed sufficit citasse
procuratorem. cap. 52
Absentē vel infirmo aliquo ex
collateralibus quis vices lu-
as fungatur, & in quibus a-
ctibus. cap. 11.
Absentes ciues in distric-
tu habitantes quomodo citentur.
cap. 56
Actor in ordinariis post litis
contestatorem libello siue
positiōi nil addere potest,
nisi relictis expensis cap. 59
Actor cessans respondere posi-
tionibus rei poenam de qua
hic incurrit. cap. 68.
Actio personalis eum priorem
facit qui habet causam pri-
uilegiatam. cap. 128
Actio spoliū vide Spoliū actio.

Actorum transportatio & re-
petitio coram Capitaneo par-
te citata facta praua appel-
latione facit causam esse in-
structam. cap. 181
Ad iunctus in examine si venire
cesset hora deputata, solus
notarius examinabit. cap. 27
Admissio productorum si & in
quantum facta disputatione
ad merita referuat, & si non
erant admittenda, pro non
admissis habentur. cap. 70
Ad uocati Cameræ officium.
cap. 19
Aduena siue districtualis Ro-
mæ apprehensus, si citatus ad
domiciliū eligendum non
elegerit, proceduntur per af-
fixionem in omnibus causis,
& ad sententiā inclusive,
& si constituerit procurato-
rem, illum citasse sat erit.
cap. 59
Aa Alienatio

Index Libri I. Statutorum urbis.

- A**lienatio bonorum minorum m. vide Vendicio.
- A**limenta si per viduam petantur, quomodo, quando, & a quibus debeantur. cap. 138
- A**limenta viduæ debentur etiā pendente termino ad constituendum Inventariū. ca. 138
- A**limenta si petantur per patrē a filio, vel ē contrario, quomodo procedatur. cap. 140.
- A**limenta si per uxorem a viro petantur quomodo, & quando debeantur. cap. 139.
- A**limentorum causa summaria est, a quocūque petantur vel debeantur. cap. 140
- A**limenta semel decreta non suspenduntur per exceptionem, nisi actuali deposito facto. cap. 140
- A**ltius tollere parietem communem socio licet. cap. 107
- A**pocharum exequutio quomodo petantur, vide Exequutio apocharum.
- A**pocha etiam si careant tempore loco, & partis presentia valent & exequi debent. cap. 83.
- A**pocha habetur pro recognita si Reus citatus illam recognoscere cesset. cap. 84
- A**póstolos petens quando pro illis redire teneatur, & quando representare. ca. 168. & 169
- A**ppellare non licet in causis infra summam scutorum decem a Senatore & iuribus tantum. cap. 96
- A**ppellatio totam causam ad iudicem appellationum devolvit ita ut ipse possit de tota cognoscere. cap. 167
- A**ppellatio intra octo dies a die latae sententiæ interponi debet alias deservitur. cap. 168
- A**ppellatio iudici ad quem intra quinque dies a die appellationis interposita cum Apostolis representare debet, alias remanet deserta. cap. 168. 169. & 170
- A**ppellationes ab exequutionibus facti etiam personalibus non recipiuntur. cap. 169
- A**ppellans a sententia lata super exequutione instrumenti Apochæ testamenti, laudi, arbitrij, vel sententiæ nisi faciat intra triduum depositum ut hic, illi renunciasse censetur. cap. 169
- A**ppellatio ab interlocutoria an & quando admittatur. cap. 171
- A**ppellatio ab interlocutoria quomodo & quando facto deposito audiatur. cap. 171
- A**ppellans a sententia lata super desertione appellationis quid agere debeat, & quomodo utrique consulatur. cap. 176
- A**ppellatio a sententia lata super refectione appellationis vide supra proxime.
- A**ppellans a Taxatione expensarum non auditur nisi facto deposito intra triduum, & inrequisi.

Index Libri I. Statutorum vrbis.

inrequisitis de quo constat
in actis. cap. 173

Appellans à sententia arbitro-
rum quid agere debeat, & in
tra quantum tempus causam
expedire. cap. 176

Appellans à confessione debiti
seu mandati relaxatione in
vim obligationi. Cameralis
auditor exequutione non
suspensa. cap. 177

Appellationes omnes ante dif-
finitiuam debent per Nota-
rium, causæ vel alium ipso
impedito interponi, & eo ca-
su parti intimari. cap. 172

Appellationes subditorum Po-
Ro. ad Conseruatores defe-
runtur. cap. 188

Appellationum Capitaneus,
vide Capiraneus.

Arbitri qui eligi possint in co-
promissis ex forma statuto-
rum faciendis. cap. 100

Arbitri & tertius debent esse
periti secundum subiectam
materiam. cap. 100

Arbitri electi iuxta formam
statutorum iurare tenentur.
cap. 100

Archæ datio perficit emptione
nec emptor volens arrham
perdere, nec reus illam red-
dere duplicatam liberantur.
cap. 112

Articuli super quibus desidera-
tur à parte aduersa responsio
non debent à Notario alteri
parti ostendi. cap. 168

Articuli qui petuntur haberi
pro confessis debent esse di-

spositue concepti, & medio
iuramento dati. cap. 168

Articulis simpliciter responde-
re cessans per verbum, cedit
vel non credit pro confessio-
ne haberi debet. cap. 168

Articuli, iura, Exceptiones, &
gi similia parte citata producta
ipso iure habentur pro admis-
sis cognitione ad merita re-

seruata. cap. 176

Articulis medio iuramento da-
tis, alia materierum specifi-
catio non requiritur. ca. 70

Articuli in summariis sunt lo-
co petitionis, alia petitione
inessante. cap. 89

Aspectus seruitus, vide Seruitus
Assestramentum saltem ter. in
hebdomada congregari de-
bet. cap. 79

Assestramenti votum in quibus
articulis & causis peti possit
& adhiberi debeat. cap. 79

Assestramenti votum petitum
& non admissum, in quibus
faciat sententiam & interlo-

quutoriam nullam. cap. 79

B

Barones molestantes aut per-
turbantes ciues habentes in
eorum territoriis contiguas

possessiones quomodo caue-
re compellantur. cap. 169

Biretum viride, vide Petens.
Biretum viride non deferens
capl potest etiā in vim man-
dati,

Aa 3.

dati,

Index Libri I. Statutorum urbis

dati, alias contra eum rela-

taxari. *de quibus* cap. 161

Boloncum quatenorū est qua-

obtuqra *de quibus* cap. 193

Bonorum minorum, seu pupil-

idorum alienatio à Curatori-

abus vel tutoribus cum iudi-

ciis & coniuñtorum inter-

duenur si constet alienata in

utilitatem ipsorum reuoca-

ri non possunt. *de quibus* cap. 113

Bona subastata habent obliga-

ta de extinctione bona debi-

toris. *de quibus* cap. 192

et *de quibus* cap. 192

ok *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

onq *de quibus* cap. 192

Capitaneus appellationis ultra

taxatas sportulas recipiens,

potest ab officio remoueri,

ni & sententia est nulla. *ca.* 46

Capitaneus appellationum pro

denuntians de voto consulto-

ris sportulas suas ordinarias

habet. *de quibus* cap. 46

Capitaneus appellationum de

mane per duas horas ad tri-

bunal sedere debet. *cap.* 166

Capitanei appellationum offi-

cium circa admissionem vel

non appellationem; actorum

que receptionem, inhibito-

rem; confirmationem, vel in

firmationem sententiarum;

cap. 167

Capitaneus appellationis cau-

sam intra præfixa tempora

non terminans penā incurrit

cap. 167

Capitaneus appellationum ad-

hibito consultore cognoscit

de causa de qua prius cognō-

uerat si ad eum à Senatore

in casu permissio appelletur.

cap. 182

Capitaneo appellationum su-

pecto ut hic dicitur allega-

to consultor eligitur. *ca.* 185

Capitanei appellationum va-

cante officio Consultores ap-

pellationis recipiunt & inhi-

bent. *cap.* 187

Capitanei appellationum offi-

cio vacante nulla statutaria

tempora currunt. *cap.* 187

Capitum Regionis officia cir-

ca suas Regiones & assisten-

tiam

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- tiam Conseruatoribus per
eorum Priorem. cap. 18. &
lib. 3. cap. 8. ybi reliqua.
- Carceratus à non habente iurisdictionem si se obligant iuramento fecisse creditur. cap. 12. lib. 99
- Carolus est Bolonenorū sep-tem cum dimidio. cap. 195
- Causæ summam decem ducato-rum auri non excedentes re-assumi non possunt. cap. 41
- Causæ Capitollinis iudicibus, & Capitaneo per Apostolica rescripta commissæ, quæ alias ad Capitollinum forum spectassent, si certa procedendi forma per rescriptum tradita non sit, secundum formam statutorum cognosci, & decideri debent. cap. 43
- Causæ quibus ferix non obstat cap. 58
- Causæ ordinariæ quæ dicantur, & quomodo in illis procedatur. cap. 59
- Causæ ordinariæ vide Ordinariæ. cap. 21. lib. 21
- Causæ Executiæ quæ sunt, & quomodo in eis procedatur. cap. 82. vsque ad 87. lib. 1
- Causæ summariæ quæ sunt, & quomodo tractentur. cap. 88
- Causæ mercedum, vide Mercedum causæ. cap. 201
- Causæ infra summam scuto-rum decem per Senatorem, & illius iudices appellatione remota cognoscuntur. cap. 96
- Causa appellationis ex Testi-bus de nouo repertis si pro-ducantur iustificari potest. cap. 83
- Census & tributa Camere vr-bis debita, & census super hi bonis, stabilibus, aut æqui-pollentibus constituti, & ven-di non comprehenduntur sub statuto de præscriptio-nibus. cap. 58
- Census siue annuæ præstationes non nisi pro decem proxime præteritis annis peti possunt. cap. 159
- Cessio bonorum non recipitur ad effectum beneficii ceden-tis nisi damna fatalia cedent-tes passi sint, & de consensu maioris partis creditorum enumeratorum. cap. 161
- Chirographarij creditores in contentiando quod quis ad id bonorum cessionem admittatur, non connumerantur nisi vt hic. cap. 161
- Cianantiæ sunt illicitæ. ca. 159
- Cianantiæ quomodo cognos-cantur, & iudicentur. cap. 153
- Citatio si domi fiat, citatum non afficiat, nisi copia dimissa ad illi manibus copulantium, si vel in hostio affixa vt hic. cap. 151
- Citatio per iudicem in sequen-te diem iuridicam diffundi potest. cap. 51
- Citatio in intermediis sufficit, si vel contra procuratorem, qui

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- qui acceptavit vel principalem facta sit. cap. 52
- Citatio una die pro alia fieri debet. cap. 51
- Citatio etiam aliter quam pro alia die fieri potest si mora sit periculum allatura. & id iudici videatur. cap. 51
- Citationis copia dimissa quid continere debeat. & quomodo. cap. 51
- Citationes per Mandatarios curiæ Capitolij in quibuscunque actis fieri, exceptis causis ab initio commissariis, quæ tunc per cursores fieri debent. cap. 51. & 59
- Citæti ad sententiam in causis ordinariis & possessoris & in Executivis, & ad videndum aliquem haberi pro confesso non valent, nisi dominus & procurator citentur. cap. 53
- Citatio ad sententiam etiã ubi dominus & procurator citandi sint, si actor vel reus habitent extra districtum, & Romæ non habent neque elegerint domiciliũ, facta contra solum procuratorem sufficit. cap. 53
- Citatio ad sententiam contra reũ qui lite pendente ab Vrbe recessit quomodo facta sufficiat. cap. 53
- Citationes & relationes in scriptis quibus casibus & causis fieri debeant. cap. 54
- Citatio contra aduenam vel districtualem Romæ apprehensum, ut possit contera eũ ad subsequentes actus procedere, quid continere debeat. cap. 55
- Citatio per edictum Senatus contra ciues habitantes in districtu, vel ipsos districtuales, quid continere debeat. cap. 56
- Citatio non requiritur ad copiam recipiendam. cap. 60
- Ciues & incolæ, non nisi in curia Capitolij conveniri possunt, & si alibi conveniatur, & eorum declinatoria non admittatur, causa reassumitur, exceptis causis & personis de quibus hic. cap. 41
- Ciuis ciuem vel incolam alibi quam in curia Capitolina in ius vocans (obligatione Camerali excepta) punitur ut hic. cap. 41
- Ciues statuta ubique servare tenentur sicut & incolæ, & districtuales. cap. 43
- Colonus partianus in undemius dominum requirere debet. cap. 123
- Collegialium absentia vel infirmitate ultra dies decem durante, quomodo provideri debeat. cap. 12
- Collegij Notariorum Officiales quomodo, ubi, & quando vocentur. cap. 37
- Collegium procuratorum & Notariorum sua potest condere statuta. ca. 37
- Compromissum amplius quam ter

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- inter fieri periri non potest. c. 100
 Compromissum quando, in quibus causis, & inter quas personas peti possit. cap. 100
 Communium rerum diuisione quo ordine peratur, & a quibus. cap. 101
 Communium rerum resectio ab altero ex sociis peti potest. cap. 108
 Communem rem uendere uolens consortem requirere tenetur. cap. 110
 Communione rei negans articulis respondendo punitur ut hic. cap. 69
 Communiter locorum de districtu possunt cogi ad compellendum eorum concium, ut releuet indemnem fidei iusorem sub poena. cap. 157
 Communitates turbantes ciues in eorum possessionibus quomodo coerceantur. cap. 165
 Conductor qui per plures annos pensionem soluit domini questionem refricare non potest. cap. 121
 Confessus reputatur qui monitus articulis respondeat, id facere cesserit. cap. 68
 Confessio articulis facta partis aduersae absentia non uitiatur. cap. 68
 Consentiens in iurisdictionem iudicis, causam reassumi facere non potest. cap. 41
 Consentiens in iurisdictionem si iurdictio sit prorogabilis forum declinare non potest. cap. 186
 Conservatorum officium circa iurisdictionem & reliqua, vide officium Conservatorum Conservatores de quibus Syndicari possint. cap. 16
 Conservatores uacante sede Senatoris pro Senatore se gerunt. cap. 17
 Conservatores sede Capitanei appellationum uacante appellationes recipiunt, & inhibere possunt tantum. ca. 187
 Conservatores de appellationibus interpositis a subditiis castrorum Populo Romano cognoscuntur. cap. 188
 Consors uendere uolens rem communem, consortem requirere tenetur, & per certa tempora expectare debet. cap. 110
 Consultor tantumdem pro sportulis habere debet quantum Capitaneus. cap. 46
 Consultor Senatori quando datur. cap. 185
 Consultor capitaneo cognoscendi in tertia instantia eligatur. cap. 180
 Consultor Capitaneo suspectus cap. 184
 Consultor quando eligendus est quo ordine & quibus feruatis eligi debent. cap. 185
 Consultoris electi Officium. cap. 186
 Consultor electus suum consilium traditum Notario, reuocare non potest. cap. 186

Consultoris

Index Libri I. Statutorum urbis:

- Consultores** sportulæ sunt tantundem quantum pro Capitaneo est taxatum. cap. 186
- Constance** matrimonio quomodo dos reperatur, vide Dos.
- Consules Artium** in his in quibus iurisdictionem habent formam traditam procedendi in summaris servare tenentur. cap. 90
- Contestatio litis** in ordinariis est de forma. cap. 59
- Contumax** in opponendo declinatoriam non debet remitti nisi resectis expensis. ca. 61
- Contumacia** in respondendo positionibus quousq. & quo modo prorogari possit. c. 68
- Conuentus** pro re mobili, si nō satisfat, nec possideat, sequens patietur. cap. 197
- Conuentus** ratione rei Romæ existentis vel contractus, aut delicti Romæ initi & pertrati forum Capitolinum declinare nō potest, nisi in casibus exceptis. cap. 41
- Contractus illiciti**, vide Ciuantia.
- Copiam** petens si cesset illam recipere intra terminum datum notario, ad tradendum sibi imputetur. cap. 60
- Credimus & profitemur** sanctam Catholicam, & Apostolicam fidem, & Symbolum quo sancta Romana Ecclesia utitur. cap. 1.
- Creditores chirographarij**, vide Chirographarij.
- Creditor** quilibet in possessionem rei hypothecatae immitti potest ad iudicationem prioribus, & potioribus fieri debet. cap. 128
- Creditor** si de iure proberetur non habetur pro respondente. cap. 68
- Curatores** minoribus contra quos litigandum est, qua forma ad instantiam actoris deputentur. cap. 49
- Debitor** de fuga suspectus, vide Suspecti de fuga.
- Declinatoria** fori quando non admittatur. cap. 61
- Deposita** facere debet appellans in exequutiuis alias appellatio deseritur. cap. 171
- Deposita** ab appellatione ab interloquutoria, vide Appellatus ab interloquutoria.
- Deposita** fieri debet in causis mercedum. cap. 95
- Dilationes** tres dari debent in ordinariis, si petantur. c. 59
- Dilatio** tertia protogatur actori vel reo quando altera pars in vltima dilatione inra producit. cap. 77
- Dilatio** ad soluendam dotem data si pendeat tempore obitus alterius coniugum debetur. cap. 132
- Diffidati** non audiuntur agentes nisi satisfecerint. cap. 63
- Dissidationis** exceptionem, vide

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- vide Exemptione ex omni
 communicationis. cap. 101
- Districtus Vrbis passibus qua-
 draginta millibus circūqua-
 que finitur. cap. 105
- Districtuales, vide Cives.
- Diuisio rerum communium.
 cap. 101
- Diuisiones factæ semper rata
 esse debent. cap. 102
- Diuisio rerum impley rectorum
 recte fit sine consensu & præ-
 iudicio domini. cap. 103
- Dominus & Procurator con-
 functionem quibus casibus ci-
 tandi sint. cap. 53
- Domino causa ab Vrbe se ab-
 sentante cum sua familia li-
 te pendente sufficit citatio
 ad sententiam quod ad ipsum
 affixa in domo solite habi-
 tationis, vno teste presente
 faciente fidem Nuntio audi-
 uisse a vicinis ipsum ab Vrbe
 recessisse. cap. 53
- Domini locorum, vide Com-
 munitates.
- Donatio propter nuptias est
 pars quarta dotis. cap. 131
- Donationem propter nuptias
 lucratur coniux superstes al-
 tero prædefuncto sine libe-
 ris. cap. 131
- Donationem propter nuptias
 lucratur uxor præceden-
 tibus maritorum liberis ad
 usum fructum tantum.
 cap. 131
- Donationis propter nuptias pa-
 trum ceteris semper apposi-
 tum nisi sit expresse a contra-
 hentibus prohibent. cap. 131
- Donationi propter nuptias ita
 demum locus est, si dos sit
 soluta sine satisfacta, aut pe-
 deat dilatio ad solvendum
 data. cap. 132
- Donatio propter nuptias ma-
 trimonio soluto per mortem
 ante sex menses repeti non
 potest. cap. 133
- Donationes inter virum & ux-
 orem sponsum & sponsam non
 valent excepto anno subar-
 rationis. cap. 133
- Donationes inter virum & ux-
 orem iuramento non validan-
 tur, quod dolo extortæ pre-
 sumitur. cap. 135
- Donatio inter virum & uxorem
 sine inter vivos, sine causa,
 mortis, sine subscriptione do-
 nantis, & testium & alias pro-
 ut hic non valet. cap. 149
- Donationes quæ debeant infi-
 rmarum quo ordine, quo vno
 modo infirmantur. cap. 150
- Donationes factæ a mulieribus
 & minoribus non subsistunt
 nisi seruatis solemnitatibus
 de quibus hic. cap. 151
- Dos constare matrimonio quo-
 modo repetatur, & quomo-
 do repeti possit. cap. 129
- Dos data a fratribus de bonis
 propriis ad fratres reuerſi
 debet lucro dotali marito re-
 seruato. cap. 130
- Dos & donatio propter nupti-
 as non subiicitur statuto de
 præscrip-

Index Libri I. Statutorum vrbis.

prescriptionibus. cap. 158
 Dotis quarta pars, vide Donatio propter nuptias.
 Dos si sit in pecunia ante sex menses per vxorem superstitem reperi non potest, sed debetur interim ali. ca. 133
 Dos in immobilibus aut semperuentibus consistens, illico soluto matrimonio restitui debet vxori. cap. 133
 Dotis fructus sunt taxati ad rationem septem cum dimidio pro centenario. ca. 137
 Dotis fructus debentur viduæ post interpellationem iudicialem pro dotis restitutione. cap. 137
 Dubitans ad suam professionem accedere sibi per iudicem Marescallum aut mandatarium associantem dari debere, recte peret. cap. 93.
 Ducatus auri est iuliorum undecim. cap. 195
 Duæ sententiæ conformes habent vim triū in quibuscunque tribunalibus inter ciues incolas. & Districtuales. cap. 178
 Duplū in euictionibus debetur & stipulari potest. cap. 120

EDicto Senatus qui & quomodo citentur, vide Citatio per edictum.
 Electionem habens in executione realiter vel personaliter

potest de vna ad aliam viam transire. cap. 193
 Emere nullus cogitur bona Camera. cap. 116
 Emens bona Camera per camerarium defēdi debet. c. 117
 Emphyteotica res diuidi possunt sine Domini consensu, & præiudicio. cap. 103
 Emphyteota non potest quæstionem dominij domino referre. cap. 121
 Emphyteotica res pro dote sine domini consensu obligari possunt iure domini integro remanente. cap. 122
 Emphyteosi per generationem finita seu tempore finita renouari debet successoribus de sanguine vel agnatione. cap. 124
 Emptor pretium cogitur soluere habita vel oblata. ca. 111
 Euictione sequuta duplum a vendente si promissa sit debetur & exigi potest. c. 120
 Exceptiones quæ possunt contra publica instrumenta, quorum executio est petita opponi. cap. 83
 Exceptiones contra publica instrumenta in executiuis intra decem dies viles opponi & probari debent. cap. 82
 Exceptiones quæ possint contra instrumenta dotalia executioni mādari petita & intra quæ tempora opponi possint. cap. 85
 Exceptiones quæ possint opponi a

Index Libri 1. Statutorum vrbis.

- poni à marito vxori alimē-
ta petenti; & quid agēdum.
cap. 139
- Exceptio declinatorio quando
& quomodo opponi possit.
cap. 61
- Exceptiones litis ingressū im-
pedientes enumerātur. ca. 62
- Exceptionem litis ingressum
impedientem opponēs, eam
infra quinque dies probare
tenetur alias poterit per iu-
dicem ad vltiora. procedi.
cap. 62
- Exceptiones quæ merita con-
cerne re possunt, & possunt
esse dilatoriz, si ut dilatoriz
non probentur ad merita cē-
sentur reuertat. cap. 62
- Exceptionem excommunicationis
aut diffidationis in per-
sona iudicis vel aduersarij
opponens per lapsum duarū
pilationum non auditur nisi
deposito facto. cap. 64
- Exceptionem noui pacti libe-
rationis, satisfactionis, aut
alibi petentis litis opponēs
post lapsum trium dilationū
statutariarum aut ad impe-
diendam executionem non
auditur nisi deposito facto.
cap. 64
- Excommunicati excommuni-
catione maiori non audiun-
tur agētes nisi absoluti. c. 63
- Exemplandi instrumenti nota-
rij defuncti forma, vide Trā
suprandi.
- Executionem publicorum in-
strumentorum etiam à ces-
sionario peti potest. cap. 82
- Exequutio instrumentorum ad
instantiam hæredum & con-
tra hæredes concedi potest
& debet. cap. 82
- Exequutio instrumento ū, vide
Instrumentorum exequutio.
- Exequutio apocharum eodem
modo & ordine quo instru-
mentorum exequutio peti-
tur & conceditur. cap. 83
- Exequutio Testamentorum fi-
deicommissorum & vltima-
rum voluntatum quo ordi-
ne & contra quos petatur.
cap. 86
- Exequutio Sententiarum quo
ordine & forma petatur.
cap. 87
- Exequutio laudorum quo or-
dine petatur. cap. 87
- Exequutio rei iudicatæ in his
in quibus dictum est reali-
ter & personaliter exequen-
dum quomodo fieri debeat.
cap. 193
- Exequutio iuris ordine serua-
to quomodo fiat. cap. 193
- Exequutores curiæ Capitoli
cauere tenentur de stando
syndicatu. cap. 40
- Exequutores mandata sibi tra-
dita infra triduum omni sin-
ceritate & diligēcia exe-
qui tenentur poena immi-
nente. cap. 40
- Exequutores sine mandato si-
gillato neminem capere
possunt, nisi in fragranti cri-
mine

Index Libri I. Statutorum vrbis.

mine repertum. cap. 40

Ex promissor, vide Fideiussor.

Exequutorum in perquirendis rejs, & de dilicto informantis officium. cap. 40

Expensæ litis [quo ordine, & quibus seruatis perantur, & coram quo. cap. 194

Extractus quando & in quibus casibus fieri debeat. cap. 126

Extractus cuius formæ esse debent, qua littera scribi debet quot dictionibus & versibus, & quot versuum foliū esse debeat. cap. 126

Extractus non debet partibus commodari, sed tantum Procuratorem causæ ad tres vel quattuor dies. cap. 126

72

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

cap. 126

trorum, vel etiam de nullitate dicentium sunt mensuratum. cap. 176

Fetiz in honorem Dei, & aliarum quibus ius non redditur in civilibus ordinariis enumerantur. cap. 38

Feuda quando ad suos, & quando ad extraneos heredes transire possint & transeant cap. 125

Feudi controuerfia quando, & coram quo cognosci debeat. cap. 126

Feudum pro dote obligari potest, non obstante quod non reperitur investitura, si modo ut feudum per annos triginta fuerit possessum. cap. 127

Fideiussor potens sibi dari indemnitate fideiussorum, aut se ab obligatione eximi, quo ordine procedere debeat. cap. 94

Fideiussor etiam si non renunciauerit beneficio authenticæ præsentæ tacite vel expresse, potest ante principalem excussum conueniri. cap. 155

Fideiussor in simul cum principali vno eodemque tempore conueniri potest. cap. 156

Fideiussor etiam si diu non steterit in obligatione, petere potest se eximi à fideiussione, vel alium indemnitate si de iussorem. cap. 157

Fideiussor, qui pro reo soluit nulla

- nulla præscriptionis excep-
 tione inueter. cap. 157. &
 158.
- Filiz foeminæ, vel mares pater
 no testamento acquirere de-
 bent, nec possunt ab hæredi-
 bus patris de agnatione etiã
 transuersali aliquid aliud
 quam relictum petere. cap. 141
- Filiz foeminæ & neptes, quas
 fratres sunt parati dotare de
 paragio stantibus filiis mas-
 culis vel patruis ab intesta-
 to excluduntur. cap. 145
- Filiz foeminæ, & neptes nuptæ
 & dotatæ supersticibus mas-
 culis ab intestato non succe-
 dunt. cap. 145
- Filiz foeminæ dotatæ à patre
 vel auo, uel à fratre, uel pa-
 truo, uel quas una ex dictis
 personis est dotare parata,
 matri, nec auiæ ab intestato
 succedunt. cap. 145
- Filiz foeminæ cum masculis in
 bonorum maternis fratris
 prædefuncti succedunt prout
 iura disponunt. cap. 146
- Filij in conditione positi cen-
 sentur ad fideicommissum
 tacite vocati. cap. 142
- Filiis illegitimis quantum pos-
 sit per partem legitimis non
 extantibus relinqui. ca. 143
- Filij legitimati quantum ab in-
 testato capere possint stanti-
 bus legitimis. cap. 144
- Filij legitimati quantum con-
 sequi possunt ex testamento
 paterno stantibus legitimis.
 cap. 144
- Filij familias nullo ex contra-
 ctu etiam iurato, & quo ius
 obligationis vinculo firma-
 to obligari non possunt, nisi
 in casibus de quibus hic.
 cap. 152
- Filij familias obligatio non cõ-
 ualescit etiam si pater fami-
 lias fiat. cap. 152
- Filij familias quibus casibus se
 obligari possunt, vide Filij
 familias nullo.
- Florenus constat ex bolonenis
 triginta septem, & vno quar-
 to. cap. 195
- Forma procedendi in Syndica-
 tu Senatoris & Iudicum.
 cap. 143
- Forma procedendi in ordina-
 riis, qua non seruata proces-
 sus est nullus. cap. 59
- Forma processus faciendi in
 causis summaris. cap. 89
- Forma procedendi coram Con-
 sulibus artium, vide Cõsules
 Artium.
- Forma procedendi in causis in-
 terdictorum. cap. 91
- Forma procedendi in interdi-
 cto retinendæ, si plures rem
 unam contendant possidere
 cap. 92
- Forma subastationis bonorum
 immobilium & mobilium.
 cap. 193

Index Libri I. Statutorum vrbis.

Forma exequendi super nominibus debitorum delictoris.
cap. 193

Fratres tam vtrique coniuncti quam ex patre tantum, fratri ab intestato succedunt, exclusa matre, præterquam à legitima. cap. 146

Fratres in successione fratrum ab intestato sorores, & amittas etiam vtrisque coniunctas excludunt etiam si ipsi sint ex Patre tantum coniuncti defuncto, dummodo sint congrue dotatz aut fratres sint eas dotare parati.

cap. 146

Fraternitatem negans respondendo articulis, uide Negans articulis.

Fraudatores ad cessionis bonorum beneficium non admittuntur. cap. 161

Fructus doti uide Dotis fructus, & uide Alimenta.

Fructus percepti ex pignore dotali in fortem non computantur nec marito nec uxori. cap. 137

Funeris impensa scilicet impensa funeris.

H

HAeretici illorumque fautores & credentes perpetuo sunt diffidati, & bona publicata, & hostes publici. cap. 2

Hæreditatum diuissio, uide

Communium.

Hæreditas fratris ab intestato exclusis matre præterquam à legitima ac sororibus, & amittis fratri debetur. ca. 146

Hypothecata res à pluribus possideri iudicis auctoritate potest, sed in adiudicatione is præferendus qui prior, & potior. cap. 128

I

Ignorare respondens non habetur pro respondente. cap. 68

Impensa funeris æs alienum dotis est. cap. 136

Impuberibus aut infantibus quomodo ad instantiã actoris curator ad eam litem deputetur. cap. 49

Incola. uide Ciuis: quia à pari procedunt.

In integrum restitutio, uide Restitutio.

Inhibiti iudicis appellationum in causis nullitatum Sententiarum in exequutionis non facto deposito intra triduum nullũ præstat iuris impedimentum. cap. 170

Insinuationi donationis, & iuratz, si iuramento renunciatum sit, nõ tenet. cap. 150

Insinuatio debet fieri per aliũ notarium, quàm de donatione rogatum. cap. 150

Instantia causæ uertentis coram arbitris, & forma statutorum

Index Libri 1. Statutorum urbis.

- rum electis. cap. 100
 Instantia causarum omnium Ci-
 uilium etiam executiarum
 & summariarum coram qui-
 buscunque Capitoliis iudi-
 cibus est biennalis. cap. 81
 Instantia peremptoria actor debet
 condēnari in expensis. c. 82
 Instantia peremptoria iudex potest
 ad rei instantiam causam ex-
 pedire. cap. 81
 Instantia incipit a die litis con-
 testate, vel pro contestata
 habita. cap. 81
 Instantia peremptoria omnia acta
 præsertim ordinatoria fidem
 faciunt in quocunque iudi-
 cio. cap. 81
 Instantia coram Arbitris perem-
 ptoria res ad iudicem in suo sta-
 tu redit. cap. 100
 Instrumentorum transumptio-
 rum merces quomodo distri-
 buantur. cap. 35
 Instrumentum celebratum à
 Notario diffidato vel excom-
 municato non vitatur. cap. 64
 Instrumentorum publicorum
 executio quomodo, & quod
 ordine peratur. cap. 82
 Instrumentorum dotarium exe-
 cutio quomodo, & modo
 peratur. cap. 85
 Instrumenta dotalia contra quas
 personas, & bona, & pro qui-
 bus exequi possint, & debe-
 ant. cap. 85
 Instrumenta vi vel metu extor-
 ta, uide Vi uel metu.
- Instrumenta debiti, & crediti
 non probant post sexdecim
 annos lapsos nisi in casibus.
 cap. 100
 Interloquutoriarum appellatio,
 uide appellatio.
 Interdictum causæ quomodo
 introducatur, & quo ordine
 in eis procedatur. cap. 91
 Interdictum retinendæ pluri-
 bus asserentibus se possidere
 quomodo introducatur, &
 expediatur. cap. 92
 Interrogatoria pro testibus ex-
 aminandis, si non dentur ad
 primam & sequentem post
 habitam copiam articulo-
 rum, poterunt examinari sine. cap. 74
 Interrogatoria quocunque tem-
 pore dentur examine duran-
 te, recipi debent, & iuxta il-
 los testes examinari, & in-
 terrogati. cap. 74
 Iter & actus, uide Via publica
 Iudicis appellationum, uide Ga-
 ptaus appellationum.
 Iudex recipiens ultra permissas
 sponsulas priuari debet at-
 tentione Conservatorum. cap. 44
 Iudices sedere debent ad tri-
 bunal per horas duas conui-
 nus. cap. 57
 Iudices post audientiam in re-
 liquas diebus informantibus
 partibus, aures exhibere de-
 bent, & mentem. cap. 57
 Iudices in die qua assertamen-
 tum præcedit à curia Capiti-

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- i. tolli. recedere non debent. cap. 57
 poena imminente. cap. 57
Iudex in ordinariis totam cau-
 sam expedire debet absolu-
 do vel condemnando pro v-
 iustum fuerit poena illi im-
 minente. cap. 59
Iudex omittens condemnare
 negantem respondendo po-
 sitionibus filiationem & re-
 liqua ac satisfactionem ipse
 tenetur in Syndicatu cap. 69
Iudex inhibitus à iudice qui
 prænuit ad vltiora proce-
 dere non potest. cap. 61
Iudices votum in assensamento
 petito etiam ab altero tatum
 iudice gratis præbere tene-
 tur, alioqui poenam de qua
 hic incurrit cap. 79
Iudex confirmans sententiam
 ipsecam exequi potest. ca. 87
Iulius est bolenenorum decem.
 cap. 195
Iurisdicctio Capitanei appella-
 tionum, vide Capitanei appel-
 lationum.
Iura producta conseruari de-
 bent notariis, vide Notarij
 actuarij.
Iuramentum calumnie in cau-
 sis ordinariis est de forma.
 cap. 59
Iuramentum calumnie quomo-
 do & quibus præstetur. ca. 66
Iuramentum calumnie quando
 per procuratorem præstari
 possit. cap. 66
Iuramenti calumnie capita.
 cap. 66
Iuramentu calumnie si petatur
 à procuratore etiam aduersæ
 partis præstari debet. ca. 66
Iuramenti calumnie capitala
 debet per notarium partibus
 iurantibus enumerari, & de-
 clarari sub poena. cap. 66
Iuramenti calumnie receptio-
 nem ab egregijs, & impeditis
 personis etiam extra Vrbem
 per viginti milliaria potest
 per iudicem notario comitti.
 cap. 66
Iuramenti testium admissio fieri
 debet à iudice. cap. 71
Iuramentum calumnie in ordi-
 nariis non debet omitti, si ab
 altera partium petetur. ca. 89
Iuramentum litis deciduum in
 summarijs ante termini pro-
 batorij præfixionem offerri
 potest. cap. 89
Iura coram Arbitris producta
 semper, & vbiq; fidē faciūt.
 cap. 100
Iuramentum appositum in do-
 nationibus inter virum & v-
 xorem dolo, & metu extortu
 præsumitur. cap. 135
Iuramentum appositum in do-
 nationibus, quietationibus,
 refutationibus, & pactis de
 non petendo, vi & metu ex-
 tortum præsumitur nisi sint
 adhibite solemnitates de quib-
 us hic. cap. 151
Iuramentum in ciuantiis præ-
 sumitur dolo extortum.
 cap. 153
Iuramentum quo ad taxationē
 interesse

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- interesse in instrumento ap-
positum dolo & metu extor-
tum censetur. cap. 163
- Iura de nouo reperta tam pu-
blica quā priuata in secunda
instantia produci possunt.
cap. 183
- L**
- Laudorum executio, vide
Executio laudorum. 160
- Laudum latum ab arbitro ex-
communicato non viciatur
nisi Arbitrator publice vitaba-
tur. cap. 64
- Lesio ultra terram partem in
omnibus contractibus rescis-
sionem parat iuramento, ut
pote dolo extortum non ob-
stante. cap. 154
- Libellus, & alia in causa appel-
lationis non requiruntur.
cap. 184
- Liberationis exceptionem op-
ponens, vide Exceptionem
noui pacti.
- Libra prouisorum est bolone-
norum quindecim cap. 195
- Litis habetur pro contestata si
citatus aduersarius cesset con-
parere. cap. 39
- Litis expēse, vide Expensę litis
- Litis pendentie exceptionem
opponēs, vide Exceptionem
noui pacti.
- Litis redemptores, vide Redē-
ptores litium.
- Luminibus vicinis altius extol-
lendo officii potest. cap. 107
- Lusores ad cessionem bonorum
non admittuntur. cap. 161
- M**
- Macellarij sue artham de-
derint, siue animalia signa-
uerint, emisse intelliguntur.
cap. 112
- Maiores viginti annis in quoli-
bet contractu actu, & nego-
cio pro maioribus viginti-
quinque annis habentur.
cap. 47
- Mandatum de parendo, si exe-
cutio sententiarum seu lau-
dorum petatur. cap. 87
- Mandatariū officium. ca. 39
- Mandatarij in manibus Cōser-
uatorum iurare, & cauere
tenentur. cap. 39
- Mandatarij idem citato de ci-
tatione facere debent. ca. 39
- Mandatarij pro copia citatio-
num nihil recipere debent.
cap. 39
- Mandatarij littera copias cita-
tionum & subscriptiones fa-
cere debent. cap. 39
- Mandatarij tenentur cauere cū
fideiussore vsque ad summā
centum aureorum. cap. 39
- Matricula Notariorum pœnes
Secretarium Cōseruatorum
retinetur. cap. 31
- Matrimonium negans respon-
dendo articulis, vide Negās
Articulis
- Menses triginta dierum singuli
computantur. cap. 195
- Bb 2 Merce-

Index Libri I. Statutorum vrbis.

Mercedum causæ ibi cognosci debet, ubi ab actore facta est præuentio. cap. 41

Mercedum causæ quomodo cognoscantur. cap. 95

Meru facta instrumenta, vide Vi uel meru.

Minorum ad lites Curatores, vide Curatores.

Molestans aliquem contra factam diuisionem cauere tenetur de non molestando. cap. 101. & 102.

Monitio iudicis partibus præsentibus vna die pro alia necesse debet. cap. 51

Monitorium de respondendo articulis sufficit ut domi dimissa copia exequatur. ca. 68

Monitorium in summaris est loco petitionis. cap. 89

N

Negans articulis respondendo filiationem, fraternitatem Matrimonium, dignitatem, officium, tabellionatum communionem, mortem vel uitam, si contrarium probetur, puniatur ut hic. cap. 69

Negans apocham, sua manu scriptam, si contrarium probetur, poenam de qua hic incurrit. cap. 83

Negligens in petendo debitum per annos sexdecim à petitione arcetur, quia satisfactus præsumitur. cap. 152

Nepotes ex filio præmortuo ac-

quiescere debent aut testamento, & quando, vide Filii & feminæ.

Nescire respondens non habetur pro respondente articulis. cap. 68

Notarij actuarij quomodo, & cuius qualitatibus eligantur. cap. 21

Notarij actuarij per substantiū exercere non possunt. ca. 23

Notariorum habitus, & mores. cap. 22

Notarij actuarij ad tribunal iudicis assistant, silendum præstent, absentis partis iudici partes suppleant. cap. 34

Notarii actuarij iura producta

conseruare tenentur. cap. 39

Notarij actuarij cessantes sine causa intra biduū testes examinari, ab illa causa remouentur. cap. 27

Notario actuario in examine suspecto datur adiunctus. cap. 27

Notarij actuarij, examinantis officium circa testium interrogationem, & descriptionem dictorum. cap. 22

Notarius actuarius cessans super circumstantiis & aliis de quibus hic, testes examinare potest à tota causa remoueri. cap. 27

Notarij actuarij copias petitas dare ad primam uel ex causa intra duos aut tres dies dare tenentur, & diem traditionis

in libro annotare. cap. 28

Notarij

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- Notarij actuarij ter remoti à scribendo in causis iplo iure officio privati intelligantur. cap. 19
- Notarij actuarij quomodo, & quando suspecti allegari possint, & in causa non scribat, & quid agendum. cap. 29
- Notarius Capitanei appellatio num ea omnia seruare debet quæ alij notarij, & potest habere vnum vel plures coadjutores. cap. 30
- Notarij non matriculati non possunt se in Vrbe de instrumentis, aut testamentis, aut aliis actibus rogari, poena falsi actus inualiditate imminente. cap. 31
- Notarij archiuij, & aliorum tribunaliū vrbis possunt rogari de instrumentis sicuti matriculati in matricula Capitoli. cap. 31
- Notarij qui & quomodo in matricula describi possunt. cap. 32
- Notarius matriculatus debet nomen & signum suū in matricula describere sua manu. cap. 32
- Notarij protocollum instrumentorum solemniter vbi facere tenetur anuis singulis & presentare proconsulibus. cap. 33
- Notarius rogatus antequam de loco recedat, substantiat actus, testium nomina, & decum describat. cap. 34
- Notarij si insolidum quod in dubio presumatur, sint rogati antequam de loco discedant vnus alterius notam describere debet, & reliqua hic contenta implere. cap. 34
- Notarij publica instrumenta ab eis rogata intra octo dare tenentur. cap. 34
- Notarius instrumenta etiam de partium consensu cancellata nullo modo de protocolis deleant, sed ea petentibus vbi iacent dent publicata. cap. 34
- Notarius testium iuramenta non exigens saltem tempore examinationis punitur vbi hic. ca. 77
- Notarius testes interrogare debet de circumstantiis etiam non datis interrogatoriis, & quandocumq. dentur tenetur illos recipere. cap. 74
- Notarius causa debet se de voto affectamenti rogare. ca. 79
- Notarius Capitanei appellatio num. cap. 166
- Notario de donatione subscripra rogato, licet donationem publicare modo de quo hic. cap. 166
- Novam conventionem opponens, vide Exceptionem non vi pacti. cap. 166
- Nodi operis nunciatio, vide Nunciatio.
- Nullitatem principaliter deducens corā Capitaneo, si conternat sententiam inam exequatūis datam, non auditur nisi

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- facto deposito vt hic. ca. 179
Nullitatis causa principaliter
 in iudicio deducta coram
 Capitaneo per actorum trā-
 sportationem iustificata cen-
 setur. cap. 189
Nullitatis causa principaliter
 intentata inhibetur, & inhi-
 bitam censetur sine prāiu-
 dicio legitimæ exequutio-
 nis. cap. 189
Nullitatis causæ expediri de-
 bent intra communē instan-
 tiam. cap. 189
Nullitas sententiæ post annum
 neque agendo neque repli-
 cando deduci potest. ca. 189
Nullitatem laudi Arbitratoris
 sententiæ Arbitri deducētis,
 vide Reductionem laudi.
Nullitas vnius, & eiusdem sen-
 tentiæ non nisi semel princi-
 paliter deduci potest, etiam
 si ex diuersis capitibus prā-
 tendatur. cap. 189
Nullitatem cum appellatione
 deducens si sententia fuerit
 confirmata, vltius super il-
 lius sententiæ nullitatem nō
 auditur. cap. 190
Numerus testiu est septem su-
 per quolibet articulo. ca. 73
Nunciatio noui operis quo or-
 dine cognoscatur, & termi-
 netur. cap. 148
Obligaciones Camerales ibi
 exequi debent vbi ab acto
 re facta est prauentio inter
 Capitolium siliet, & Audi-
 torem Cameræ. cap. 41
Obligatus ad factum si factum
 adimplere potest prācise te-
 netur, aliās arbitrio iudicis
 ad interesse saluis his quæ de
 vendente dicta sunt. ca. 164
Obligatus ad factum appellās
 in exequutiuis quid depo-
 nere debeat. cap. 169
Officium Syndicatorum Sena-
 toris & iudicium, vide Syn-
 dicorum Senatoris.
Officium Conservatorij circa
 Ciuitates, opera publica, cu-
 stodiam antiquitatum, & ec-
 clesiarum, ac collationē offi-
 ciorum, & de eorum iurisdic-
 tione, & reliqua. cap. 15
Officium Capitum Regionum
 circa regimen suæ regionis,
 & assistentiam Conservato-
 rum, vide Capitum Regionū
 Officium
Officium Aduocati Cameræ,
 vide Aduocati.
Officiū Procuratoris Cameræ,
 vide Procuratoris Cameræ.
Officium Notariū & Actuario-
 rum, vide Notarij Actuarij.
Officiū negans respondendo
 articulis, vide Negans.
Officio Notariorum. cap. 74
Ordinariæ causæ dicuntur vbi
 de summa aut re valorem
 xxv. Ducatorum, aut exco-
 mūde agitur, nisi aliud obstat.
 cap. 199

Index Libri I. Statutorum vrbis.

- Actum de quora litis prohi-
bitum & punibile cap. 18
Pacta de non petendo facta à
minoribus & mulieribus
quando valent cap. 51
Paciscens cum altero ex debi-
toribus pro parte debitorum
sequenda censetur idem p.
Cum cum reliquis debitoribus
mox ea causa fecisse cap. 62
Parieti communi licet trabem
immittere, & eum alius tol-
lere etiam si vicini luminibus
officiantur cap. 107
Partietis communis refectio,
vide Communium rerum
Pater naturalis quantum possit
illegitimis relinquere, vide
Filios illegitimos.
Poenae conventionales eo usque
peti possunt, quatenus inter-
fisi iuramento iudicis taxa-
tione precedere, exceptis ca-
sibus hic expressis cap. 163
Pensiones domorum aut pre-
diorum pro decem proxime
preteritis annis tantum peti
possunt. cap. 159
Personalis exequutio ubi iuris
forma servanda est, nisi prius
constet non esse mobilia vel
immobilia, fieri non potest
ut hic. cap. 193
Petens se admittere ad cessionem
bonorum interim biterum vi-
de de ferre tenetur. ca. 161
Petens se ab eo quo fideiussert
a fideiussione eximere quo ordi-
ne procedere debeat cap. 94
Petitio in scriptis in ordinariis
dari debet. cap. 59
Pignus pratorium quo ordine
vendi debeat, & quae forma
servanda sit cap. 192
Pignus conventionale rei immo-
bilis quo ordine quibusue
conservatis vendi debeat. ca. 192
Pontis communis refectio vide
de Communium; sigol. 117
Pontes publici vel privati oc-
cupari non possunt cap. 105
Possessio bonorum defuncti re-
quiritur vel intestati in suos &
etiam haeredes continuata in-
terelligitur. cap. 149
Praescribitur spatio annorum sex
decim omne debitum etiam
hypotecarium nisi de iudiciali
vel extra iudiciali interpel-
latione doceatur, exceptis
certis casibus. cap. 158
Praesumptio solutionis contra-
dictoria praescriptione tollitur.
cap. 158
Praeveniens iudex in cognitio-
ne, ipse causam terminare
debet. cap. 61
Primus collateralis quomodo
eligatur, & quae ad eius per-
sonam pertinent. cap. 4
Primi collateralis iuramentum.
cap. 8
Primi & Secundi Collateralis
officium. cap. 9
Primus Collateralis si xgroret
vel abest, quid agendum.
cap. 11

Index Libri I. Statutorum vrbis.

Primus, & Secundus Collateralis non possunt se absentare sine licentia Conservatorum. cap. 11

Primus loco Secundi absentis vel egroti sedens, vel contra ea quæ decreta valeat interponere, & quæ non. cap. 11

Primo vel secundo Collateralis suspecto, quomodo, & quâ modo provideatur. cap. 12

Privilegia transumpti aliter quam ex statuto omnia sunt sublata. cap. 36

Privilegiatus in foro qui ab initio declaratoriam non opponit, non remittitur nisi relictis expensis. cap. 61

Processus in causis summariis in forma. cap. 89

Procuratoris Camere officium. cap. 119

Proconsules quomodo, & quâ modo creentur, vide Collegij

Proconsules & Correctores de differentiis vertentibus inter

Notarios, etiam alios de rebus ad eorum officio spectantibus cum Senatore, vel altero ex Collateralibus cognoscunt in casibus non decisis per statuta. cap. 18

Procurator minoribus à iudice certo casu dari potest. ca. 48

Procurator quando ad respondendum articulis admittitur cap. 68

Producti iura, articuli, &c. cetera

sentur ipso iure admissa parte citata, & cognitio ad merita reservata. cap. 70

Producens iura in ultima dilatione non prius aduersariū, quo minus habeat, & ipse tertium ad replicandum & se defendendum. cap. 77

Prothonotarii officium. cap. 10

Prothonotarius coadiuorem habere potest. cap. 10

Prothocollorum Notariorum in forma. cap. 33

Prothocollo Notariorum defunctorum scripturæ & Abrenuntiatione, quomodo, & apud quos

custodiantur. cap. 43

Prospectus seruitus, vide Seruitus. cap. 216

Proxenetæ Clauentiarum puniuntur. cap. 153

Pronisus est quaternorum trium. cap. 195

Publicatio testium, vide Testium publicatio. cap. 100

Pupilli diuisionem rerum communium petere possunt. cap. 101

Pupillorum bona, vide Bona minorum. cap. 101

Pacti communis resectio, vide Communium. cap. 101

Quidam

Quidam

Quidam

Quidam

Quidam

Quidam

Quidam

Index Libri I. Statutorum Urbis.

- R** 400
Rassumi non possunt quæ cau-
 re. cap. 41
Reconuention ad hoc, ut pari
 passu procedatur, fieri debet
 ante litis contestationem,
 vel habitam pro contestata.
 cap. 67
Recognitio instrumentorum,
 & aliarum publicarum scri-
 pturarum, sufficit fieri per
 quos testes, qui scripturam
 recognoscant, etiam si sub-
 scripti presentibus non fue-
 rint. cap. 84
Recognitio apocharum per tres
 testes facta, etiam si illi præ-
 sentes non fuerint scripturæ
 sufficit. cap. 84
Recognitio instrumentorum,
 & apocharum etiam per cõ-
 parationem litterarum, iuris
 forma seruata, fieri potest.
 cap. 84
Reductionum Laudi ad arbitri-
 um boni viri petens, aut de
 nullitate dicens quid, & in-
 tra quantum tempus facere
 debeat. cap. 178
Redemptores licitum quod dicā-
 tur & quomodo pñentur.
 cap. 180
Refutationes factæ à mulieribus,
 & minoribus non suffi-
 ciunt, nisi seruatis solemnita-
 tibus, de quibus hic. cap. 181
Relatio verbalis nuntii quibus
 casibus sufficiat. cap. 184
Relatio nuntii in scriptis quan-
 do, & quibus casibus fieri de-
 beat. cap. 184
Reintegrandi sunt locatores,
 & domini ad possessionem
 etiam si emphyteuta, aut cõ-
 ductor neget. cap. 188
Remoti Notarii, vide Notarius
 acruarius remotus.
Rescripta in causis quæ de for-
 mæ Capitoli sunt formata, pro-
 cedendi, aut decidendi non
 alterant, si in rescripto for-
 ma data non sit. cap. 43
Responsum habere ab aduer-
 sario suis articulis desideras
 vide Articuli.
Restitutio in integrum princi-
 paliter intentata, habet pro-
 cessum prout in ordinariis.
 cap. 200
Restitutio in integrum aduer-
 sus duas conformes, aut rem
 iudicia tam principaliter pe-
 titæ, non impedit exequutio-
 nem, quoniam illa sine pñe
 dicitur, & igitur ex quo tempus
 facta censetur, nisi in casu ut
 hic. cap. 200
Restitutio in integrum petita
 proceditur summarie. cap. 200
Restitutio in integrum inciden-
 ter petita, siue petitur, &
 exequutione per dies vñs
 decem, qui prorogari poterunt
 ad alios quosq. quibus
 elapsis iudex ad vltorio
 procedere debet. cap. 200
Rerum communium diuisio,
 vide Communium.

Res

Index Libri I. Statutorum vrbis.

Res ad longum tempus condu-
 47 Sta pro dote & donatione
 48 propter nuptias obligari po-
 49 test sine domini consensu do-
 50 mini iure illato remanente.
 1 cap.

Retinenda interdictum; vide
 Interdictum retinenda.

Reus si vult responsū dari suis
 articulis, ab actore petere,
 10 potest. cap. 68

Reus si contumax sit in reco-
 11 gnoscendo apocham manu
 12 sua scriptā, illa habetur pro
 22 recognita. cap. 84

Rogatorie littere pro testibus
 13 extra districtum examinādis
 14 cap.

S
 15

Satisfactionis exceptionem
 16 opponens, vide Exceptionē
 17 noui patti.

Satisfactionem aut solutionem
 18 negans articulis responden-
 19 do si contrarium probetur,
 20 punitur. cap. 169

Scientes se soluendo non esse;
 21 & debita cōtrahentes ad cel-
 22 sionem bonorum non admittuntur. cap. 161

Securum est iuliorum decem.
 23 cap.

Secundus Collateralis quomo-
 24 do eligatur, & quæ ad illius
 25 personam pertinent. cap. 6

Secundi Collateralis iuramen-
 26 tum. cap. 81

Secundi Collateralis officium.

cap. 9
 Secundus Collateralis si absit
 27 vel agrotet, quid agendum.
 28 cap.

Secundo probocare in vna ca-
 29 demque causa nemini licet.
 30 cap.

Senatoria primo Edicto here-
 31 ticos diffidatos, & corū bo-
 32 na publicata declarare de-
 33 betur. cap. 2

Senator quomodo eligatur, &
 34 quæ ad eum pertinent, & de
 35 ullius salarionē. cap. 3

Senatoris iuramentum. cap. 7
 36 Senator quomodo, & quādo,
 37 ac de quibz syndicetur. cap. 13

Senatoris officio vacante Con-
 38 seruatores loco Senatoris se-
 39 deant. cap. 17

Senator quando ad eum appel-
 40 laturā Capitaneis in casu
 41 permissio si sit is aut eius col-
 42 laterales qui primam senten-
 43 tiam tulit, consultor eligitur.
 44 cap. 18

Senator in appellationibus ad
 45 eum a Capiteo denoluris,
 46 quādo illa Capitoli fuit vni-
 47 ca vel prima, vt iudex appel-
 48 lationis. De causa cognoscit,
 49 & in omnibus & per omnia
 50 procedit. cap. 48

Senator sportulas indēbitas re-
 51 cipiens priuati potest arbitrio
 52 Conservatorū facto ver-
 53 bo cum Sanctissimo. cap. 44.

Sententia lata à iudice excom-
 54 municato, nisi publice vita-
 55 bazur, non vitiatur. cap. 64

Sententia

Sententia

Index Libri de Statutorum Urbis.

- Sententia abq; voto petiti affectu tamenti lata nulla est: ca. 79
 Sententia confirmata à iudice confirmante, exequi potest. cap. 170
 Sententiarum executio, vide Executio sententiarum. T
 Sententia lata super reiectione appellationis, aut super de-
 sectione appellationem cer-
 tis modis admittit. cap. 176
 Sententia Syndicorum unica rem facit iudicam; vide Syndicorum sententia
 Sententia, quæ non est confor-
 mis cum prima appellatio-
 nem admittit. cap. 180
 Sententia Capituli, si sit unica
 A vel prima appellationem ad
 Senatorem recipit. cap. 179
 Sequestratur res mobilis petita
 si possessor non possideat uel
 caueat de non barattando, &
 de exhibendo. cap. 97
 Seruitus aspectus impediri nõ
 potest. cap. 104
 Societate negans respondendo
 articulis, vide Negans
 Societatis diuisio ab altero ex
 sociis peti potest, vide Com-
 munium
 Solutio matrimonio intra quan-
 tum tempus dos, & donatio
 propter nuptias solui de-
 beat. cap. 133
 Sorores fratribus non succe-
 dunt ab intestato, si fratres
 adsint, vide fratres
 Spolij actio spatio triginta an-
 norum tollitur, nisi de spolio,
- cum uolentia doceatur. T
 cap. 160
 Sportule ab ordinariis non re-
 ciipiuntur, etiam si iurisdictio
 excitaretur, uel alteraretur,
 nisi inter personas quatuor
 saltem altera nõ sit subiecta
 statutis. cap. 44
 Sportule in causis mere com-
 missariis quomodo, & quan-
 do debeantur, & deponantur.
 cap. 44
 Sportula iudicium quando de-
 bentur, quæ, & pro quauis
 summa debeantur. cap. 45
 Sportula apitolii appellatio-
 nem quæ fitur. cap. 46
 Sportula non debentur in cau-
 sis pauperum, & miserabilium
 personarum ac mercedis.
 cap. 46
 Statuta Urbis inter Cives, in quò
 las, & districtuales, Primo,
 Secundo, ius ciuile, Tertio ius
 canonicum seruandum est.
 cap. 43
 Statuta omnia artificum dantes
 formam procedendi aliter
 quam per generalia statuta
 in summariis cassantur. T
 cap. 190
 Stilux quomodo probetur.
 cap. 75
 Stiliordia siue banales proci-
 ores aquam pluuiam, iuxta
 alicuius annam haberi non
 possunt, nisi de seruitute con-
 stiterit, alioquin. cap. 126
 Subastatio, uide Forma Suba-
 stationis

Index Libri 7. Statutorum Urbis.

Summariarum causarum cognitio est summaria cap. 88
Summarie causae quae sunt, & quo ordine in eis procedatur cap. 88
Suspecti de fuga quomodo, & quando capi possint, & cuius sumptibus. cap. 98
Suspecti existentibus Collateralibus, quomodo provideatur. cap. 12
Suspectus de fuga, & captus, quandoque cauerit destando iuri, & se representando, liberandus est. cap. 98
Syndici Senatoris, & familiae, quomodo eligantur, & cuius qualitatibus esse debeant. cap. 13
Syndicorum Senatoris, & iudicum officium. cap. 14
Syndici Conseruatorum. ca. 16
Syndicorum sententia appellationem non habet. cap. 175
Sententia definitiva omnes incidētes quaestiones absorbet. cap. 198
Tempora dandorum, & recipiendarum copiam in dilationibus non computantur. cap. 60
Tempus redeundi pro Apostolis est dierum quinque a die interpositae appellationis. cap. 168
Tempora ad appellandum redeundum pro Apostolis representandum appellationem ad iudicem ad quem, depositi, & sequestri faciendam, ubi eis locus sit, & reliqua exceptis fratribus in omnibus instantiis sunt conformia. cap. 181
Tempora a die petitionis consulsoris usque ad diem illius acceptationis in fatalibus non computantur. cap. 185
Terminus, vide Tempus.
Terminus ad dicendum contra rescriptum est ad primam diem post habitam copiam, & si opponatur quid legitime est ad probandum dierum duorum. cap. 61
Terminus ad probandum opposita contra rescriptum Apostolicum est dierum duorum ultimum datus ab hac lege. cap. 65
Terminus ad dandum Interrogatoria, vide Interrogatoria
Terminus ad apponendum contra testes post publicationem petita in summariis est iudicis arbitrio. cap. 78
Terminus ad opponendum, & ad probandum contra publica instrumenta quorum est exceptio petita est peremptorie etiam ad probatum habendum, & siue indicantis ministerio currit. cap. 82
Termino iuris siue Apostolorum pendente nihil debet innovari, alias attendatur. ca. 167
Terminus iuris datus a iudice appellanti est dierum quinque. cap.

Index Libri I. Statutorum Urbis

- cap. 68
Tertius arbiter ab initio in cō-
promissis ex forma statuto-
rum faciendi elegi debet.
cap. 100
Testamentorum exequutio, vi-
de Exequutio Testamento-
rum.
Testamentū patris vel aui sem-
per attendendum est à filijs
bus, vel nepotibus, agnatis,
etiam de linea transversali
instituitis. cap. 141
Testes affuturi aut infirmi, si
notarius causæ sit impediens
per alium Notarium iudice
mandante examinari pote-
runt. cap. 127
Testes producti seu nominati
habentur pro iuratis, dum-
modo tempore examinis in
manibus notarii iurent. cap.
71
Testes si non iurauerint, non
probant. cap. 71
Testis de collegio non probat
pro collegio, nisi sit persona
gravis & nullum particula-
re habeat interesse. cap. 92
Testis de communitate diffi-
dantō repellitur à testimonio
pro alio exhibendo. cap. 72
Testes ultra septem super quor
libet articulo recipi non pos-
sunt. cap. 73
Testis extra districtum exami-
nati petens, quid implere ten-
neatur. cap. 76
Testium publicatione petita
terminus dierum quinque, tri-
lium in ordinariis, & exe-
cutionis ad opponendum, &
opposita probandum ipsius
recurrat. cap. 78
Testes examinati coram Arbitrio
sive, interrogatoriis, par-
tes debent repeti si petatur
cum interrogatoriis expen-
sis perentis coram iudice.
cap. 102
Testes de nouo repertitam su-
per nouis quam antiquis ar-
ticulis in duci, & examinari
possunt dummodo pars iuret
de nouo reperisse in secunda
instantia. cap. 183
Testes examinati aut d fidenti
in instrumento adhibiti non
vitiunt instrumentum.
cap. 64
Testes examinati corā quibul-
vis Arbitris parte citata sem-
per, & ubique fidem faciunt.
cap. 100
Transumptorum instrumento-
rum merces, vide Instrumen-
torum.
Transumptandi siue exemplan-
di instrumenti notarii desunt
et forma. cap. 16
Triduum, & viginti sex Consu-
liariis creandi. cap. 10
Tributa Camere Urbis, vide
Census.
Tutores, & Curatores possunt
dari à quolibet Capitolino
iudice perentibus, ut hic.
cap. 48

Index Libri I. Statutorum Urbis.

V

Vendicare duobus, illis prae-
nalet uenditio per qua pri-
mo uere uel fide possessio
tradita est. cap. 109

Vendens rem duobus, poenam
quingenta aureorum in-
currit. cap. 109

Venditor rem tradere tenetur
pretio soluto uel oblato, &
prece cogi potest, alias ad
duplum tenetur. cap. 111

Venditio bonorum pupilloru
setu minorum quibus concur-
rentibus ualeat. cap. 115

Venditor tenetur facere ut em-
ptor libere possideat, & mo-
lestias facere consentire, alias
tenetur. An lite pendere pre-
tium si maluerit auctori sol-
uere uel cauere. cap. 119

Venditiones factae a Civibus
bonorum immobilium pro-
pter molestias illatas a baro-
nibus uel communitatibus
quomodo rescindantur c. 165

Vestimenta lugubria quae quo-
modo, & de quibus bonis su-
perstiti coniungi debeantur.
cap. 136

Vi uel metu facta instrumenta
quomodo, & quando rescin-
dantur. cap. 99

Vis uel metus adhibita in obli-
gando uel liberando per quin-
que uiros idoneos testes de-
ponentes de publica fama
probat. cap. 99

Vic vicinales in rusticis pre-
diis debent esse palmorum de-
cem Senatus, nisi aliter sit co-
nuentum. cap. 105

Viae publicae a quoquam oc-
cupari non possunt. cap. 105

Viduae uolentes uenire ad co-
habitandum cum fratribus
uel patris in domo paterna
debent ibi tradere conceden-
tia alimenta, dummodo fru-
ctus dotis conferant donec
alantur. cap. 145

Vini periculum praenit degu-
statione, & arrhae datione
transit in emptorem. cap. 112

Vindemiare non debet colonus
domino inrequisito, uide
Colonum.

Votum in affectum pro cau-
sis criminalibus faciendo gra-
tis ab aliis iudicibus dari de-
bet. cap. 80

Votum per corruptelam tradi-
tum facit sententiam nullam
tam in Ciuili, quam in Cri-
minali. cap. 79 & 89

Vxor decedens de qua parte
dotis stantibus liberis dispo-
nere possit. cap. 134

SECUNDI LIBRI.

Absentes ab Vrbe quo
modo in accusatio-
nibus citentur; vide
Forma citationis.
Accusare neminem licet nisi suū
aut de quibus hic iniuriā
prosequatur aut in casibus
de quibus hic. cap. 1
Accusationis libellus siue scri-
ptura quid continere debeat
cap. 2
Accusati de delicto comparen-
tes, quando in carceribus re-
tineri debent; & quando si-
ne iussoribus committi. cap. 3
Accusans aliquem de delicto
capitali non ante audiendus
est quam cauerit soluere qui-
ngentos aureos si in accusatio-
ne succubuerit. cap. 3
Accusans de delicto supra Ca-
pitalem poenam, quomodo
cauere teneatur. cap. 3
Accusans aliquē eo ipso quod
accusatus est absolutus, ipse
ad poenam condemnatus cō-
setur. cap. 3
Accusans distituens accusatio-
nem aut eam aboleri petens
poenam iuris incurrit, excep-
tis casibus hic enumeratis.
cap. 4
Accusata mulier, vide Mulier.

Accusati vel inquisiti de aliis A-
criminibus quam hic expres-
sis; torqueri nō possunt ante
formatam inquisitionem, &
alias prout hic. cap. 13
Accusati vel inquisiti confiten-
tes delictum torqueri non
possunt. cap. 13
Accusans debet se in accusatio-
ne subscribere, & de calum-
nia iurare. cap. 2
Accusans falsarios monetarum
praemiatur. cap. 44
Accusare de vi mulieri nuptae
vel in nuptae, intra quantum
tempus liceat. cap. 53
Accusator quartā poenae pecu-
niae consequi debet. cap. 83
Accusationes à professoribus
coeptas iudices prosequi re-
nentur. cap. 84
Aduocatos Urbis iniuriis of-
fendens ratione officij, quo-
modo puniatur. cap. 41
Adulterium cum incestu comit-
tens cum muliere cum attri-
nente usque in quantum gradū
de iure Canonico inclusue
computandum, igne cū mu-
liere puniatur. cap. 50
Adulterium cum muliere hone-
sta committens qualiter pu-
niatur. cap. 50
Adultera mulier honesta quo-
modo puniatur. cap. 50
Adulterium

Index Libri I. Statutorum Urbis

- Adulterium simplex** nō nisi per accusationem cognosci potest, qui fiat à viro, patre, filio, & germano fratre mulieris. cap. 50
- Album diffidatorum** quomodo, & quando in publicum edidebeat, & quam fidem faciat. cap. 15
- Alapa ex proposito** aliquē percutiens qua p̄na puniri debeat. cap. 67
- Aggressores, & primi offensores** grauius puniuntur. ca. 62
- Aggressor quilibet** impune cū armis auxilium ferro potest. cap. 62
- Aggressor durante conflictu** impune ab aggresso, & sociis offendi potest. cap. 62
- Aggressores ad domum de die, vel de nocte cum armis** puniuntur ad mortem. cap. 62
- Aggrediēs aliquem cum armis** vel sine de die, & extra domū si delictum non sequitur, siue sit solus siue associatus, qua p̄na ipsi, & socii puniantur. cap. 62
- Appellare non licet** à sententiis paciorum. cap. 85
- Arbitri Testes contraria** deponentes Senatori denuntiare tenentur. cap. 47
- Arbitrium Senatoris**, vbi cessāt similia, quousq; se extendi possit. cap. 89
- Archibussi ad rotam minoris summae** deferri aut retineri non possunt, p̄na lesa maiestatis imminente. cap. 75
- Armatorum collectam tumultuosam** facientes, qua p̄na puniuntur. cap. 34
- Armatorū collectæ tumultuosæ** quando factæ intelligantur, à quo hominū numero, & de p̄na. cap. 15
- Arma ad demos brigosorum** deferri prohibitum est sub p̄na. cap. 40
- Arma siue insignia** alicuius ad ignominiam corrumpens, qua p̄na puniatur. cap. 73
- Arma defensiva neque offensiva** à nomine per vim deferri possunt, nisi à personis hic enumeratis. cap. 75
- Arma defensiva** deferendi licentia datur illi cui securitas de non offendēdo ab aduersario negatur. cap. 29
- Arundines aliquem percutiens** ad ignominiam, vide Percutiens. cap. 73
- Aurēs pro auribus** quando amputentur. cap. 64
- Banditi**, vide Diffidati.
- Bastone aliquem ad ignominiam** percutiens, vide Percutiens.
- Barba alicuius** apprehensa. cap. 70
- Barones receptantes** fractorem pacis post diffidationē quomodo puniantur. cap. 15
- Birruarij blasphemantes** acius puniri

Index Libri I I. Statutorum vrbis.

- puniri debent. cap. 41
 Blasphematores qua poena pu-
 niatur. cap. 42
 Bona sumentium vindictam
 cum homicidio in innocuos
 publicantur, & diuiduntur
 vt hic. cap. 33
 Bona cōfiscata pro homicidio
 quomodo inter Cameram, &
 agnatos diuidantur. cap. 17
 Brigosi quos domi retinere ar-
 matos possint, & quando.
 cap. 38
 Brigosi non permittentes exe-
 quutores perquirere per eo-
 rum domos, qua pna puni-
 antur. cap. 39
 Brigosi ab amicis consanguine-
 is, & vicinis visitari nō pro-
 hibentur si ex charitate non
 faciunt. cap. 40
- C
- C**Adere faciens aliquem in
 terra vel de aliquo ani-
 mali qua poena puniatur.
 cap. 70
 Capillos alicui apprehendens.
 cap. 70
 Capillos mulieris abscindens
 siue sit honesta siue meretrix
 cap. 70
 Capi possunt ab initio rei in-
 quiendi ante formatam in-
 quisionem. cap. 6
 Capita regionum tenentur sin-
 gulis tribus mensibus iussu
 Senatoris & Conseruatorum
 suam regionem recensere, vt
- ignauia inertis iuuentutis
 corrigatur, & iuuenes mone-
 re. cap. 87
 Capparum raptōres supra Ra-
 ptōres nocturni.
 Cauere de non offendendo ces-
 sans, qua poena puniatur.
 cap. 31
 Cauere de non offendendo re-
 cusans minas intulisse, si id
 allegatur, a præsente præsū-
 mitur. cap. 31
 Cauere tenetur accusans, vide
 Accusans.
 Carcerem priuatum exercens,
 qua poena puniatur, & per
 quæ tempora. cap. 56
 Citationis forma in accusatio-
 nibus, vide Forma citationis
 Citationis forma contra inqui-
 situm absentem, vide Forma
 citationis.
 Collecta armatorum, vide Ar-
 matorum.
 Communitas receprans delin-
 quentes, quomodo puniatur.
 cap. 37
 Cōmunitas tenetur cogere ioi
 habitantem ad cauendū de
 non offendendo Ciuem vel
 incolam sub poena. cap. 30
 Communitates & Domui Ca-
 strosū de iniuriis illatis nun-
 tiis, & mandataris tenentur
 cap. 32
 Communitas cōsentiens, quod
 suus cinis Papæ rebelletur,
 vel populo, quomodo punia-
 tur. cap. 43
 Communitas receptans aut
 Ce sciens

Index Libri I I. Statutorum vrbis.

- sciens falsam monetam cudi
qua poena puniatur. cap. 44
- Communitas terminos mouēs
uide Terminos.
- Communitas uim expulsiuam
contra Ciuēs committens,
qua poena puniatur. cap. 77
- Comunitas prohibens directo
uel indirecte, Ciuē de bonis
suis immobilibus percipere,
qua poena puniatur. cap. 77
- Communitas uel Baro expel-
lens exequutorem, qua p̄na
puniatur. cap. 41
- Concubinam retinens maritus
per Senatorem separatur, &
cauere cogitur ut hic. ca. 54
- Congregatio pro statutorum
obseruatione singulis mensi-
bus per Conseruatores con-
uocatis qui in Consiliis se-
cretis interuenire solēt fieri
debet p̄na imminente. c. 88
- Consanguinei offensorum quo-
modo, & quando inter se se-
curitatē pr̄stare teneantur.
cap. 29
- Conseruatores, & Senator stu-
dere debent. ut ignaui iuue-
nes corrigantur, uide Capita-
regionum tenetur.
- Constituens se in carceribus in-
fra annum non obstāte diffi-
datione, & sententia auditur
intra terminum sibi pr̄fixū.
cap. 14
- Corrigere familiā suam, quan-
do & quibus liceat. cap. 86
- Cornua proiciens. uide Ster-
cora.
- Corrumpens iudicem, assesso-
rem, uel notarium, qua poe-
na puniatur. cap. 60
- D**
- D**enuntiator quartam partē
poenz pecuniarię cōsequi
debet. cap. 83
- Denuntiarī, & per denuntiam
non procedi in quibus casu-
bus possit. uide Inquisitio.
- Deum aut Sanctos blasphemās,
uide Blasphematores.
- Digito uno uel duobus abscis-
sis, quomodo abscindens pu-
niatur. cap. 64
- Diffidato capitaliter, si intra
annum sponte se constitue-
rit, terminus ad probandum
innocentiam uel nullitatem
dari debet. cap. 14
- Diffidati pro poena capitali
impune offēdi possunt. c. 16
- Diffidati pro causa nō capitali
nec ad mortem, nec minimo
offendi possunt. cap. 16
- Diffidati etiā capitaliter, post
quam ad manus curiæ deue-
nerunt, offēdi non possunt.
cap. 16
- Diffidati ciuilit̄, uel citra
mortem quando pōssint in
iudicio Ciuili uel criminali
esse. cap. 16
- Diffidati pro Ciuili uel crimi-
nali causa ad aliquod officiū
admitti non debent. cap. 16
- Diffidata Communitate, Cle-
rici, religiosi, pupilli, & mu-
heres

Index [Libri II. Statutorum urbis.

- heres diffidati non censetur. cap. 18
 Domus homicidarum sumēdo vindictam certo casu, de quo hic, diruuntur. cap. 33
 Domus homicidæ dirui non debent. cap. 12

E

- E**ntem occultum? bordon-
 cellum deferens, qua poe-
 na puniatur. cap. 75
 Exequutores impediens aut of-
 fendens exequendo, quomo-
 do puniatur. cap. 41
 Exequutores omnes Paceris
 obedire, & eorum mandata
 exequi tenentur. cap. 85
 Expendentes vel erogantes fal-
 sam monetam, quomodo pu-
 niantur. cap. 45
 Extimatio iniuriarum quando
 ciuilliter fieri possit. cap. 74

F

- F**aciem alicuius aggredien-
 do vulnerans, qua poena pu-
 niatur, vide Vulnerans.
 Facies hominis quæ esse intelli-
 gatur ad effectum puniendi
 percutientem in facie. ca. 64
 Falsam monetam videns vlti-
 mo supplicio puniri debet. cap. 44
 Falsi testes quomodo puniatur cap. 46
 Falsa instrumenta vel priuatas
 scripturas fabricans aut fa-
 bricati mandans qua poena
 puniatur. cap. 48
 Famosos libellos, vide Libellos
 famosos.
 Familiam corrigere, vide Cor-
 rigere familiam.
 Ficum faciens alicui, qua pæna
 puniatur. cap. 70
 Fideiussio de non offendendo,
 vide Securitas.
 Filij in parentes delinquentes
 parentum arbitrio puniri de-
 bent, & parentum voluntas
 per Senatorem exequi debet cap. 78
 Forma accusationis, & modus
 procedendi in accusationi-
 bus. cap. 2
 Forma citationis in accusatio-
 ne criminali. cap. 2
 Forma procedendi per inquisi-
 tionem. cap. 6
 Forma citationis contra inqui-
 situm absentem cap. 6
 Forma citationis ad sententiā
 contra accusatum vel inqui-
 situm. cap. 6
 Forma procedendi contra ces-
 santem cauere de non offen-
 dendo. cap. 29
 Forma citationis in accusatio-
 nibus contra aduenā, & di-
 strictuales, qui forum Romæ
 sortiuntur. cap. 2
 Franchitiæ prohibita. cap. 39
 Fugans aliquē cum armis qua
 poena puniatur. cap. 69
 Fures quomodo pro primo, se-
 cundo, & tertio furto puniā-
 tur. cap. 59

Index Libri II. Statutorum urbis.

H

Homicida capite naturali, si capi potest, puniri debet: alioqui in poenam capitis, & bonorum confiscationem damnari debet. cap. 17

Homicidium commissum à Communitate vel castro, quomodo puniatur. cap. 18

Homicidij poena sine pace nullatenus remitti potest. cap. 19

I

Incendiarij quæ poena puniantur. cap. 36

Incestum cum attrinente muliere in secundo gradu committens punitur. cap. 50

Includens se domi ad brigam armatos retinere non debet sine licentia. cap. 38

Incisio vitium, & pergularum per testes de fama probatur cap. 72

Iniuriam inferens Nuntiis, vide de Nuntiis.

Iniuriæ in personam factæ quomodo puniantur, & quæ sint enumerantur. cap. 70

Iniuriarum extimatio, vide Extimatio.

Iniuria inertis iuvenentis corrigenda est. cap. 87

Inquisitiones coeptas à præfessoribus, iudices prosequi tenentur. cap. 84

Inquisitio in quibus casibus, & causis formari possit, & per inquisitionem procedi. cap. 5

Inquisitionis forma. cap. 6.

Inquisitus comparens quando carcerandum, & quando fideiussoribus committendus cap. 6

Inquisitio aliter formata quam hic, potest dici nulla usque ad sententiam exclusivè. cap. 6

Instrumenta confecta à notario de falso damnato non probantur. cap. 48

Iudex formata accusatione potest etiam ex officio testes etiam alios post publicationem examinare. cap. 2

Iudices offendens, vide Magistratus.

Iudices Testes contraria deponentes Senatori denuntiari tenentur. cap. 47

Iudices si se corrupti sinant, quæ poena puniri debeant. cap. 60

Iudex inquirere volens receptis testibus causam in affectamento proponere tenetur, & discutere an per inquisitionem sit procedendum. cap. 6

Iudex inquirens potest etiam à Captura incipere, iuxta formam iuris. cap. 6

Iuramentum de non petendo pacem, vel fideiussionem de non offendendo tanquam contra bonos mores non ligat. cap. 29

Iudex Libri II. Statutorum. vrbis.

L

Lato gladio percutiens ad
ignominia vide Percutiens.
Latrones viarum quomodo pu-
niantur. cap. 58

Læsa maiestatis erimen com-
mittens quomodo puniatur
cap. 43

Legitima filiorum vel nepo-
rum confiscatis bonis homicidæ
reſeruatis iſſis filiis, & nepo-
tibus. cap. 17

Libellos famoſos, carmina, pi-
cturas ad iniuriam honeſta-
rum perſonarum facientes,
capitaliter puniri debent.
cap. 68

Libri diffidatorum forma. ca. 15

Liberati ſemel à carceribus
gratioſæ in ſolemnitatibus
feſtiuitatum non poſſunt vl-
terius ſimiliter gratiam ob-
tinere. cap. 12

Lutum in faciè alicui iniiciens
uide Iniuriæ in perſonam.

M

Mandata de capièdo delin-
quentes Senatoris ſigillo
munita eſſe debent. cap. 15

Mandans mediante pecunia de-
lictum, vide Aſſaſſinium.

Magistratum ratione officij et-
ià pcedente Syndicatu offen-
dens, quomodo puniatur.
cap. 41

Mandatariis iniuriam inferens

vide Nuntiis.

Membrum pro membro quan-
do debeatur. cap. 64

Membro aliquo debilitato, quid
agendū contra debilitantem
cap. 64

Meretricum offia incedentes,
qua pœna puniantur. cap. 36

Meretricem per vim recipiens
aut inuitam retinens, qua pœ-
na puniatur. cap. 52

Meretrici trentunum facientes
uide Trentupum.

Minores annis decem & ſep-
tē in criminalibus abſque legi-
timo curatore in iudicio ſta-
re non poſſunt, & eorum cō-
feſſiones non valent. cap. 22

Minæ præcedentes ſunt in cau-
ſa, ut quis cauere debeat de
non offendendo. cap. 19

Minas inferēs per ſe uel alium
alicui in perſonam uel in bō-
nis quomodo puniatur. cap. 30

Minores annis quatuordecim,
ſi deliquerint, etiam capitali-
ter, quomodo in pecunia pu-
niri debent. cap. 79

Monetam falſam, uide Falſam
monetam.

Mulier adulteriū cum inceſtu
uel inceſtum tantum cōmit-
tens, uide Adulterium, & ui-
de Inceſtum.

Mulier quando inhoneſta eſſe
intelligatur ad effectum mi-
nuendi pœnā adulterij. c. 50

Mulier nupta accuſans de ui-
olentiæ ſibi illata, ultra duos
meſes non auditur. cap. 55

Index Libri II. Statutorum vrbis.

Mulier nuptæ, si vis illata dicatur quibus, & infra quæ tēpora accusare liceat. c. 53
Muliere de delicto accusata quomodo procedatur, & quādo carcerari aut fideiussoribus committi debeat. cap. 7

N

Nasum abscindens alicui, ex proposito, Nasum amittere debet. cap. 64
Notarius, qui falsum instrumentum fabricauit, & de falso condemnatus, est In perpetuum est inhabilis ad conficiendum instrumenta. c. 48
Notarij criminales dicta testimonij pro innocentia à quocunque producta integre describere debent poena falsi imminente. cap. 9
Nuntians minas alicui, qua poena puniatur. cap. 31
Nuntius iniuriam inferens in officio eorum exequendo, quomodo puniatur. ca. 32
Nuntio de iniuria sibi facta cū iuramento vno teste idoneo creditur. cap. 32
Nuntij missi ad communitates monendas per Senatorem solui debent de pecuniis Cameræ. cap. 37

O

Oculos pro oculo, quando debeatur. cap. 64

Offensi, & ad brigam pronocati possunt se domi includere cum repagulis, habita licentia Senatoris, & paceriorum cap. 38
Offensores quando possint se domi includere ad brigam sublinendam. cap. 38
Offensor quando, & quibus casibus securitatem ab offenso petere possit. cap. 29
Operæ quibus vulneratus caruit, aut cariturus est, ciuilitate extimantur, & debentur. cap. 74
Ostia meretricum incendentes; vide Meretricum ostia.

P

Paceriorum officium circa quæ versetur, & quomodo eligantur. cap. 85
Paceriorum pecuniariz condēnationes pro iniuriarum satisfactione tenent. cap. 85
Pacerio suspecto allegato Gubernator est loco recusati. cap. 85
Pacerij, si discordent, Gubernator Vrbis est tertius. cap. 85
Pannos mulieri supra genus condens, qua poena puniatur. cap. 70
Parietes aut ianuas fodēs, qua poena puniatur. cap. 68
Pater ex filiis etiam emancipatis delicto nullatenus grauari potest. cap. 80
Pax habita à marito mulieris adulter;

Index Libri II. Statutorum vrbis.

- adulterata, medietatem pæ-
næ remittit. cap. 50
- Pax pro homicidio ab hæredi-
bus sanguinis si extant, si au-
tem à testamentariis peti po-
test. cap. 19
- Pax pro secundo homicidio ni-
hil suffragari potest. cap. 19
- Pax quibus casibus non suffra-
getur. cap. 19
- Pax facta infra dies decem pro
delicto, pro quo venit pecu-
niaria imponenda, quartâ me-
dietatē poenæ minuit. cap. 19
- Pax per metum extorta obti-
nenti non suffragatur. ca. 23
- Pax etiam per metum extorta
vim securitatis de non offe-
dendo non admittit. cap. 23
- Pacem frangens per se vel aliū
capitaliter ad mortem puni-
tur, & bona publicantur ve-
hic, si de pace constet per pu-
blicum instrumentum. ca. 25
- Pacis securitas, vide Securitas
pacis.
- Pacem siue reconciliationem
osculo oris factam frangens
quomodo puniatur. cap. 28
- Pœna verborum iniuriosorum
vide Verba iniuriosa.
- Pœnæ delinquentibus in hoc
statutorum volumine impo-
sitæ ratione locorum, & tem-
porum hic enumeratorum
duplicantur. cap. 81
- Pœnæ arbitrio Senatoris quā-
do, & quibus casibus augeri
possint, cap. 82
- Pœnarum pecuniariarum di-
midia applicatur parti of-
fensæ si eam noluerit, sin au-
tem, tota est Fisci. cap. 83
- Pœnam pecuniariam non sol-
uens, luat in corpore, vide
Reus poenam.
- Percutiens aliquem ad ignomi-
niam lato gladio, fuste, vel
bastone, aut arundine, qua
poena puniatur. cap. 65
- Percutiens aliquem ad ignomi-
niam sine sanguinis effusio-
ne, qua poena puniatur.
cap. 65
- Percussio facta lato gladio, ba-
culo seu arundine ad ignomi-
niam facta, præsumitur, nisi
cōtrarium probetur. cap. 66
- Pergularum vires, incidēs, qua
poena puniatur. ca. p. 72
- Picturas alicuius corrumpens
ad ignominiam, qua poena
puniatur. cap. 73
- Piratæ qua poena puniantur.
cap. 58
- Plagiarium committens, furca
suspenditur. cap. 55
- Plumbatam ferens, aut iacens
contra aliquem, qua poena
puniatur. cap. 76
- Ponens manum ad arma cōtra
aliquem, qua poena punia-
tur. cap. 69
- Positiones, quibus reus respon-
dere cogatur in criminali-
bus fieri non possint, exce-
ptis casibus de quibus hic.
cap. 12
- Priuatam carcerem exercens,
vide Carcerem priuatam.

Index Libri II. Statutorum Urbis

Procuratores ratione officij etiam verbis iniurijs offendendi, quomodo puniatur. c. 41

Procurator in Capitalibus post factam responſionem ab accuſato vel inquisito admittitur in omibꝫ actibus. ca. 8

Procurator infra Capitalē pœnam, etiam ad respondendū inquisitioni vel accuſationi cum speciali mādato admittitur. cap. 8

Proditores qua pœna puniatur. cap. 57

Producens falſum instrumentum, vel eo utcas, qua pœna puniatur. cap. 48

Producens falſam ſcripturam priuatā, vide Producent falſum instrumentum.

Prothonotarius de voto aſſetamenti pro tortura danda rogari debet. cap. 12

Prouocati ad brigam poſſunt ſe domi includere, vide Offenſi. cap. 31

Puerum aut puellas adducens, aut abſcondens ut vendat, aut redimat, furca ſuſpēditur. cap. 55

Pugionem deferens punitur. cap. 75

Pugno in facie ad ignominiam percutiens, qua pœna puniatur. cap. 67

Puntarolum vel cultellum cum culpide, ſupra menſurā palmi deferens, qua pœna puniatur. cap. 75

Qualitas armorum, & vulnerum animi occidēdi vel non demonſtrat. cap. 82

Qualitas perſonæ offenſæ eſt cauſa, ut pœna per Senatorē augeri poſſit. cap. 82

Qualitates delictorum omnes in inquisitione à iudice apponendæ ſunt ſub pœna. c. 61

R

Rapiens puerum vel mulierē ſtuprandi cauſa cum ſtupro non ſecuto, capitaliter puniatur. cap. 52

Raptores nocturni, qui tranſeuntes ſpoliant per Urbē, qua pœna puniantur. cap. 58

Rebelles Papæ, Sedis Apoſtolicæ, & Urbis per terram tracti, laqueo ſuſpēduntur, & eorum bona publicantur. cap. 43

Receptatores eudentiū falſam monetam, quomodo puniatur. cap. 44

Receptatores delinquentium, qua pœna puniatur, & quomodo cōtra eos procedatur. cap. 37

Reus accuſatus comparens, libello reſpōdere tenetur. c. 2

Reus accuſatus vel inquisitus, cui terminum ad defendendum datus eſt, debet ad largam poni, ut habeat facultatem

tem

Index Libri II. Statutorum urbis.

- tem se defendendi. cap. 10
 Reus poenam pecuniariam non soluens, quia nolit, aut non possit in corpus arbitrio Senatoris luat. cap. 83
 Rixae subitaneae non habent eandem poenam quam factae ex proposito aggressiones. cap.
- §
- S**axa ad fenestras, & specularia vel ianuas proiicientes iniuriae causa, qua poena puniri debent. cap. 68
 Sbarras aut repagula nulli facere licet in Urbe, poena facienti Artifici & mandati imminente, de qua hic. cap. 43
 Scientes cussores falsae monetae & non reuelantes, qua poena puniantur. cap. 44
 Scindens pannos de dorso alicuius, qua poena puniatur. cap. 70
 Scripturas privatas falsificans, qua poena puniantur. cap. 48
 Securitas de non offendendo, quomodo, quoque ordine ab aliquo in districtu habitante petatur. cap. 30
 Securitas pacis quomodo, & quibus casibus facta intelligatur. cap. 17
 Securitas de non offendendo etiam perpetuo vim pacis non habet quo ad effectum gratiae vel remissionis partis poenae. cap. 13
- S**ecuritas de non offendendo etiam ex officio dari debet. cap. 31
 Securitatem perpetuam, aut ad tempus vel treguam frangens capitaliter punitur ad mortem, si de ea instrumento constet. cap. 16
 Securitas pacis verbis iniuriis non frangitur. cap. 17
 Securitas de non offendendo quibus, & quibus casibus peti possit. cap. 19
 Senator potest cogere partes ad cauendum de se inuicem non offendendo, etiam si neutra partium petat. cap. 31
 Senator monere debet Communitates receptantes delinquentes. cap. 37
 Senator premium capientibus aut occidentibus diffidatos constituere potest per Cameram soluendam. cap. 15
 Senator arbitrium augendi poenas in quo casu habeat, & de voto assentantis. cap. 81
 Senator potest cogere consanguineos, & alios ad cauendum de se inuicem non offendendo. cap. 19
 Senator, & Conseruatores studere debent, & ignavia iuuentutis corrigatur. vide Capita regionum tenentur.
 Sententia lata contra fractorem pacis, & securitatis ipso inire fideiussori nocet. cap. 29
 Similes casus per similes decidentur.

Index Libri II. Statutorum Urbis.

- d**atur, & sufficit similitas in genere, qua cessante arbitrio Senatoris, & iudicium adhibitis paceris, si opus fuerit, procedatur. cap. 89
- S**ocij agredientium aliquem cum armis, qua pena puniatur. cap. 62
- S**poliatores capparum, vide Raptores nocturni.
- S**polians aliquem vi adhibita vel sine vi, qua poena puniatur. cap. 77
- S**polias loca pia vel viduas, aut pupillos, qua poena puniri debeat. cap. 77
- S**tercora proiciētes ad ignominiam ad limina, & ostia domorum, qua pena puniatur. c. 68
- S**tercus in facie alicui iniiciēs, vide Iniuriæ in personam.
- S**tipendium recipiens contra Papam Cardinales, Urbem, & Senatorem, aut machinās contra eam, capitaliter puniri debet. cap. 43
- S**uprum cum violentia etiā attemptatum cū muliere vel puero quomodo puniatur. c. 51
- S**ūptus facti in curiā dis vulneribus ciuilitur peti possūt. c. 74
- T**
- T**erminus reo accusato vel inquisito ante rigorosum dari debet, etiam si non petatur à parte. cap. 10
- T**erminos siue fines agrorū vel possessionum amouens, auellens vel corrupēs, aut mutas, qua pena puniatur. c. 61
- T**estes falsi, vide Falsi Testes.
- T**estes falsos scienter producēs quam penā incurrat. c. 46
- T**estes contraria deponentes quomodo puniantur. c. 47.
- T**estium dicta pro informatione curiæ receptorum debēt per notarium ad extensum in libro describi. cap. 6
- T**estes de innocentia accusati vel inquisiti à quocunq; producantur per iudicē à notario examinari debent, & dicenda per eos ad extensum describere. cap. 9
- T**ondens monetam, quomodo puniatur. cap. 45
- T**orqueri qui possint ab initio torturæ. cap. 13
- T**ortura sine assestamenti voto dari non potest, de quo constet in actis aliās cōfessio extorta non nocet. cap. 13
- T**rahens aliquē per terrā, aliter quā per Capillos, & barbā qua pena puniatur. cap. 70
- T**reguam frangens, vide Securitatem perpetuam.
- T**urbatus in possessione querelā vis turbatiur etiā criminaliter introducere potest, & mixtim etiā Ciuilitur. c. 77
- T**umultuosa collecta, vide Armatorum collectam.
- V**
- V**aghi in accusationibus quomodo citentur. cap. 2
- V**enenata arma deferentes, qua pena puniatur. cap. 75
- V**erberās mulierē, vel puerum libidinis

Index Libri II. Statutorum vrbis.

- libidinis causa, vel ei aliqđ vestimentum auferens, quomodo puniatur. cap. 51
- Verba iniuriosa proferens libidinis causa contra pueros, aut honestas mulieres, quomodo puniantur. cap. 51
- Verba iniuriosa, qua poena puniantur. cap. 71
- Verba iniuriosa si cōtra aliqđ sint prolata, & criminaliter, vel ciuiler agatur, quæ poena imponatur. cap. 27
- Verba iniuriosa prouocatus proferens, mitius punitur. cap. 27
- Viles personæ percussæ baculo non indicantur ad ignominiam offensæ. cap. 66
- Vindictam sumens cōtra innocuos. s. consanguineos, aut affines, vulnerando, mutilando, aut occidendo. cap. 33
- Vis illata mulieri vel puero stu prandi causa, etiam si stuprū non sequatur, capitale poenam habet. cap. 91
- Vis armata, & simplex qua poena puniatur. cap. 77
- Vites incidens in vinea, quæ poena puniatur. cap. 72
- Vulneras aliqđ cum sanguinis effusione, & armis quando ab eo securitatem de nō offendendo petere possit. c. 29
- Vulnerans aliquem in facie ex proposito, qua poena puniatur. cap. 64
- Vulnerans aliquem ex proposito vel in rixa cum quouis armorum genere cum sanguinis effusione, vel sine, qua poena puniatur. cap. 65
- Vulnerati sumptus, & interesse etiam operarum ciuiler petere possunt. cap. 74
- Vxore interfecta, si in uicinia habebatur pro meretrice, pax habitata suffragari potest. cap. 49

TERTII LIBRI.

A

- A**duenæ habentes priuilegium Ciuitatis quando Ciuium Romanorū priuilegio, quo ad dohanam pecudum, gaudere possint. cap. 57
- Aduenæ mercatores quando in vestigalibus Ciuium Roma. priuilegio uti possint. ca. 57
- Aduocatorum salaria taxantur. cap. 92
- Annonam quomodo ementes extra loca Vrbis deputata puniuntur. cap. 90
- Annonam libere ad Vrbem deferri potest, & toto districtu prohibentes debent seuerissime puniri. cap. 54
- Animalia vt Boves, Equi, &c. reperta mortua in territorio alicuius communitatis præsumuntur ab illius hominibus occisa. cap. 69
- Animalia aliena occidens, vide Occidens.

Index Libri III. Statutorum vrbis.

- Animalia** vt Boues, &c. non
dossunt emi à pastoribus, vel
ab incertis personis, poena
imminente vt hic. cap. 71
- Antiqua Vrbis, ædificia** non di-
rui sed conseruari, & custo-
diri debent, & tam intra quã
extra Vrbem, etiam si sint in
tra propria prædia. cap. 81
- Annulus in festo Agonis, & Te-
staciz** quo ordine deferatur.
cap. 88
- Appellatur à Magistris viarum**
in ordinariis ad Capitaneum
in aliis ad Cameram. cap. 39
- Appellatur à Magistris Iustitia-
riis** ad Capitaneum. cap. 40
- Aqua Circi, vel aliz quæcunq;**
quæ ad Vrbem veniunt, à ne-
mine derinari, neque eorum
cursus corrumpi debet, sub
poena. cap. 82
- Aquæ Marianæ alueus** si corrũ-
pantur ab adiacentium præ-
diorum dominis restitui, &
purgari debent, & de latitu-
dine, & profunditate ipsius
aluei. cap. 83
- Aquæ ductus fontis virginis** cõ-
seruandus, & corrumpi non
debet, & quid circa illius cõ-
seruationem agendũ. ca. 84
- Aqua fontis virginis, vide A-
quæ ductus.**
- Aquarij** cuius mensuræ cupas
deferre debeant. cap. 47
- Arma** in consiliis, tam publicis
quàm priuatis à nemine de-
ferri possunt. cap. 3
- Aromatarij** quomodo se in
pharmacis versari debeant.
cap. 64
- Artificũ delicta** in ponderibus
& pretio, quomodo depre-
hensa deferantur, vide Inuẽ-
tiones.
- Artificum statuta**, vide Statuta
artificum.
- Artifices habitatores Vrbis** ab
aduenis portantibus venalia
in nundinis debent esse dis-
creti. cap. 49
- Artifices** non possunt emere ab
aduenis afferentibus bona
pro nundinis, nisi certo mo-
do de quo hic. cap. 9
- Artifices discurrentes** in adue-
nas in nundinis, & aduenas
inter artifices puniuntur, vt
hic. cap. 49
- Artifices die nundinarũ, & præ-
cedenti cauere** debent, ne e-
mant pullos, & cetera vrẽsi-
lia sub pena, de qua hic. c. 49
- Artifices obuiantes annonã** affe-
rentes ad Vrbem, & emetes
ab illis, puniuntur. cap. 50
- Artifices** prohibentur annonã
emere certis locis, & tempo-
ribus. cap. 50
- Artifices vel negociatores** ven-
dentes in apothecis diebus
festis, puniuntur vt hic. c. 65
- Arundinis** de arúdineto furas,
vide Danũ dantes in vineis.
- Assensus** vbi præstari debet, vi-
de Populi assensus.
- Assessorum viatica** taxantur.
cap. 91
- Associare magistratum** qui offi-
ciales

Index Libri III. Statutorum Urbis.

- ciales debeat, vide Official.
 Auium portio, vide Portio.
 Aues, & animalia siluestria v-
 biq; per Urbem libere vendi
 possunt. cap. 68
- B**
 Anditorum officium, vide
 Praconum.
 Banna Magistrorum Iustitiaro-
 rum, vide Edicta.
 Barilarij, & phalangarij, & om-
 nes qui illis etiam in uende-
 miis utuntur barilibus, signa-
 tos signo dohanæ habere de-
 bent. cap. 47. §. Barilarij.
 Barones quomodo, & per quæ
 verba in manibus Senatoris
 iurare debent. cap. 59
 Bobatteriorum Ars Nobilis, &
 antiqua sua habet statuta,
 quæ attendi debent. cap. 41
 Bona naufragium eripiens, su-
 bripiens, & occultas, capita-
 li poena puniri debet. ca. 85
 Braua quæ donantur populo in
 festo carnis prius enumeran-
 tur. cap. 88
- C**
 Calcis Rubitella cuius est
 marmorea formula in Ca-
 pitolio, debet sigillo dohanæ
 esse signata cap. 47. §. Calcis.
 Camerarij Camera, Urbis offi-
 ciū, & ad quid teneatur, &
 quādo, & quibus cōputa red-
 dere debeat, & qualia sint e-
 molumenta, que dare tenetur.
 cap. 12
 Capicum Regionū officium, & de
 Comerabitum numero, &
 quid omnino facere tenean-
 tur, & de eorū Priore. cap. 3
 Capita piscium, vide Piscium,
 Capita.
 Capitaneus Curie Senatoris,
 vide Exequutores.
 Carcerari pro relaxatione quā-
 tum soluere teneantur. cap.
 98. §. pro relaxatione.
 Catteriorum solutiones pro
 tertia parte sunt Magistrorū
 uiarum. cap. 39. §. Pecuniar.
 Cerarij, & cerā tractantes quo
 modo se in faculis uersari
 debeant. cap. 64. §. Nullus.
 Ciuū Rom. immunitas. ca. 56
 Cives Romani habentes posses-
 siones in Castris, & territo-
 rio Urbis sunt exēpti ab om-
 ni collecta per Communita-
 tes. cap. 56
 Cives uinum, oleum, frumentū
 Ordeum, linum, & Canabim
 &c. quæ recolligunt in eorū
 possessionibus in districtu si-
 ne aliqua gabellæ etiā in Vr-
 be, solutione afferre possunt
 cap. 56. §. liceatque.
 Cives possunt merces extrahere
 causa illa ad Urbem afferēdi
 à toto districtu sine aliqua
 solutione gabellæ præterquā
 in Vrbe. cap. 56. §. Possint.
 Cives Romani etiā in districtu
 delinquentes debent ad Sena-
 torē remitti, nec alibi puni-
 ri, nec de eorū causis cognos-
 cei. cap. 58
 Cives Rom. & eorū famuli sunt
 in toto Urbis districtu à ga-
 bellis

Index Libri III. Statutorum vrbis.

- bellis quibusvis excepti cum eo
rum bonis animalibus, & mercibus
transseunt. c. 36. §. nulla.
- Clerici ad Capitolina officia
admitti non debent. cap. 37
- Congitella vini, & olei signo
dohanz signata esse debent.
cap. 47. §. Congitella.
- Comites stabiles quomodo eligantur,
& quot sint pro qualibet regione,
& de eorum officio, & emolumentis,
& qui esse possint. c. 8. §. habeant cum sequ.
- Comunitas vel Baro prohibens
etiam suos Cives vel vassalios
Annonam ad Urbem afferre,
seuerissime puniuntur. ca. 54
- Comunitates vias omni tempore
custodire à latronibus tenentur,
alias ad damni emendationem,
& penam incurrunt. ca. 60
- Comunitates qui delinquentes
in suo territorio exhibent
à damni emendatione liberantur,
non tum à pena custodia
non adhibetur. cap. 60
- Comunitas tenetur de animabus
libus, Civium in eorum territorio
occisis aut excoriatis reperitis.
cap. 69
- Commissarii Campi Flora non
possunt pro aliis frumenta,
& fruges pacisci. cap. 51
- Computistæ siue ratiocinatoris
officium. cap. 21
- Conservatores in multandis
artificibus edicta circa eorum
delicta apposta diligenter
servare tenentur. cap. 4
- Conservatores quando terras Ro.
Po. visitare possint, & quos
secunducere. ca. 4. §. Terras.
- Conservatores pecunia publica
uti non possunt. cap. 4.
§. Non possunt.
- Conservatorum alter à mane ad
vesperam residere tenetur in
Palatio. cap. 4. §. Teneatur.
- Conservatores sine mazzis, &
fidelibus non possunt per Urbem
incedere nisi ut hic. c. 4
§. Non licere.
- Conservatores in Consiliis publicis
& secretis interesse debent
nisi ex causa. ca. 4. §. Consiliis.
- Conservatores cauere debent
ne mandet scribi aliquod de
cretum Po. contrarium, & quod
litterarum missarum inuicem non
pugnent. cap. 4. §. Caueant.
- Conservatores computa, Depositarii,
Inventarium bonorum Populi
singulis mensibus revidere debent.
cap. 4. §. Computa & sequen.
- Conservatores successione in die
ingressus & quæ ad ipsorum
officium pertinent legi facere
tenentur. cap. 4. §. Teneantur quoque.
- Consilium Secretum quomodo
celebretur, & quæ do, quæ in
eo intervenire debeant, de
quibus rebus in eo tractetur
quomodo resolutiones in negotiis
propositis capi debeant. cap. 2
- Consiliarii secreti consilij in
eorum initio iurent. cap. 2
- Consilium publicum quando
congregari debeat, per quos
&

Index Libri III. Statutorum urbis.

- & qui in eo interuenire, possint, quæ in eo sint tractanda & quo ordine, & quomodo resoluenda. cap. 3
- Consules artium duo quotannis, & vnus Camerarius creari debeant, qui sint conditionis vt hic. ca. 41. & refirmari non possunt. cap. 44.
- Cōsules artium inter hoīes de arte, & de rebus spectantibus ad artem tantum cognoscere possunt. cap. 42. & in mortu proprio. S. D. Greg. xij. Datū Rōmæ nonis Iulij. Anno xi.
- Consules, & Officiales artium annū in officio exercere nō possunt. cap. 44
- Cōsules artium vbi ius dicāt & quod alibi quā in tribunali cognoscere nō possunt. c. 45
- Copias instrumentorum notarij rogati tradere debent, vnde de Notarij copias.
- Coria bouum vel aliorum animalium si quos à pastoribus vel incognitis emerit, qua pœna puniatur. cap. 71
- Cuparij siue fabrilignarij cuius mensuræ barilia pro vino & cupas pro aqua facere debeant. cap. 47. §. Cuparij.
- Currus siue carrottæ quæ precipitatur, ex mōte Testac. c. 89
- Custodis carcerum merces taxatur. cap. 99
- Custodes fontium. cap. 84
- Custos Carcerū Romanus Cuius esse debet, & illius officij collatio spectat ad populum & quomodo ipse in officio
- versari debeat. cap. 36
- D** Anna data à latronibus, in viis publicis districtus Urbis à Cōmunitatibus emendantur vt hic. cap. 60
- Dannum dātes in vineis secundum damni qualitatem ad emendationem, & ad pœnam teuentur. cap. 79
- Defensorum decretorum officium cap. 13
- Depositarij Ro. Po. offic. & quos libros retinere debeat. c. 16
- Depositarij, palatij Conseruatorum officium quod sit, & circa quæ versetur. cap. 17
- E**
- Edicta siue statuta Magistrorum iustitiariorū. ca. vlti.
- Electores officialium Po. Ro. siue imbussolatores quomodo eligantur. cap. 17
- Electus ad aliquod officium, dignitatē, aut administrationem, si recuset absque causa, pœnā quinquaginta ducatorum incurrit. cap. 30
- Emerere nō licet linum in districtu ad effectum illud minutatim ī Vrbe vendendi. c. 30
- Ementes in locis prohibitis puniuntur vt hic. cap. 50
- Ementes res furtiuas, vide Regatterij.
- Equis mortuis in prælio in subiugandis rebellibus aut alijs in seruitio Po. Ro. per Camerā pretium domino est soluendum. cap. 73
- Bxc-

Index Libri III. Statutorum vrbis.

Exequutoris Palatii Conseruatorum officium circa ea quæ versatur, & quomodo expendi debeat. cap. 25

Exequutorum mercedes, uide Merces exequutorum.

Exequutores qui obseruare debent circa bona mercatorum & domos ubi perquirunt. cap. 100. §. Non audeant.

Exequutoris Palatii Conseruatorum merces, uide Merces Marescallij.

Extraordinariū Gabellarij maioris officium. cap. 11. §. Ipsi.

Extraordinarium maiorum & minorum officij circa quæ versetur, & quod sit, & de inuentionibus quæ carent fide uel non. cap. 1.

Extraordinarij possunt de artificibus uendentibus diebus festis inquirere. cap. 65

F

Fachini siue salangarij nō possunt se intramittere in uendendis, & emendis in platea Campi Flore frumēto, & ceteris frugibus. cap. 51

Famuli & famulæ tēpus seruij conuentum obseruare tenentur si dñi causam nō probent, alias tertiā partē salarij amittere debent. cap. 76

Festis diebus de præcepto S. Matris Ecclesiæ uendentes puniri debent. cap. 65

Fœni noui salma quot librarū, uide Muliones.

Fons Triplj, uide Aquæductus fonsis Virginis.

Forma seruanda in uenditionibus reddituum, Po. Ro. hic exprimitur. cap. 31

Frumentū in platea Cāpi Florę q. sint emere prohibiti. c. 51

Fructareli, uide Pomarij.

Furnariorum, delicta quomodo puniantur. cap. 5

G

Gabellarij maioris officij, & de suis extr aordinariis & notario. cap. 11

Grascia siue uectigal ad Vrbē, & quocunque afferrī potest sine solutione uectigalis preterquam in Vrbe. cap. 55

Gymnasium Almæ Vrbis uisitandum à Conseruatoribus, & reformatoribus, & curādū ut priuilegia cōseruetur. c. 1

I

Imbussolutores official. Ro. Po. quomodo eligantur. ca. 27. & quod sit in eligendo eorum officium. cap. 28

Immunditiæ in locis publicis, & riuis aquarū proici nō debent pœna imminente. c. 75

Inuentiones delictorum artificū, quomodo, & p quos fiat, & qui ualeant uel non. ca. 19

Instrumentorum publicorum mercedes taxantur. cap. 93

Iudxi à collectis pro festo Agonis, & Testaciæ exēpti nō sunt. cap. 77

Iudxi Consulibus artium non subiiciuntur. cap. 77

Iudxi in campis eis assignatis Transiberim, & non alias sepeliri.

Index Libri III. Statutorum vrbis.

- sepeliri dentur. cap. 78
 Iudæi soluere tenentur annis singulis florenos mille centum triginta pro ludis Agonis, & Testac. distribuendos ut hic, cap. 87
 Iudicium viatica taxantur. ca. 91
 Iuramentum a Baronibus in manibus Senat. præstandum. c. 59
Loca, quæ remanent vacua Lex dire. petitionibus viarum quomodo, & ad quem effectum vendantur. cap. 39
 Ludi illiciti vbiunque in Vrbe sunt prohibiti, & tam lusores quàm loca ad videndum præbentes puniendi sunt. ca. 74
 Ludi Agonis, & Testaciz. cap. 87. 88. & 89.
 Lupum interficiens quod lucratur. cap. 70
Macellariorum delicta quomodo puniantur. cap. 6
 Magistri massarij offic. cap. 24
 Magistratus in solemnitatibus associari debet ab officiilibus hic enumeratis. cap. 29
 Magistrorum viarum officium in quibus versetur, & quid facere teneantur, & quid facere sint prohibiti. cap. 30
 Magistrorum iustitiariorum officium quod sit, & circa quæ versetur, & de eorum iurisdictione. cap. 40
 Matriculandi sunt artifices gratia excepto salario Notarij. ca. 43. §. Item prohibemus.
 Merces ad annonam pertinent. ca. 108
 Merces non possunt in ripis fluminum a venalitiariis ante triduum emi. cap. 52
 Merces Notariorum, vide Notariorum mercedes.
 Merces custodis carcerum, vide Custodis.
 Merces Exequutoris sue Capitanij Cur Capitolij taxantur. cap. 100
 Merces marescalli sue Exequutoris Palatii Conservatorum. cap. 108
 Merces custodum Portarum, & Pontium. cap. 110
 Merces præconum sue bandimentorum, vide Præconum.
 Merces indecise per presentia statuta ex similibus decis terminari debent si sint similia alijs arbitrio Senatoris, & Conservatorum respectu terminari debent. ca. 111
 Mercatores aduenz quando Cuius Ro. privilegio in meritionis uti possint. c. 57. §. Illi
 Mensuram tractatus. cap. 47
 Molendinarij quomodo versari debeat in mōlido frumentum, & quid restituere teneantur quando eis ad pondus non datur, & de pena. cap. 61
 Molendinarij molentes in diebus dominicis, & festiuis quæ pena puniantur. ca. 62. §. si.
 Molares lapides quomodo per Urbem ferri debeant, & supra pontes. c. 62. §. Caneant.
 Mohopolia tam in Vrbe quam extra sunt prohibita omnia sub pena. cap. 33
 Muliones,

Index Libri III.

Muliones, & sceni vectores salmas sceni minores librarum trecentarum absq; retibus facere non possunt nec partem sceni capere sub poena. cap. 46. §. fi.

N

Negociatores, vide Artifices
Nobiles duo Magistri viarum adducti in taxis. cap. 39. §. Opus.

Notarij Gabellarii maioris officium. cap. 11

Notarij Conseruatorum officium quod sit, & circa quz versetur. cap. 20

Notarij Camerę officium quod sit, & circa quę versetur. c. 22

Notarij Magistrorum Iusticiariorum officium. cap. 40. §. Notarius.

Notarius Magistrorum Iusticiariorum scripturas successorum in officio tradere debet. cap. 40. §. fi.

Notarij copias instrumentorum de quibus rogati sunt tradere partibus tenentur satisfacta mercede, de qua hic. cap. 93. §. fi.

Notariorum merces pro instrumentis publicis, rogibus, & copiis taxatur. cap. 93

Notariorum mercedes pro sententiis tum diffinitiuis quā interloquutoriis taxantur. cap. 94

Notariorum mercedes pro iudicialibus actibus. cap. 95

Notarij Magistrorum viarum mercedes in ordinariis. cap.

Statutorum vrbis.

97. & coram Reuerendis. Camerario ibidem.

Notarij Maleficiorum merces. cap. 98

Notarij merces pro relaxatione carceratorum. cap. 98. §. pro relaxatione.

Notarij Conf. merces. c. 102

Notarij Camerę merces. c. 105

Notarij Gabellarij maioris merces. cap. 107

Notarij mercedibus taxatis contenti esse debent sub poena. cap. 112

Notarij taxam mercedum in propatulis suspensam legibilem, & vulgari sermone contentam in eorum officiis haberi debent. cap. 113

Nouā apothecā aperire prope alias eiusdē exercitii nemo prohibetur. cap. 43. in fi.

Nundinz Romę singulis diebus Mercurii celebrantur in Campo Agonis, in quo certa loca singulis artificibus sunt assignata, & seruata quz hic dicuntur. cap. 49

Oblatores in venditionibus bonorum Po. Ro. qui admittantur qui ve non. cap. 31

Occidentes animalia aliena data opera, quomodo puniantur. cap. 69

Olearij quas mensuras, & quomodo signatas habere debeant. cap. 47. §. Olearij.

Officialibus terrarum Po. Ro. patentes litterę dari non debent nisi fideiusserint. cap. 4.

Paten-

Index Libri III. Statutorum urbis.

- S. Patentes.**
Officium Conseruatorū plene
 ca. 4. §. 67. lib. primo ca. 15.
Officium Capitum Regionum
 uide Capitum Regionum.
Officium scribarum Senatus
 quod sit, & qui esse possint,
 & quos libros, & ubi retine-
 re debeant. cap. 9
Officiū Procuratoris Cameræ,
 uide Procur. Cameræ offic.
Officium Gabellarii maioris,
 uide Gabellarij maioris.
Officiū Camerarii, uide Came.
Officium defensorum decreto-
 rum. cap. 13
Officiū Secretarij, uide Secret.
Officium scriptoris Conserua-
 torum, uide Scriptoris.
Officium Depositarii Pop. c. 16
Officium depositarij palatij,
 uide Depositarij.
Officium reuissoris palatij, ui-
 de Reuissoris.
Officium extraordinariorum
 maiorum, uide Extraordin.
Officium Notarij Conseruato-
 rum, uide Notarij Conseru.
Officium Computistæ siue ra-
 tiocinatoris. cap. 21
Officium incontri, uide Incōtri
Officium Notarij Cameræ, ui-
 de Notarii Cameræ.
Officium scriptoris Cameræ.
 uide Scriptoris Cameræ.
Officium Magistri massarii, vi-
 de Magistri massarii.
Officium Exequutoris Conser-
 uatorum, uide Exequutoris.
Officium præconum siue bādi-
 mentorum, uide Præconum.
- Officium Imbussolatorum siue**
 electorum officialium Rom.
 Po. quod sit, & circa quæ ver-
 setur, & quomodo expedia-
 tur. cap. 28.
Officiales Po Ro. quomodo, &
 quo ordine, & per quos im-
 bussolentur, & qui possint
 vel non possint imbussolari
 pro officialibus, & ad quod
 officium. cap. 28
Officiales qui magistratum in
 solemnitatibus associare te-
 nentur in quibus, & de emo-
 lumentis associantium. c. 29
Officia plura administrationē
 habens nemo habere aut re-
 tinere potest. cap. 32
Officia per substitutos nulla-
 tenus exerceri possunt. c. 33
Officialis si in brigam incidat,
 quid agendum. cap. 34
Officia terrarum Ro. Po. non
 nisi, Romanis Ciuibus dāda
 sunt, & gratis. cap. 35
Officiales terrarum Rom. Po.
 cauere tenentur de Rando
 Syndicatui. cap. 36
Officiales qui de pecuniis lu-
 dis Agonis, & Testaciæ tem-
 pore carnis priuii participēt
 cap. 87
Officiales omnes taxatis mer-
 cedibus contenti esse debēt.
 cap. 118
Officiales omnes taxas merce-
 dum habere debēt in eorum
 officiis suspensas, & legibi-
 les. cap. 113
Opus ceptum ab uno magistro
 potest ab alio prosequi sta-
 tutis

Index Libri III. Statutorum vrbis.

- tutis artificium non obstantibus. c. 43. Cassamus pariter.
- P**alos furans ex vineis, uide Dammum dantes in uineis.
- Pecuniarum quae soluuntur per iudicos pro ludis Agonis, & Testaciarum quomodo per quos & inter quos distribuuntur. cap. 87
- Poenae imponendae aut comminandae per Magistros Iustitiarum non excedunt summam xxv. Ducatorum, & applicatur ut hic. c. 40. §. In poenis.
- Poenae quae imponuntur per statuta artificum locis piis, & non consulibus applicari debent. cap. 43. §. Cassamus ite.
- Poenae pecuniarie infliguntur contra non obseruantes officialis ex hoc tertio statuto, quae non sunt certo loco applicatae hic, applicantur ornamentis palatii. cap. 30
- Pensiles staterae omnes uendentes ad pondus habere debent, uide Statere.
- Piscari licet cuilibet in mari, & flumine dummodo à continentibus edificiis, & piscariis ac prodiis aliorum & ripis quibusdam regionis arenulae se abstineant. cap. 66
- Piscari per riuos cum instrumentis corruptentibus riuos aut nocentibus dominis vel contra domini voluntatem non licet. cap. 66
- Piscium maioris mensurae capita Conseruatoribus debentur.
- Pisces ubique per Urbem libere vendi possunt, poena impediendis imminente. ca. 68
- Pizzicaroli, uide Salsamentarii
- Plura officia administratione habentia nemo potest retinere. cap. 32
- Pomarum quas licentias petere debent à Magistris iustitiariis, & quando. cap. 40. §. pro licentiis.
- Pondera una, & eadem omnibus esse debent nempe libra unciarum duodecim, quae signodohanæ signatae esse debentur hic. cap. 46
- Pontium custodum merces, uide de Portarum.
- Ponderibus de quibus in Urbe utimur omnes de districtu uti debent. cap. 46
- Populi assensus ubi requiritur, praestari non potest per Conseruatores. cap. 4. §. ubi
- Porci discurrentes per Urbem amittuntur, & poena ab illorum dominis soluitur. c. 71
- Portio piscium uel auium quae solui consuevit quibusdam Cuius non est sublata. cap. 55
- Praeconum siue banditorum merces. cap. 109
- Praeconum siue banditorum officium. cap. 16
- Procuratoris Camerae Urbis officium quod sit, & circa quae uersetur plene. cap. 10 & lib. pgi. cap. 19.
- Procuratoris fiscalis officium, uide Procuratoris.

Index Libri III. Statutorum urbis.

- procuratorum salaria taxantur. cap. 92
- Prothonotarii merces pro iudiciariis actibus taxantur. cap. 96
- Prior Caputum Regionum quādo eligantur, & ubi. cap. 8. §. Prior.
- Priuilegia Ciuitatis per scribas se natus expediuntur. cap. 9
- Proxenatorum pannorum, & pellicatum, uide Sartores.
- Publicum consilium, uide Consilium publicum.
- Puteolanarii cuius mensuræ salmam puteolanae deferre debeant. ca. 47. §. Puteolanarii.
- R**egaterii siue uenalicij ementes res furtiuas sine certa solemnitate illas dominis restituere, & poenam soluere tenentur. cap. 61
- Relaxatio carceratorum, uide carcerati pro relaxatione.
- Reuisoris palatii Conseruatorum officium & ad quod teneatur. cap. 18
- Rogituum instrumentorum merces taxatur. cap. 93
- Rubitella, quæ est medietas rubli in nendendis frugibus sigillo dohane signata esse debet sub poena. cap. 47
- Rubitella Romana cuius est in Capitulo marmorea formula oēs de districtu uti debet sub poena. cap. 47
- S**alarium Comestabilium per Priorem solui debet. cap. 8.
- §. Prior.
- Salarium pro uaticis, uide Indicum uaticæ.
- Salma uini, & musti quæ sit cõgitellarum. ca. 47. §. Salma.
- Salis rubitella debet esse signata sigillo Camerae Apostolice, & po. Ro. c. 47. §. Calicis
- Salsamentariorum delicta quomodo puniantur. cap. 7
- Sartores non possant aliquid ratione proxenetici ab emptore, uel uenditore, & sponte dante recipere sub poena. cap. 63
- Scribarum Senatus officium, uide Officium scribarum.
- Scriba Senatus tenetur legere Capitula concernentia officinæ capitum regionum statim electo Priore. c. 8. §. Elect.
- Scribarum Senatus merces. c. 101.
- Scriptoris Conseruatorum officium quod sit, & circa quæ versetur, & quid scribere aut non scribere debeat. c. 15.
- Scriptoris Camerae officium quod sit & circa quæ versetur. cap. 13.
- Scriptoris Conseruatorum merces. cap. 104
- Scriptoris Camerae merces. cap. 106
- Secretum Consilium, uide Consilium secretum.
- Secretarii Conseruatorum officium quod sit, & circa quæ versetur, & quid scribere aut non scribere debeat. c. 15
- Secretarii Conseruatorum mer-

Index Libri III. Statutorum vrbis.

- merces. cap. 103
Sententiarum merces, vide Notariorum merces pro sententiis
Situs qui remanent vacui ex viarum directionibus, vide loca quæ remanent.
Stateras peniles cum substinere annulo, oēs qui in mensis aut scānis videntur habere debent sub pena. ca. 48. §. Lanii
Stateræ maiores ad maiora pondera quatuor pro centenario exemptori tribuere debent. cap. 46. §. Lanij.
Statuta Magistrorum Iustitiorum sunt Edicta eis tradita, & de scripta in fine statutorum. ca. 40. §. Statuta.
Statuta artificum Senatori, & Conservatoribus exhibere debent nec confirmari nisi quæ contineant ut hic. cap. 43.
Statuta artificum quæ sunt casæ, & prohibita fieri. cap. 43. §. Cassamus.
Studia liberalia Urbis Romæ habent privilegia. cap. 1.
Substitutum nemo potest retinere in officio sibi concessio, nisi sit à statutis permittum. cap. 33

T

Tabernarij qui non distrant à pullalorum apothecis maiori spatio cannorum quinquaginta non possunt muliones afferentes pullos vel ova hospitari sub pena. ca. 49 §. Nullus.
Tabernarij, & qui vinum vendunt quas mensuras, & quæ
 forma uti debeant. cap. 47. §. Tabernarij.
Taxa per Magistros viarum pro viis & pontibus quo ordine fieri debeat. cap. 39
Testaciæ Campus est Rom. Po. pro quo soluit censura Ecclesiæ S. Mariæ montis Aventini. cap. 90
Testaciæ Campus est iuris publici, & à nemine occupari debet. cap. 90

V

Vassalli Rom. Po. Baronibus vassallagium iurare non possunt nec baronum arma in eorum domibus habere depicta poena imminente ut hic. cap. 80
Vestigal aut pedagium nullus Civis Baro vel Communitas ab efferentibus ad Urbem gratiam exigere potest. cap. 53
Venditio introituum Ro. Po. non valet nisi servata forma hic tradita. cap. 31
Vendens rem pro re pœna falsi puniri debet. cad. 48
Venditores oēs certiorare debent emptorem petentem de qualitate rei venditæ vere, alioqui falsi pœnam incurrunt, & pretium emptori restituunt. cap. 48
Venditores ordeï aut aliorum in platea Campi Floræ non possunt in custodiam recipere ab aduenis vendenda aduecta. cap. 51
Venaliitarij, vide Regatterii.
Venaliitarii, & revenditores

Litterae Rom. Pont. in fauorem Rom. Pop.

non possunt qui ad annonā
per flumen deferuntur ante
tres dies emere. cap. 52

Viz si dirigantur, quod sit Ma-
gistrorum officium. cap. 39

Viz si sint lapidibus aut filici-
bus fruendū quomodo pro-
cedendum sit. c. 39. §. Insuper

Viz publicae in toto Urbis di-
strictu sunt à Baronibus, &

communicatibus reaprandū
& à latronibus custodiendū
cap. 60

Vinez non debent innadi aut
in eis damnum dari, neq. per
eas discurre aut venari vel
aucupari inuitis dominis.
capi. 60. §. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Viatica Iudicum, & Affessorū,
vide Iudic. & Affess. viatica.

INDEX GRATIARVM, IMMUNITA-

tum, & facultatum per Summos Rom. Pont. Almae

Urbis Roma Populo Rom. Concessarum.

B Reue super Iurisdic-
tione Capitoli. f. 1

C Apicula declaratoria iurisdic-
tione Curarum Urbis
per Sixtum Pap. III. fol. 35

Confirmatio reintegrationis
ac reformatio iurisdictionis
Curiae Capitoli. fol. 41

Litterae Bonifacii Papa Osta-
ui in factorē magistrorum
& Scholasticorum in Gym-
nasio Almae Urbis profiten-
tium. fol. pri.

Litterae Eugenij Papae III. in
quibus salarium magistris
in Gymnasio Ab Urb. profi-
tentibus de vini forensis ve-
tigali assignatur. fol. 3

Litterae Iulij Papae II. per quas
vini vectigal quod à salario
Magistrorum profitentium
superest, refectionem mu-

torum Almae Urbis Ro. Po.
assignatur. fol. 5

Litt. Leonis Papae X. de condan-
dendis magistris de cessantibus
de Bidello, de Rectore, &
reformationibus, & reliquis
fol. 6

Litt. Syti Papae III. contra su-
mmentes vindictam contra in-
nocuos, nec non, & contra
Brigofos, & in fauorem Pa-
ceriorum. fol. 10

Litt. Innocentii Papae VIII.
contra summentes vindictam
in personā, teretē, ac contra
Brigofos, & quod à Senten-
tiis Pacciorum non appelletur.
fol. 15

Litt. Innocentii Papae VIII. alio-
rum confirmatoriae contra
homicidas, & summentes vin-
dictam ac minantes, & nubi-
tantes minas. fol. 16

Litt. Pij Papae V. confirmatoriae
aliorum Summorū Pon. con-
tra

Litterae Rom. Pont. in fauorem Rom. Pap.

- tra homicidas, Bannitos, & alios facinorosos. fol. 18
- Litterae Pii Papae V.** confirmatoriae aliarum Leonis, & praedecessorum contra Barones, & Communitates non custodientes eorum territoria. fol. 30
- Litterae Pii Papae II.** quod antiqua aedificia Urbis, & eius districtus non diruantur. fol. 33
- Litterae Syxti Papae III.** confubtrahentes aut asportantes lapides porphyreticos, & alios. Necnon reliqua ornamenta ex Ecclesiis. fol. 34
- Litterae Iulii Papae II.** Distinctionis iurisdictionum, & Tribunalium. fol. 36
- Litterae Iulii Papae II.** per quas Ro. Po. ad superioritatem quam habet in Ciui. Tiburtina reintegretur & statuta, & nouae reformat confirmantur. fol. 39
- Litterae Leonis Papae X.** Gratiarum Pop. Ro. concess. fol. 47
- Litterae Syxti Papae IV.** de aedificiis, & nouis operibus construendis ad decorem Ciuitatis. fol. 51
- Litterae Leonis Papae X.** facultatis testandi de rebus aedificatis, seu etiam capris in Vrbe etiam in fauorem in capadami, Necnon, & iuris congrui. fol. 55
- Litterae Pii Papae IV.** confirm. iurisdictionis, & facultatum DD. Magistrorum vicariorum cum pluribus aliarum litterarum declarationibus, ac ampli-
- tionibus ad uelicitatem, et decorem Almae Urbis. fol. 61
- Litterae Pii papae V.** per quas reducuntur ad viam iuris communis ea quae a Syxto IV. Leone X. Pio IV. et aliis Rom. Pont. edita fuerunt super iure congrui. fol. 75
- Litterae Greg. PP. XIII.** constitutionis de aedificiis, et iure congrui. fol. 78
- Litterae pauli PP. III.** in fauorem seruorum libertatem in palatio Conseruatorum aclamationum. fol. 84
- Litterae pii pap. V.** constitutionis super forma creandi census. fol. 85
- Litterae Greg. PP. XIII.** constitutionis super Doctoribus Romanis ad lecturam in studio, seu gymnasio Almae Urbis in quacunque facultate eligendis. fol. 87

Motus proprius iurisdictionum, & Gratiarum Ro. Po. concessarum per paulum papam III. fol. 45

Motus proprius Pii pap. III. pop. Rom. concessus super reintegratione iurisdictionum Cu. Capitelegibus fol. 46

Ordinatio pii pap. V. ceterius litterae contra homicidas, Bannitos, & alios facinorosos, eorumque receptatores editae singulis annis publice legantur. fol. 49

LA V S D E O F I N I S .

